

TARTU
ÜLIKOOLI
RAAMATUKOGU

AASTARAAMAT '98

TARTU ÜLIKOOLI RAAMATUKOGU

AASTARAAMAT

1998

Tartu 1999

Osakondadest laekunud materjalide põhjal
kokku pannud ja toimetanud

Rein Saukas

Tõlkinud

Marika Liivamägi

Tekstitöötlus:

Ilme Reintam

Kaane kujundus:

Maarika Tang

Kirjastuskolleegium:

Malle Ermel, Sergei Issakov, Maare Kümnik,
Peeter Olesk, Mare Rand, Rein Saukas,
Urve Tõnnov

© Tartu Ülikool

Tartu Ülikooli Raamatukogu
W. Struve 1, 50091 Tartu
ISBN 9985-874-10-2
ISSN 1406-0892

AS Võru Täht Trükikoda
Oja 1, 65609 Võru

SISUKORD

Aastaruanne

Aastaruanne 1998	5
I. Üldist	5
II. Töötajad	6
III. Komplekteerimine	7
IV. Kataloogitöö	9
V. Bibliograafiatöö	10
VI. Töö kogudega	12
VII. Lugejateenindus	14
VIII. Lugejakoolitus	15
IX. Teadustöö	16
X. Kirjastustegevus	17
XI. Koostöö Eesti raamatukogudega	17
XII. Rahvusvaheline koostöö	19
XIII. Raamatukogu nõukogud, toimkonnad, kolleegiumid	21
XIV. Töötajate enesetäiendamine	23
XV. Ametiühing	24

Lisad

I. Kogud (ISO 2789 järgi)	25
II. Kogud (eksemplaride arvestuses)	26
III. Komplekteerimine 1994.–1998. a. (eksemplaride arvestuses)	27
IV. Komplekteerimisallikad 1998. a. (ISO 2789 järgi)	28
V. Komplekteerimine (arvandmeid)	28
VI. Raamatuostusummade kasutamine 1996.–1998. a.	29
VII. Raamatukogu teatmestu täiendamine	30
VIII. Perioodika kataloogimine 1995.–1998. a.	31
IX. Bibliograafiakartoteegid (31.12.1998)	31
X. Raamatukogus loodud andmebaasid (31.12.1998)	32
XI. 1998. a. korraldatud arhiivifondid	33
XII. Lugejaskonna struktuur (31.12.1998)	35
XIII. Lugejateenindus (arvandmeid)	35
XIV. Laenutused (raamatukogutöötaja vahendusel)	36
XV. Restaureerimine ja konserveerimine (arvandmeid)	37
XVI. Raamatu ja raamatukogu varade tutvustamine (arvandmeid)	37
XVII. Näitused	38
XVIII. Lugejaüritusi raamatukogus	40
XIX. Väljaanded	41
XX. Artiklid, bibliograafianimestikud, sõnumid	43
XXI. Elektroonilised publikatsioonid	50
XXII. Ettekanded	51
XXIII. Loengud ja loengukursused	54
XXIV. Konverentsid, seminarid, ettekandepäevad	55
XXV. Väliskomandeeringud ja -sõidud	56
XXVI. Väliskomandeeringute aruandeid	58

XXVII.	Struktuur ja töötajad (01.01.1998 – 31.12.1998)	63
XXVIII.	Teaduskraadi omavad töötajad (31.12.1998)	65
XXIX.	Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu liikmed (31.12.1998)	66
XXX.	Kroonikat	66
<i>A j a v i i t e k s</i>		
E. Tulmin.	Aasta turvavärvatega	69
<i>F o t o d</i>		
<i>P e r s o n a l i a</i>		
<i>Juubilarid</i>		
Niina Vorobjova	60	77
Urve Tõnnov	60	78
Maie Austa	50	80
Tiiu Sade	50	80
Kulla Jentson	60	81
Juri Latko	50	82
Leo Puusepp	50	82
Iлона Smuškina	50	83
Valentina Selge	50	84
Malle Ernits	50	84
Helvi Soontak	70	85
Erika Nugin	85	86
Tiina Nurk	80	86
<i>In memoriam</i>		
Meenutades Ilme Mesipuud	6.07.1926–15.09.1998	88
<i>A n n e t u s t e r e g i s t e r</i>		
<i>Liber daticus Bibliothecae Universitatis Tartuensis</i>	1998	90
Käsitirjade ja haruldaste raamatute osakonnas registreeritud annetused		108
Keemiaaraamatukogule annetatud trükised		109
Raamatukogule annetatud andmebaasid		109
Muid toetusi		110
Annetuste registri isikunimede loend		110
<i>U r i m u s i</i>		
M. Ermel.	Spetsfondi viimane vaatus	113
V. Klement.	Tartu ülikooli esimene filosoofiaprofessor	
Gottlob Benjamin Jäsche		127
<i>S u m m a r y</i>		
Foreword		136
Annual Report	1998	136
Research		150

AASTAARUANNE 1998

I. Üldist

1802. a. asutatud Tartu Ülikooli Raamatukogu tegutseb 1997. a. kinnitatud põhikirja järgselt rahvus- ja riikliku universaalse teadusraamatukoguna. Tartu Ülikooli struktuuris oli ta I prorektori prof. Toivo Maimetsa (kuni 1.06.) ja pärast rektoraadi vahetust rektor prof. Jaak Aaviksoo vastutusalas (alates 1.06.).

Raamatukogu juhtisid direktor Peeter Olesk, tehnoloogiadirektor Toomas Liivamägi, majandusdirektor Heiki Epner.

Aastat võiksid jääda iseloomustama kaks märksõna: **INNOPAC** ja **raha**.

Aruandeaastal elas kogu raamatukogu integreeritud raamatukogusüsteemi INNOPAC juurutamise tähe all. Üleriigilise raamatukoguhoidjate kongressi esimesel päeval, 22. oktoobril toimus küll INNOPAC-i pidulik avamine, kuid praktikas see siiski käiku ei läinud. Raamatukogu sisemises töökorralduses ja lugejateeninduses aasta erilisi muutusi veel kaasa ei toonud, need on ettevalmistamisel.

Alafinantseerimine, võrreldes teiste Eesti teadusraamatukogudega, on saanud tõsiseks takistuseks asutuse sihipärasel arendamisel. Murrangut ei toimunud ka sellel aastal, kuid sellest hakati kõnelema valjuhäälselt ja TÜ rektoraadi kaasabil. Haridusministri käskkirjaga 23.04.1998 nr. 105 moodustatud komisjoni (G. Aher, L. Sade, A. Kommer, A. Heinaru, T. Valm, T. Liivamägi, M. Poljakov, M. Ideon) tegevus soikus üsna pea. Taotlused TÜR-i väljatoomiseks riigieelarves eraldi real ei saanud teoks.

Mitu osakonda tähistasid oma 40. sünnipäeva (käsikirjade ja haruldaste raamatute, teatme- ja teadusbibliograafia, komplekteerimisosakond) — 1958. aastal anti ülikooli raamatukogule teadusliku raamatukogu staatus, millega kaasnes töötajaskonna kasv ja struktuuri ümberkujundamine. 14. aprillil said kunagise reserv-vahetusfondi osakonna baasil loodud vana raamatu ja rekataloogimisosakond 20 aastaseks.

1998. aastal hakkas täisvõimsusega tööle konverentsikeskus, kus väljastpoolt raamatukogu on oma loenguid, teadus- ning rahvusvahelisi konverentse, aastapäevaüritusi jne. läbi viinud 84 asutust ja organisatsiooni, alates TÜ allasutustest, lõpetades EV Riigikoguga. Ka Tartu linna volikogu peab seal oma istungeid.

Teist korda anti välja raamatukogu aastapreemiad. I preemia sai M. Poljakov tubliduse ja asjalikkuse eest raamatukogutöötajate palkade ja töö väärtustamise eest ülikoolis; kolm III preemiat said M. Onga visa töö eest URBIS-e projekti elluviimisel ja INGRID-i tesauruse toimetamisel, I. Smuškina raamatukogu tutvustava videofilmil "Hortus secretorum in Bibliotheca Universitatis Tartuensis" eest, R. Sonn asjatundliku ja lahke konsultanditöö eest restaureerimisküsimustes.

Koostöös Tartu Maavalitsusega avati raamatukogu ruumides Tartumaa Euroinfo Keskus.

Meiepoolset soovil saatis Melloni Fond jaanuaris raamatukoguga tutvuma kolm USA ülikooliraamatukogu direktorit — Robert M. Hayesi (Los Angeles), Paul H. Mosheri (Philadelphia), Martin D. Runkle'i (Chicago), kes koostasid ja esitasid ülikooli ning raamatukogu juhtkonnale kirjaliku raporti üldmuljetega ja analüüsi-võrdluse teiste Ida-

Euroopa ja Ameerika raamatukogudega. Paljusid maailma raamatukogusid näinud ameeriklastest ekspertide olulisimad seisukohad olid järgmised:

- kui komplekteerimissummad jäävad senisele tasemele, ei ole Tartu Ülikoolil võimalik täita strateegilises arengukavas ettenähtud teadus- ja õppeülesandeid;
- teenindus on kvaliteetne, võrreldes paljude Ida-Euroopa raamatukogudega (meeldiv üllatus ameeriklaste jaoks);
- probleeme personali kvalifikatsiooni osas ei nähtud, küll aga raamatukogu struktuuris ja asendis ülikoolis (struktuur meenutavat Ameerika raamatukogude omi 1950-ndatel aastatel);
- et raamatukogu funktsioonid on palju-palju laiemad kui ülikooliraamatukogudel tavaliselt, oleks loomulik, et riik teda ka vastavalt toetaks.

Ameerika professionaalide sõltumatu ja omakasupüüdmatu hinnang TÜR-i tegevusele on andnud juhtkonnale kindlust tegutsemiseks ja rektoraadil aidanud mõista raamatukogu rolli ülikoolis.

II. Töötajad

Seisuga 1. jaan. 1998 oli raamatukogus 293,25 ametikohta (331 töötajat), sellest raamatukogunduslikku personali 223,75 ametikohta (249 töötajat), abipersonali 69,5 ametikohta (82 töötajat).

Seisuga 31. dets. 1998 oli raamatukogus 298,25 ametikohta (334 töötajat), sellest raamatukogunduslikku personali 227,5 ametikohta (251 töötajat), abipersonali 70,75 ametikohta (83 töötajat).

Kui 1997. aastal koondati raamatukogus 11,25 ametikohta, sh. 8,75 raamatukogunduslikku ametikohta ja majanduspersonali 2,5 ametikohta, siis aruandeaastal kasvas personal 5 ametikoha võrra. Aasta algusega võrreldes töötas raamatukogus aasta lõpus 4 inimest rohkem.

Raamatukogunduslikust personalist oli ülikooliharidusega 183, rakenduskõrgharidusega 6 ja keskharidusega 62 töötajat. Kõrgema raamatukogundusharidusega oli 40 inimest, teaduskraad oli kuuel töötajal.

1998. aastal moodustati raamatukogus juurde kolm uut (peaspetsialisti) ametikohta: andmetöötlusosakonda infotehnoloogia (IT) projektijuhi (alates 15.07.) ning peaspetsialisti MARC-vormingute ja normandmete ohje alal (alates 1.02) ja teadusosakonda pearaamatukoguhoidja ametikoht (alates 07.09.).

IT projektijuhi Ülo Treikelderi tööülesanneteks on raamatukogu infotehnoloogilise mudeli koostamine ja perioodiline ülevaatamine, infotehnoloogiline arendustegevus, pidev personaalarvutite hooldus.

Peaspetsialisti MARC-vormingute ja normandmete ohje alal Külli Moonti tööülesanneteks on välja töötada koostöös INNOPAC-süsteemis andmebaase koostavate osakondadega andmesisetuse skeemid, lähtudes kehtivatest kirje- ja kataloogimisreeglitest, USMARC-standardist, kasutajate infootsingu ning raamatukogu sisetöö (laenutuste registreerimine, statistika jm.) vajadustest; normandmete ohje korraldamine.

Pearaamatukoguhoidja Malle Ermeli tööülesanneteks on osalemine raamatukogu uuringute läbiviimisel ja metoodikate väljatöötamisel, koostöö arendamine kodu- ja välis-

maa raamatukogudega, raamatukogu töötajate täiend- ja ümberõppe korraldamine, raamatukogu 200. aastapäeva tähistamise ettevalmistamine.

Alates 07.09. asus Malle Ermeli asemel personalijuhi kohale Tiina Kuusik ja alates 15.07. asus Ülo Treikelderi asemel komplekteerimisosakonda juhatama Kertu Uri.

III. Komplekteerimine

1998. aastal mõjutasid raamatukogu komplekteerimist summade jätkuv vähenemine ja ettevalmistused INNOPAC-iks. Teoreetilises plaanis jäävad aastat meenutama märksõnad *Conspectus* ja komplekteerimise koordineerimine.

1998. aastaks eraldati komplekteerimisrahaks 7,0 miljonit krooni, mis on 96,6% 1997. a. summast ja 64,8% 1996. a. omast. Väljaannete, eriti võõrkeelsete, hinnad on kasvanud aga kuni 20%. Raamatukogu kogude arendus on seetõttu sisuliselt seiskunud. Komplekteerimissummade vähenemine on tõstnud töötajate töökoormust ja vastutust — laekunud soovide hulgast tuli välja valida väljaanded, mille tellimine oli mõõdapääsmatu, konsulteerida potentsiaalsete kasutajatega, uurida leidumust teistes Eesti raamatukogudes ja lõpuks otsida koht, kust sai väljaande kõige soodsama hinnaga. Koostöö teiste Eesti raamatukogudega muutus seetõttu eriti aktuaalseks. Eelkõige kooskõlastati ülikallite teadusajakirjade ja andmebaaside ostmist. 1998. aastal alustati ühistellimuse (kui tunduvalt odavama) ettevalmistamist elektroonilistele ajakirjadele ja andmebaasidele kõigi ELNET Konsortsiumi kuuluvate raamatukogude jaoks. (Selle töö koordineerimiseks loodi konsortsiumi juurde vastav töögrupp.)

Kuna raamatute ostmisvõimalused on piiratud, otsiti pidevalt alternatiivseid raamatute ja ajakirjade saamisviise — olulisi väljaandeid püüti tellida vahetuse teel või paluti neid kinkida. Raamatukogule osutasid abi mitmesugused välismaised abiprojektid ja organisatsioonid. Nii jätkus näiteks Ameerika Ida- ja Kesk-Euroopa ajakirjade annetusprojekt, mille toetusel saadi ajakirju nii tasuta (82 nimetust) kui ka soodushinnaga (31). Kirjastuse “Karger” ajakirju ja monograafiaid oli võimalik jätkuvalt tellida 80%-lise hinnasoodustusega. *IEEE Computer Society* programmi “Instant Library” raames saadi 1998. aastal juurde uusi nimetusi ajakirju (neid on nüüd 18; aastal 1993, kui projekt käivitus, oli nimetusi vaid 8). Ameerika Matemaatikaühing võimaldas raamatukogul 30%-lise hinnalandusega tellida ühingu poolt väljaantavaid ajakirju, projekti *Deutsche Forschungsgemeinschaft* raames saadi tasuta 4 ajakirja jne.

Võõrkeelseid õpikuid ei saanud rahapuudusel peaaegu üldse osta, kuigi ülikoolis on avatud rida uusi erialasid, suurenenud on välisüliõpilaste ja avatud ülikooli erialade arv.

Venekeelse kirjanduse komplekteerimise põhimõtteid vaadati aasta jooksul mitmel korral üle ja ühtlustati muu võõrkeelse kirjanduse komplekteerimise põhimõtetega, samuti vähendati eksemplarsust.

Seoses INNOPAC-i rakendamisega muutus aktuaalseks *Conspectus* (metoodika, mis annab raamistiku kogude koordineeritud arendamiseks ja olemasolevate kogude hindamiseks), millega tutvuti veebruaris, märtsis ja augustis toimunud seminaridel ja ERÜ koosolekutel. Arutelude käigus on selgunud, et senised, alates 1994. aastast kehtinud komplekteerimisvaldkonnad ja -tasandid (A-, B-, C-tasand) on vananenud.

1) Eesti trükis

Sundeksemplari laekumine on tunduvalt paranenud. Lahenemas on sundeksemplarina saabuvate pisitrükiste probleem — metoodikanõukogu otsusega pandi paika pisitrükise töötlemise ja säilitamise põhimõtted raamatukogus (vt. XIII, 2). Enam-vähem valmis sai pisitrükiste mappide temaatika ja jaotus. Sundeksemplarid ja Tallinnast tellitud raamatud saavad raamatukokku aga liiga hilja — põhjuseks juba aastaid kestnud transpordiprobleemid. Eesti trükiste juurdeostmisel on samuti vähendatud eksemplaarsust, ka õpikute osas.

1998. aastal suurenes Eestis väljaantavate ajalehtede nimetuste arv, aga ajalehekomplektidest jäi ikka ja jälle numbreid saamata, eriti suvekuudel. Keeruline on olukord ka Eestis väljaantavate venekeelsete trükistega, millest paljud ei jõua Tartu raamatupoodidesse ja seetõttu oli raskusi lisaeksemplaride hankimisega.

Rahanappuse tõttu loobuti juba 1970-ndatel aastatel moodustatud Tartu Ülikooli trükiste arhiivkogu edasisest komplekteerimisest (komplekteerimis-, kataloogimis- ja hoiuosakonna ühisotsus 23. septembrist). Nimetatud kogu jätkamine kaotas oma mõtte ka seoses sundeksemplari seaduse kehtestamisega.

Kui varem sai raamatukogu ülikooli kirjastuses väljaantud dissertatsioone tasuta (70 eksemplari, mis olid mõeldud ülikooli teadussaavutuste levitamiseks), siis alates 1998. aastast tuleb raamatukogul dissertatsioonid ise välja osta. See asjaolu hakkab ilmselt peagi piirama vahetussuhteid teiste raamatukogudega.

2) Trükiste järelkomplekteerimine

Järelkomplekteerimisel oli pöhirõhk endiselt eesti rahvustrükise ja *Estica*-kirjanduse lünkade täitmisel ja eksemplaarsuse suurendamisel. Trükiseid saadi nii annetuste kui ka ostudena, viimaseid siiski tunduvalt vähem. Ostudeks kulutati 66 834 kr., vana raamatu keskmiseks hinnaks kujunes 71,2 kr. Ostude hulgas oli raamatukogu jaoks uusi nimetusi 210. Raamatuid osteti 13 eraisikult (enim H. Varepilt, *Estica*-t ja geograafilisi kaarte), kahelt raamatuoksjonilt ja antikvariaatidest “Mr. Kolk” Tallinnas, “Ad. Astra” Viljandis, “Liber” Tartus. Oksjonitelt osteti näit. “Kes nuttes külvavad...” (1860), “Aafrika viimne kuningas” (1939), perioodikaväljaannete “Tiiu Tasane”, “Perekonnaleht” jne. puuduvaid numbreid/aastakäike.

Suurimad annetused olid perekond von Kruedenerilt Saksamaalt (sealhulgas 1144 eks. *Estica*-kirjandust) ja Helene Kulpalt abikaasa Rudolf Kulpa peamiselt vanemat filosoofialalast kirjandust sisaldav raamatukogu.

3) Käsikirjad

Käsikirjakogusse saabusid H. Kulpa annetusena Rudolf Kulpa isikuarhiivi materjalid ja täiendusi Udo Ivaski fondile (peamiselt H. Kulpa kirjavahetus tema kohta, üksikud originaaldokumendid ja -joonistused). Täiendavat materjali laekus veel R. Blumi (kirjad, biograafilised dokumendid), H. Palametsa (aukirjad, kutsed, materjalikogumikud TÜ lähiajaloo kohta), V. Pärtelpoja (päevikud), J. Lotmani (kirjade koopiad) ja V. Masingu (TÜ juubelikirjutised) materjalidele.

4) Fotod, kunst

Kunstikogusse lisandus üks graafikamapp vanema võõrkeelse kirjanduse kogust, eesti kunstnike poolt loodud eksliibriseid, M. Nõmmela pastell "Maastik" ja K. Taniloo-Tekkeli annetatud "Apollo 11" mälestusmedal.

Fotokogusse lisandusid pildid üritustest ja sündmustest raamatukogus ja üksikud portreefotod TÜ varasematest professoritest. Vana foto väärtuslikumaks tulemaks olid Vabadussõja Valga soomusrongi pataljoni pildid.

IV. Kataloogitöö

Kaart- ja elektronkataloogi koostamine jätkusid sellelgi aastal paralleelselt. Aruande-aastal kataloogiti arvuti abil 56% saabuvast kirjandusest (1997. a. 60%). Arvestades peatset üleminekut INNOPAC-ile, otsustati 1998. a. sügisest sisestada elektronkataloogi kõik ladina tähestikus teavikud, mis on ilmunud alates 1945. aastast (viimase nelja aasta jooksul sisestati elektronkataloogi ainult 1990. aastast ilmunuid). Kataloogimissektoris muudeti töökorraldust — suures osas lõpetati kirjete redigeerimine, mis tähendab seda, et iga kataloogija vastutab ise oma töö eest, jääb ainult pisteline kontrollimine. Kirjete redigeerimisest vabanenud töötajad alustasid retrokonverteerimisega (põhi- ja õppekogu varem kataloogitud teavikute arvutis arvelevõtmine, kohaviidastamine, täispika kirje koostamine, hõlmates kõiki erinevais kogudes paiknevaid dubletteksemplare).

Ülikooli õppetoolides ja muudes struktuuriüksustes ollakse üha rohkem huvitatud ülikooli raamatuvara koondkataloogi loomisest. Aasta jooksul nõustati koondkataloogi loomise küsimustes allasutustes raamatukogudega tegelevaid töötajaid.

1997. a. loodud tesauruse töögrupp jätkas vaba märksõnastamise kõrvalproduktina kujunenud tesauruse süstemaatilist korrastamist — sinna lisati juurde uusi märksõnu, palju lähedasi märksõnu viidi aga kokku. Tesaurus töötatakse nüüd läbi tervikuna tähestikjärjestuses, mitte valdkonniti nagu varem. See peaks andma parema ühtlustamisvõimaluse. Jõuti *k*-täheni. Aasta lõpuks oli tesauruses 13 881 märksõna.

Mahukas töö (ligi 27 000 üksiknumbrit) tehti vana perioodika rekataloogimisel: varasemal ajal eri kohaviitade alla hajutatud ühe nimetuse üksiknumbrid viidi kokku ühe kohaviida alla, puuduvad nimetused kataloogiti, s. t. fond ja kataloogid viidi vastavusse.

1998. a. täienesid raamatukogu kataloogid ja kartoteegid järgmiselt:

- 1) Raamatutele ja erilaadsetele materjalidele (dissertatsioonid, autoreferaadid, auhinna-tööd, separaadid, geograafilised kaardid) koostati 12 098 kirjet (1997. a. 11 805), neist arvutit 6723 (1997. a. 6623), geograafilisi kaarte kataloogiti 431 nim.
- 2) Retrokonverteeriti 850 nim., millele õppekirjanduse osakond lisas üle 6 000 eks. dublette oma lugemissaalist ja hoidlast.
- 3) Rekataloogiti 4685 nim. raamatuid ja 26 985 nr. perioodikat.
- 4) Tähestik- ja kohakataloogidesse liideti u. 56 000 (1997. a. 50 000) kaarti.

- 5) Liigitati 18 678 nim. (1997. a. 20 030) raamatuid ja jätkväljaandeid, sellest elektronkataloogi 12 529 ehk 67% (1997. a. 12 626 ehk 63%). Märksõnastati 18 490 teavikut (1997. a. 19 128), sellest 12 529 elektronkataloogi (1997. a. 16 626).
- 6) Süstemaatilistesse kataloogidesse liideti 29 523 (1997. a. 37 825) kaarti.
- 7) Märksõnakataloogidesse liideti 4 450 (1997. a. 7993) kaarti.
- 8) Kataloogidest eemaldati u. 9400 kustutatud raamatute kaarti (1997. a. 9000).
- 9) Süstemaatilist kataloogi redigeeriti 20 700 (1997. a. 41 400) kaardi ulatuses (mahukamalt rubriigis *religioon*), süstemaatilist kataloogi täiendati 121 rubriigiga, aine-loendit 286 uue märksõnaga. Märksõnakataloogi redigeeriti 5 190 kaardi ulatuses.
- 10) Perioodikaväljaannete kataloogimise kohta vt. lisa VIII.
- 11) *Estica* alfabeetiline ja märksõnakataloog täienes uudiskirjanduse jooksva läbitöötamise käigus u. 450 uue nimetusega.
- 12) Valmis 5 käsikirjafondi nimistut — A. Valmet (f. 123), V. Hiie (f. 92), V. Sinaiski (f. 132), H. Moosbergi (f. 85) ja TÜR-i arhiivi (f. 4, nim. 3) 1995. a. jaotus.
- 13) KHO kaart- ja sedelkataloogid (alfabeetilised ja süstemaatilised) täienesid u. 3000 kirje võrra, sealhulgas
— jätkus Lääne-Euroopa 16. saj. I poole trükiste kirjeldamine (85 nim.), kataloogiti KHO-sse saabunud uued rariteedid;
— jätkus F. L. Schardiuse autograafide kogu saksakeelsete autograafide kirjeldamine (154), redigeeriti varasemaid kirjeid, kirjeldati käsikirjaarhiivide täiendused;
— kataloogiti kunstikogu uued tulmed (26 nim.) ja fotokogu kataloog täienes 883 nim. võrra.

V. Bibliograafiatöö

Bibliograafiatöös oli 1998. a. käsil viis teemat, mille kohta koostatakse kartoteeke või andmebaase. Töö lõpp-produktiks on aga suures osas bibliograafiaväljaanded.

- 1) **Tartu Ülikool. Ajalugu. Õppejõudude, teenistujate ja kasvandike biobibliograafia (1632–1710, 1802–1998→)** (täitjad M. Kümnik (juh.), A. Laumets, M. Suurväli, S. Tammoja, A. Kõre).

Raamatukogusse aasta jooksul saabuval teemakohasel trükisel töötati läbi *de visu*. Välismaal ilmunud TÜ õppejõudude töid saabub raamatukokku endiselt vähe. Informatsiooni nende kohta saadakse ülikooli aruandlusest (trükistena 1995–1997 kohta) ja viimasel ajal üha rohkem allasutuste publitseeritud aastaülevaadetest (*annual report* jt.) ning magistri- ja doktoritöödes esitatud kirjandusloeteludest ja töödele lisatud välismaal ilmunud artiklite koopiatest. Väikesetiraažilisi, kindla isikute ringi tarbeks paljundatud konverentside materjale on üha raskem kätte saada. Ka sellel aastal tuli õppejõududel küsida raamatuid või andmeid, et kirje õige saaks. Kaarte arvutiväljatrükkidena TÜ-s kaitstud väitekirjade kohta saadakse teist aastat otse kataloogijatelt. Eesti ajakirjanduse bibliograferimine on muutunud keerulisemaks, nimetusi ilmub palju ja nende väljaselgitamine,

mis võiksid sisaldada ülikooliga seotud materjale, on keeruline. Lahendamata jäi küsimus, kas kõik, just ajalehes avaldatu, väärrib nii üksikasjalikku bibliografeerimist kui seni. Üldse bibliografeeriti 8203 nim. (u. 1000 võrra vähem kui eelmisel aastal) ja dubleeriti 3064 kaarti, kartoteeki liideti 10 604 kaarti. Kartoteegi ajaloo-osa tarbeks märksõnastati 2415 kaarti. Materjal aastate 1987, 1990 ja 1992 kohta on sisestatud ka arvutiandmebaasi. Aruandeaastal oli töös väga mitmes järgus kümme TÜ bibliograafia-aastaraamatut, millest trükivalgust ei näinud kahjuks ükski. Kõige valminumaks sai 1992. a. ilmunud tööde bibliograafia (maht 3200 kirjet, kirjed on redigeeritud, sisestatud, märksõnastatud).

2) **Teaduste ajalugu Eestis (1956–1998→)** — kartoteek täienes ainult 25 nim. võrra.

3) **Eesti ajaloo bibliograafia 1918–1944** (täitjad K. Taal (juh.), H. Solba).

Jätkati eesti- ja võõrkeelse perioodika (“Muusikaleht”, “Kasvatus”, “Eesti Spordileht”, “Zeitschrift für Ethnologie”, “Zeitschrift für Geopolitik”, “The Contemporary Review” jne.) ning Vabadussõda käsitleva kirjanduse (“Vabadussõja Tähistel”, “Vabadusmonument”, “Vabadussõja lood”) bibliografeerimist. Viidetest ja kirjanduse loeteludest välja kirjutatud raamatute ja artiklite kirjeid võrreldi juba kartoteegis olevatega. Kokku bibliografeeriti 1758 nim., süstematiseeriti 560 nim. ja kartoteeki liideti 1397 kaarti.

4) **URBIS. Rahvusvaheline andmebaas, soome-ugri keeleteadus 1988–1998→ (Vene aladel ilmunu). ARTAL. Soome-ugri rahvaste kooliõpikud ja ajaleheartikleid 1996–1998→** (täitja M. Onga).

Aasta lõpus liideti üheks andmebaasiks seni lahus olnud URBIS ja URBED. Andmebaasi jaoks selgitati välja 957 uut nimetust, sisestati 1050 kirjet ja märksõnastati 897 nim. Andmebaasi abivahendeist said URBIS-märksõnastiku inglise-eesti ja eesti-inglise versioon praktiliselt valmis, vene-inglise versioon vajab veel tööd.

Kontaktid ja koostöö idapoolsete soome-ugri keskustega sujusid normaalselt, raskusi oli andmete saamisega Handi-Mansiiskist ja Jamali-Neenetsi ringkonna raamatukogust.

URBIS-e temaatikaga oli seotud kaks rahvusvahelist konverentsi — Karjalas ja Krimmis.

5) **Raamatukogunduse uudiskirjandus**

Raamatukokku saabuva uudiskirjanduse põhjal *Pro-Cite*’s koostatav bibliograafiline andmebaas täienes 263 nim. võrra. Andmebaasis sisalduval materjalil on neli väljundit:

1) Eesti teadusraamatukogude raamatukogundusliku uudiskirjanduse koondandmebaas, 2) ajakirjas “Raamatukogu” avaldatavad koondnimestikud, 3) teadusosakonnas säilitatav andmebaas, 4) TÜR-i koduleheküljel kättesaadavad kuu- ja aastanimestikud.

1998. a. alustati raamatukogu teatmearhiivi korrastamist — suund võeti bibliografeeritavate teemade vähendamisele ja ainult enamkasutatavate täiendamisele, nende baasil andmebaaside koostamisele. *Pro-Cite* andmebaasi sisestati kolme teema materjale: täielikult “Maailma maad” (666 kirjet), “Rahvameditsiin” (417 kirjet), osa “*National Geographic*’ust” (574 kirjet). Et teatmekirjanduse saalis puudub arvuti lugejateeninduseks,

jätkatakse paralleelselt kaartide tegemist teatmearhiivi jaoks, kuhu lisandus 2674 kaarti, neist 2389 annoteeritud (näit. "Maailma maad" — 363, "Alternatiiv- ja rahvameditsiin" — 160, "Kes on kes?" — 85 jne.). Kirjandust võib teatmearhiivist leida 322 teemal, lisaks 106 isiku kohta. Jätkati *Estonica* bibliografeerimist (1499 nim.) TÜR-i tellitud Venemaa, Läti, Leedu venekeelsetest ajalehtedest.

Jätkati 1996. a. alustatud temaatiliste mappide koostamist ja täiendamist. Neid on praegu 12 teemal: ajalehtede/ajakirjade sisukorrad, diplomaatia, "Estonia" katastroof, etikett, IME-st rahareformini, kirjandust maade ja linnade kohta, kuidas kirjutada elulugu, kuninglikud pered, narkomaania, rahvakombed tähtpäevade puhul, toalilled, veinid.

Bibliograafid koostasid nii suuliste kui ka kirjalike päringute alusel 5 (241 nim.) teemanimestikku: "Gore Vidali raamatud Tartu Ülikooli Raamatukogus", "Eesti ja ristiriitlid", "Eesti telefoniside ajaloo alane kirjandus Tartu Ülikooli Raamatukogus", "N. Vavilovi kohta leiduvad uuemad venekeelsed raamatud Tartu Ülikooli Raamatukogus", "Johan Laidoner".

Kaastöö retrospektiivsele rahvusbibliograafiale (vt. XI).

VI. Töö kogudega

Seisuga 31.12.1998 oli raamatukogus 3 743 634 a.-ü. trükiseid ja erilaadseid materjale.

Hoidlates jätkus tavapärase töö — vastavalt kogude kasvule paigutati neid ümber (kokku 5691 laudimeetrit), kontrolliti järjestust, suunati lagununud raamatuid kõitekotta ja restaureerimisele-konserveerimisele, kontrolliti ülikooli õppetoolidest ja laboritest tagastatud kirjanduse dubletsust, jooksvalt ja retrospektiivselt märgistati eestikeelsete trükiste arhiiveksemplare.

Mittevajalike ja aegunud trükiste kustutamine oli ulatuslikum kui viimastel aastatel — 63 860 (1997 — 35 515) arvestusüksust, sellest põhikogus 21 383 eks. (135 eestikeelset), õppekirjanduse kogus 34 195 eksemplari, viimane valdavalt aegunud arstiteaduslik, tehnika-, geograafia- ja ajaloolane kirjandus.

Elektroonilisele raamatukaitesüsteemile vaatamata varastati inventuuri andmetel aastatel 1997–1998 õppekirjanduse lugemissaalist ligi 500 raamatut, teaduskirjanduse avakogust kadus aga 330 raamatut, s. o. peaaegu sama palju kui nendel aegadel, kui turvasüsteemi ei olnud.

Oktoobris toimunud metoodikanõukogu koosolekul otsustati, et Eesti trükise esimest sündeksemplari (ARH, ilm. alates 1997. a-st) hakatakse hoidma omaette koguna hoidlas C5, samas säilitatakse valikuliselt temaatiliste mappide või karpidena ka pisitrükised, kirjeldamise ühikuks mapp/karp. Oktoobris oli kogu suurus 7223 eks. raamatuid ja jadaväljaandeid, 176 kaarti ning 410 nim. 1997. aasta ja 416 nim. 1998. aasta ajalehti. Kogu hooldaja on K. Ainz.

Reservkogu läbitöötamise tulemusena ning ostudest ja annetustest täienesid varu- ja vahetuskogu 6989 eks. võrra, mis ka kataloogiti ja hoidlasse paigutati. Viimastel aastatel ülikooli õppetoolidest üle antud kirjandust ei saadud aga eriti läbi töötada, kuna need seisis jätkuvalt hügieenisektoris puhastamise ootel.

TÜ Kunstimuseum andis humanitaarraamatukogule üle seni seal paiknenud vana ajaloo seminari kogu rohkem kui 250 raamatut, mis on endise seminariraamatukogu ajalooliste kogude terviklikkuse seisukohalt tähtis, haruldasemaid 16.–18. sajandi väljaandeid võeti küll ka peakogusse.

1998. a. toetas Eesti Teadusfond jätkuvalt kahte projekti, mille kaasabil sai süvendatult tegelda kogude korramise ja vastavate andmebaaside loomisega.

1) Andmebaas “Baltisaksa kunst Tartus” (1997–1998, täitjad I. Kukk TÜR-ist ja E. Preem Tartu Kunstimuseumist) hõlmab nii TÜR-i, Tartu Kunstimuseumi, Eesti Rahva Muuseumi kui ka teised Tartu väiksemad kogud. Aasta jooksul sisestati andmebaasi 850 kirjet peamiselt Tartu teiste kunstikogude varadest. Aasta lõpuks sisaldas andmebaas kokku 1450 kirjet.

2) “Prof. J. Lotmani isikuarhiivi teaduslik-tehniline läbitöötamine ja vastava andmebaasi loomine Tartu Ülikooli Raamatukogus” (1997–2000, täitjad M. Rand, T. Šahhovskaja ja granti alusel teadur T. Kuzovkina). Lõpetati kogu arhiivi puhastamine, sorteerimine ning süstematiseerimine põhirubriikidesse. Z. Mintsi materjalid eraldati iseseisva arhiivi moodustamiseks. Süstematiseeriti J. Lotmani nelja monograafia materjalid. Arvutisse sisestati J. Lotmani viimastel eluaastatel sekretärile dikteeritud tekste. Kaartidele kataloogiti 6000 J. Lotmanile adresseeritud kirja 824-lt korrespondendilt.

Avatud Eesti Fondi ja *Open Society Institute*’i rahadega (projekt “Keele- ja muusikaõppekeskus Tartu Ülikooli Raamatukogus”) komplekteeriti ja seati töövalmiks helitöötlussüsteem vanade ja hävimisohus helikandjate digitaliseerimiseks, mille elluviimisel saadi tehnilist abi ja informatsiooni Kirjandusmuuseumi helikabinestist.

1998. a. juunis lõppes 1992. a. alanud raamatukogudevaheline ühisprojekt aastatel 1919–1940 ilmunud eestikeelsete ajalehtede mikrofilmimiseks. Selle tulemusena on raamatukogus nüüd tagatisfond — 111 nim. mikrofilmitud ajalehti 1094 rullil. (Vt. ka XI.)

Käsitähtsust materjalidest korraldati H. Moosbergi (f. 85, 212 s.), V. Hiie (f. 92, 202 s.), V. Sinaiski (f. 132, 46 s.) isikuarhiiv, töötati läbi raamatukogu arhiivi (f. 4., nim. 3) 1995. a. materjalid (54 s.), kokku 19 säilikuga täiendati kolme isikufondi, manuskriptide kogu ja raamatukogu arhiivi. Jätkus töö F. L. Schardiuse autograafikoguga, viidi läbi kogu inventuur.

Fotokogusse korraldati aasta jooksul laekunud ja ka varasemaid fotosid (kokku 883 nim.), kunstikogusse korraldati uued tulmed.

Humanitaarraamatukogus lõpetati keeleteaduse seminari inventuur. Füüsikaraamatukogu hoidlas vahetati vanad jäigad metallriiulid liikuvate vastu, seoses sellega saadi varuruumi. Uute riiulite paigaldamine väiksesse ruumi tähendas u. 20 000 eks. korduvat ümbertöstmist ja uuesti järjestamist.

Temperatuuri ja õhuniiskust mõõdeti raamatukogus 26 punktis 1–2 korda nädalas. Äärmiselt vihmane suvi mõjutas tugevasti hoidlate mikrokliimat. C-korruse hoidlates tõusis õhuniiskust 70–78%-ni, lugemissaalides aga 85%-ni. Kevadel ja suve alguses tõusis temperatuur KHO hoidlas kuni +25°-ni.

Aasta jooksul puhastati ja desinfitseeriti laekunud isikuarhiive (V. Bezzubov, U. Ivask, H. Palamets) ja ÕES-i raamatuid, lõpetati J. Lotmani käsikirjade puhastamine ja desinfitseerimine.

VII. Lugejateenindus

31. dets. 1998. a. oli raamatukogus registreeritud 23 162 lugejat (vt. ka lisa XII).

Aprillikuust läks endise kontroll-laua asemel käiku (uus) **infoaud**, kus toimub lugejate registreerimine ja kus esmaspäevast laupäevani töötavad hoiuosakonna, pühapäeviti teiste osakondade töötajad.

Kogu aasta vältel korrustati lugejate andmebaasi, töötati välja lugejate registreerimise juhend ja laenutusreeglid tööks INNOPAC-is. Valmis uue, plastik-lugejapileti kavand, eel-tööd uue lugejapileti kasutuselevõtuks on tehtud.

Õppekirjanduse lugemissaalist eraldati fonoteegi jaoks Akadeemia tänava poolne osa. Koos multimeedia klassi jaoks eraldatud osaga on õppekirjanduse lugemissaalis kohtade arv vähenenud poole võrra. Lugemissaalis on praegu u. 100 lugejakohta.

Aprillis paigutati lugejatele kataloogisaali veel neli terminali juurdepääsuks elektron-kataloogile.

Lugejateenindus töötas INNOPAC-i rakendamiseks valmistudes. Aasta jooksul suurenes teaduskirjanduse avakogu, mis täienes u. 8000 eksemplari võrra — sinna võeti praktiliselt kogu komplekteeritav teaduskirjandus. Aasta lõpuks oli avakogu maht u. 27 000 eks., lisaks kahe viimase aasta ajakirjad. Avakogu laenutusreeglid jäid siiski endiseks — koju laenutatakse põhiliselt 24 tunniks, erandina 5 päevaks. (INNOPAC-i reeglite järgi on põhiline laenutähtaeg nädal, erandina 24 tundi.) Suvel markeeriti kõik avakogu raamatud, et lugejatel oleks täpselt teada, milline laenureegel millise raamatu kohta kehtib. Et avakogu juurde on paigutatud piisavalt arvuteid, siis korraldati ümber ka teenindust. Seati sisse konsultantide ametikohad, kelle põhiülesandeks on lugejate konsulteerimine nii arvutikata-loogi kui ka interneti osas.

Kuigi **fonoteegi** uusi teenindusruume ei jõutud veel käiku anda, tehti ära suurem osa eeltööst teeninduse parandamiseks selles valdkonnas. Avatud Eesti Fondi ja *Open Society Institute*'i rahaga (projekt "Keele- ja muusikaõppekeskus Tartu Ülikooli Raamatukogus") oli võimalik uued kuulamiskohad varustada moodsa helitehnikaga. Valmisid uued riiulid CD-de ja vinüülheliplaatide paigutamiseks. Oluline abi lugejateeninduse korraldamisel oli Eesti Muusikaakadeemia poolt kasutada antud 4-komponendilisest muusikakeskusest koos kõrvaklappidega.

Teist täisaastat käigus olnud **multimeedia klass ja Eurodokumentatsiooni Keskus** olid endiselt väga kasutatavad — 26 352 külastust (1997. a. 21 000).

Füüsikaraamatukogust anti sotsiaalteaduste alane kirjandus (351 eks.) teistesse kogudesse, kuna selle eriala loenguid füüsikamajas enam ei peeta.

Raamatukogudevahelises laenutuses rakendati kõigile tellitavatele koopiatele unifit-seeritud hinnad, vastavalt lehekülgede arvule kas 30 või 60 kr. koopia eest. See tõi esialgu kaasa tellimuste arvu vähenemise (1998 — 3345, 1997 — 5656 tellimust). Muutus pro-portsioon tellitavate koopiate ja raamatute vahel. Kui 1997. a. moodustasid raamatud 15% tellitava kirjanduse arvust, siis 1998. a. — 32%, suurenes ka tellitavate raamatute abso-luutarv (1997 — 632, 1998 — 731 raamatut). Eelkõige tudengite ja magistrantide arvel on kasvanud RVL-i teenuste kasutajate arv (1997 — 367, 1998 — 468 lugejat). Tellimuste täitmise protsent on u. 90, mis vastab rahvusvahelistele standarditele. 80% tellimustest tehakse elektrooniliselt.

Käsitöökirjade ja haruldaste raamatute osakonna varasid kasutas 565 lugejat-uurijat (6000 laenutust, 2300 külastust), kellest u. 62% olid TÜ üliõpilased, õppejõud, teadurid ja teenistujad, ülejäänud kasutajaskonna moodustavad õpetajad, muuseumitöötajad, arhivaarid, kodu-uurijad jne. Väljastpoolt Eestit oli uurijaid Venemaalt, Ungarist, Leedust, kõige enam Saksamaalt ja Soomest. Materjale kasutati mitmesugustel teadus- ja kultuuri-loomist, isiku- ja kirjandusloomist ning ajaloo teemadel, näit. eesti rahvamuusika, Tartu muusikaelu, Järva-Madise kihelkonna mõisad, Tartumaa sõjasuvi 1944 jne. Uurijatele valmistati 748 kaadrit mikrofilmi ja negatiive, 290 fotokoopiat ning 70 kserokoopiat.

Ülikooli astujaid teenindas selgi aastal humanitaarraamatukogu, vajaminev õppekirjandus deponeeriti peakogust ja Tartu Kunstigümnaasiumist.

Päringute alusel andsid bibliograafid kokku 4297 **suulist teadist**, mille hulgas oli bibliograafiateadiseid 2314, leidumus- — 792, teema- — 604, meetoodika- — 415 ja fakti- — 172, ja KHO töötajad 850 suulist teadist. Bibliograafiateadistest oli enamik endiselt seotud TÜ ajaloo ja tema kasvandikega. Lugejate suulistele päringutele vastatakse raamatukogus kokku 16 teeninduspunktis, lisaks olgu nimetatud veel näit. kataloogikonsultant, lugemissaalid jne. Kataloogikonsultandi töö on endiselt nõutav ja mahukas. Lugejad küsivad sagedamini kirjandust just kindlal teemal.

Kirjalikke päringuid oli kõige rohkem Eestist — 28, Saksamaalt 19, aga ka Itaaliast, Lätist, Soomest, Jaapanist jm. Kirja teel anti u. 900 teadist, enim isikute kohta (L. Strümpell, G. Kolosov, TÜ-s farmaatsiat kuulnud H. A. Rothermel, F. M. Klinger, H. v. Keyserling, A. v. Krusensterni ümbermaailmareisi kaaslane H. v. Löwenstern), aga ka raamatukogus leiduvate käsitöökirjade, varatrükiste ja kunstivarade kohta, näit. prantsuskeelne 17.–18. saj. perioodika, S. Münsteri “Cosmographia universalis” väljaanded, Telemanni, Leibnizi, Hübarti jt. kirjavahetused jne. Kirjalikele päringutele vastamiseks valmistati ka 1343 kserokoopiat.

9. dets. 1997. a. avatud raamatukogu **elektroonilisele infoteenistusele** (lähemalt vt. aastaraamat '97, lk. 14) laekus aasta jooksul 252 päringut 20 eri riigist.

VIII. Lugejakoolitus

Esmakursuslastele peeti 58 õppust. Nendel käis 430 üliõpilast, kellest näit. välis-üliõpilasi oli 55, Pärnu kolledžist 90, Türi kolledžist 30. Õpetajaiks oli 13 raamatukogutöötajat. Uutele lugejatele korraldasid elektronkataloogi tutvustavaid õppusi ka kataloogimisosakonna töötajad.

23.09.–25.11. tutvustasid infoosakonna töötajad igal kolmapäeval teadusandmebaaside kasutamist. Osales 21 inimest.

IX. Teadustöö

1998. a. oli käsil 7 teemade ringi.

1) Raamatukogu teeninduskorralduse toimivus (juh. U. Tõnnov).

Balti-Rootsi koostööprojekti raames läbiviidud lugejauuringu tulemused publitseeriti ingliskeelsetena ERR-i toimetiste 8. vihikus "Research Libraries in Public Information System : Towards Performance Quality", kus meie raamatukogus toimunud uuringut esindasid U. Tõnnovi, Ü. Musta, L. Dubjeva ja K. Miili artikkel. Teema lõppes.

2) Tartu Ülikooli Raamatukogu ja kogude ajalugu 19.–20. sajandil (juh. M. Ermel).

Koguti materjale koostatava raamatukogu ajaloo tarbeks.

Trükivalmis sai "Tartu Ülikooli Raamatukogu töid" 11. kogumik, mis käsitleb kompileerimise ja kataloogisüsteemi väljaarendamist XIX sajandil ja XX sajandi algul ning TÜR-i ajaloolisi kogusid (R. Michelson, L. Dubjeva, M. Rand, I. Kukk, E. Jaanson, K. Tammur, N. Vorobjova, T. Šahhovskaja, K. Taal, A. Laumets). Raamatukogus säilitatavatele autograafidele oli pühendatud ettekandepäev "*Epistolae autographae*. Kirjavahe- tused ja kollektsioonid", kus peeti 9 ettekannet, mis täiendatuna avaldatakse raamatukogu tööde 12. kogumikus. M. Ermel esines kahe ettekandega erihoiu likvideerimisest.

3) Tartu Ülikooli ajalugu 19. sajandil ja 20. sajandi I poolel (täitja H. Tankler).

H. Tankler oli pikemaajalistel komandeeringutel Saksamaal jm., et uurida TÜ teadlaste sidemeid ja koostööd teiste maade kõrgkoolidega. H. Tankleri juhendamisel koostatakse aastatel 1802–1918 Tartu Ülikoolis töötanud õppejõudude-täppisteadlaste tööde biblio- graafilist andmebaasi, mida finantseeritakse Eesti Teadusfondi granti 3063 alusel.

4) Eesti-, Liivi- ja Kuramaa haritlaskonna kujunemine ja akadeemilised sidemed 17.–18. sajandil (täitja A. Tering).

Teatmeteose "Balti üliõpilaste matrikel 1561–1800" jaoks on kogutud andmeid u. 6000 üliõpilase kohta, neist 3112 kohta on vormistatud ja sisestatud arvutisse lühi- artikkel. Nii kodu- kui ka välismaistes teadusajakirjades ja kogumikes on A. Tering nimetatud teemal publitseerinud 6 artiklit u. 140 lk-l.

5) Tartu ülikooli trükikoja toodang aastail 1632–1710 (täitjad E. Jaanson, M. Rand).

E. Jaanson lõpetas põhimõtteliselt 1386 kirjet sisaldava bibliograafia käsikirja koosta- mise, kirjutamata on sissejuhatus, saatesõna, välja valimata illustreeriv materjal.

6) Kultuuriväärtuste seisund Eesti suuremates raamatukogudes. Eesti raamatu- varade säilitamine (UNESCO projekt nr. 98, ENA 301; juht M. Siiner (ERR); konsultandid J. Palm (Kopenhageni Kuninglik Raamatukogu) ja K. Kõnsa (Eesti Postimuseum); täitjad TÜR-ist J. Lehtaru, M. Ilus; ühisprojekt Eesti Kirjandus- muuseumi, Eesti Akadeemilise Raamatukogu ja Eesti Rahvusraamatukoguga).

Uuringute läbiviimine on eeltingimuseks, mille põhjal UNESCO otsustab, kas ja kui suures ulatuses toetada Eesti trükise restaureerimist ja säilitamist. Aasta jooksul projekti töögrupp jagas omavahel ülesanded. Töötati välja valimi põhimõtted (M. Ilus) ja valiti meetodika paberi vananemisastme määramiseks füüsikalis-keemiliste meetoditega (J. Lehtaru).

- 7) **Eesti mõistatused (eesti rahvaluule teadusliku suurpublikatsiooni *Monumenta Estoniae antiquae* IV seeria koostamine)** (juh. prof., akad. A. Krikmann, ühisprojekt Eesti Keele Instituudiga).

Raamatukogust osaleb väljaande ettevalmistustöös R. Saukas, kes märkis kartoteegis tüüpide redaktsioonitähised ja paberväljaandes tsiteeritavad tekstid (20 kasti, märksõnad 'raamat' – 'suhkur').

Raamatukogus toimus 2 ettekandepäeva ja Eesti raamatukoguhoidjate VII kongress "**Raamatukogud avatud ühiskonnas**" (kokku 50 ettekannet). Viimane korraldati koostöös Eesti Raamatukoguhoidjate Ühinguga. Enamiku ettekannete kohta avaldati raamatukogu paljunduses teesid, mida võis lugeda ka koduleheküljelt <http://www.utlib.ee>. Autograafide päeva ja kongressi ettekanded ilmuvad vastavates kogumikes tõenäoliselt 1999. a.

Teadustöö sihtfinantseerimise ümberkorraldamise tõttu EV-s olid raamatukogus vanemteaduri kohtadel töötavad H. Tankler ja A. Tering viidud finantsiliselt ja aruandluse järgi TÜ-s sihtfinantseeritava teadusteema "Mõtlemise ajaloolisus ja ratsionaalsus filosoofias ja teadusloos" (juht. prof. Ü. Matjus) alla.

X. Kirjastustegevus

Aasta jooksul ilmus 5 raamatut (sealhulgas 2 *quasi*-trükist) kogumahuga 31 trüki-poognat, mitmesuguseid reklaamväljaandeid 35 nimetust, neist enamik raamatukogu oma paljunduses (loend vt. lisa XIX). 1998. a. ilmus trükist viimane varasematel aastatel mitmel põhjusel publitseerimata jäänud käsikirjadest.

1998. aastal ilmunud väljaanded on kättesaadavad elektroonilisel kujul raamatukogu koduleheküljel <http://www.utlib.ee>. Frankfurdi raamatumessil olid eksponeeritud raamatukogu viimaste aastate trükised.

XI. Koostöö Eesti raamatukogudega

Komplekteerijatel on regulaarsed vahetussuhted kõigi Eesti suuremate raamatukogudega. Koordineerimine ja koostöö muutus eriti aktuaalseks väliskirjanduse tellimise osas. Võrkeelse teadusperioodika tellimust kooskõlastati Eesti Akadeemilise Raamatukoguga, Füüsika Instituudi, Riigikohtu, Eesti Õiguskeskuse, Zooloogia ja Botaanika Instituudi, Euroteaduskonna ning Biokeskuse raamatukoguga. Alustati ka elektrooniliste ajakirjade ja

andmebaaside ostmise koordineerimist. Just 1998. aastal muutus väga heaks koostöö Eesti Rahvusraamatukoguga.

Pidevalt saadetakse materjali Eesti raamatukogude koondkataloogidele, mille koostamise põhiline keskus on Rahvusraamatukogu, kuhu läkitati 9 kirjet *Estonica*-materjalide kohta, 187 uut kirjet "Välisperioodika koondkataloogile" ja 1670 kaarti vanema kirjanduse kohta välisraamatute koondkataloogile, 263 kirjet raamatukogunduse uudiskirjanduse andmebaasile.

Tehti kaastööd retrospektiivsele rahvusbibliograafiale. Nimestike "Eestikeelne perioodika 1766–1940" (EAR, koost. T. Loogväli, 1655 nim.) ja "Eesti perioodika 1941–1944" (ERR, koost. K. Kaunissaar, 254 nim.) alusel kontrolliti trükiste leidumust TÜR-is, uusi nimetusi lisati 84. Nimetatud tööd tegid L. Kõiv, R. Somson, K. Taal, M. Tünn. Teise käsikirja luges läbi M. Kümnik, tehes parandusi ja märkides ära küsitavusi. Veel võeti osa retrospektiivse rahvusbibliograafia "Eesti raamat 1918–1940" ja jooksva rahvusbibliograafia koostamise aruteludest.

Fonoteek osaleb Eesti Muusikakogude Ühenduse töös, millesse on haaratud kõik suuremad muusikaraamatukogud ja enamik maakonnaraamatukogude muusikaosakondi.

Eelmisel aastal otsustas Avatud Eesti Fond toetada uut mikrofilmimise ühisprojekti, millega luuakse paberkandjatel oleva rahvuskultuurilise väärtusega materjali tagatisfond. Projekti on kaasatud seitse asutust: ERR, EAR, TÜR, Eesti Kirjandusmuuseum, Tallinna Linnaarhiiv, Eesti Ajalooarhiiv, Eesti Riigiarhiiv. Meie raamatukogus töötati välja mikrofilmitavate ajalehtede 3. etapi nimekiri. TÜR-is ei saadud mikrofilmimisega alustada, kuna Saksamaalt ei jõudnud aparaat kohale.

RVL-i teel on raamatukogu saanud trükiseid Eesti Rahvusraamatukogust, Eesti Akadeemilisest Raamatukogust, Eesti Meditsiiniraamatukogust.

Restauraatorid andsid nõu ja praktilist abi mitmele Eesti muuseumile ja raamatukogule, E. Wiiralti graafikakogu restaureerimise ja konserveerimise meetodika väljatöötamisel ja esilekerkinud probleemide lahendamisel, kogude seisundi uurimisel jne.

Raamatukogu rändnäitust "Dürer ja saksa renessanss" eksponeeriti Jõgeva Linna-raamatukogus, Narva Linnamuuseumis ja Siimusti raamatukogus.

Koostöö kohta teadusvallas vt. IX, 1, 6–7.

Ühiste probleemide lahendamiseks on Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu (ERÜ) ja Kultuuriministeeriumi jne. juurde moodustatud asutustevahelised toimkonnad, milles osalevad ka TÜ Raamatukogu töötajad:

- 1) **Kogude toimkond** — TÜR-ist Ü. Treikelder, K. Uri, K. Viirsalu.
- 2) **Liigitamise ja märksõnastamise töörühm** — TÜR-ist H. Laanes, S. Nilbe, T. Tarkpea.
- 3) **Vanaraamatu toimkond** — TÜR-ist M. Rand, K. Tammur, V. Hiir, K. Kaugver.
- 4) **Raamatukogu- ja arhiivimaterjalide säilitamise toimkond** — TÜR-ist K. Jentson, R. Sonn, K. Laur.
- 5) **Bibliograafiatoimkond** — TÜR-ist M. Kümnik, A. Laumets.
- 6) **Analüütilise kirje töörühm** — TÜR-ist M. Kümnik, A. Laumets. Töörühm aasta jooksul koos ei käinud.
- 7) **Terminoloogiatoimkond** — TÜR-ist M. Onga.

- 8) ERÜ koolituse toimkond, Kultuuriministeeriumi raamatukoguhoidjate koolitusnõukogu — TÜR-ist M. Ermel.
- 9) Ajakirja “Raamatukogu” toimetuse kolleegium — TÜR-ist U. Tõnnov.
- 10) Eesti raamatukogude, muuseumide ja arhiivide vaheline koordineeriv töögrupp “Eesti foto” — TÜR-ist S. Lembinen. Töörühm tööd ei alustanud.
- 11) Eesti Muusikakogude Ühenduse (EMKÜ) muusika märksõnastiku koostamise töörühm — TÜR-ist A. Kartul.
- 12) Elektrooniliste teavikute sundekseplari loovutamise korra töörühm Kultuuriministeeriumi juures — TÜR-ist Ü. Must.

Seoses INNOPAC-ile üleminekuga on ELNET Konsortsium moodustanud kuus töörühma:

- 1) Kirje töörühm — TÜR-ist E. Loorits, K. Moont.
- 2) Normandmete töörühm — TÜR-ist E. Loorits, K. Moont.
- 3) Retrokonverteerimise töörühm — TÜR-ist K. Kaugver, L. Külv.
- 4) Liigitamise ja märksõnastamise töörühm — TÜR-ist H. Laanes, S. Nilbe.
- 5) Elektrooniliste teavikute komplekteerimise koordineerimise töögrupp — TÜR-ist M. Meltsas, K. Uri.
- 6) Perioodika töögrupp — TÜR-ist K. Moont, U. Otsus, A. Rämmer.

H. Tankler osaleb “Eesti teadlaste biograafilise leksikoni” toimetuskolleegiumi, “Eesti apteekide ajaloo” kolleegiumi ja TÜ Ajaloomuuseumi nõukogu töös. Ü. Must ja U. Tõnnov on Eesti Rahvusraamatukogu teadusnõukogu liikmed, K. Jentson on Eesti Hoiuraamatukogu nõukogu liige.

XII. Rahvusvaheline koostöö

Publikatsioonide vahetamine raamatukogude, teadusasutuste, organisatsioonidega on olnud stabiilne — vahetuspunkte oli u. 560. Vahetussuhted katkesid vaid Kuningliku Raamatukoguga Stockholmis ja Stockholmi ÜR-ga, uus vahetuskokkulepe sõlmiti aga Harvardi Ülikooli Fozzeri raamatukoguga. Göttingeni ja Greifswaldi ÜR-ga on komplekteerimisalane koostööprojekt tutvumis-infovahetuse faasis. 1998. aastal paranes koostöö Venemaa Teaduste Akadeemia raamatukoguga. Tihedamad sidemed on raamatukogul komplekteerimise vallas veel Moskva, Voroneži, Tomski ja Valgevene ülikoolide raamatukogudega ning Läti, Leedu ja Valgevene Teaduste Akadeemia raamatukoguga.

RVL-i olulisemad partnerramatukogud on ülikooliramatukogud Rootsis (Stockholm, Linköping, Umeå, Lund, Uppsala), Soomes (Helsingi, Turu, Jyväskylä, Joensuu, Kuopio), Taanis (Odense), Saksamaal (Berliin) ja Norras (Oslo). Aruandeaastal suurenes meilt laenutatava kirjanduse hulk — Läti ja Leedu raamatukogud tellivad aktiivselt koopiaid meditsiiniajakirjadest. Arveldamine toimub nendega rahvusvahelistes postimakse kuponrides.

Külalisnäituste korraldamiseks raamatukogus toimib edukalt pikaajaline koostöösuhe Saksa LV ja Poola Vabariigi Suursaatkonnaga, aruandeaastal sõlmusid kontaktid Prantsuse ja Tšehhi saatkonnaga (näitused “Prantsuse Rahvuskogu ja Senat”, Tšehhi graafiline disain

“Typo Design Club”). Oma loomingut eksponeerisid raamatukogus kunstnikud Ungarist, Bulgaariast, Rootsis ja Soomest.

Käsikirjade ja haruldaste raamatute osakonnal on sidemed raamatukogudega Lätis, Rootsis, Saksamaal hankimaks koopiaid raamatukogus puuduvatest vanatrükistest ja muid vajalikke publikatsioone. Hamburgi ülikooli raamatukoguga on toimunud konsultatsioonid käsikirjade arvutitöötlusprogrammide ja andmebaaside osas.

Raamatukogu restauraatoritel on sidemed (infomaterjalide saamine, kirjavahetus) Amsterdamis asuva *European Commission on Preservation and Access*’iga, Soome Kirjanduse Seltsile ja Jyväskylä Ülikooli Raamatukogule antakse restaureerimisalast konsultatsiooni ja tehakse praktilisi töid soome raamatu restaureerimisel. J. Lehtaru täiendõppeks USA-s koostati slaidiprogramm raamatukogu restaureerimisosakonnast.

Raamatukogu osaleb kahes rahvusvahelises kootööprojekti:

1) **“Handbuch des personalen Gelegenheitsschrifttums in europäischen Bibliotheken und Archiven”.**

Rahvusvaheline koostööleping 16.–18. sajandi saksakeelsete juhutrukiste registreerimiseks, kirjeldamiseks ja mikrofilmimiseks sõlmiti Osnabrücki Ülikooli ja Olmsi kirjastusega 1996. aastal (vt. aastaraamat ‘96, lk. 58–61). Lepingu raames töötasid Ü. Mölder ja K. Aasmäe rekataloogimise osakonnast. Valmisid andmebaasid (ajutiste nimetustega) “Tartu” ja “Dorpat” (kokku 5277 kirjet), mille alusel lepingupartnerid Osnabrücki Ülikoolist M. Klöcker ja K. Hagen koostasid nimekirja neid huvitavatest trükistest, mis vastavalt kas kopeeritakse või mikrofilmitakse. Esimene osa kopeeritud materjalist saadeti Osnabrücki.

2) **URBIS. Rahvusvaheline andmebaas, soome-ugri keeleteadus 1988–1998→ (Vene aladel ilmunu). ARTAL. Soome-ugri rahvaste kooliõpikud ja ajaleheartikleid 1996–1998→.**

Koostöö Soome Kodumaiste Keelte Uurimiskeskuse, Ungari TA Keeleteaduse Instituudi ja Hamburgi Ülikooliga (SLV) (lähemalt vt. V, 4).

Raamatukogu töötajad on esinenud välismaal ettekannetega, välismaistes väljaannetes on ilmunud uurimusi ja artikleid, teadur H. Tankler on olnud pikaajalistel komandeeringutel Saksamaal ja Šveitsis, et koguda materjali pooleliolevate uurimisteemade tarbeks. IFLA aastakongressil Amsterdamis käis T. Liivamägi, Läänemeremaade raamatukogude ühenduse *Bibliotheca Baltica* konverentsil osalesid P. Olesk, T. Liivamägi, M. Ermel, Ü. Must.

Raamatukogu on järgmiste rahvusvaheliste organisatsioonide liige:

- Euroopa Teadusraamatukogude Ühendus (LIBER),
- Läänemeremaade raamatukogude ühendus *Bibliotheca Baltica*,
- Euroopa Meditsiiniraamatukogude Assotsiatsioon (EAHIL),
- Rahvusvaheline Muusikaraamatukogude Assotsiatsioon (IAML),
- Euroopa Informatsiooni Assotsiatsioon (EIA) ja selle Balti- ja Põhjamaade haru.

XIII. Raamatukogu nõukogud, toimekonnad, kolleegiumid

1) Raamatukogu nõukogu

Koosseis: raamatukogu direktor P. Olesk, usuteaduskonna professor K. Kasemaa, õigusteaduskonna lektor V. Olle, arstiteaduskonna professor J. Harro, filosoofiateaduskonna dotsent V. Parve, bioloogia-geograafiateaduskonna lektor L. Ainsaar, füüsika-keemiateaduskonna dotsent U. Mäeorg, kehakultuuriteaduskonna vanemmetoodik M. Kivistik, matemaatikateaduskonna dotsent M. Abel, majandusteaduskonna professor M. Sörg, sotsiaalteaduskonna dotsent A. Pulver, filosoofiateaduskonna üliõpilane F. Puss, õigusteaduskonna üliõpilane K. Laurits, raamatukogu hoiuosakonna juhataja K. Jentson, raamatukogu teadusosakonna peatoimetaja R. Saukas.

Nõukogu pidas kolm koosolekut (28.01., 4.03., 25.03.), kus arutati eelarvet, projekti "Tartu Ülikooli raamatuvara" ja tutvuti USA ekspertide raportiga raamatukogu kohta.

2) Raamatukogu metoodikanõukogu

Koosseis: H. Epner, M. Ermel (kuni 7.09.), M. Ilus, K. Kaugver, T. Kuusik (alates 7.09.), M. Kümnik, T. Liivamägi, E. Looits, M. Meltsas, P. Olesk (esimees), M. Rand, U. Tõnnov, R. Saukas, Ü. Treikelder. Nõukogu koosolekut protokollis S. Bachmann.

Metoodikanõukogu pidas ühe koosoleku (14.10.), kus arutati sundeksemlari seaduse täitmist ja pisitrükiste korraldamist.

Otsustati, et

- esimest sundeksemlari (ARH) hoitakse karpides ja mappides omaette koguna;
- pisitrükised säilitatakse valikuliselt;
- pisitrükise teist eksemplari säilitatakse vastavalt kasutusperspektiivile;
- pisitrükised säilitatakse temaatiliste mappide ja karpidena, kusjuures temaatika peab olema loogiliselt korrektne;
- iga pisitrükise mappi või karpi pannakse sisuleht;
- pisitrükise kirjeldamise ühikuks on mapp või karp.

3) Hoiutoimekond

Koosseis: K. Ainz, V. Hiir, M. Ilus, K. Jalas, K. Jentson (esimees), V. Klement, M. Rand, V. Selge.

Arutati

- hoiutingimusi põhikogu hoidlates, spetsiaalsete hoiuruumide võimalikkust ajalehtede, kaartidele, graafikale; raamatukogu säilituspoliitikat (5.03.);
- ajalehtede, sh. infolehtede komplekteerimist, säilitamist, mikrofilmimist; esimese sundeksemlari hoiustamist (13.04.);
- uut raamatukogudevahelist ajalehtede mikrofilmimise projekti, paberkoopiate tegemist vanematest trükistest (28.04.);
- sundeksemlari seaduse täitmist, pisitrükise korraldamist, metoodikanõukogule esitavaid ettepanekuid (7.10.);

- kogude hoiutingimusi, võimalusi säilituse parandamiseks (mikrofilmimine, koopiate tegemine, säästlik laenutusrežiim, tagatisfond) (28.10.);
- esimese sündeksemplari säilitamist (17.11.).

4) Andmebaaside toimkond

Koosseis: M. Ermel, K. Kaugver, L. Külv, M. Kümnik, H. Laanes, E. Loorits (esimees), K. Moont (alates 1998), S. Nilbe, U. Otsus, E. Taevere, Ü. Treikelder.

Toimkond pidas viis koosolekut, kus arutati eelkõige üleminekut täielikule arvutikataloogimisele ja kirje probleeme (metoodilised soovitused kollektiivautori moodustamiseks).

Põhitähelepanu oli pööratud toimkonna liikmete poolt koostatud dokumendile “Retrospektiivse kataloogimise ja konverteerimise projekt Tartu Ülikooli Raamatukogus”, mis koosnes järgmistest osadest: 1) failide konverteerimine (E. Taevere), retrospektiivne konverteerimine (L. Külv, K. Kaugver), rekataloogimine (K. Kaugver), arvandmed projektide juurde (E. Loorits). Dokumendist ilmnas, et kui raamatukogus suudetaks nelja etapi jooksul sisestada elektronkataloogi 2,3 miljonit kirjet, siis saaksid seal peegeldatud kõik kogud. Retrokonverteerimist otsustati alustada õppekogu kirjandusest.

5) Bibliograafia- ja infotöö toimkond

Koosseis: M. Kümnik, A. Laumets (esimees), M. Meltsas, L. Teedema.

Toimkonna koosolekutel arutati põhiliselt üleminekut INNOPAC-ile ka analüütilisel bibliografeerimisel, koos teadusbibliograafia osakonna töötajatega tutvuti info- ja eurodokumentatsiooni osakonnas olevate andmebaasidega.

6) Kaardikogu toimkond

Koosseis: K. Jentson, V. Klement, A. Lentsius (esimees), E. Loorits, M. Rand, L. Teedema.

Toimkonnal aasta jooksul koosolekuid ei olnud.

7) Kirjastuskolleegium

Koosseis: M. Ermel, S. Issakov, M. Kümnik, P. Olesk (esimees), M. Rand, R. Saukas, U. Tõnnov.

Toimus 2 koosolekut, kus arutati 3 käsikirja: “Tartu Ülikooli Raamatukogu aastaraamat 1997”, “Meie õppisime raamatukogundust Tartu Ülikoolis” ja “Tartu Ülikooli Raamatukogu töid. XI”. Kaks esimest arutluse all olnud väljaannet ilmusid aruandeaasta jooksul.

XIV. Töötajate enesetäiendamine

Olev Teder kaitses magistriväitekirja “Põhijooni Vene bütsantinistikast ja Tartu Ülikooli roll selles XIX–XX saj algul (kuni 1918. aastani)” (juhendaja prof. J. Kivimäe, oponendid prof. L. Kisseljova ja dots. V. Tamul), talle omistati *magister artium*’i teaduslik kraad ajaloo alal hindegas *cum laude* (10.06.).

TPÜ infoteaduste osakonna juures asus doktorantuuris õppima O. Teder, teise aasta doktorant on Ü. Must. Magistrantuuris õpivad: TPÜ-s raamatukogundust/infoteadust T. Liivamägi, L. Dubjeva (kaitseb 1999. a.), M. Ermel, S. Nilbe; TÜ-s eesti keelt K. Pai ja kunstiajalugu I. Kukk.

L. Hansmann omandas TÜ täienduskoolituskeskusest soome keele ja kultuuri õpetaja lisaeriala (20 ap.). TPÜ raamatukogunduskursustel täiendas end R. Somson, kes sooritas ka vastava kutseeksami.

Tartu Ülikoolis õpivad S. Toomla ja K. Pettai eesti filoloogiat, A. Didrik semiootikat, Tartu Teoloogia Akadeemias M. Fedin, Tartu Lennukolledžis E. Vernik, avatud ülikooli loengutel käib A. Jõgi.

Viljandi Kultuurikolledžis õpivad raamatukogundust M. Karolin, S. Pärsimägi.

Raamatukogusiseses erialases täienduskoolituses oli esikohal INNOPAC-i rakendamise seotud temaatika. Käärikul toimus ELNET Konsortsiumi raamatukogudele kaks seminari: “INNOPAC ja raamatukogude koostöö” (5.–6. 02.) ja “Teenindusmooduli rakendamisest” (2.10.). 20. mail toimus teabepäev “INNOPAC — hetkeseis, probleemid ja perspektiivid” TÜR-i töötajatele. Teenindajatele tutvustati lühikursustel lühikirje koostamist, andmebaase jne.

Kaks pikemat koolituskursust korraldati ajaloolisest köitest: “Gooti stiil köitekunstis” ning “Renessanss- ja barokkstiil köitekunstis” (9 loengut, lektor E. Valk-Falk Eesti Akadeemilisest Raamatukogust). Viis restaureerimisosakonna töötajat koostasid kursuse lõpuks ka lektori poolt nõutud ühe köite kirjelduse ja kahjustuse analüüsi.

Kaheksa raamatukogu töötajat said osa võtta erialastest täiendusüritustest välismaal: I. Kukk õppereisil Helsingi ja Stockholmi muuseumidesse, K. Laur Amsterdamis restaureerimisalasel messil, J. Lehtaru restaureerimisalasel täiendõppel Andoveris ja Roomas, Ü. Must Kopenhaagenis koolitusprogrammis “Team Europe Estonia” (ka R. Tammeorg) ja Turu Ülikoolis “Urban history. Baltic region”, M. Poljakov Jyväskylä ametiühingualasel täienduskoolitusel, I. Smuškina Saksamaal tutvumas sealsete raamatukogude avalike suhete korraldusega, K. Tammur Helsingis seoses ajaloolise köite uurimisega (vt. ka lisa XXV, XXVI).

Rohkesti oli osavõtjaid võõrkeelte ning mitmesugustest arvuti kasutamise kursustest raamatukogus.

Aasta jooksul raamatukokku jõudnud erialast uudiskirjandust tutvustati töötajatele kodulehekülje vahendusel.

Kataloogijad ja komplekteerijad tutvusid vastava tööga ERR-is ja EAR-is.

M. Ermel koostas täienduskoolitusprogrammi “Raamatukogunduse ja informatsiooni alused”, samuti kava raamatukogunduse ja informaatika ning raamatuteaduse õpetamiseks Tartu Ülikooli juures.

XV. Ametiühing

Liikmeid 149, eelmisel aastal 153.

Büroo koosseis: M. Konson (usaldusisik, palgaküsimused), H. Luik (lastetöö), A. Rämmer (töökaitse), L. Teedema (sekretär, kultuuritöö), K. Uri (palgaküsimused).

Büroo koosolekuid oli 13.

Põhiprobleemiks oli töö- ja palgatingimuste parandamine:

- töötajate kohtumine rektorikandidaat prof. J. Aaviksooga 25.03.; kiri Haridus- ja Kultuuriministeeriumile ettepanekuga moodustada komisjon TÜR-i avalike teenuste finantseerimise probleemide lahendamiseks;
- töötajate üldkoosolek 8.05. palgaprobleemide arutamiseks (ülikoolis 1.03. jõustunud palgatõusu raamatukogus ei rakendatud);
- üle 100 töötaja vastas ametiühingu ankeedile "Aga mina arvan, et..."; pärast ankeedi läbitöötamist esitati raamatukogu direktorile, TÜ finantsdirektorile ja töökaitse spetsialistile TÜR-i ametiühingu büroo arvamus töötingimuste parandamiseks (9.10.);
- septembris ilmus esimene number kõrgkoolidevahelist "Ametiühingulehte";
- ametiühingutöö tutvustamine ajakirjanduses (M. Poljakovilt 21 artiklit).

Üritused, ettevõtmised:

- tegutses laste mängu- ja lauluring, naisvõimlemisrühm;
- ekskursioon marsruudil Siimusti — Palamuse — Luua puukool — Elistvere loomapark;
- näitering S. Madissoni juhtimisel esitas H. Raudsepa "Vedelvorsti";
- töötajate jõulupidu.

LISAD

I. Kogud (ISO 2789 järgi)

	01.01.1998	Komplek- teerimine	Kustutamine	31.12.1998
Raamatud (eks.)	2 662 788	28 376	56 807	2 634 357
Jadaväljaanded	593 892	11 614	115	605 391
s.h. ajakirjad (ak.)	169 153	4 170	—	173 323
ajalehed (ak.)	5 101	1 238	—	6 339
jätkväljaanded (eks.)	419 638	6 206	115	425 729
Kaardiväljaanded	5 071	932	—	6 003
Noodiväljaanded	3 255	152	1	3 406
Graafikateavikud	47 640	1 199	—	48 839
s.h. kunstikogu	14 355	26	—	14 381
fotokogu	18 372	883	—	19 255
fotod käsikirja- kogu	14 913	290	—	15 203
Käsitirjad	28 186	505	—	28 691
Pisitrükised jm.	56 713	809	—	57 522
Audiaalteavikud	13 768	854	—	14 622
Elektroonilised teavikud	5 564	159	24	5 699
s.h.kompaktplaadid	1 086	158	24	1 220
disketid	4 478	1	—	4 479
Mikrovormid	10 437	17	—	10 454
s.h. mikrokaardid	7 322	17	—	7 339
mikrofilmid	3 115	—	—	3 115
	3 427 314	44 617	56 947	3 414 984
Varukogu	292 505	6 362	807	298 060
Vahetuskogu	31 387	5 309	6 106	30 590
Kokku:	3 751 206 (ehk 63 215 laudimeetrit)	56 288	63 860	3 743 634 (ehk 63 209 laudimeetrit)

II. Kogud (eksemplaride arvestuses)

	01.01.1998	Komplek- teerimine	Kustuta- mine	31.12.1998
Kasutuskogud				
Raamatud	2 440 313	28 376	56 807	2 411 882
Jadaväljaanded (eks.)	2 140 359	45 328	247	2 185 440
s.h. ajalehed (ak.)	5 101	1 238	—	6 339
Kaardiväljaanded	5 071	932	—	6 003
Noodiväljaanded	3 255	152	1	3 406
Erilaadid (käsikirjad jne.)	43 614	5 798	—	49 412
Auvised	13 768	854	—	14 622
Elektroonilised teavikud	27	12	—	39
Pisitrükised	56 713	809	—	57 522
Kokku:	4 703 120	82 261	57 055	4 728 326
selest:				
õppekogu	366 434	5 251	34 195	337 490
erialakogud	125 116	2 403	1 109	126 410
väitekirjad	503 667	1 020	—	504 678
mikrovormid:				
a) mikrokaardid	66 368	17	—	66 385
b) mikrofilmid	8 710	—	—	8 710
Vahetuskogu	31 387	5 309	6 106	30 590
Reserv-vahetuskogu	292 505	6 362	807	298 060
Õppetoolide kogud	224 026	—	2 994	221 032
Kokku:	5 251 038	93 932	66 962	5 278 008

III. Komplekteerimine 1994.–1998. a. (eksemplaride arvestuses)

	1994	1995	1996	1997	1998
Kasutuskogud					
Raamatud	31 756	31 656	30 645	27 646	28 376
Jadaväljaanded (eks.)	31 419	34 281	33 187	39 753	45 328
s.h. ajalehed (ak.)	202	580	491	1 185	1 238
Kaardiväljaanded	36	70	541	1 950	932
Noodiväljaanded	56	35	43	61	152
Erilaadid (käsikirjad jne.)	1 351	—	23	2	5 798
Auvised	773	906	1 410	1 206	854
Elektroonilised teavikud	—	—	2	25	12
Pisitrükised	467	—	—	2	809
Kokku:	65 858	66 948	65 851	70 645	82 261
selest					
õppekogu	7 775	6 683	7 190	7 116	5 251
erialakogud	5 215	2 360	2 918	2 297	2 403
väitekirjad	3 733	2 066	1 602	2 036	1 020
mikrovormid					
a) mikrokaardid	674	363	—	12	17
b) mikrofilmid	149	—	—	—	—
Vahetuskogu	3 806	4 848	4 246	5 506	5 309
Reserv-vahetuskogu	5 436	3 244	3 628	4 000	6 362
Õppetoolide kogud	—	—	—	—	—
Kokku:	75 100	75 040	73 725	80 151	93 932

IV. Komplekteerimisallikad 1998. a. (ISO 2789 järgi)

Teavikud	Ostud	Vahetus	Annetus	Sundeks.	Muu	Kokku
Raamatud	11 577	1 627	6 398	6 757	2 017	28 376
Jadaväljaanded kokku	3 217	2 506	2 977	2 411	503	11 614
Kaardiväljaanded	187	1	431	310	3	932
Noodiväljaanded	20	2	34	89	7	152
Graafikateavikud	12	–	1 180	–	7	1 199
Käsikirjad	–	–	503	–	2	505
Pisitrükised jm.	2	35	–	329	443	809
Audiaalavikud	802	7	33	12	–	854
Elektroonilised teavikud	30	–	129	–	–	159
Mikrovormid	–	–	17	–	–	17
Kokku:	15 847	4 178	11 702	9 908	2 982	44 617

V. Komplekteerimine (arvandmeid)

Raamatud, nim.	12 284
Eestikeelsed raamatud, nim.	3 485
Perioodikaväljaandeid kokku, nim.	7 355
Ajakirjad, nim.	3 557
Ajalehed, nim.	424
Jätkväljaanded, nim.	3 374
Uued perioodikaväljaanded, nim.	629
Eestis ilmunud perioodikaväljaanded, nim.	879
Eestikeelsed ajalehed, nim.	392
s.h. päeva- ja nädalalehed	72
väikelehed (harvem kui kord nädalas)	314
väliseesti ajalehed	6

Vanema kirjanduse järelkomplekteerimine, eks.	3 754
s.h. reservkogust	756
arvele võtmata kirjandusest	59
TÜ õppetoolidest ja erialakogudest	35
annetused	1 966
ostud	938
CD	989
eesti muusika	85
etniline muusika	207
klassikaline ja tänapäeva muusika	513
ooper, muusikal	10
pop-, rock- ja džässmuusika	174
Heliplaadid	—
Helikassetid	195
Raamatute keskmine eksemplaarsus	2,3
Eesti raamatu keskmine eksemplaarsus	4,1
Trükise keskmine hind, kr.	104,90

VI. Raamatuostusummade kasutamine 1996.–1998. a.

	1996	1997	1998
Eestis ilmuv perioodika	183,8	213,5	294,8
välisperioodika	7 331,8	3 745,3	3 938,9
s.h. vene teadusperioodika	173,3	157,4	151,3
ostud raamatukauplustelt	2 217,3	2 385,2	1 174,6
s.h. Eesti trükis		589,8	646,3
ostud TÜ kirjastuselt	133,7	194,4	424,0
järelkomplekteerimine oksjonitelt, antikvariaatidest, eraisikutelt	184,0	110,7	66,8
elektroonilised teavikud	571,0	314,1	693,2
helisalvestised	235,4	153,4	157,5
muud (voldikud, toll, RVL jne.)	—	123,4	250,2
Kokku (tuh. kr.)	10 857,0	7 240,0	7 000,0

VII. Raamatukogu teatmestu täiendamine

Uute väljaannete kataloogimine

raamatud, nim.	12 074
perioodika, nr.	43 407
uued ajakirjad, nim.	359
uued ajalehed, nim.	18
uued jätkväljaanded, nim.	476
noodid, nim.	43
helisalvestised, nim.	1 184

Enne 1945. a. ilm. väljaannete kataloogimine

raamatud, nim.	4 685
perioodika, nr.	27 232

Liigitamine

raamatud, nim.	15 745
ajakirjad ja jätkväljaanded, nim.	3 433
noodid, nim.	43
helisalvestised, nim.	1 184

Märksõnastamine, nim.

18 558

Bibliografeerimine, nim.

13 626

bibliograafilise materjali märksõnastamine, nim. 5 929

annoteerimine, nim. 2 389

Rariteetide teaduslik kirjeldamine

trükised, nim.	127
käsitirjad, s.	1 520
kunstiteosed, nim.	96
fotod, s.	883

VIII. Perioodika kataloogimine 1995.–1998. a.

	1995	1996	1997	1998
Kataloogimine uued nimetused	1 179	1 106	1 137	853
– ajakirjad	515	750	537	359
– eestikeelsed		281	269	151
– jätkväljaanded	633	342	592	476
– eestikeelsed		41	90	137
– ajalehed	31	12	8	18
eksemplarid (nr.)	35 850	35 058	38 566	43 407
– ajakirjad	25 583	29 845	32 918	35 374
– eestikeelsed		9 506	10 832	13 214
– jätkväljaanded	7 004	5 205	5 625	6 174
– eestikeelsed		865	1 255	1 891
– ajalehed (ak.)	78	8	23	1 857 nr.
+5 073 nr.				
– perioodika enne 1945. a.	3 263	2 224	2 127	1 557
Rekataloogimine (nr.)	1 048	300	278	247
		+ 26 nim.		
Individuaalkirjete koostamine	3 382	2 715	2 924	1 988
Perioodika andmebaas "Serial"	7 957			
Perioodika andmebaas INGRID		3 697	5 912	7 209

IX. Bibliograafiakartoteegid (31.12.1998)

Kartoteek	Bibliografeeritud aasta jooksul (nim.)	Kartoteegi seis 31.12.1998 (kaarti)
Tartu Ülikool	8 203	381 082
Teaduste ajalugu Eestis	25	3 713
Eesti ajalugu (1918–1944)	1 758	20 410
Kokku:	9 986	405 205

X. Raamatukogus loodud andmebaasid (31.12.1998)

Jrk.	Osakond	Andmebaasi nimi	Kirjete arv
1.	Komplekteerimine	Raamatute inventeerimine	158 000
2.	Komplekteerimine	Välis-Eesti (raamatukokku saabunud välis-eesti kirjanduse tööandmebaas)	2 717
3.	Komplekteerimine	Eesti raamat	10 612
4.	Komplekteerimine	Eesti perioodika	15 924
5.	Komplekteerimine	Komplekteerimisrahade arvestus	697
6.	Komplekteerimine	Vahetuspunktid	563
7.	Kataloogimine	Elektronkataloog INGRID (raamatud)	44 849
8.	Kataloogimine	INGRID-i märksõnastik	13 881
9.	Perioodika	Elektronkataloog INGRID (perioodika)	7 209
10.	Rekataloogimine	Die deutschen Personalschriften (Dorpat)	3 776
11.	Rekataloogimine	Die deutschen Personalschriften (Tartu)	1 501
12.	Vana raamat	Järelkomplekteeritud eestikeelne ja Estica trükkis aastani 1944	2 266
13.	Teadusbibliograafia	URBIS (1988–1998)	3 632
14.	Teadusbibliograafia	ARTAL	374
15.	Teadusbibliograafia	TRÜ. 1987. a. ilmunud tööde bibliograafia	3 770
16.	Teadusbibliograafia	TÜ. 1990. a. ilmunud tööde bibliograafia	3 535
17.	Teadusbibliograafia	TÜ. 1992. a. ilmunud tööde bibliograafia	3 200
18.	Teadusbibliograafia	Eesti ajaloo bibliograafia 1918–1944	14 391
19.	Teadusbibliograafia	Tartu Ülikoolis raamatukogundust ja bibliograafiat õppinud (1927–1988)	315
20.	Teatmebibliograafia	Maailma maad	666
21.	Teatmebibliograafia	Rahvameditsiin	417
22.	Teatmebibliograafia	National Geographic	574
23.	Infoosakond	Väliseesti kirjandus ja kirjandusteadus	800
24.	Infoosakond	Eesti teadus CCOD-es kajastatud väljaannetes	1 383
25.	Fonoteek	Rahvamuusika heliplaadid	360
26.	Teadusosakond	Raamatukogunduse uudiskirjandus	830
27.	KHO	TÜ trükikoja toodang 1632–1710	1 386
28.	KHO	Lääne-Euroopa vanagraafika TÜR-is	1 200
29.	KHO	Baltisaksa kunst Tartus	1450
30.	Hoiuosakond	Lugejate arvestus	23 162
31.	HRO	Temperatuuri ja õhuniiskuse näidud	—
		Kokku:	323 440

XI. 1998. a. korraldatud arhiivifondid

1) Fond 85, Hilda Moosberg (1903–1985), ajaloolane, TÜ professor

Hilda Moosbergi isikufond sisaldab 212 säilikut ajavahemikust 1922–1983. Käsikirjaline pärand sisaldab biograafiaid, memuaare, õppe-, kasvatus- ja teadustööd Tartu ülikoolis kajastavaid materjale, samuti kirjavahetust ja fotosid.

Huvitavat informatsiooni nõukogude teadlaste ettevalmistamise kohta NSV Liidus annab H. Moosbergi päevaraamat õpingute ajast (1922–1926) Leningradi Marchlevski nim. Lääne Vähemusrahvuste Kommunistlikus Ülikoolis ning tema ja õpingukaaslaste mälestused. H. Moosbergi õppetööd ülikoolis kajastavad loengumaterjalid eesti ajaloo historiograafiast ja erikursuse eesti-soome suhetest märkmed. Isikufondis leiduvad kõnede tekstid näitavad tema aktiivset kommunistlik-patriootilist kasvatustööd nõukogudeaegses Tartu ülikoolis. Teadustöös pühendus H. Moosberg Eesti 1905–1907. aasta revolutsiooni uurimisele, millest valmis ka tema doktoritöö. Fondis on trükkis ilmumata 2-osalisena kavandatud Hans Pöggelmani elu ja tegevust käsitleva monograafia käsikiri ja töömaterjalid H. Pöggelmani kaaslaste mälestustega. H. Moosbergi isikufondis leiduvad dokumendid ja kirjavahe- tus kajastavad nõukogude skandinavistika keskuse rajamist ja selle tegevust Tartu ülikooli ajaloo-osakonna juures.

Hilda Moosbergi käsikirjalise pärandi andisid raamatukogule üle valdaja ise (Ajaloo Keskarhiivi vahendusel) 1982. a. ja tema tütar Ludmilla Kiirer 1988. a., fondi korraldas ja nimistu koostas Kadri Tammur 1997.–1998. a.

2) Fond 92, Valter Hiie (a-ni 1935 Steinfeldt) (1902–1963), kirurg-stomatoloog, TÜ professor

Valter Hiie isikufond sisaldab biograafilisi, ametialase ja ühiskondliku tegevuse ning teadustööga seotud materjale, kirjavahetust ja fotosid aastatest 1915–1963.

202 säilikusse kogutud dokumendid kajastavad suurte kogemustega praktiseeriva arsti, Eesti esimese stomatoloogiapolikliiniku, stomatoloogia kateedri ja kirurgilise stomatoloogia statsionaari rajaja tegevust Tartu Ülikoolis, tema õppe- ja teadustööd, stažeerimist Viini Ülikooli hambainstituudis, aktiivset ühiskondlikku tegevust ning erialast valgustustööd. Oma töödes on prof. Hiie uurinud üla- ja alalõualuuhaigusi, radikaalset uranoplastikat, primaarset luuplastikat alalõualuu resektsioonide järgselt, näo- ja lõualuukasvaid, nahaplastikat näo- ja lõualuude kirurgias jpm. V. Hiie on mitmel korral retsenseerinud teaduslikke töid ja oponentinud väitekirjade kaitsmisel. Tema juhendamisel on kirjutatud kaks kandidaadidissertatsiooni ning hulgaliselt üliõpilastöid. 1932. a. kaitsnud doktoridissertatsioon "Pulsiaegade võnkumisest narkoosi vältel ja mitmes staadiumis pärast narkoosi" asub TÜR-i dissertatsioonide kogus.

Õppe- ja teadustöö kõrval täitis V. Hiie mitmesuguseid ühiskondlikke ülesandeid (TRÜ ametiühingu arstiteaduskonna õppe- ja teadusliku komisjoni ning arstiteaduskonna redaktionikolleegiumi esimees, mitme ülikoolis toimunud konverentsi korralduskomisjoni esimees, üleülikoolilise metoodilise nõukogu ja redaktionikolleegiumi ning TRÜ õpetatud nõukogu liige), võttis aktiivselt osa teaduslike seltside tegevusest, oli Tartu Akadeemilise Meeskoori tegevliige.

V. Hiie materjalid andis ülikooli raamatukogule üle tema tütar Miia Sultsmann 1984. a. ja täiendavalt 1988. a. Fondi korraldas ja nimistu koostas Aili Bernotas 1997.–1998. a.

3) Fond 123, Aino Valmet (1928–1993), eesti filoloog, TÜ dotsent

Aino Valmeti 749 säilikust koosnev isikufond piirdateumitega 1922–1992 sisaldab bioograafilisi materjale (sh. tema joonistusi ja akvarelle), tema poolt TÜ-s ligi 40 aasta jooksul tehtud õppe-, kasvatus- ja teadustööd kajastavat materjali, Oulu ja Novosibirski ülikoolis peetud loengute konsepte ja Oulu ülikoolis kuulatud loenguid lapi keelest ja kultuurist. TÜ-s eesti filoloogia õpetamise ajaloo uurijatele pakuvad huvi V. Adamsi, P. Ariste, A. Eegi, A. Kase, P. Palmeose, J. V. Veski jt. loengute üleskirjutused, samuti kaks säilikut TRÜ ÜTÜ eesti keele ja soome-ugri keelte ringi tegevust aastail 1957–1985 kajastavaid materjale.

A. Valmeti kaht põhilist õpetamis- ja uurimisala — eesti vanemat kirjakeelt ja dialektoloogiat — peegeldavad 1956. a. valminud kandidaadiväitekirja “Pluurali partitiiv eesti vanemas kirjakeeles” erinevad mustandvariandid, V. Altoaga kahasse kirjutatud monograafia “XVII ja XVIII sajandi alguse eestikeelne juhuluule” tollast keeekasutust käsitlev osa ning arvukate artiklite, ettekannete ja loengute käsikirjad. A. Valmeti organisatorivõimend ilmnevad muu hulgas kollektiivse töö viljana valminud raamatute “Saaremaast Sajaanideni”, “Leegajused” ja “Eesti keele õpik” väljaandmisega seotud materjalidest.

Rohkem kui poole fondi mahust võtab enda alla kirjavahetus, küllaltki palju on säilinud A. Valmeti kirjade mustandeid ja kontsepte. Rikkalikult on fotosid filoloogide-ajaloolaste üritustelt ning murdepraktikalt ja ekspeditsioonidelt.

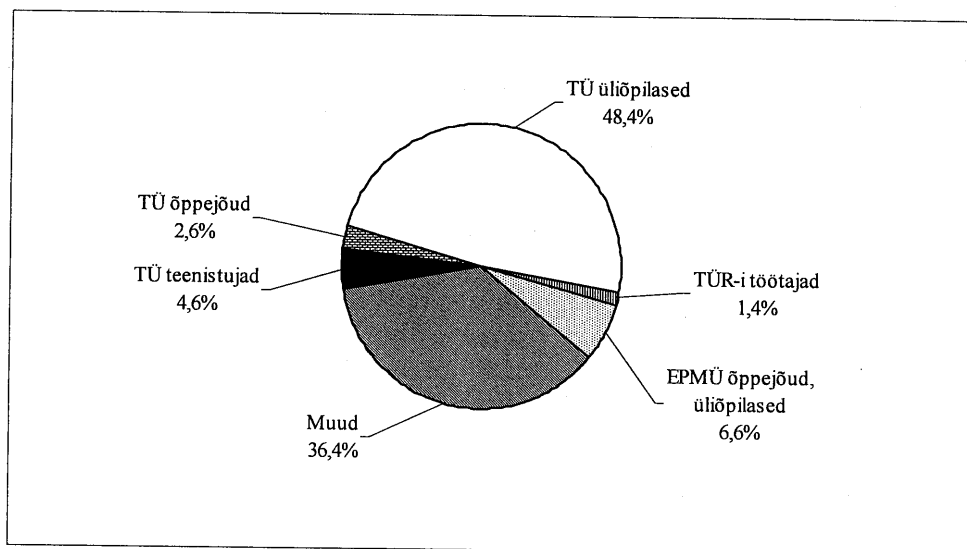
A. Valmeti materjalid andis raamatukogule üle tema õde Rita Ehrlich 1993. a. sügisel, fondi korraldas ja nimistu koostas Leili Punga 1993.–1998. a.

4) Fond 132, Vassili Sinaiski (1876–1949), jurist, TÜ kasvandik, Läti Ülikooli professor

Vassili Sinaiski õppis Tartu ülikooli õigusteaduskonnas 1899.–1904. a., mille lõpetamise järel jäeti ta ülikooli juurde valmistuma professorikutseks. Pärast magistratöö kaitsmist 1908. a. valiti V. Sinaiski Tartu ülikooli poolt tsiviilõiguse ja -protsessi erakorraliseks professoriks, kuid ministeerium suunas ta hoopis Varssavi ülikooli. 1911. a. sai V. Sinaiski professoriks Kiievi ülikoolis. 1922 valiti ta Läti ülikooli tsiviilõiguse korraliseks professoriks. Lätis teostas ta end lõplikult teadlase ja õppejõuna. V. Sinaiski uurimus “La cite quiretaire” (1923) oli rahvusvaheliselt tunnustatud, esindades täiesti uut suunda. Traditsioonilise jurisprudentsi kõrval kirjutas V. Sinaiski rea artikleid õigusfolkloorist ja uurimusi kulturoloogia valdkonnast. 1944. a. sõitis Sinaiskide perekond Prahasse ja pärast sõja lõppu Belgiasse.

V. Sinaiski arhiivi korrastas ta tütar Nathalie Sinaiski, kes dešifreeris käsikirjad ja tegi enamikust neist masinakirjakoopiaid, varustades need eessõna ja märksõnadega. 1990. aastatel saatis N. Sinaiski oma isa tööde käsikirju, masinakirjakoopiaid, trükitööde kserokoopiaid ja mõningaid bioograafilisi materjale Tartu Ülikooli Raamatukogule, millest 1998. a. moodustati 46 säilikust koosnev arhiivifond. Fondi korraldas ja nimistu koostas Tatjana Šahhovskaja 1998. a.

XII. Lugejaskonna struktuur (31.12.1998)

XIII. Lugejateenindus (arvandmeid)

Lugejate arv	23 162
Külastuste arv	801 200
Laenutused, eks.	740 143
lugemissaali	477 368
koju	262 775
Kirjalikud teadised, arv	866
teema-	73
bibliograafia-	499
fakti-	74
leidumus-	207
metoodika-	13
RVL abonementraamatukogud, arv	55
Eestis	26
välismaal	29
RVL-ga saadetud kirjandus	
tellimused Eestist	491
tellimused välismaalt	175
tellimused edast. teistele rmtk-dele Eestis	34
tellimused edast. teistele rmtk-dele välismaal	3

tagasi saadetud tellimused (Eestist)	229
tagasi saadetud tellimused (välismaalt)	59
Eestisse saadetud originaalid	116
välismaale saadetud originaalid	13
Eestisse saadetud koopiad	112
välismaale saadetud koopiad	100
RVL-ga saadud kirjandus	
tellitud Eesti raamatukogudelt	150
tellitud välismaa raamatukogudelt	3 195
Eestist saadud originaalid	30
välismaalt saadud originaalid	651
Eestist saadud koopiad	104
välismaalt saadud koopiad	2 232
Bibliograafianimestike koostamine, arv	5
bibliokirjed, arv	241
Otsingud andmebaasides	
kasutajate arv	21 312
arvuti kasutamise aeg, tund	28 000
päringud	4298
päringud e-posti teel	252

XIV. Laenutused (raamatukogutöötaja vahendusel)

	Lugemissaali	Koju	Kokku
Hoiuosakond	–	172 800	172 800
Teaduskirjanduse lugemissaalid	325 000	–	325 000
Õppekirjanduse osakond	49 500	35 000	84 500
Fonoteek	13 200	1 350	14 550
Teatmebibliograafia osakond	1 256	–	1 256
KHO	6 000	–	6 000
Humanitaarraamatukogu	34 000	25 000	59 000
Füüsikaraamatukogu	11 917	3 025	14 942
Keemiaraamatukogu	7 700	3 600	11 300
Majandusraamatukogu	21 000	22 000	43 000
Infoosakond	7 795	–	7 795
Kokku:	477 368	262 775	740 143

XV. Restaureerimine ja konserveerimine (arvandmeid)

Trükiste hügieeniline töötlemine	
tolmu eemald. koos kuivdesinf., eks.	71 215
hallitusnakkusega trükiste desinf., eks.	14 670
trükiste, käsikirjade jne. leht-leheline desinf., leht	9 055
Pärgamentkõidete puhast. ja pehmemdamine, eks.	4
Trükiste köitmine, eks.	3 055
Mappide, karpide, ümbriste valmistamine, eks.	429
Paspartuude valmistamine, eks.	97
Konserveerimine/ restaureerimine	
käsikirjad, leht	496
trükised, leht	13 617
raamatugraafika, leht	7
originaalgraafika, leht	150
koloreeritud kaardid ja joonistused, leht	100
geograafilised kaardid, atlased jne.	125
gloobused	1
fotod, eks.	14
poolnahkkõited, eks.	72
täisnahkkõited, eks.	11
pärgamentkõited, eks.	6
pärgamentürikud	1
Konserveerimine	
kõited, eks.	161

XVI. Raamatu ja raamatukogu varade tutvustamine (arvandmeid)

Uudiskirjanduse näitused, arv	104
eksponaadid, arv	13 876
Teema- ja tähtpäevanäitused, arv	48
eksponaatide arv	5 917
Kunstinäitused, arv	35
Lugejaüritused, arv	57
osavõtjad, arv	7 307
Ekskursioonid raamatukogus, grupp	46
osavõtjad, arv	604
Raamatukoguõppused, tund	98

XVII. Näitused

1) Raamatukogus koostatud näitused

1. Albert Kivikas 100 (koost. **V. Klement**, avas P. Olesk).
2. Dürer ja saksa renessanss (koost. **I. Kukk, K. Tammur** 1996. a.; 1998. a. eksponeeriti Narva linnuses, Siimusti raamatukogus, Jõgeva Linnaraamatukogus).
3. Eestikeelsed maakaardid kuni 1940. aastani (koost. **A. Lentsius**, H. Mardiste, V. Paatsi; raamatumuuseumis).
4. Eesti kodu (pühendatud Eesti Vabariigi 80. aastapäevale; eksponaate ka Eesti Rahva Muuseumist, Eesti Kirjandusmuuseumist ja TÜ botaanikaaiast; koost. **E. Hansson, T. Kuusik, M. Pikk**, kunstnik **M. Tang**, avas P. Olesk; raamatumuuseumis).
5. Epistolae autographae. Kirjavahetused ja kollektsioonid (koost. **A. Bernotas, T. Kuzovkina, L. Punga, T. Põllumaa, M. Rand, K. Schmidt, T. Šahhovskaja, K. Tammur, A. Tering, N. Vorobjova**; raamatumuuseumis).
6. Erich Maria Remarque 100 (koost. **A. Onoper, M. Pikk**).
7. Frederico Garcia Lorca 100 (koost. **R. Mateo**).
8. Helmi Mäelo 100 (koost. **K. Pedak**; humanitaarraamatukogus).
9. Innovaatika '98 (VI teadus-, haridus- ja uuendusmess; raamatukogu esines näitusega oma väljaannetest, tutvustas osakondi, demonstreeris elektronkataloogi INGRID, andmebaase, kodulehekülge, videofilmi; Tartu näituste hallis).
10. Ivar Ivask 70 (valmis koostöös Eesti Kirjandusmuuseumiga; koost. **S. Madisson**, avasid prof. J. Talvet, S. Olesk; humanitaarraamatukogus).
11. Johannes Valgma 90 (koost. **S. Toomla**; humanitaarraamatukogus).
12. Johannes Voldemar Veski 125 (koost. **L. Punga**, avas P. Olesk; raamatumuuseumis).
13. Julius Madisson 100 (koost. **K. Taal**, avas prof. H. Piirimäe).
14. Kannatusnädal kunstis ja kirjas (koost. **K. Kask, S. Madisson**; humanitaarraamatukogus).
15. Kooliõpik Eestis 1918–1940 (koost. **K. Jentson, S. Tammoja**).
16. Nelipühad kirjas ja kunstis (koost. **K. Kask, S. Madisson**; humanitaarraamatukogus).
17. Prof. Astrid Saava 60 (koost. **T. Matsulevitš**, avas A. Sepp TÜ tervishoiu instituudist).
18. Prof. Elmar Salumaa 90 (koost. **S. Härm**, avas prof. K. Kasemaa; humanitaarraamatukogus).
19. Prof. Hans Trass 70 (koost. **T. Matsulevitš**, avas P. Olesk).
20. Prof. Villem Altoa 100 (koost. **S. Madisson**, avas J. Rähesoo; humanitaarraamatukogus).
21. Rahvusteadused Eestis 1988–1998 (koost. **K. Taal**, avasid prof. T. Rosenberg, P. Olesk, rektor prof. J. Aaviksoo).
22. Rara musica (koost. **M. Rand, E. Jaanson** 1996. a.; Teatri- ja Muusikamuuseumis Tallinnas).
23. Rudolf Kenkmaa 100 (koost. **K. Taal**, avas prof. H. Piirimäe).
24. Tartu Ülikooli Raamatukogu eesti kultuuriloos (osa projektist "Eesti raamatukogude 80 aastat"; koost. **L. Trikkant, I. Loosme**, kunstnik **M. Tang**, avas P. Olesk; ERR-is 7.05.–1.06, TÜR-is 22.10.–11.01.).

2) **Külalisinäitused**

1. Aalto: 3 objekti Eestis.
2. Aivo Lõhmuse fotod "Mäe Hääl. Talv Etruurias".
3. Akadeemiline Malevkond (fotonäitus).
4. Arseni Mölderit ehted ja metallehistöö.
5. Christer Linde (Rootsi) maalid "Tõelisuus hammustab".
6. Edzard Schaper 1908–1984 (koost. L. Lukas, avas prof. K. Sommerhage).
7. Eesti raamatukogude uued kodud 1993–1998 (koost. L. Kask, R. Olevsoo ERÜ büroost).
8. Eesti Raamatukoguhoidjate Ühing 1988–1998 (koost. L. Kask, R. Olevsoo jt.).
9. Eesti Rahvusraamatukogu trükised.
10. Eestimaa Loodusfondi logo konkursi tööd.
11. Gyula Madarász (Ungari) akvarellid.
12. Hans Tjörner (Rootsi) installatsioonid "Ekspeditsioon Limbusatsioon".
13. Heini Lehväslaiho (Soome) fotod "Fauna".
14. Ilmar Kruusamäe hüperrealistlikud maalid "Vaata neid pilte jälle".
15. Inspireeritud Mickiewiczist (poola kirjaniku 200. sünniaastapäevale pühendatud näitus).
16. Kaks põlvkonda Loebereid Baltimaade õigusteaduses (koost. Läti Akadeemiline Raamatukogu, avas P. Olesk; raamatumuuseumis).
17. Kalle Virkkilä (Soome) skulptuurid.
18. Kondoomide näitus (koost. Eesti Arstiteadusüliõpilaste Selts).
19. Konrad Mäe Ateljee kevadnäitus (maal).
20. Korp! Ugala 85 (koost. A. Pihlak).
21. Kuulsaid sakslasi Idast (koost. prof. dr. E. G. Schulz Ida-Saksa Kultuurinõukogu Fondist, avasid rektor prof. J. Aaviksoo, linnapea R. Mugur, Saksamaa Liitvabariigi Suursaatkonna kultuuri- ja pressireferent A. Priess, E. G. Schulz, P. Olesk).
22. Kärt Putk'i (TÜ maaliosakond) graafika "Uued erutavad kohtumised".
23. Ma pakkusin inimestele ELU (Porfiri Ivanovi elule ja õpetusele pühendatud fotoekspositsioon).
24. Mari Nõmmela maalid "Kümme pilti".
25. Maris Palgi (TÜ maaliosakond) maalid.
26. Mati Leppiku akvarellid.
27. Meelis Luksi arvutigraafika, maalid, joonistused.
28. Meiu Münt'i (TÜ maaliosakond) maalid "TuleMine".
29. Poolakeelne trükis (fondi "Abi poolakatele idas" kingitus TÜR-ile).
30. Prantsuse Rahvuskogu ja Senat (fotonäitus).
31. Pääsu pildid (viieaastase Pääsu Püttsepa pildid).
32. Riitta Tjörner (Rootsi) maalid ja installatsioonid "Reis P-ga".
33. 101 soovi Eestile. VIII Riigikogu sõnas ja pildis (koost. Riigikogu kantselei, avas T. Savi).
34. Saskia Kasemaa maalid.
35. Siin on minu kodu (hõimupäevade raames; avas prof. E. Vääri).
36. Sirje Protsini maalid "Ratta leiutamine".
37. Subjektiivne fotograafia (Saksamaalt).

38. Tallinn. Funktsionalistlik arhitektuur. Eesti moodsad mälestised.
39. Taneli Eskola (Soome) fotod "Aulanko National Landscape".
40. Tartu Kultuuriülikooli kevadnäitus (maal, kirjakunst).
41. Tartu Kultuuriülikooli lapitehnika ja nahkehistöö "Lõbus värvimäng" (humanitaar-
raamatukogus).
42. Tartu Lastekunstikooli õpilastööd "Muusika kunstis".
43. Tartu noorte kütunikute Tõnis Kärema, Anneli Leinpere, Edvard Slavini, Martin
Vaheri, Raivo Irdi maalid ja graafika.
44. Tartu Üliõpilaste Looduskaitsering 40 (koost. P. Mardiste jt. ringi liikmed).
45. Tšehhi graafiline disain "Typo Design Club".
46. Tõnis Saarde fotod "Vete pidu".
47. 1996. aasta Nobeli kirjanduspreemia laureaadi Wislawa Szymborska arhiivist (Poola
Vabariigi suursaatkonna vahendusel, avas suursaadik Eestis J. Wolasiewicz).
48. Vencislav Simeonov (Bulgaaria) fotod.
49. Viis aastat TÜ rahvakunsti kabinetti 1992–1997 (koost. rahvakunsti kabineti assistent
K. Laidla, lektor K. Luiga).
50. Õiguslane uudiskirjandus Eesti Õiguskeskuse raamatukogust.

XVIII. Lugejaüritusi raamatukogus

1. Eesti Loodusfondi ja Eesti Loodusuurijate Seltsi ajakirja "Loodus" esimese numbri
esitlus (14.01.).
2. "Võro Instituudi toimetised. 3–5." ja helikasseti "Pini hind" esitlus (14.10.).
3. Liivi luule antoloogia "Olen sust, tursast, kavalam" esitlus (15.10.).
4. "Malinconia-Ensemble Stuttgart" (Saksamaa) kammerkontsert (27.03.).
5. Kontsert "Ülikooli kammerkoor VI eesti kammermuusika festivali eel" (humanitaar-
raamatukogus).
6. Tartu I Lastemuusikakooli kontsert "Kevad muusikas" (4.05.).
7. Suur laste kevadkontsert Tartu Kesklinna Kooli HEA ALGUSE klassi õpilastelt.
8. Väike emadepäeva kontsert Terje Heido-Rosenbergi laululastelt (7.05.; humanitaar-
raamatukogus).
9. Tartu I Lastemuusikakooli lõpetajate kontsert (26.05.).
10. T. Vesaasi "Linnud" (dramatiseerija ja lavastaja H. Sarapuu) (30.11.).
11. Prantsuse Vabariigi Suursaatkonna I sekretäri Jean-François Chartentier'i loeng "Eest-
lased ühe prantslase pilgu läbi" näituse "Prantsuse Rahvuskogu ja Senat" raames
(8.06.).
12. Prof. dr. E. G. Schulzi loeng "Teaduse, kunsti ja tehnika vallas toimunud teedrajavate
kultuurisaavutuste eeltingimustest" näituse "Kuulsaid sakslasi Idast" raames (3.09.).
13. Magister Erki Tammiksaare loeng Karl Ernst von Baerist näituse "Kuulsaid sakslasi
Idast" raames (11.09.).
14. Dr. Tõnu Tannbergi loeng Barclay de Tollyst näituse "Kuulsaid sakslasi Idast" raames
(18.09.).
15. Prof. Ülo Matjuse loeng Johann Gottfried von Herderist näituse "Kuulsaid sakslasi
Idast" raames (25.09.).

16. Magister Kaur Altoa loeng Georg Dehiost näituse “Kuulsaid sakslasi Idast” raames (1.10.).
17. Prof. A. D. Loeberi juhitud ümarlauavestlus juriidilistel ja poliitilistel teemadel näituse “Kaks põlvkonda Loebereid Baltimaade õigusteaduses” raames (1.10.).
18. Eesti Arhitektuurimuuseumi direktri Karin Hallase loeng “Alvar Aalto ja Eesti” ning Soome Riigimuuseumi Ateneum direktri Marja-Liisa Rönkkö loeng “Alvar Aalto muuseumiarhitektuur: 10 ideed, millest teostus kolm” näituse “Aalto: 3 objekti Eestis” raames (15.10.).
19. Seminar “Toiduenergia’98” ja üritus “Tudengijogurt’98” (17.03.).
20. Raamatu ja roosi päev (23.04.).
21. Tartu Verekeskuse doonoripäev (19.11.).
22. Riigikogu teabepäev TÜ Raamatukogus (30.11.).
23. Kirjastuse “Varrak” raamatumüük (11.02., 22.10.).
24. Kirjastuse “TEA” õppematerjalide soodusmüük (7.04.).
25. TÜ Kirjastuse ja TÜ Raamatukogu väljaannete jõulumüük (8.–10.12.).
26. Kirjastuse “Olion” raamatumüük (15.12.).
27. Kirjastuse “Kunst” raamatumüük (17.12.).
- 26.–48. Näituste avamised (vt. ka lisa XVII. Näitused).

XIX. Väljaanded

1) Teadustööd, bibliograafiad, kataloogid

1. **Eesti raamatukoguhoidjate VII kongress “Raamatukogud avatud ühiskonnas”** 22.–23. oktoobril 1998. a. Tartus : Ettekannete kokkuvõtted / Toim. R. Saukas, U. Tõnnov. Tartu, 1998. 41 lk. — Paljundatud TÜR-is.
2. **Kirjad Kenyast Eestisse** : Joy Adamsoni kirjad Helle Rätsepale = Letters from Kenya to Estonia : Joy Adamson’s Letters to Helle Rätsep / Compiled by L. Punga. Tartu, 1998. 72 lk. : ill. — ISBN 9985–874–05–6
3. **Meie õppisime raamatukogundust Tartu Ülikoolis** / Koost. M. Kümnik, K. Noodla. Tartu, 1998. 88 lk. : ill. — ISBN 9985–874–07–2
4. **The VIIth Congress of Estonian Librarians “Libraries in an Open Society”** in Tartu on October 22–23, 1998 : Abstracts / Ed. M. Liivamägi, R. Saukas, U. Tõnnov. Tartu, 1998. 42 p.
5. **Tartu Ülikooli Raamatukogu aastaraamat 1997** / Koost. R. Saukas. Tartu, 1998. 256 lk. : ill. — ISBN 9985–874–06–4; ISSN 1406–0892

2) Reklaamväljaanded

1. Andmebaasid Tartu Ülikooli Raamatukogus. Sotsiaalteadused : [Reklaamvoldik / Koost. M. Meltsas. Tartu, 1998. 1 l.] — Paljundatud TÜR-is, 80 eks.
2. Andmebaasid Tartu Ülikooli Raamatukogus. Psühholoogia : [Reklaamvoldik / Koost. M. Meltsas. Tartu, 1998. 1.] — Paljundatud TÜR-is, 60 eks.

3. Eesti kodu : [Näituse voldik / Tekst **P. Olesk**, kujundus **M. Tamm**. Tartu, 1998. 1 l.] — Paljundatud TÜR-is.
4. Eurodokumentatsiooni Keskus [mais 1998] : [Reklaamvoldik / Koost. **Ü. Must**. Tartu, 1998. 1 l.] — Paljundatud TÜR-is.
5. Euroopa alase informatsiooniga tegelevad keskused Eestis. Eurodokumentatsiooni Keskus : [Reklaamvoldik / Koost. **Ü. Must**. Tartu, 1998. 9 lk.] — Paljundatud TÜR-is, 20 eks.
6. Euroopa Liidu on-line-andmebaasid : [Reklaamvoldik / Koost. **Ü. Must**. Tartu, 1998. 16 lk.] — Paljundatud TÜR-is, 40 eks. — Ilm. septembris, novembris.
7. Euroopa Liidu regionaalpoliitika. Materjalid Eurodokumentatsiooni Keskuses : [Reklaamvoldik / Koost. **Ü. Must**. Tartu, 1998. 8 lk.] — Paljundatud TÜR-is, 50 eks. — Ilm. juunis.
8. Euroopa Liit. Eestikeelsed väljaanded. Eurodokumentatsiooni Keskus : [Reklaamvoldik / Koost. **Ü. Must**. Tartu, 1998. 14 lk.] — Paljundatud TÜR-is, 30 eks. — Ilm. märtsis, septembris, novembris.
9. Friedrich Puksoo auhind 1990–1997 : [Reklaamvoldik / Koost. **R. Saukas**. Tartu, 1998. 4 lk.] — Trükitud AS Võru Täht trükikojas, 200 eks.
10. Friedrich Puksoo päev, 23. jaanuar. Ettekanded 1991–1997 : [Reklaamvoldik / Koost. **R. Saukas**. Tartu, 1998. 4 lk.] — Trükitud AS Võru Täht trükikojas, 200 eks.
11. Hügieenisektor : [Reklaamleht / Koost. **K. Jalas**. Tartu, 1998. 1 l.] — Paljundatud TÜR-is.
12. Infoosakond ja Eurodokumentatsiooni Keskus = Information Department & Eurodocumentation Centre : [Reklaamvoldik / Koost. **Ü. Must**. Tartu, 1998. 1 l.] — Trükitud trükikojas "Paar", 1000 eks.
13. INGRID : Tartu University Library Online Catalogue, January 1998 : [Reklaamvoldik / Koost. **E. Loorits**. Tartu, 1998. 1 l.] — Paljundatud TÜR-is.
14. INGRID : Tartu University Library Online Catalogue, September 1998 : [Reklaamvoldik / Koost. **E. Loorits**. Tartu, 1998. 1 l.] — Trükitud AS Võru Täht trükikojas, 500 eks.
15. Kollektiooni juht : Eurodokumentatsiooni Keskus : [Reklaamvoldik / Koost. **Ü. Must**. Tartu, 1998. 12 lk.] — Paljundatud TÜR-is, 30 eks. — Ilm. märtsis, septembris, oktoobris, detsembris.
16. Köitekoda : [Reklaamvoldik / Koost. **V. Selge**. Tartu, 1998. 1 l.] — Paljundatud TÜR-is.
17. Mis on standard? : [Õppematerjal / Koost. **T. Kind**. Tartu, 1998. 28 lk.] — Paljundatud TÜR-is, 20 eks.
18. Pöetusälased ajakirjad Tartu Ülikooli Raamatukogus : Bibliograafianimestik [Koost. **S. Prank**. Tartu, 1998. 11 nim.] — Paljundatud TÜR-is.
19. Pöetusälased raamatud Tartu Ülikooli Raamatukogus : Bibliograafianimestik [Koost. **S. Prank**. Tartu, 1998. 128 nim.] — Paljundatud TÜR-is.
20. Research at Tartu University Library : [Booklet / Compiled by **U. Tõnnov**, designed by **M. Tamm**. Tartu, 1998. 8 p. : ill.] — Trükitud trükikojas "Paar".
21. Restaureerimisosakond : [Reklaamvoldik / Koost. **V. Klement**. Tartu, 1998. 1 l.] — Paljundatud TÜR-is.

22. Tartumaa Euroinfo Keskus : [Reklaamvoldik / Koost. Ü. Must, kujundas M. Tang. Tartu, 1998. 6. lk.] — Trükitud trükikojas "Paar", 1000 eks.
23. Tartu Ülikool bibliograafias : [Teadusbibliograafia osakonna reklaamleht 25.03.1998. Tartu, 1998. 1 l.] — Paljundatud TÜR-is.
24. Tartu Ülikool bibliograafias : Personaalnimestikke : [Teadusbibliograafia osakonna reklaamleht 25.03.1998. Tartu, 1998. 2 lk.] — Paljundatud TÜR-is.
25. Tartu Ülikool bibliograafias : Väitekirjad : [Teadusbibliograafia osakonna reklaamleht 25.03.1998. Tartu, 1998. 1 l.] — Paljundatud TÜR-is.
26. Tartu Ülikooli Raamatukogu bibliograafilisi andmestikke : [Teadusbibliograafia osakonna reklaamleht 25.03.1998. Tartu, 1998. 1 l.] — Paljundatud TÜR-is.
27. Tartu Ülikooli Raamatukogu elektronkataloog INGRID jaanuaris 1998 : [Reklaamvoldik / Koost. E. Loorits. Tartu, 1998. 1 l.] — Paljundatud TÜR-is.
28. Tartu Ülikooli Raamatukogu elektronkataloog INGRID septembris 1998 : [Reklaamvoldik / Koost. E. Loorits. Tartu, 1998. 1 l.] — Trükitud AS Võru Täht trükikojas, 1000 eks.
29. Tartu Ülikooli Raamatukogu kataloogide juht : [Reklaamvoldik / Koost. E. Loorits. Tartu, 1998. 1 l.] — Trükitud AS Võru Täht trükikojas, 2000 eks.
30. Tartu Ülikooli Raamatukogu konverentsikeskus : [Reklaamvoldik / Koost. I. Smuškina. Tartu, 1998. 6 lk.] — Trükitud trükikojas "Paar", 1000 eks.
31. Tartu Ülikooli Raamatukogu teadustöö : [Reklaamvoldik / Koost. U. Tõnnov, kujundas M. Tamm. Tartu, 1998. 8 lk. : ill.] — Trükitud trükikojas "Paar".
32. Tartu Ülikooli Raamatukogu töid. I–X. 1968–1997 : [Teadusosakonna reklaamleht. Tartu, 1998. 4 l.] — Paljundatud TÜR-is.
33. Tartu Ülikooli Raamatukogu väljaanded 1991–1997 : [Reklaamvoldik / Koost. R. Saukas. Tartu, 1998. 4 lk.] — Trükitud AS Võru Täht trükikojas, 200 eks.
34. Teie küsite — meie vastame! : [Teatme- ja teadusbibliograafia osakonna reklaamleht 25.03.1998. Tartu, 1998.] — Paljundatud TÜR-is.
35. Библиографические базы данных библиотеки Тартуского университета : [Teadusbibliograafia osakonna reklaamleht 25.03.98. Tartu, 1998. 1 l.] — Paljundatud TÜR-is.

XX. Artiklid, bibliograafianimestikud, sõnumid

1. Dubjeva, L. Application of methods described in the handbook *Measuring Academic Library Performance* at Estonian research libraries // Research Libraries in Public Information System : Towards Performance Quality. Tallinn, 1998. P. 132–142. (*Acta Bibliothecae Nationalis Estoniae*; 8.) — Summary in Estonian. — Bibl. 48 ref.
2. Dubjeva, L. Käsikirjalistest kataloogidest elektronkataloogini : TÜR-i kogud ja kataloogid // Raamatukogu. 1998. Nr. 2. Lk. 11–13; Nr. 3. Lk. 19–20 : ill. — Bibl. jooneal. märkustes. — Res. ingl. k.
3. Ermel, M. Kui hästi me tunneme oma raamatukogu ajalugu // Tartu Ülikooli Raamatukogu aastaraamat 1997. Tartu, 1998. Lk. 174–177. — Bibl. jooneal. märkustes. — Res. ingl. k. lk. 250–251.
4. Eesti riigimehe aastaraamat : [Lisa] 1997/1998 / Koost. T. Alatalu, A. Espenberg, O.-M. Klaassen, A. Vaserik. Tartu, 1998. 168 lk.

5. **Espenberg, A.** [Entsüklopeedia artiklid: Uruguay (ajalugu), Uus-Guinea (ajalugu), Uus-Kaledoonia (ajalugu), uus kurss, Uus-Meremaa (ajalugu), Kurt Waldheim, Henry Agard Wallace, Cornelius Vanderbilt, Vanuatu (ajalugu), Getúlio Dornelles Vargas, George Washington, Watergate'i afäär, Juan Velasco Alvarado, José Maria Velasco Ibarra, Venezuela (ajalugu), Edward Gough Whitlam, Francisco Villa, Thomas Woodrow Wilson, Wilsoni 14 punkti, Franz Vranitzky, Marfred Wörner] // Eesti entsüklopeedia. Tallinn, 1998. 10. kd.
6. Tannberg, T., Laur, M., Tarkiainen, Ü., Klaassen, O.-M., **Espenberg, A.**, Abiline, S., Jullinen, T. Uusaeg 8. klassile. Tallinn, 1998. 319 lk. : ill.
7. **Härm, S.** Kristuse erinevad näod : Reisikiri Inglismaalt // Risti Vägi. 1998. Nr. 13. Lk. 22–23.
8. **Härm, S.** Majandusala põhimuutus — palvemajade tagasisaamine // Risti Vägi. 1998. Nr. 12. Lk. 18–19.
9. **Härm, S.** Toimus vennastekoguduse sinod // Eesti Kirik. 1998. 18. veebr., nr. 7. Lk. 2.
10. **Jaanson, E.-L.** Die Buchdruckerei der Universität Dorpat im 17. Jahrhundert. Druckereiwesen und Buchproduktion im Dorpat 1631–1710 // Stadt und Literatur im deutschen Sprachraum der Frühen Neuzeit / Hrsg. K. Garber, S. Anders, T. Elsmann. Tübingen, 1998. Bd. 2. S. 873–890. — Bibl. in den Fussnoten.
11. Kaur, E., **Kümnik, M.** Kes me, vilistlased, oleme...? : Ülevaade Tartu Ülikooli vilistlastest, raamatukogundust ja bibliograafiat õppinutest küsitluslehtede alusel : Koostatud vilistlaste seminar-kokkutulekul 25. ja 26. septembril 1997. a. Tartu Ülikooli raamatukogu konverentsisaalis kõneldu järgi // Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu aastaraamat. Tartu, 1998. Kd. 9 : 1997. Lk. 95–104. — Summary: Who are we, alumni...?
12. Kaur, E., **Kümnik, M.** Kes me, vilistlased, oleme...? : Ülevaade lõpetanutest küsitluslehtede alusel // Meie õppisime raamatukogundust Tartu Ülikoolis. Tartu, 1998. Lk. 21–34.
13. [Материалы из архива Ю. М. Лотмана / Сост. **Т. Кузовкина**] // Вышгород. 1998. № 3. С. 77–92, 127–138, 146, 154–156, 183–184.
14. **Kõre, A.** Juurteta poliitika : [Eesti poliitikute hoolimatusest rahva suhtes] // Postimees. 1998. 3. märts, nr. 59. Lk. 8. (Kiri toimetajale.)
15. **Kümnik, M.** Vilistlaspäevadest Tartus [25.–26. sept. 1997] // Meie õppisime raamatukogundust Tartu Ülikoolis. Tartu, 1998. Lk. 5–12.
16. Küng, E., **Tering, A.** Vello Helk als dänischer und estnischer Historiker // Festschrift für Vello Helk zum 75. Geburtstag : Beiträge zur Verwaltungs-, Kirchen- und Bildungsgeschichte des Ostseeraums. Tartu, 1998. S. 7–21.
17. Küng, E., **Tering, A.** Vello Helk taani ja eesti ajaloolasena // Tuna. 1998. Nr. 1. Lk. 71–78.
18. **Laanes, H.** Ebavõrdsed palgad : [TÜR-i töötajate madalatest palkadest] // Postimees. 1998. 18. veebr., nr. 47. Lk. 8. (Kiri toimetajale.)
19. **Laanes, H.** Ebavõrdsed palgad ja poliitika : [TÜR-i töötajate madalatest palkadest] // Postimees. 1998. 10. märts, nr. 66. Lk. 8. (Kiri toimetajale.)
20. **Lembinen, S.** Tartu Ülikooli Raamatukogu fotokogu // Tartu Ülikooli Raamatukogu aastaraamat 1997. Tartu, 1998. Lk. 178–181. — Bibl. jooneal. märkustes. — Res. ingl. k. lk. 251–252.

21. **Liivamägi, T.** Ülikooli raamatukogu probleemid pole ainult ülikooli ja raamatukogu probleemid : [TÜR-i kohast nii Eestis kui ka Euroopas] // *Universitas Tartuensis*. 1998. 19. juuni, nr. 23–24. Lk. 7 : ill.
22. **Luštšik, M.** Organizing the performance of ILL and DD // The VIIth Congress of Estonian Librarians “Libraries in an Open Society” in Tartu on October 22–23, 1998 : Abstracts. Tartu, 1998. P. 18.
23. **Luštšik, M.** Raamatukogudevahelise laenutuse ja dokumentide levi töökorralduse põhimõtted // Eesti raamatukoguhoidjate VII kongress “Raamatukogud avatud ühiskonnas” 22.–23. oktoobril 1998. a. Tartus : Ettekannete kokkuvõtted. Tartu, 1998. Lk. 18.
24. **Mateo, R.** Epistola boreal // *Los Muestrros : The Sephardic Voice*. Bruxelles, 1998. Juin, No 31. P. 27–28.
25. **Mateo, R.** Peruu tegelikkus — Mario Vargas Llosa loomejõu allikas : [Järelsõna] // Vargas Llosa, M. *Lituma Andides*. Tallinn, 1998. Lk. 219–222.
26. **Mateo, R.** President Clinton valiti Brasiilias aasta machoks // *Postimees*. 1998. 4. veebr., nr. 33. Lk. 13 : ill.
27. **Mateo, R.** Sirkli ja vinkli vahel ehk vabamüürlusest // *Postimees*. 1998. 1. veebr., nr. 30. Lk. 15 : ill.
28. **Meltsas, M.** Infoteenindusest virtuaalses raamatukogus // Eesti raamatukoguhoidjate VII kongress “Raamatukogud avatud ühiskonnas” 22.–23. oktoobril 1998. a. Tartus : Ettekannete kokkuvõtted. Tartu, 1998. Lk. 16.
29. **Meltsas, M.** Reference service in the virtual library // The VIIth Congress of Estonian Librarians “Libraries in an Open Society” in Tartu on October 22–23, 1998 : Abstracts. Tartu, 1998. P. 16.
30. **Must, Ü.** Andmebaaside õppused raamatukogu infoosakonnas // *Universitas Tartuensis*. 1998. 18. sept., nr. 28.
31. **Must, Ü.** Baltic science&research in the world information market // *The Baltic Review*. 1998. No 15. P. 44–46.
32. **Must, Ü.** Bibliomeetriliste meetodite rakendamisvõimalusi teadusraamatukogudes // *Raamatukogu*. 1998. Nr. 2. Lk. 15–17 : tab. — Bibl. jooneal. märkustes.
33. **Must, Ü.** Die estnische Geschichtswissenschaft in den 90er Jahren : Eine bibliometrische Analyse // *Steinbrücke : estnische historische Zeitschrift*. 1998. S. 241–252.
34. **Must, Ü.** Estonian historical science in the 1990s. // *Fifth International Conference on Science and Technology Indicators. Use of S&T Indicators for Science Policy and Decision Making : Book of Abstracts*. Hinxton, Cambridge, 1998. P. 80.
35. **Must, Ü.** The value of library information services // *Research Libraries in Public Information System : Towards Performance Quality*. Tallinn, 1998. P. 84–90. (*Acta Bibliothecae Nationalis Estoniae* ; 8.) — Summary in Estonian. — Bibl. 8 ref.
36. **Must, Ü., Must, A.** Nuevas tecnologías en la Enseñanza y en la difusión de la historia : Informática e historia en la universidad de Estonia = History and computers in Estonian university // *History in a New Frontier XIII International Conference of the Association for History & Computing : Abstracts*. Toledo, San pedro Mártir 20–23 de julio, 1998. P. 41–43.
37. **Olesk, P.** Ellen Kaldjärve meenutades : [Kirjandusmuuseumi van. teadur. 1923–1998] // *Tartu Postimees*. 1998. 17. apr., nr. 39. Lk. 6.

38. Olesk, P. Erinevate põlvkondade ühisosa : Peasuunaks peab saama eestlane, kes näeb Eestit üle Eesti // Postimees. 1998. 6. aug., nr. 201. Lk. 9.
39. Olesk, P. Euroopa meie keskel. *Via Polonia* // Postimees. 1998. 29. apr., nr. 114. Lk. 9.
40. Olesk, P. Haridus ees, arusaamatused taga? // Postimees. 1998. 9. veebr., nr. 38. Lk. 9.
41. Olesk, P. Juhan Peeglit kasutades : [Professori teadus- ja uurimistööst] // Postimees. 1998. 15. veebr., nr. 44. Lk. 6.
42. Olesk, P. Kas me jääme paigale või liigume? : [Tartu Ülikoolist] // Postimees. 1998. 16. veebr., nr. 45. Lk. 9.
43. Olesk, P. Kes saab künnimeheks? : On aeg mõelda 1999. aasta Riigikogu valimistele // Postimees. 1998. 16. juuli, nr. 183. Lk. 9.
44. Olesk, P. Kriitiku solidaarsus — juhus või printsiip? // Traditsioon või pluralism : Kirjanduskonverentside materjale : Ettekandeid, artikleid, esseid ja eksperimendikirjeldusi eesti ja soome uuest kirjandusteadusest. Tartu, 1998. Lk. 68–70. — Bibl. 5 nim. — Res. ingl. k.
45. Olesk, P. Kumb kannatab kauem : kunst või keskkond? : [Toomemäest] // Tartu Postimees. 1998. 8. juuli, nr. 90. Lk. 7.
46. Olesk, P. Why the learning Estonia does not understand libraries? // The VIIth Congress of Estonian Librarians “Libraries in an Open Society” in Tartu on October 22–23, 1998 : Abstracts. Tartu, 1998. P. 7.
47. Olesk, P. Mannerheimi kogemus : [Kaitseväest, V. Mere raamatust “Soome marssal C. G. Mannerheim”] // Eesti Päevaleht. 1998. 11. jaan., nr. 8. Lk. 2.
48. Olesk, P. Miks õppiv Eesti ei mõista raamatukogusid? // Eesti raamatukoguhoidjate VII kongress “Raamatukogud avatud ühiskonnas” 22.–23. oktoobril 1998. a. Tartus : Ettekannete kokkuvõtted. Tartu, 1998. Lk. 7.
49. Olesk, P. Oskar Kallas ja noorsoomlased // Oskar Kallase päev — 24.10.1998 : XVII Eesti raamatuteaduse konverents : Ettekannete kokkuvõtted. [Tartu, 1998.] L. 10–12.
50. Olesk, P. Paabel ja ajalugu : [TÜ uue keeltemaja nimest] // Tartu Postimees. 1998. 30. nov., nr. 181. Lk. 7.
51. Olesk, P. Professor Harald Peebust — ilma temata // Keel ja Kirjandus. 1998. Nr. 12. Lk. 862–863 : fotoga.
52. Olesk, P. Raamat, riik ja iseseisvus // Raamatukogu. 1998. Nr. 1. Lk. 10–11. (Eesti Vabariik 80 ja raamatukogud.)
53. Olesk, P. Raamat Sinu juures : [vastutustundest raamatu ees] // Raamatukuulutaja. 1998. Nr. 5. Lk. 1–2.
54. Olesk, P. Rahvusoperi tulevikuks // Postimees. 1998. 10. sept., nr. 234. (Rahvusoperi erileht “Ooper”.)
55. Olesk, P. Regionaalpoliitika — kõhuli või selili? // Postimees. 1998. 3. jaan., nr. 1. Lk. 5.
56. Olesk, P. Rõõm ja vastutustunne : [Eesti *humaniora*’st] // Keel ja Kirjandus. 1998. Nr. 2. Lk. 128–131. — Bibl. jooneal. märkustes.
57. Olesk, P. Tartu, Runnel, ülikool : [H. Runneli 60. sünnipäevaks] // *Universitas Tartuensis*. 1998. 20. nov., nr. 37.

58. **Olesk, P.** Tartu Ülikool ja tema raamatukogu : Ettekanne Eesti raamatukoguhoidjate VII kongressil 22. oktoobril 1998 // Raamatukogu. 1998. Nr. 6. Lk. 40–41.
59. **Olesk, P.** Uudis ründab teadmist // Postimees. 1998. 25. jaan., nr. 23. Lk. 6.
60. **Olesk, P.** Vanal Maurusel oli omal ajal kergem : [Hugo Treffneri gümnaasiumi hoone kapitaalremondist või uue ehitamisest] // Tartu Postimees. 1998. 21. aug., nr. 110. Lk. 7.
61. **Onga, M.** Kas uurali keeleteaduse bibliograafia jätkub? // Keel ja Kirjandus. 1998. Nr. 5. Lk. 366–367.
62. **Pedak, K.** Tartu Ülikooli Raamatukogu komplekteerimise põhimõtetest 1920.–1930. aastatel // Tartu Ülikooli Raamatukogu aastaraamat 1997. Tartu, 1998. Lk. 211–218. — Bibl. jooneal. märkustes. — Res. ingl. k. lk. 254.
63. **Poljakov, M.** Ametiühingud alustasid tänavust aastat hoogsalt // Tartu Postimees. 1998. 14. jaan., nr. 2. Lk. 5.
64. **Poljakov, M.** Ametiühingud tähistasid lauluväljakul maipüha // Tartu Postimees. 1998. 4. mai, nr. 39 [! 49]. Lk. 3.
65. **Poljakov, M.** Ametiühingu väljaanne. Miks? // Ametiühinguleht : [TÜ ja EPMÜ ametiühingu infoleht]. 1998. Sept., nr. 1. Lk. 1–2.
66. **Poljakov, M.** Eesti ametiühingud ja Euroopa Liit // Postimees. 1998. 17. apr., nr. 102. Lk. 9. (Arvamus.)
67. **Poljakov, M.** Haridusest perspektiivis. Eesti hariduspoliitika ei arvesta tuleviku vajadustega // Postimees. 1998. 5. mai, nr. 113. Lk. 9. (Arvamus.)
68. **Poljakov, M.** Kõnelema õppimise raske kunst : [Tartu ametiühingute kõnekunstikursustest] // Rahva Leht. 1998. 2. apr., nr. 6. Lk. 7.
69. **Poljakov, M.** Läbirääkimised TALOga ummikus [paremate töö ja palgatingimuste osas] // Postimees. 1998. 10. märts, nr. 66. Lk. 9.
70. **Poljakov, M.** Miks streikisid Tartu Ülikooli Raamatukogu töötajad // Rahva Leht. 1998. 5. veebr., nr. 3. Lk. 5.
71. **Poljakov, M.** Naise roll töös : Sugupoolte võrdõiguslikkus tööil on vaid näiline // Postimees. 1998. 22. juuli, nr. 189. Lk. 9. (Arvamus.)
72. **Poljakov, M.** Oma liidu loomine eeldab edasiminekut : Intervjuu kaubandustöötajate ametiühingu Tartu piirkonna esindaja Elle Püttsepaga // Rahva Leht. 1998. 3. det., nr. 21. Lk. 3.
73. **Poljakov, M.** Raamatukogu ametiühingu pikk ja visa palgavõitlus // *Universitas Tartuensis*. 1998. 30. apr., nr. 16. Lk. 3.
74. **Poljakov, M.** Riigieelarvest ülikoolidele rohkem raha // Postimees. 1998. 6. apr., nr. 93. Lk. 3. (Eesti uudised.)
75. **Poljakov, M.** Tibusid loetakse sügisel : Pilk möödunud ametiühinguhooajale // Rahva Leht. 1998. 17. sept., nr. 16. Lk. 3–4.
76. **Poljakov, M.** Tööandjad eelistavad meestöötajaid : noorel naisel on raskem tööd leida kui samavanusel mehel // Eesti Päevaleht. 1998. 9. nov., nr. 293. Lk. 4. (Töö ja koolitus.)
77. **Poljakov, M.** Tööpuudus on valus probleem // Päevaleht. 1998. 16. nov., nr. 299. Lk. 4. (Töö ja koolitus.)
78. **Poljakov, M.** Valus tööpuudus : [Võitlus tööpuudusega Euroopa riikides] // Rahva Leht. 1998. 18. juuni, nr. 12. Lk. 3.
79. **Poljakov, M.** Võrdvärsus. Koostöö : Koolitusreisilt Jyväskylä // Rahva Leht. 1998. 17. sept., nr. 16. Lk. 4.

80. **Poljakov, M.**, Sepp, A. Taani töötu teab oma hinda : Taani meditsiinidoktor [Mauri Johansson] räägib kodumaa ametiühingutest // Rahva Leht. 1998. 2. apr., nr. 7. Lk. 4.
81. **Poljakov, M.**, Timmermann, M. Jälgigem seadusi : Intervjuu Tartumaa Töövaidluskomisjoni juhataja Jevgeni Kupriga // Rahva Leht. 1998. 17. sept., nr. 16. Lk. 5.
82. **Poljakov, M.**, Timmermann, M. Mehine ja üllas amet : Küsimustele vastab Tartu Tuletõrje- ja Päästetöötajate Ametiühingu esimees Kalev Roose // Rahva Leht. 1998. 2. apr., nr. 3. Lk. 3.
83. **Poljakov, M.**, Timmermann, M. Töötusest Tartus : Intervjuu Tartumaa Tööhõiveameti direktori kohusetäitja Aino Halleriga // Rahva Leht. 1998. 18. juuni., nr. 12. Lk. 3.
84. **Poots, L.** [Entsüklopeedia artiklid: ujuhamster, unihhamster, unilased, urson, uruhiir, uruhiirlased, uurikud, vasartiibur, vereimejalased, vesihamstriik, viiksjänelased, villakhamstriik, villakhiirlased, villakrotlased, vinuklased, viskatša, vutlartiib, võsahamster, välesuslik, vöödik, vööklased, vöötküülik, vöötorav, vöötsuslik, vöötsiibet, õliorav, ümiseja] // Eesti entsüklopeedia. Tallinn, 1998. 10. kd.
85. **Poots, L.** Sydneyst saanud Sidney : [Linna nime õigekirjast] // Õhtuleht. 1998. 2. dets., nr. 279. Lk. 8.
86. **Poots, L.** Öppige kohanimed selgeks : [Sydney] // Sõnumileht. 1998. 6. juuli, nr. 174. Lk. 7.
87. **Prank, S.** Tartu University Library // EAHIL Newsletter. 1998. No 45. 1 p.
88. **Punga, L.** Aino Valmet Tartu ülikooli õppejõuna // Keel ja Kirjandus. 1998. Nr. 8. Lk. 535–540.
89. **Rand, M.**, Jaanson, E.-L. Baltisaksa noodivara Tartu Ülikooli Raamatukogus = Deutsch-baltisches Notengut in der Tartuer Universität // Baltisaksa muusika päevad, 21.–25. märts 1998 : [Konverentsi kava ja teesid] / Teatri- ja Muusikamuuseum. [Tallinn, 1998.] Lk. 13–17.
90. **Rand, M.**, Tankler, H. Universitätsbibliothek Tartu (Dorpat) // Handbuch deutscher historischer Buchbestände in Europa / Hrsg. von B. Fabian. Hildesheim; Zürich; New York, 1998. Bd. 7:2. S. 98–127.
91. **Saari, A.** Täppisteaduste andmebaasid raamatukogus // *Universitas Tartuensis*. 1998. 23. okt., nr. 33.
92. [Tartu Ülikooli Raamatukogu väljaanded : Annoteeritud nimestik / Koost. **R. Saukas**] // Catalogue 50th Frankfurt Book Fair 7.–12. October 1998 / Estonian Publishers' Association. Tallinn, 1998. P. [40–43].
93. **Schmidt, K.** Saksa 17. saj. trüki Tartu Ülikooli Raamatukogus // Tartu Ülikooli Raamatukogu aastaraamat 1997. Tartu, 1998. Lk. 182–187. — Bibl. jooneal. märkustes. — Res. ingl. k. lk. 252.
94. **Tankler, H.** Übersicht über die Archivmaterialien zur Geschichte der Universität Tartu // Zusammenarbeit deutscher Archive wissenschaftlicher Einrichtungen mit Archiven ostmitteleuropäischer und osteuropäischer Staaten : Frühjahrstagung der Fachgruppe 8 im Verein deutscher Archivare im Gästehaus der Technischen Universität Dresden. [Dresden], 1998. S. 83–90.
95. **Tankler, H.**, Raal, A., Linamaa, T. Eesti rahvusest farmatseudid Tartu Ülikoolis 1899–1916 // Arstiteaduskonna aastakonverents 8. oktoobril 1998 : Teesid. Tartu, 1998. Lk. 44.

96. **Teedema, L.** Päringuid isegi Alaskast : [TÜR-i teatmebibliograafiatööst] // *Universitas Tartuensis*. 1998. 19. juuni, nr. 23–24. Lk. 7.
97. **Teedema, L.** Öppereis Helsingisse [Tartu ametiühingu aktiivile] // *Rahva Leht*. 1998. 18. juuni, nr. 12. Lk. 4.
98. **Tering, A.** Die Ausbildung der baltischen Prediger an deutschen Universitäten im 18. Jahrhundert, besonders in Halle // *Halle und Osteuropa : Zur europäischen Ausstrahlung des hallischen Pietismus* / Hrsg. J. Wallmann, U. Sträter. Tübingen, 1998. S. 129–143.
99. **Tering, A.** Die Balten an deutschen Universitäten um 1798 // *Festschrift für Vello Helk zum 75. Geburtstag : Beiträge zur Verwaltungs-, Kirchen- und Bildungsgeschichte des Ostseeraums*. Tartu, 1998. S. 259–295.
100. **Tering, A.** Die est-, liv- und kurländischen Studenten auf der europäischen Universitäten im 17. und frühen 18. Jahrhundert // *Stadt und Literatur im deutschen Sprachraum der Frühen Neuzeit* / Hrsg. von K. Garber, S. Anders u. T. Elsmann. Tübingen, 1998. Bd. 2. S. 842–872. — Bibl. in den Fussnoten.
101. **Tering, A.** Gelehrte Kreise : Dorpater Kontakte mit Deutschland im 18. Jahrhundert // *Zur Geschichte der Deutschen in Dorpat* / Hrsg. H. Piirimäe, C. Sommerhage. Tartu, 1998. S. 62–84.
102. **Tering, A.** Tartu teadussidemed Saksamaaga 18. sajandil // *Tartu baltisakslased ja Saksamaa : Artiklite kogumik* / Koost. H. Piirimäe, C. Sommerhage. Tartu, 1998. Lk. 53–72.
103. **Treikelder, Ü.** What is in Leviathan's stomach? // *The VIIth Congress of Estonian Librarians "Libraries in an Open Society" in Tartu on October 22–23, 1998 : Abstracts*. Tartu, 1998. P. 10.
104. **Treikelder, Ü.** Mis on valaskala kõhus? // *Eesti raamatukoguhoidjate VII kongress "Raamatukogud avatud ühiskonnas" 22.–23. oktoobril 1998. a. Tartus : Ettekannete kokkuvõtted*. Tartu, 1998. Lk. 10.
105. **Tõnnov, U.** Raamatukogud avatud ühiskonnas : Eesti raamatukoguhoidjate VII kongress 22.–23.oktoobrini Tartus : Teadusraamatukogude sektsioon // *Raamatukogu*. 1998. Nr. 6. Lk. 37–38.
106. **Tõnnov, U.** Users of the Tartu University Library and their Evaluation of Library Services // *Research Libraries in Public Information System : Towards Performance Quality*. Tallinn, 1998. P. 73–83. (*Acta Bibliothecae Nationalis Estoniae*; 8.) — Summary in Estonian.
107. **Urve Tõnnov**, kuidas läheb Tartu Ülikooli Raamatukogul? // *Raamatukogu*. 1998. Nr. 2. Lk. 17–18. (Üks küsimus.)
108. **Vene, I.** Hermann von Keyserlingi mõttefilosoofia ehk filosoferiv prohvet : [Järel-sõna] // *Keyserling, H. von. Loov tunnetus* / Tlk. **I. Vene**, toim. **L. Punga**. Tartu, 1998. Lk. 355–364.
109. **Vene, I.** Minevik mälus // *Tuna*. 1998. Nr. 1. Lk. 4–9. (Essee.)
110. **Vene, I.** Unamunoga : [Baski rahvusest filosoof ja kirjanik] // *Akadeemia*. 1998. Nr. 4. Lk. 789–797.
111. **Veromann, M.** Hirmu suured ja põlevad silmad // *Pere ja Kodu*. 1998. Juuni. Lk. 28–30 : ill.

112. **Veromann, M.** Ise küsin, ise vastan : [Eesti Televisiooni saatet "Carte blanche" ja saatejuhist U. Otist] // Postimees. 1998. 3. jaan., nr. 1. Lk. 4. (Kiri toimetajale.)
113. **Veromann, M.** [Mida teha, kui suvi tuleb veeta linnas] // Pere ja Kodu. 1998. August. Lk. 7.
114. **Veromann, M.** Näitus "Eesti kodu" TÜ raamatukogus // Tartu Postimees. 1998. 6. märts, nr. 11. Lk. 5.
115. **Veromann, M.** Põhja vaikus Tampere majas : [Pori linna kunstniku K. Flinkmani näitusest] // Tartu Postimees. 1998. 14. mai, nr. 57. Lk. 4.
116. **Veromann, M.** Tampere majas on külapiltnik : [Soome fotograafi M. Luhtala tööde näitus] // Tartu Postimees. 1998. 11. veebr., nr. 5. Lk. 7.
117. **Veromann, M.** Väikse Tartu tüdruku päikeselised pildid : [Näitus ülikooli raamatukogus] // Tartu Postimees. 1998. 7. jaan., nr. 1. Lk. 7.
118. **Veromann, M., Kikas, E.** Sõbrad tülitsevad ja lepivad // Pere ja Kodu. 1998. November. Lk. 16–19.
119. **Павлова О.** [=Эйнасто О.] Благие намерения ведут... известно куда // Вести неделя плюс. 1998. 27 февраля, № 8. С. 9.
120. **Павлова О.** [=Эйнасто О.] Кто сказал, что в Тарту летом скучно! // Эстония. 1998. 21 июля, № 137. С. 4.
121. **Павлова О.** [=Эйнасто О.] В Испании хорошая погода, у нас в Эстонии опять идут дожди // Эстония. 1998. 27 июня, № 141. С. 13.
122. **Павлова О.** [=Эйнасто О.] День книги и розы // Эстония. 1998. 2 мая, № 82. С. 10.
123. **Павлова О.** [=Эйнасто О.] Где жить студенту? // Эстония. 1998. 27 августа, № 163. С. 4.
124. **Павлова О.** [=Эйнасто О.] Найдут ли Тарту нового мэра? // Эстония. 1998. 7 сентября, № 169. С. 4.
125. **Павлова О.** [=Эйнасто О.] Третья "голова" // Эстония. 1998. 16 сентября, № 177. С. 2.
126. **Павлова О.** [=Эйнасто О.] Почему так страшно умирать... Потому что жизни нет конца // Эстония. 1998. 10 октября, № 194. С. 11.

XXI. Elektroonilised publikatsioonid

1. Eurodokumentatsiooni keskus / [Koost. Ü. Must.] — <http://www.utlib.ee/ee/EURO>
2. **Must, Ü., Must, A.** History and computers in Estonian university // History in a New Frontier. XIII International Conference of the Association for History & Computing. Toledo: Ediciones de la Universidad de Castilla La Mancha, 1998. [CD-ROM]
3. Tartumaa Euroinfo Keskus / [Koost. Ü. Must.] — <http://www.utlib.ee/carrefour>
4. Raamatukogu võrguarvutitega internetist kättesaadavad on-line ajakirjad / [Koost. A. Saari]. — <http://www.utlib.ee/ee/Osakonnad/info/ajakirjad.html>

XXII. Ettekanded

1. **Bernotas, A.** Kuraatori kirjad oma rektorile: Karl Lieven ja Gustav Ewers — TÜR-i ettekandepäeval "*Epistolae autographae*. Kirjavahetused ja kollektsioonid" 11.11.
2. **Ermel, M.** Spetsfondi viimane vaatus — TÜR-i 196. aastapäeva tähistamisel 19.06.
3. **Ermel, M.** Tartu Ülikooli Raamatukogu erihoiuosakonna likvideerimisest — EAR-i konverentsil "10 aastat erihoidude vabakslaskmisest" 21.04.
4. **Ilus, M.** Lugejateenindusmooduli rakendamisest — TÜR-i teabepäeval "INNOPAC — hetkeseis, probleemid ja perspektiivid" 20.05.
5. **Kukk, I.** Karl Grass als Zeichner und in den Erinnerungen Johann Wilhelm Krauses — Läti Riikliku Kunstmuuseumi konverentsil 11.–17.05.
6. **Kukk, I.** Võltsitud autogrammid joonistustel — TÜR-i ettekandepäeval "*Epistolae autographae*. Kirjavahetused ja kollektsioonid" 11.11.
7. **Kuzovkina, T.** Juri Lotmani poolteist tuhat korrespondenti — TÜR-i ettekandepäeval "*Epistolae autographae*. Kirjavahetused ja kollektsioonid" 11.11.
8. **Kuzovkina, T.** Архив Ю. М. Лотмана в Библиотеке Тартуского университета — Moskva Riiklikus Konservatooriumis 10.–12.02.
9. **Kuzovkina, T.** Восприятие пушкиноведческих работ Ю. М. Лотмана (на материале писем читателей) — Tartu Ülikoolis 18.09.
10. **Kuzovkina, T.** Сообщение об архиве Ю. М. Лотмана — TÜ-s teadusseminaril "Kateeder — Lotmanile" 28.02.
11. **Lehtaru, J.** Conservation of paper in the case of foxing damage — restauraatorite vahetusprogrammi raames Andoveris Massachusettsis *Northeast Document Conservation Center*'is 05.10.
12. **Lehtaru, J.** The Main principles in the work of Tartu University Library Restoration Department and its importance in the preservation of cultural properties — restauraatorite vahetusprogrammi raames Andoveris Massachusettsis *Northeast Document Conservation Center*'is 23.09.
13. **Lehtaru, J.** The Role of science for the conservation of works of art in Estonia — Roomas *International Centre for the Study of the Preservation and Restoration of Cultural Property*'s 02.12.
14. **Liivamägi, T.** Raamatukoguhoidja osa uue õpikeskkonna kujundamisel ülikoolis — Eesti raamatukoguhoidjate VII kongressil "Raamatukogud avatud ühiskonnas" 22.–23.10.
15. **Liivamägi, T.** Rahast ja ajast — TÜR-i teabepäeval "INNOPAC — hetkeseis, probleemid ja perspektiivid" 20.05.
16. **Loorits, E.** Kiirkirjeldamisest. Kataloogikonsultandi tähelepanekuid-ettepanekuid teeninduskorralduse parendamiseks — Käärikul INNOPAC-i seminaril teenindusmooduli rakendamisest, 2.12.
17. **Loorits, E., Laanes, H.** Kataloogimismooduli rakendamisest — TÜR-i teabepäeval "INNOPAC — hetkeseis, probleemid ja perspektiivid" 20.05.

18. **Luštšik, M.** Raamatukogudevahelise laenutuse ja dokumentide levi töökorralduse põhimõtted — Eesti raamatukoguhoidjate VII kongressil “Raamatukogud avatud ühiskonnas” 22.–23.10.
19. **Meltsas, M.** Infoteenindusest virtuaalses raamatukogus — Eesti raamatukoguhoidjate VII kongressil “Raamatukogud avatud ühiskonnas” 22.–23.10.
20. **Meltsas, M.** Multimeedia väljaanded Tartu Ülikooli Raamatukogus — seminaril “Kunstiraamat ja/või multimeedia kunstiõpetuses” Tartu Kunstikoolis 24.04.
21. **Moont, K.** Teavikute kirjeldamise uutest põhimõtetest ja muust — TÜR-i teabepäeval “INNOPAC — hetke seis, probleemid ja perspektiivid” 20.05.
22. **Must, Ü.** Andmekaitse ja raamatukogud — teadusraamatukogude seminaril Lahemaal Ojaäärsel 10.–11.08.
23. **Must, Ü.** Estonian historical science in the 1990s. — konverentsil “Fifth International Conference on Science and Technology Indicators. Use of S&T Indicators for Science Policy and Decision Making” Hinxtonis Cambridge’is 4.–6.06.
24. **Must, Ü.** Eurodokumentatsiooni keskus — Kaubandus-Tööstuskoja poolt korraldatud seminaril 6.02.
25. **Must, Ü.** Euroinfo Tartumaal — Tartumaa koolide direktorite ja õppealajuhatajate kooliaasta avakogunemisel 25.08 ja Tartu maakonna raamatukoguhoidjatele 15.12.
26. **Must, Ü.** Euroopa Liidu alane informatsioon Eestis – hetke seis — TÜR-i infopäeval “Millist informatsiooni Euroopa Liidust vajab Eesti avalikkus” 27.05.
27. **Must, Ü.** History and computers in Estonian university — konverentsil “History in a new frontier. XIII International Conference of the Association for History&Computing” Toledos 20.–24.07.
28. **Olesk, P.** Kas me tunneme Euroopat? — TÜR-i infopäeval “Millist informatsiooni Euroopa Liidust vajab Eesti avalikkus” 27.05.
29. **Olesk, P.** Kelle ülikool, selle raamatukogu — TÜR-i 196. aastapäeva tähistamisel 19.06.
30. **Olesk, P.** Miks õppiv Eesti ei mõista raamatukogusid? — Eesti raamatukoguhoidjate VII kongressil “Raamatukogud avatud ühiskonnas” 22.–23.10.
31. **Olesk, P.** Oskar Kallas ja noorsoomlased — Kirjandusmuuseumis Oskar Kallase päeval 24.10.
32. **Olesk, P.** Poliitika teaduslike raamatukogude jaoks – kus see on? — F. Puksoo päeval 23.01.
33. **Olesk, P.** Raamatukoguhoidja ja rahvustrükis — Eesti Rahvusraamatukogu 80. aastapäeval 18.12.
34. **Olesk, P.** Raamatukogu ja Tartu Ülikool — Eesti raamatukoguhoidjate VII kongressil “Raamatukogud avatud ühiskonnas” 22.–23.10.
35. **Olesk, P.** Teejuht läbi öö — Jaan Lattiku 120. sünniaastapäeva tähistaval konverentsil Karulas.
36. **Onga, M.** Projekt URBIS ja soome-ugri raamatukogude koostöö — Karjalas Petroskois rahvusvahelisel konverentsil “International Book Exchange and Internet” 26.–30.05.
37. **Onga, M.** Projekt URBIS ja soome-ugri raamatukogude koostöö muutuv maailmas — Krimmis Sudakis 5. rahvusvahelisel raamatukogutöötajate konverentsil 6.–14.06.

38. **Poots, L.** Aruküla koopad kui nahkhiirte talvituspaik ja nende kaitse — TA Looduskaitse Komisjoni istungil 20.11.
39. **Poots, L.** Teaduskirjanduse liigitamine ja elektronkataloog VTA Loodusteaduste Raamatukogus — kataloogimis- ja perioodikaosakonna töötajatele 19.11.
40. **Punga, L.** Autograafidest ja nende kogumisest. Uuemad kollektsioonid — TÜR-i ettekandepäeval "*Epistolae autographae*. Kirjavahetused ja kollektsioonid" 11.11.
41. **Punga, L.** Aino Valmet Tartu ülikooli õppejõuna — A. Valmeti 70. sünniaastapäevale pühendatud Emakeele Seltsi kõnekoosolekul 5.04.
42. **Rand, M.** Autograafid – kallisvara sajanditeks — TÜR-i ettekandepäeval "*Epistolae autographae*. Kirjavahetused ja kollektsioonid" 11.11.
43. **Rand, E., Jaanson, E.-L.** Baltisaksa noodivarast Tartu Ülikooli Raamatukogus — baltisaksa muusikapäevade konverentsil Tallinnas 23.–25.03.
44. **Schmidt, K.** Saksa autograafid Friedrich Ludwig Schardiuse kollektsioonis — TÜR-i ettekandepäeval "*Epistolae autographae*. Kirjavahetused ja kollektsioonid" 11.11.
45. **Šahhovskaja, T.** Kuulsate austerlaste kirju — TÜR-i ettekandepäeval "*Epistolae autographae*. Kirjavahetused ja kollektsioonid" 11.11.
46. **Taal, K.** Õpetatud Eesti Selts Leo Meyeri ajal 1869–1899 — ÕES-i koosolekul 22.04.
47. **Taevere, E.** Olemasolevate andmete konverteerimisest INNOPAC-i — TÜR-i teabepäeval "INNOPAC — hetkeseis, probleemid ja perspektiivid" 20.05.
48. **Tankler, H.** Die Beziehungen der Universität Tartu/Dorpat zu deutschen Universitäten — Hamburgi Ülikooli soome-ugri seminaris 4.02.
49. **Tankler, H.** Die Beziehungen der Universität Tartu/Dorpat zu deutschen Universitäten im Bereich der Biologie — Hamburgi Ülikooli loodusteaduste ajaloo instituudis 2.02.
50. **Tankler, H.** Die deutschen Hochschulen als Vorbild für die estnische Universität Tartu — Travemündes *Institut für Deutschland- und Osteuropaforschung*'is konverentsil 22.09.
51. **Tankler, H.** Übersicht über die Archivmaterialien zur Geschichte der Universität Tartu (19. Jh. – Beginn des 20. Jh.) — Dresdenis Saksamaa kõrgkoolide ja teadusasutuste kevadkonverentsil 4.04.
52. **Teedema, L.** 40 aastat bibliograafia osakonna moodustamisest ülikooli raamatukogus — teatme- ja teadusbibliograafia osakonna 40. aastapäeva tähistamisel 24.11.
53. **Tering, A.** Läänemeremaade saatuse juhtijate Pontus ja Jakob De La Gardiede arhiivifond ajalooallikana — TÜR-i ettekandepäeval "*Epistolae autographae*. Kirjavahetused ja kollektsioonid" 11.11.
54. **Tõnnov, U.** Ülevaade teadusraamatukogude sektsiooni tööst — Eesti raamatukoguhoidjate VII kongressil "Raamatukogud avatud ühiskonnas" 22.–23.10.
55. **Treikelder, Ü.** ELNET Konsortiumi töödest-tegemistest INNOPAC-i rakendamisel — TÜR-i teabepäeval "INNOPAC — hetkeseis, probleemid ja perspektiivid" 20.05.
56. **Treikelder, Ü.** Mis on valaskala kõhus? — Eesti raamatukoguhoidjate VII kongressil "Raamatukogud avatud ühiskonnas" 22.–23.10.
57. **Tulmin, E.** Aasta turvavärvatega — TÜR-i 196. aastapäeva tähistamisel 19.06.
58. **Vorobjova, N.** Vene autograafide saatusest — TÜR-i ettekandepäeval "*Epistolae autographae*. Kirjavahetused ja kollektsioonid" 11.11.

XXIII. Loengud ja loengukursused

1. **Hansson, E.** Eesti haruldasest raamatust — Soome kirjastajatele 21.05.
2. **Kind, T.** Standardid — Euroopa Liidu alasel koolitusseminaril, 15 kuulajat.
3. **Kukk, I.** Baltisaksa ja eesti naha- ja kirjakunst TÜR-i auaadresside näitel — eesti nahakunstnikele 7.05.
4. **Lehtaru, J.** Paber, selle omadused ja säilitamine. Paberi konserveerimine ja restaureerimine — avatud ülikooli täiendõppeprogrammi “Kultuuriväärtuste säilitamine, restaureerimine” kuulajatele, 2 tundi.
5. **Meltsas, M.** Infootsing andmebaasidest — kasvatusteaduste I kursuse üliõpilastele, 2 tundi, 31 kuulajat.
6. **Meltsas, M.** Psühholoogiaalased andmebaasid — kasvatusteaduste üliõpilastele, 4 tundi, 2 gruppi, 22 kuulajat.
7. **Meltsas, M.** SilverPlatter andmebaasid — raamatukogu lugejatele, 2 tundi, 4 kuulajat.
8. **Meltsas, M.** Sotsiaalteadustealased CD-ROM-andmebaasid — sotsioloogia osakonna üliõpilastele, 2 korda à 2 tundi, 26 kuulajat.
9. **Meltsas, M.** Sotsiaalteaduste andmebaasid — sotsioloogia osakonna magistrantidele, 4 tundi, 10 kuulajat; sotsiaaltöö osakonna üliõpilastele, 4 tundi, 2 gruppi, 28 kuulajat.
10. **Meltsas, M.** Teadusinformatsiooni allikad — psühholoogia osakonna üliõpilastele, 32 tundi, 2 gruppi, 28 kuulajat.
11. **Meltsas, M.** Teadusinformatsiooni allikad — avatud ülikooli pedagoogika osakonna magistrantidele, 4 tundi, 12 kuulajat.
12. **Must, Ü.** Ajaloo andmebaasid — ajaloo osakonna üliõpilastele, 40 tundi, 8 kuulajat.
13. **Must, Ü.** Ajaloo andmebaasid — avatud ülikooli ajaloo magistrantidele, 4 tundi, 10 kuulajat.
14. **Must, Ü.** EU Informatics — loengukursus Eesti Haldusjuhtimise Instituudis ministeeriumide spetsialistidele, ühistöös Soome spetsialistidega, 6 tundi, 26 kuulajat.
15. **Must, Ü.** Euroopa Liidu dokumentatsioon — raamatukoguhoidjate koolitusseminarist osavõtjatele, 8 tundi, 15 kuulajat.
16. **Must, Ü.** Euroopa Liit internetis — maakondade infokeskuste töötajatele, 6 tundi, 12 kuulajat.
17. **Must, Ü.** Internet algajatele — loengukursus Tartu Linnaraamatukogu töötajatele, 10 tundi, 12 kuulajat.
18. **Must, Ü.** Raamatukogu infoteenindus — raamatukoguhoidjate kutseeksamite sooritajatele, 4 tundi, 18 kuulajat.
19. **Must, Ü.** Teadusinformatsiooni allikad — ajaloo-osakonna üliõpilastele, 20 tundi, 10 kuulajat.
20. **Rand, M.** *Epistolae autographae*. Kirjavahetused ja kollektsioonid — AMKS-i TÜ vilistlasklubis 08.12.
21. **Rand, M.** Käsikirjade ja haruldaste raamatute osakonna varadest ja tööst — AMKS-i TÜ vilistlasklubis 30.03.
22. **Tammeorg, R.** Teadustöö alused (majandusinformatsiooni allikad: trükitud materjalid, arvutiandmebaasid, internet; kasutatud kirjanduse viitamine) — ettevõtte majanduse ja rahvamajanduse eriala I kursuse üliõpilastele, 6 tundi, 9 gruppi, 172 kuulajat.

23. **Tammeorg, R.** Elektroonilise majandusinfo allikad — majandusteaduskonna välis-majanduse eriala üliõpilastele, 2 tundi, 5 kuulajat.
24. **Tammeorg, R.** Täienduskoolitus (arvutiandmebaasid; otsingustrateegiad; Boole'i operaatorid; loogiline lause; metamärgid; programm PROCITE; andmebaasid MAJPOL, EMOR, LITTERA, ÕIGUS, VARIA; programm PROQUEST; andmebaas Periodical Abstracts; Euroopa Nõukogu ja Euroopa Liidu infomaterjalid ja dokumendid; otsing internetis; vabad andmebaasid internetis — teaduskirjanduse lugemissaalide töötajale, 10 kuulajat.
25. **Tammur, K.** Kõite ajaloost TÜR-i kogude näitel — eesti nahakunstnikele 7.05. ja Tallinna Kunstiülikooli nahaeriala üliõpilastele 1.07.

XXIV. Konverentsid, seminarid, ettekandepäevad

1) F. Puksoo päev

23. jaanuaril 1998. a.

Olesk, P. Poliitika teaduslike raamatukogude jaoks — kus see on?

Noodla, K. Kuidas TRÜ Pearaamatukogust sai TRÜ Teaduslik Raamatukogu.

Lotman, P. Meie ja nemad. Raamatukoguhoidja stalinismi-aja Eestis.

Kangust, H. Erihoid Eesti Kirjandusmuuseumi Arhiivraamatukogus 1940.–1950. aastatel.

Tammaru, K. Ühest Eesti NSV Riikliku Avaliku Raamatukogu fondist.

2) Eesti raamatukoguhoidjate VII kongress “Raamatukogud avatud ühiskonnas”

22.–23. oktoobril 1998 (koos Eesti Raamatukoguhoidjate Ühinguga)

Talvi, K. Avasõna.

Valm, T. Raamatukogud, informatsioon, ühiskond — käsikäes või eraldi?

Olesk, P. Raamatukogu ja Tartu Ülikool.

Reial, M. Eesti raamatukogud uuenevas infokeskkonnas.

Lepik, A. Raamatukoguhoidja roll õppivas ühiskonnas.

Olesk, P. Miks õppiv Eesti ei mõista raamatukogusid?

Olonen, R. Kasutajakoolitus — üks osa integreeritud raamatukogusüsteemi juurutamisest.

Treikelder, Ü. Mis on valaskala kõhus?

Tamme, A. ELNET Konsortsiumi võimalused kogude koordineeritud arendamisel.

Järs, J. Suur koordinaator tulekul — *CONSPECTUS* Eestisse?

Norberg, A. Infoteenused, nende kvaliteet ja tarbijakasutuse korraldamine.

Saarniit, K. Tartu Ülikooli Kliinikumi medinfo keskuse tegevusest nelja aasta jooksul.

Meltsas, M. Infoteenindusest virtuaalses raamatukogus.

Põldaas, M. *On-line*-andmebaasid — möödapääsmatu abivahend tänapäeva infoteeninduses.

Luštšik, M. Raamatukogudevahelise laenutuse ja dokumentide levi töökorralduse põhimõtted.

Tambaur, S. Eesti Patendiraamatukogu fondide ja teenuste areng.

Virkus, S. Infotöötajate koolitus kaasaegses õpikeskkonnas.

Koidla, G. *DEDICATE* — infootsingu kaugkoolitusprojekt.

Liivamägi, T. Raamatukoguhoidja osa uue õpikeskkonna kujundamisel ülikoolis.
Ektermann, M. Maaraamatukogude komplekteerimisest ja keskraamatukogude rollist kogude täiendamisel.
Haaviste, L. Külaraamatukogu komplekteerimine: vajadused, võimalused, probleemid.
Järs, J. Koostöö võimalikkusest rahva- ja teadusraamatukogude vahel.
Raag, E. Võrumaa raamatukogude automatiseerimisest.
Laidna, I. Raamatukogude koostöö klubide, seltside ja ühendustega.
Bärg, S. Kohaliku omavalitsuse ja raamatukogu suhetest.
Järvsoo, A. Kooliraamatukogude hetkeseisust.
Raatma, I. Kooliraamatukogu tulevikuperspektiivis.
Sõrmus, E. Õpikeskus üldhariduskoolis.
Plukk, L. Infokeskus Tallinna Õismäe Humanitaargümnaasiumis.
Aedma, U. Õppimiskeskus Kuressaare Gümnaasiumis.
Joost, L. Kaasaegne õpikeskkond — Märjamaa Gümnaasiumi raamatukogu.
Krimm, E. Kilingi-Nõmme Gümnaasiumi õpikeskus.
Roomets, S. Täiendõppest.
Saul, M. Kooliraamatukogude finantseerimisest.
Kruusma, V. Kooliraamatukogude finantseerimisest (kaasettekanne M. Sauli ettekandele).
Leštšinski, A. Kooliraamatukogude finantseerimisest (kaasettekanne M. Sauli ettekandele).
Sasi J. Haridusasutuste rahastamise võimalusi.

**3) Ettekandepäev “*Epistolae autographae*. Kirjavahetused ja kollektsioonid”
11. novembril 1998. a.**

Punga, L. Autograafidest ja nende kogumisest. Uuemad kollektsioonid.
Schmidt, K. Saksa autograafid Friedrich Ludwig Schardiuse kollektsioonis.
Šahhovskaja, T. Kuulsate austerlaste kirju.
Vorobjova, N. Vene autograafide saatusest.
Kuzovkina, T. Juri Lotmani poolteist tuhat korrespondenti.
Kukk, I. Võltsitud autogrammid joonistustel.
Tering, A. Läänemere maade saatuse juhtijate Pontus ja Jakob De la Gardiede arhiivifond ajalooallikana.
Bernotas, A. Kuraatori kirjad oma rektorile: Karl Lieven ja Gustav Ewers.
Rand, M. Autograafid — kallisvara sajanditeks.

XXV. Väliskomandeeringud ja -sõidud

Ermel, M.	17.–20.09. Stockholmis <i>Biblioteca Baltica</i> 4. konverentsil.
Kolk, T.	5.–12.10. Frankfurdi raamatumessil.
Kukk, I.	11.–17.05. Riias Läti Riiklikus Kunstimuuseumis seoses näitusega “Karl Gotthard Grass — 230” (ka TÜR-i eksponaadid) ja teaduskonverentsiga; 28.09.–03.10. õppereisil Helsingi ja Stockholmi muuseumidesse.
Kuzovkina, T.	10.–12.02. Moskva Riikliku Konservatooriumi konverentsil.

- Laur, K.** 10.–12.12. Amsterdamis rahvusvahelisel messil “Restoration 98 — Art Collecting & Protecting”.
- Lehtaru, J.** 20.09.–7.10. restauraatorite vahetusprogrammi raames Andoveris Massachusettsis *Northeast Document Conservation Center*’is;
09.11.–11.12. restaureerimisalasel täiendõppel Roomas *International Centre for the Study of the Preservation and Restoration of Cultural Property*’s.
- Lentsius, A.** 15.–19.09. Krakovis LIBER-i kaardikoguhoidjate sektsiooni 11. konverentsil “Technology in Map Collection: a Means or an End?”.
- Liivamägi, T.** 07.–12.03. Pariisis OECD konverentsil;
13.08–24.08. IFLA konverentsil;
17.–20.09. Stockholmis *Biblioteca Baltica* 4. konverentsil;
06.–07.10. nõupidamisel Läti Rahvusraamatukogus;
12.–14.11. nõupidamisel Saksamaal *Niedersächsische Staats- und Universitätsbibliothek*’is.
- Must, Ü.** 4.–6.06. Hinxtonis Cambridge’is konverentsil “Fifth International Conference on Science and Technology Indicators. Use of S&T Indicators for Science Policy and Decision Making”;
20.–24.07. Toledos konverentsil “History in a New Frontier. XIII International Conference of the Association for History&Computing”;
16.–18.09. Kopenhaagenis Euroopa Instituudis “Team Europe Estonia” jätkukoolitusel;
19.–20.09. Stockholmis *Biblioteca Baltica* 4. konverentsil;
16.–17.11. Maastrichtis Euroopa Liidu dokumentatsiooni alasel konverentsil “Keep ahead with EU Information”;
6.–9.12. Turu Ülikoolis kaugkoolitusprojekti “Urban history. Baltic region” (Turu Ülikool, Tartu Ülikool, Vilniuse Ülikool, Riia Ülikool — ajaloolased ja geograafid) algusseminaril.
- Olesk, P.** 17.–20.09. Stockholmis *Biblioteca Baltica* 4. konverentsil;
5.–12.10. Frankfurdi raamatumessil.
- Onga, M.** 26.–30.05. Karjalas Petroskois rahvusvahelisel konverentsil “International Book Exchange and Internet”;
6.–14.06. Krimmis Sudakis 5. rahvusvahelisel raamatukogutöötajate konverentsil.
- Poljakov, M.** 8.–10.06. Jyväskylä ametiühingualasel täienduskoolitusel;
10.–14.12. Jyväskylä ametiühingualasel täienduskoolitusel.
- Prank, S.** 22.–27.06. Hollandis Utrechtis EAHIL-i 6. konverentsil.
- Sarap, E.** 15.–19.09. Krakovis LIBER-i kaardikoguhoidjate sektsiooni 11. konverentsil “Technology in Map Collection: a Means or an End?”.
- Smuškina, I.** 9.10.–23.10. Saksamaal tutvumas 13 raamatukogu avalike suhete korraldusega vastavalt Saksa Raamatukogunduse Instituudi koostatud programmile.
- Tammeorg, R.** 16.–19.09. Kopenhaagenis Euroopa Instituudis “Team Europe Estonia” jätkukoolitusel.

- Tammur, K.** 31.08.–26.09. Helsingi Ülikooli Raamatukogus seoses ajaloolise köite uurimisega.
- Tankler, H.** 24.01.–20.02. ja 3.04.–24.04. Wolfenbüttelis *Herzog-August-Bibliothek*'is teadustööl;
1.–23.06. Šveitsis teadustööl;
aug.–okt. Münsteri Ülikooli *Institut für Interdisziplinäre Baltische Studien*'is teadustööl;
28.–29.10. ja 9.–16.12. Soomes teadustööl;
17.–19.12. Riias teadustööl.
- Tolli, T.** 5.–12.10. Frankfurdi raamatumessil.
- Täpsi, T.** 15.–19.09. Krakovis LIBER-i kaardikoguhoidjate sektiiooni 11. konverentsil “Technology in Map Collection: a Means or an End?”.

XXVI. Väliskomandeeringute aruandeid

1) Tähe Kolgi aruanne osalemisest Frankfurdi raamatumessil

5.–12. oktoobrini 1998 toimus ERÜ organiseerimistöö tulemusena Eesti raamatukoguhoidjate reis Saksamaale Frankfurdi raamatumessile, mis oli sisuliseks jätkuks sama aasta kevadel Tallinnas toimunud seminarile, kus ettekannetega esinesid paljud välismaa raamatukaubastajad.

Meie raamatukogust käisid messil direktor Peeter Olesk ja komplekteerimisosakonna töötajad Tiina Tolli ning Tähe Kolk.

Frankfurdi raamatumess on saanud maailma tähtsaimaks kokkusaamispaigaks autoritele, kirjastajatele, raamatukaupmeestele, raamatukogutöötajatele, illustraatoritele, vahendajatele, ajakirjanikele ja lugejatele. Sinna minnakse sellepärast, et sinna lähevad kõik.

Käesolev aasta oli messi juubeliaasta, nimelt toimus 50. mess. Oma väljapanekutega osales messil ligikaudu 7000 kirjastust 107 riigist (ka meie raamatukogu). Välja oli pandud rohkem kui 300 000 erinevat trükist, millest 80 000 olid esmatrükid.

Meie eesmärgiks messil oli tutvuda võimalikult paljude teaduskirjandust väljaandvate kirjastuste väljapanekutega ja koguda informatsiooni huvipakkuvamate kirjastuste ja trükkiste kohta. Kaasa tõime hulgaliselt kirjastusi ja nende väljapanekuid tutvustavaid materjale.

Messil kohtusime ka mitme meie praeguse väga hea välismaise koostööpartneriga firmadest “Lange & Springer”, “K. G. Saur Verlag”, “Kubon & Sanger”, “Springer Verlag”, kelle kaasabil on viimastel aastatel toimunud enamiku meie raamatukokku saabuvate ajakirjade ja raamatute tellimine.

Aastaid on messi raames tegutsemud *International Bookseller's and Librarians Centre*. Käesoleval aastal tähistas keskus oma 20. tegutsemisaastat. Seoses sellega olid ka Eestist saabunud raamatukoguhoidjad 8. oktoobri õhtul oodatud pidulikule üritusele.

Reisi sisse oli kavandatud ka linnaekskursioon Prahasse.

Muljed reisist on igati positiivsed. Kuna aga messi esmakordselt külastanud võttis algul omajagu aega sisseelamine ja omajagu aega võtsid ka mitmed kohtumised, siis jäi kolmest päevast messi väljapanekutega põhjalikumaks tutvumiseks veidi väheks.

2) Kadri Tammuri aruanne uurimistööst Helsingi Ülikooli raamatukogus

Tänu Põhjamaade Ministrite Nõukogu poolt toetatavale koolituskavale *Nordic Scholarship Scheme* töötasin neli nädalat, 31. augustist 26. septembrini 1998 Helsingi Ülikooli raamatukogus.

Kuna minu uurimisvaldkonnaks on ajalooline köide, oli eesmärgiks tutvuda köite aja- loo kaasaegsete käsitlustega ja uuema köitealase kirjandusega, mida, paraku, Eesti raamatu- kogudes on napilt.

Helsingis sain kasutada väga olulist allikat köite ajaloo uurimisel — *F. A. Schmidt-Kunseemüller. Bibliographie zur Geschichte der Einbandkunst von den Anfängen bis 1985. Wiesbaden, 1987.* Kataloog sisaldab 8033 kirjet. Köitealane kirjandus on jaotatud stiilide, tehnikate ning eri maade ja kultuuripiirkondade järgi. Samuti on eraldi välja toodud kirjandus köitjate, köitekunsti ja kunstiajaloo vahekordade ning köite uurimise teoreetiliste aluste kohta. Vastavalt oma teemale pöörasin peatähelepanu 15.–16. saj. euroopa köidet ja selle ajaloolist tausta tutvustavale kirjandusele.

Rohket teavet pakkusid mitu rikkalikult illustreeritud monograafiat. Lisaks mahukatele monograafiatele vaatasin läbi arvukalt näituste, oksjonite ja kollektsioonide katalooge. Valmistudes uurimisreisiks, tegin grafiitkoopiaid meie raamatukogu gooti ja renessanss- köidetel olevatest ornamentidest, mida Helsingis sain käsiraamatute abil võrrelda ja identi- fitseerida, et täpsemalt määrata nende päritolu.

Proua Sirkka Havu haruldaste raamatute osakonnast tutvustas lahkelt oma osakonda ja sealseid vanade haruldaste nahkköites raamatute hoiutingimusi. Huvitusin raamatu köite kajastamise võimalustest elektronkataloogis. Nende *Helka's* kajastub see minimaalselt, välja on toodud ainult köite materjal. Köite uurijad loovad endile ise andmebaasi. Üld- kasutatavat andmebaasi raamatukogu köidete kohta ei ole (ka eesti raamatukogudel ei ole vanatrükiste kirjeldamise osas veel täpsemaid kokkuleppeid). Köite uurimisega tegeleb Helsingis praegu hr. Rainer Knapas, kes loeb ülikoolis köiteajaloo kursust ning kellega oli mul au tutvuda.

3) Anne Lentsiuse, Ene Sarapi ja Tiitu Täpsi aruanne osalemisest LIBER-i kaardi- koguhooldjate sektiiooni 11. konverentsil “Technology in Map Collection: a Means or an End?”

Konverents toimus 15.–19. sept. Krakovis Jagiełło Ülikooli raamatukogus. Osales 68 delegaati 15 Euroopa riigist. Meeldivalt oldi üllatatud eestlaste elavast huvist konverentsi vastu (kuus osavõtjat). Meie raamatukogu esindasid A. Lentsius, E. Sarap, T. Täpsi. Eesti rahvusliku korrespondendina oli ERR-i kaardikogu juhatajal Margit Tohveril ettekanne Eesti kaardikogude arengust kahe viimase aasta jooksul. Konverentsil arutati kahte põhi- probleemi: 1) kuidas toime tulla digitaalse kaardiraamatukoguga ja 2) kuidas võiks digitaaltehnoloogia abistada kollektsiooni juhtimist (teaviku tellimisest kuni laenutamiseni). Konverentsil tõdeti vajadust diskussioonilisti järele ja praegu rõõmustab see kõiki huvi- lisi aadressil liberdc-dg@nls.uk. Konverentsi materjalidega saab tutvuda aadressil: <http://www.konbib.nl/kb/skd/liber/intro.htm>

Järgmine konverents toimub kahe aasta pärast Kopenhaagenis.

4) Ilona Smuškina aruanne koolitusreisist Saksamaale

Saksamaa Raamatukogunduse Instituudi kutsel tutvusin 9.–23. oktoobrini 1998 avalike suhete (PR) korraldusega Saksamaa raamatukogudes. Programmi kohaselt külastasin 12 erineva staatusega raamatukogu: *Staatsbibliothek zu Berlin, Universitätsbibliothek der Humboldt-Universität, Zentral- und Landesbibliothek Berlin, Bibliothek der Hansestadt Lübeck, Staats- und Universitätsbibliothek Hamburg, Staats- und Universitätsbibliothek Bremen, Nordost Bibliothek am Institut Nordostdeutsches Kulturwerk Lüneburg, Ratsbücherei Lüneburg, Universitätsbibliothek Lüneburg, Herder-Institut Bibliothek, Universitätsbibliothek Marburg, Die Deutsche Bibliothek.*

Kõikjal tutvusin esmalt vastava raamatukoguga üldiselt ja terviklikult, ettenähtud lühikese aja jooksul püüdsin aru saada tema eripärast, traditsioonidest, prioriteetidest jm. ning juba põhjalikumalt ja üksikasjaliselt PR-i korraldusest. Lähtudes oma kogemustest ja nähtust, püüdsin analüüsida konkreetset olukorda, välja selgitada positiivsed momendid ja mitte jätta kahe silma vahele puudusi. Võrreldes meiega, on üldises plaanis palju ühist — raamatukogu seis nii Eesti Vabariigis kui ka Saksamaal sõltub tema formaalsest staatusest, finantsidest ja töötajate kompetentsusest. Need faktorid mõjutavad raamatukogu tervikuna ja iga tööloiku otseselt, olles omavahel sõltuvuses. Loomulikult on ka PR sõltuvuses nendest faktoritest, aga oluline on, et PR-i tase omakorda mõjutab väga tugevalt kõiki ülalnimetatud aspekte. Iga asutuse imago säilimisel, kujundamisel on PR-il väga tähtis roll. Selles töös ei ole kohta rutiinil, samas on uute ideede sündimise ja nende elluviimise nimel vajalik igapäevane süstemaatiline tegelemine. Suhted üldsusega, meediaga peavad olema kontrolli all ja reguleeritud vastavalt raamatukogu huvidele. Seal, kus aktsepteeritakse PR-i tähtsust ja vajadust, on alati näha ka tulemused. Reisi jooksul leidsin kinnitust nendele väidetele.

Siinkohal tooksin mõned tähelepanekud.

Die Deutsche Bibliothek — üleriigilisel tasemel võimas institutsioon, mille ühiskondlik-poliitiline tähendus on täiesti reglementeeritud, pöörab suurt tähelepanu kõikide PR-i aspektidele: hoone disain, temaatilised raamatunäitused, kunstiteosed, kontserdid, teaduspublikatsioonid ja reklaamväljaanded kuni visiitkaartideni, suhted üldsusega — kõik on korraldatud kõrgel tasemel ja järjekindla kontrolli all.

Samas *Staatsbibliothek zu Berlin* võiks minu arusaamise järgi olla palju representatiivsem, arvestades tema tsentraalset positsiooni ja võimalusi. Küllap leiab raamatukogu juhtkond, et see töö on teisejärguline ja ei pea vajalikuks pöörata nendele aspektidele piisavalt tähelepanu. Olen veendunud, et see raamatukogu on funktsionaalselt väga heal tasemel, töötajate professionaalsus ja kompetentsus on silmatorkav isegi lühitutvumisel.

Eriliselt huvitasid mind ülikooliraamatukogud. Positiivse mulje jättis *Saats- und Universitätsbibliothek Hamburg* — range funktsionaalsus ei välista antud juhul lugeja-sõbralikkust ja hoolitsemist oma imago eest: lugejale vajalik informatsioon on asjalik, professionaalselt kujundatud ja kergesti haaratav, hea atmosfäär on loodud terves hoones, alates fuajeest, kus asub raamatukogu muuseum huvitava ekspositsiooniga ja väike kohvik.

Mitmed teised ülikooliraamatukogud on väga funktsionaalsed institutsioonid (*Universitätsbibliothek Lüneburg*), kus tänapäeva prioriteetidest lähtudes on heal tasemel info-tehnoloogia, kõik muu aga väga askeetlik. Tunnustust väärivad väga heal tasemel koostatud ja trükitud raamatukogude publikatsioonid (*Staats- und Universitätsbibliothek Bremen, Universitätsbibliothek Marburg*).

Väga positiivse mulje jätsid suhteliselt väikesed raamatukogud, nagu *Herder-Institut Bibliothek, Ratsbücherei Lüneburg, Bibliothek der Hansestadt Lübeck, Nordostbibliothek am Institut Norddeutsches Kulturwerk Lüneburg*, mis küllalt kitsastes finantsoludes püüavad järgida ajaloolist traditsiooni, teostada uusi ideid, lähtudes tihti puhtast entusiasmist ja heast tahtest.

Üks probleem ühendab aga minu meelest kõiki ülalnimetatud raamatukogusid: mitte kusagil ei tegele PR tööga üks täiskohaga töötaja! Töö on tavaliselt jagatud kahe või kolme erineva osakonna töötaja vahel, kusjuures PR-i korraldamine on tavaliselt ½ töökoormusest. Seetõttu kannatab kvaliteet, ei teki ühtset süsteemi ja stiili, järjekindlust ja pidevat hooldust. Suuremates raamatukogudes, nagu *Die Deutsche Bibliothek* ja *Zentral- und Landesbibliothek Berlin* ollakse juba jõudmas selle probleemi lahendamisele väga lähedale.

5) Jaan Lehtaru aruanne osalemisest restauraatorite vahetusprogrammis *Northeast Document Conservation Center*'is Andoveris Massachusettsis

Viibimine restaureerijate vahetusprogrammi raames Ameerika Ühendriikide ühes suurimas restaureerimiskeskuses osutus väga kasulikuks. *Northeast Document Conservation Center* (NEDCC) korraldas eesti kolleegidele kõrgetasemelise ning hästi organiseeritud väljaõppe. Mul oli võimalus töötada mitmesuguste erinevat liiki kahjustusastmega materjalidega ning tutvuda ameerika kolleegide töömeetoditega. Oluliseks pean võimalust töötada uusimate töövahenditega, mida Eestis veel ei tunta.

Kuna paljude restaureerimisega seotud probleemide lahendamisel vahetasid oma kogemusi ja teadmisi nii ameeriklased kui ka eestlased, siis hindan antud projekti kasutegurit kõrgeks ning mõlemale poolele tulutoovaks.

Restaureerijate vahetusprogrammis omandatu on leidnud eesti kolleegide seas elavat vastukaja. Lisaks eespool nimetatule andis Harvardi Ülikooli raamatukogu restaureerimislaborite külastamine uusi ideid, mida võiks rakendada ka Eestis restaureerimisosakondade töökorralduse parandamisel ning struktuuri täiustamisel. Samuti olid projektis osalemisel saadud kogemused äärmiselt vajalikud uute töövahendite ja seadmete muretsemisel. Seetõttu võin väita, et antud projekt on juba avaldanud positiivset mõju mitte ainult kultuurivarade restaureerimise valdkonnas, vaid ka laiemas tähenduses.

6) Jaan Lehtaru aruanne restaureerimisalasest täiendõppest Roomas *International Centre for the Study of the Preservation and Restoration of Cultural Property*'s

Kursustel käsitleti järgmisi teemasid:

- kunstiväärtuste konserveerimise eetika ja säilitamise organiseerimine ning teaduse roll selles;
- mittedestruktiivsed ja mikrodstruktiivsed analüüsimeetodid kunstiväärtuste konserveerimisel;
- uurimismeetodite valimine sõltuvalt kunstiväärtuste loomisel kasutatud materjalidest;
- kunstiväärtuste säilitamine, keskkonnatingimuste kontroll ning ennetava konserveerimise osatähtsuse kasv tänapäeval.

Kursuste raames korraldatud tutvumiskäigud Itaalia suurematesse restaureerimiskeskustesse ning nendega koostööd tegevatesse instituutidesse andsid ülevaate, millisel tasemel on organiseeritud kunstiväärtuste konserveerimine Itaalias ja kuidas on sellesse protsessi kaasatud juhtivad spetsialistid üle maailma.

Osavõtt nimetatud projektist oli äärmiselt vajalik, mitte ainult sellepärast, et Eestis puudub ühtne, täielikult väljaarendatud konservaatorite koolitussüsteem, vaid ka seetõttu, et kunstiväärtuste konserveerimine on pidevalt arenev haru, mille märksõnadeks on saanud teaduse osakaalu suurenemine, erinevate valdkondade spetsialistide kaasamine ning riikidevaheline koostöö.

Kursustel saadud teadmised ning kogemused andsid uusi ideid uurimismetoodika valimisel, et meil läbi viia raamatukogude fondide seisundi analüüs. Nimetatud uuringute läbiviimine on eelduseks, mille alusel UNESCO toetab rahaliselt eestikeelsete trükiste restaureerimist ja konserveerimist.

7) Mare Onga aruanne osavõtust rahvusvahelistest konverentsidest Karjalas ja Krimmis

Soome-ugri raamatukogude infoalase koostöö raames osalesin ja esinesin järjest kahel rahvusvahelisel konverentsil.

Esimene, Karjalas toimunud konverents kandis pealkirja *International Book Exchange and Internet*. Minu ettekande teema oli "Projekt URBIS ja soome-ugri raamatukogude koostöö". Praktikas oli konverentsi teemaring järgmine: koostöösuhted uutes vormides, arvutivõrk, raamatu- ja infovahetus ning soome-ugri raamatukogud (oluline ka projekt URBIS). Konverentsi kutsus kokku Karjala Rahvusraamatukogu ja peaorganisaator nii majanduslikus kui ka ideelises mõttes oli Kongressi Raamatukogu USA-st. Konverents kestis 26.–30. maini ja oli sisuliselt mõeldud suhete loomiseks/tihendamiseks Ameerika, Lääne-Venemaa, Eesti ja Soome vahel. Soomet esindasid kuopiolased.

Kasuks tuli, et konverentsil ei rääkinud oma probleemidest ainult raamatukogutöötajad, vaid kohal olid kirjastuste, raamatu- ja infovahendajate ning mitme fondi esindajad. Ümarlaua-vestlus tõmbas rahvast ilmselt enam kaasa, kui oleks suutnud traditsiooniline loeng-tüüpi korraldus. Töökeeltena olid välja kuulutatud vene ja inglise, tegelikkuses kujunes põhikeeleks vene keel. Muudest keeltest, näit. soome, tõlgiti. Käsitletud probleemid olid üldiselt tuttavad. Ka automatiseerimise alal — osalt need, mis meil olid selgeks rääkimata veel mõne aasta eest. Karjalas tundus ka, et kuigi meil INNOPAC-iga kõik just päris leppase reega ei suju, on suur asi see, et eestlased suutsid omavahel kokku leppida ja otsuse teha. Lätlaste olukord on keerulisem ja Venemaal veel üsna määramatu, kuigi püütakse süsteemi luua. Püüavad ka soome-ugri raamatukogud, mis on end tõepoolest määratlenud just *soome-ugri* raamatukogudena. Sellel konverentsil tundus üldse, et kuigi osalesid esindajad Venemaa lääneosast Uurali-eelsetest piirkondadest ja soome-ugrilasi peale soomlaste, karjalaste, eestlaste ja komide polnud kutsutud, andis tooni just nimelt soome-ugri aines.

Teine konverents, millel osalesin, toimus 6.–14. juunini Krimmi väikelinnas Sudakis ning kujutas endast arvult viiendat Krimmi rahvusvahelist raamatukogutöötajate konverentsi. Peaorganisaatorid olid Moskva GPNTB ja IFLA. Osavõtjaid oli rohkem kui eelnevatel aastatel, kokku 1080 40 maailma riigist. Olin konverentsile kutsutud Udmurdi Rahvusraamatukogu poolt ja esinesin soome-ugri sektsioonis ettekandega "Projekt URBIS ja soome-ugri raamatukogude koostöö muutuv maailmas". Konverentsi temaatika puudutas kõiki raamatukogu — ja mitte ainult kitsalt raamatukogu — töövaldkondi, kuigi oli allutatud põhiteemale, s. o. automatiseerimine, koostöö ja süsteemid. Tundub aga, et kohtumine Krimmis oleks olnud pisut vähem suurejoonelisena teisem ja tegusamgi. Samas on sedalaadi ettevõtmisel omad suured ja asendamatud plussid.

XXVII. Struktuur ja töötajad (01.01.1998 – 31.12.1998)**Administratsioon**

Peeter Olesk (direktor)
Toomas Liivamägi (tehnoloogiadirektor)
Heiki Epner (majandusdirektor)
Malle Ermel (personalijuht kuni 07.09.)
Tiina Kuusik (personalijuht alates 07.09.)
Leo Puusepp (peainsener)
Signe Bachmann (sekretär)
Tiina Kuusik (sekretär kuni 07.09.)
Elle Zirk (sekretär-masinakirjutaja)
Eve Pentsa (komandant)

Andmetöötuse osakond

Silvia Alev, Kalju Kill Kask, Tiina Kuusik, Eve Kümnik, Anneken Metsoja, Külli Moont (alates 01.02), Leida Noorma, Ehtel Taevere, Ülo Treikelder (alates 15.07.).

Avalike suhete osakond

Piret Laan (alates 12.10.), Tiina Matsulevitš, Ilona Smuškina (juh.), Mare Sakk, Alan Tamm (alates 01.12.), Merike Tamm (alates 01.04.), Maarika Tang.

Fonoteek

Andres Didrik, Avo Kartul, Piret Luhamaa, Ruta Mutso (juh.), Svea Pärsimägi.

Hoiuosakond

Kadri Ainz, Merike Ennok, Malle Ernits, Maie Hoop, Ester Ilja, Mare-Nelli Ilus, Jelena Ivanova, Kulla Jentson (juh.), Anna Juhanson, Ene Kaart, Merike Karolin, Larissa Kivenko, Kaja Kleimann, Jüri Latko, Margit Leesik, Kaljo Lepik, Leivo Loik, Marju Murumets, Kadri Nelis, Kaie Nõlvak, Tiina Pettai, Piret Pärmoja, Anu Rjabinin, Leno Saarniit, Piret Zettur, Aili Tomingas, Larissa Tšesnokova, Elo Tulmin, Jaan Tulmin, Tiiu Täpsi, Lia Urba, Helju Vaidla.

Hügieeni- ja restaureerimisosakond

Maie Austa, Maiga Davõdov, Anneli Jõgi, Elve-Viiu Klement (juh.), Maret Konson, Koidu Laur, Jaan Lehtaru, Tiiu Lepasepp, Ricardo Mateo Durand, Tiia Reisner, Ene Sarap, Reet Sonn, Olev Teder, Tiina Tensing, Sirje Vesi.

Kõitekoda

Siiri Bohl, Anželika Jakimova, Elli Jakobson, Linda Parts, Lõris Põhjala, Valentina Selge (juh.), Veera Sillasoo.

Hügieenisektor

Tiiu Fahrutdinova, Kersti Jalas (juh.), Reet Olev, Eike Pärn, Eve Vernik.

Info- ja eurodokumentatsiooni osakond

Tiiu Kind, Marika Meltsas, Ülle Must (juh.), Sigrid Prank, Alla Saari, Ruth Tammeorg.

Kataloogimisosakond

Liina Espenberg, Tiina Kaldvee, Piret Keero, Marju Kolk, Svetlana Kuul, Lilia Külv, Heljo-Mall Laas, Piret Ladvä, Ülle Laidna, Anne Lentsius, Elsa Loorits (juh.), Sille Plaksi, Terje Rand, Külli Soobik, Ursula Taela, Mari Tamm, Silja Teder, Mare Vadi.

Liigitamissektor

Ljudmila Dubjeva, Kaja Kruus, Helgi Laanes (juh.), Pille Naggel, Sirje Nilbe, Ivika Pall, Koidula Piir, Linda Poots, Tiina Sammelselg, Anu Suiste, Tiiu Tarkpea, Lea Trikkant, Elo Tõnisoo.

Komplekteerimisosakond

Natalja Kapajeva, Asta Kuha, Elo Lindström (alates 07.09.), Eda Linnumägi, Jelena Raid, Ülo Treikelder (juh. kuni 15.07.), Kertu Uri (juh. kt. alates 15.07.), Kaarin Viirsalu.

Väliskirjanduse komplekteerimise sektor

Ludmilla Eeber, Natalja Jevtjuhova, Tähe Kolk (juh.), Marika Liivamägi, Kristina Pai, Tiina Tolli, Kertu Uri (kuni 15.07.).

Arvestussektor

Mare Kahi, Viive Konsin, Urve Rohtmets, Tiiu Sade (juh.), Tuuli Vähk.

Käsitööstö ja haruldaste raamatute osakond

Aili Bernotas, Elna Hansson, Ene-Lille Jaanson, Inge Kukk, Tatjana Kuzovkina (2.03.–31.12.), Sulo Lembinen, Ingrid Loosme (töövõtuleping), Leili Punga, Tiiu Põllumaa, Mare Rand (juh.), Kiira Schmidt, Tatjana Šahhovskaja, Kadri Tammur, Arvo Tering, Niina Vorobjova.

Perioodikaosakond

Liivi Kõiv (kuni 14.10.), Ljudmila Makušina, Külli Moont (kuni 31.01.), Marina Ostrovskaja, Udo Otsus (juh.), Tatjana Rõžikova, Algo Rämmer, Riina Somson, Maire Tünn.

Raamatukogudevaheline laenutus

Maria Luštšik (juh.), Olga Šarova, Tiina Vesterova.

Rekataloogimisosakond

Kersti Aasmäe, Allan Espenberg, Katrin Kaugver (juh.), Miralda Koor, Ülle Mölder, Irina Opletajeva, Asta Pintsaar, Kandle-Loide Tralla, Ilmar Vene.

Teadusbibliograafiaosakond

Anne Kõre, Maare Kümnik (juh.), Anne Laumets, Mare Onga, Helgi Solba, Malle Suurväli, Kersti Taal, Sirje Tammoja.

Estica sektor

Ruth Michelson (juh.).

Teaduskirjanduse lugemissaal

Tiiu Aav, Olga Alova, Galina Bogdan, Leili Brikker, Olga Einasto, Taimi Hagu, Liina Jürimaa, Linda Kivistik, Merike Kronberg, Eha Lambing, Heli Luik, Merje Mets, Anu Murakas (alates 16.02.) Sirje-Mall Nilson, Piret Rattasepp, Marju Rikand, Endla Schasmin (juh.), Rita Siilivask, Ljudmilla Šavrak, Ruth Teder, Marianne Tiik, Häli Turjakas, Anne-Ly Vaher, Margit Veromann.

Teadusosakond

Malle Ermel (alates 07.09.), Ilme Reintam, Rein Saukas, Vilve Seiler, Hain Tankler, Urve Tõnnov (juh.).

Teatmebibliograafia osakond

Ligia Kiin, Ulje Natus, Annemaria Onoper, Mare Pikk, Lea Teedema (juh.).

Vana raamatu osakond

Valvi Hiir (juh.), Liivia Nukk.

Reserv-vahetusfondi sektor

Marje Burenkov, Siiri Reinola.

Õppekirjanduse osakond

Katri Armolik, Sirje Elias, Maie Fedin, Natalja Gordejeva, Leili Hansmann, Eva Ilves, Niina Kargina, Andra Kirna, Agnes Kivi, Siiri Laidla, Merike Poljakov, Kristi Puusepp (kuni 17.08.), Aime Põdersoo, Indrek Sepp, Maret Vanamb (juh.), Tiit Võlli.

***

Fotolabor

Andres Joala, Aivar Viinalas.

Kopeerimistööd

Kerli Kilp-Pütsepp, Jane Orr (kuni 20.06.), Toomas Pruus (alates 21.09.).

***

Füüsikaraamatukogu

Tiia Boiko, Heljo Virro (juh.).

Humanitaarraamatukogu

Erika Haar, Silja Härm (alates 01.09.), Kerstin Kask (kuni 31.08.), Sirje Madisson (juh.), Ervin-Ahti Org, Annika Otsa, Kersti Pedak, Kadri Pettai (alates 07.09.), Sirje Toomla.

Keemiaraamatukogu

Anne Bürkland (juh.), Helju Kõrs, Marju Salve.

Majandusraamatukogu

Siiri Luts (juh.), Olli Nukk.

XXVIII. Teaduskraadi omavad töötajad (31.12.1998)

Tatjana Kuzovkina	<i>magister artium vene kirjanduse alal</i> , “Гоголь и Булгарин (“диалог” в историко-литературном контексте)”, 1997.
Jaan Lehtaru	<i>magister scientiarum orgaanilise keemia alal (optime aprobatur)</i> , “Paberi struktuuri muutuste uurimine oksüdeerijate ja redutseerijate toimel paberi pleegitamise protsessis”, 1997.
Ruth Michelson	<i>raamatukogunduse magister</i> , “TÜ Raamatukogu fondide kujunemine 19. saj. teisel poolel ja 20. saj. algul”, 1993.
Ülle Must	<i>infoteaduse magister</i> , “Universaalse teadusraamatukogu lugeja infoaktiivsus ja seda mõjutavad tegurid”, 1995.
Hain Tankler	<i>ajalookandidaat</i> , “Tartu ülikooli kasvandike osast loodusteaduste kujunemisel Peterburi Teaduste Akadeemias”, 1983.

- Olev Teder**   *magister artium ajaloo alal (cum laude)*, “Põhijooni Vene bütsantinistikast ja Tartu Ülikooli roll selles XIX–XX saj algul (kuni 1918. aastani)” 1998.
- Arvo Tering**   *ajalookandidaat*, “Rahvusvaheliste akadeemiliste sidemete osa Eesti- ja Liivimaa haritlaskonna kujunemisel Rootsi ajal 1630–1710”, 1986.

XXIX. Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu liikmed (31.12.1998)

Anne Bürkland, Ljudmila Dubjeva, Malle Ermel, Valvi Hiir, Mare-Nelli Ilus, Kulla Jentson, Katrin Kaugver, Helju Kõrs, Maare Kümnik, Helgi Laanes, Toomas Liivamägi, Elsa Loorits, Siiri Luts, Marika Meltsas, Ülle Must, Peeter Olesk, Mare Pikkel, Sigrid Prank, Mare Rand, Ilona Smuškina, Riina Somson, Ruth Tammeorg, Lea Teedema, Kandle-Loide Tralla, Maret Vanamb, Heljo Virro.

Raamatukogu ühendusse kuuluvad ka siit teisele tööle siirdunud Heili Kase, Varje Kuut, Kärt Miil, Ingrid Saare ja Mare Kivitar EPMÜ raamatukogust.

XXX. Kroonikat

15. jaan. — kohtumine Los Angelese Ülikooli raamatukogu direktori Robert M. Hayesi, Pennsylvania Ülikooli raamatukogu direktori Paul H. Mosheri, Chicago Ülikooli raamatukogu direktori Martin D. Runklega.
23. jaan. — F. Puksoo päev. F. Puksoo auhinna sai Tiina Nurk väljaande “Saksa lito-graafia inkunaablid” (Tartu, 1997) eest ja arvestades tema suurt panust Tartu Ülikooli Raamatukogu varade tutvustamisel trükisõnas.
- 5.–6. veebr. — teadusraamatukogude seminar “INNOPAC ja raamatukogude koostöö” Käärikul.
12. veebr. — Maare Kümnikule anti ERÜ aastapreemia.
17. veebr. — kümnenda kõite esitlusega tähistati 30 aasta möödumist seeria “Tartu Ülikooli Raamatukogu töid” ilmumahakkamisest.
17. veebr. — raamatukogu kauaaegse töötaja Erika Nugini 85. sünnipäev.
20. veebr. — näituse “Eesti kodu” avamine.
26. veebr. — väliskirjanduse komplekteerimise sektori töötajate tutvumiskäik ERR-i väliskirjanduse osakonda.
2. märts — Tartu raamatukogude mälumäng O. Lutsu nim. Tartu Linna Keskraamatukogus. Võistkond koosseisus L. Dubjeva, M. Kümnik, R. Saukas, L. Teedema sai 5./6. koha.

2. märts — kella 18–20 vahel toimus konverentsisaalis esimene kahepoolne videose Tallinnaga, organiseerijaks Marek Tiits, kasutati EENET-i Tartu ja Tallinna vahelist internetiühendust.
23. märts — eurodokumentatsiooni keskuse nõupäev Lõuna-Eesti raamatukogudele (osalesid 8 keskraamatukogu töötajad).
- 23.–24. märts — ülikooli avatud uste päevade infotunnid raamatukogus.
25. märts — töötajate kohtumine uue rektori prof. J. Aaviksooga.
25. märts — Kiira Schmidtil möödus 30 aastat esimesest tööpäevast raamatukogus.
1. apr. — Tiiu Põllumaal möödus 30 aastat esimesest tööpäevast raamatukogus.
9. apr. — Veera Sillasoo 65. sünnipäev, teda autasustati ülikooli väikese medaliga.
23. apr. — restaureerimisosakonna avatud uste päev Lõuna-Eesti kultuuriasutuste töötajatele (tutvumine osakonna tööga, konsultatsioonid kogude hoolduse, säilitamise, konserveerimise küsimustes).
29. apr. — raamatukogu külastasid Läti ja Vilniuse Ülikooli raamatukogu direktor.
5. mai — Elna Hanssoni 65. sünnipäev, teda autasustati ülikooli väikese medaliga.
7. mai — näituse “Tartu Ülikooli Raamatukogu eesti kultuuriloos” avamine Eesti Rahvusraamatukogus.
8. mai — töötajate üldkoosolek palga asjus.
20. mai — teabepäev “INNOPAC — hetkeseis, probleemid ja perspektiivid”.
20. mai — Ricardo Mateo Durand nimetati Peruu Vabariigi aukonsuliks Eesti Vabariigis.
26. mai — 50 Tampere Ülikooli raamatukogu töötaja külaskäik.
27. mai — infopäev “Millist informatsiooni Euroopa Liidust vajab Eesti avalikkus” (esinesid P. Olesk, Ü. Must, K. Kulbok).
4. juuni — kataloogimisosakonna õppekursioon EAR-i ja ERR-i.
9. juuni — Ljudmila Dubjeva sai ERÜ juhatuse ja büroo tänukirja.
10. juuni — Olev Teder kaitses magistriväitekirja “Põhijooni Vene bütsantinistikast ja Tartu Ülikooli roll selles XIX–XX saj algul (kuni 1918. aastani)” (juhendaja prof. J. Kivimäe, oponendid prof. L. Kisseljova ja dots. V. Tamul). Talle omistati *magister artium*’i teaduslik kraad ajaloo alal hindega *cum laude*.
13. juuni — Malle Suurvälja 65. sünnipäev, talle anti ülikooli väike medal.

17. juuni — TÜ rektor J. Aaviksoo ja Tartu maavanem J. Õunapuu kirjutasid alla pikaajalisele Euroopa Liidu alasele koostööprojektile, mille üheks tulemiks on Tartumaa Euroinfo Keskuse loomine raamatukogu juurde. Keskuse kodulehekülje avamine.
19. juuni — raamatukogu 196. aastapäeva tähistamine. Ettekanded: P. Olesk “Kelle ülikool, selle raamatukogu”, M. Ermel “Spetsfondi viimane vaatus”, E. Tulmin “Aasta turvavärvatega”.
1. sept. — Liilia Külvil möödus 25 aastat esimeset tööpäevast kataloogimisosakonnas.
2. sept. — kuuetunnine seminar “Euroopa Liit internetis” maakondade infokeskuste töötajatele.
10. sept. — Lea Trikkantil möödus 45 aastat esimesest tööpäevast raamatukogus.
- 14.–26. sept. — seoses projektiga “Handbuch des personalen Geleghenheitsschrifttums in europäischen Bibliotheken und Archiven” töötasid raamatukogus Martin Klöcker ja Karin Hagena Osnabrücki Ülikoolist.
17. sept. — restauraatorite tutvumiskäik EAR-i restaureerimisosakonda.
2. okt. — Käärikul toimus INNOPAC-i seminar teenindusmooduli rakendamisest.
6. okt. — raamatukogu endise töötaja Ira Sepa 85. sünnipäev.
14. okt. — 45 Läti Ülikooli raamatukogu töötaja külaskäik.
- 22.–23. okt. — Eesti raamatukoguhoidjate VII kongress “Raamatukogud avatud ühiskonnas”.
28. okt. — Sirje-Mall Nilsonil möödus 35 aastat esimesest tööpäevast raamatukogus.
30. okt. — Marika Meltsas võitis esikoha ERÜ poolt korraldatud üleestilisel võistlusel “Infootsing internetis”.
4. nov. — infopäev “Austria ja Euroopa Liit”.
11. nov. — “*Epistolae autographae*. Kirjavahetused ja kollektsioonid” (käsikirjade ja haruldaste raamatute osakonna ettekandepäev ja näituse avamine), millega tähistati osakonna 40. aastapäeva.
24. nov. — teatme- ja teadusbibliograafia osakonna 40. aastapäeva tähistamine.
- 8.–10. dets. — raamatukogu ja ülikooli kirjastuse väljaannete jõulumüük.
10. dets. — Euroopa Liidu alane koolitusseminar infospetsialistidele.
21. dets. — rektor J. Aaviksoo, maavanem J. Õunapuu ja abilinnapea A. Ili avasid Tartumaa Euroinfo Keskuse.
28. dets. — Hugo Raudsepa komöödia “Vedelvorst” ettekanne raamatukogu näitegrupilt ja töötajate jõulupidu.

AASTA TURVAVÄRAVATEGA

Elo Tulmini sõnavõtt raamatukogu 196. aastapäeva tähistamisel 19. juunil 1998

Tere ja palju õnne kõigile !

Ameerikas Nashville'is elab üks ärimees, kelle nimi on Jackson Brown. Ta on kirjutanud "Väikeste elujuhiste raamatu", milles jagab elujuhiseid ja nõuandeid oma pojale Adamile. Täna tagasihoidlikku etteastet kirjutades mõtlesin, et kuna härra Browne raamatut on müüdud üle 10 miljoni eksemplari ja see on tõlgitud 20 keelde, miks ei võiks ta nõuanded ka meile teiega korda minna.

Niisiis esimene nõuanne:

KÄI KORD AASTAS SELLES KOHAS, KUS SA VAREM POLE OLNUD.

Siin ma siis olengi, et rääkida teile natuke teemal "Aasta turvaväravatega". Teine tera on teile, armsad kuulajad:

ÄRA USU KÕIKE, MIDA SA KUULED, ÄRA KULUTA KÕIKE, MIS SUL ON, EGA MAGA NII PALJU, KUI TAHAD.

Turvaväravate saamise mõttest meie raamatukogule kuni väravate saabumise ja ülespanekuni läks ikka õige mitu aastat.

ÄRA KUNAGI OSTA ELEKTRIRIISTU TÄITURULT!

Mõte turvaväravatest hakkas idanema 1985. aastal, kui tollane raamatukogu direktor Laine Peep käis Moskvast rahvusvahelisel raamatunäitusel. Seal nägi proua Peep Šveitsi firma "3 M" turvaväravaid, mis olid demonstreerimiseks töökorras üles seatud. Meiepoolne soov need väravad endale saada jäi katki valuuta nappuse ja ühe tähtsa mehe allkirja puudumise tõttu vormistamisdokumentidel. Firma "3 M" Põhjamaade kontori esindaja Rootsis härra Wahlberg oli väga huvitatud nende müümisest meile. Asjatult lootis ta, et murrab läbi nõukogude bürokraatiast. Moskva tahtis neid väravaid ise ka, aga neile rootslased müüa ei tahtnud. Ehk taheti näidata oma sõltumatut joont Venemaaga asjade ajamisel!

Muide, Moskvast juhtus juba näituse esimesel päeval üht-teist. Esimesel päeval külastasid näitust eranditult kutsutud prominendid, tähtsad ja tähtsust täis tegelased. Päeva lõpuks oli neist turvaväravates "piiksuga" vahele jäänud umbes sadakond.

PEA MEELES, ET INIMENE, KES VARASTAB MUNA, VÕTAB KA TIBU!

Oleme ikka veel mõtte juures turvaväravatest, kuid

KUI SA LEIAD MIDAGI, MIDA SA VÄGA TAHAD, ÄRA MÕTLE RAHALE JA ÄRA AJA VÄIKESI EBAMEELDIVUSI SEGI TÕELISTE PROBLEEMIDEGA.

Probleemid aga jätkusid. 1989. aastal kohtus Laine Peep Toronto Eesti Fondi esindaja härra Väärsiga ja palus temalt abi ning toetust väravate ostuks. Härra esindaja leidis, et meil on isegi palju töötajaid ja tööjõud odav. Valvaku me ise, milleks veel väravaid vaja.

1990. aastal võttis Malle Ermel tollase direktorina firma "3 M" Rootsi esindaja kaudu uuesti üles küsimuse meile turvaväravate muretsemiseks. Härra Wahlberg, kes on selle firma Rootsi filiaali müügi ja turunduse juht Põhjamaades, oli loomulikult asjast endiselt huvitatud. Kuulutati konkurss ostuks. Konkureeris juba ülalnimetatud firma üks, sest meie eelistus kuulus talle. Miks eelistasime firmat "3 M"? Sest meiepoolsed tingimused, et turvaribad ei oleks nähtavad, et oleks võimalik deaktiveerida ja aktiveerida piiramatult arv kordi, said just selle firma väravate puhul täidetud. Eestis on sama firma turvaväravade üleval veel tehnikaulikooli raamatukogus ja nad olevat väga rahul oma väravatega. Meil aga jäi ostu sooritamine jälle rahanappuse taha pidama.

KUI SINU UKSELE KOPUTAB SOODUS VÕIMALUS, PALU TAL JÄÄDA LÕUNALE!

Me ei tea, mitu lõunat härra Olesk oma *lobby*töö käigus Tartu linnavolinikega ära sõi või kas ta üldse sõi, aga kasutan siinkohal härra Browne'i nõuannet

LAS MÕNI ASI JÄÄB SALADUSEKS.

Tõde on see, et 1997. aasta linnaeelarvest eraldati ülikooli raamatukogule raha turvaväravate ostuks. Nagu me teame, on meil lugejaid-linnaelanikke 10 tuhat ja 798, siin hulgas on ka 1563 põllumajandusülikooli üliõpilast.

Suvi 1997 kulus turvamiseks ja sügisest 1997 olid väravad juba töös. Ja algaski meile ja lugejatele uus elu — elu koos turvaväravatega. Turvaväravate maksumus oli 1. märtsi 1997 seisuga 455 000. Kaks korda osteti juurde turvaribasid, mis rahakursi muutuse tõttu läksid oodatust kallimaks. Seega kokku maksis värav 570 000 kr. Väravaid hooldavaks firmaks sai Tallinna firma "Mentor".

ELU ON ARENG. ME KÕIK OLEME NAGU ROHELISED TOMATID, MIS KÜPSEVAD ELU AKNALAUAL!

Eriti hästi küpsevad muidugi uhkelt disainitud infolaua taga kontroll-laua töötajad. Töö seal pole kerge. Eriti segab neid sage põhjuseta "piiksumine" väravate vahel. Kuigi nagu mulle ütles üks asjatundja, et kõigil olevat ka seal põhjus. Kahjuks ei tunne ma turvavärava ehitust ega ta hingeelu ja piirdun vaid infolaua märkmete kausta ja nn. rahvaluule kogumisel saaduga.

ÄRA KAOTA USKU KELLESSEGI. IMESID JUHTUB IGA PÄEV.

Nüüd väljavõtteid kaustikust:

1. Üks värav reageerib igale külastajale 30 sekundi jooksul. Ütleb vist tere.
2. Sisenemisel värav reageeris — kummikutele, kingakreemile, isiklikele raamatutele.
3. Pika uurimise tulemusena — signaal lugeja kaelas oleva keti peale.
4. Väljapääsuvärav reageeris annetusena saadud teise raamatukogu raamatu peale.
5. Värav karjus põhjuseta.
6. 1965. a. ilmunud raamatu peale tegi värav häält.

7. Värav reageeris kühvile ja harjale koristaja käes.
8. RVL-i laenutatud raamatu peale reageerib selle tagastamisel.
9. Reageerib noormehe pükstel oleva metallist pandla peale.
10. Reageerib telefonikaardile.
11. Sissepääsuvärav ajuti ülierk ja elurõõmus, teinekord terake tuim.
12. Ühel märtsikuu päeval otsustas turvavärav ärritada töötajat, kes lauas istus, ja andis praktiliselt terve päev valehäiret. Analoogete märkustega võiks jätkata veel, sest

TEE NII, ET ILUSAD HETKED KESTAKSID VÕIMALIKULT KAUA.

Nüüd pisut juhtumisi infolauast.

1. Väljapääsuvärav hakkas "piiksuma" lugejale laenutatud raamatu peale. Töötaja saadab lugeja tagasi laenutuspunkti. Lugeja jõuab uuesti väravasse, raamat ikka "piiksub", töötaja saadab uuesti lugeja "piiksu" kustutama. Lõpuks on töötaja nii tüdinud ja tahab teada, mis raamat see on, mis nii visalt "piiksub". Raamat oli "Avameelne MADONNA. Sex. Kes on see tüdruk?". Kommentaar kaustikust: "Värava antennid liiguvad raskekaalulise kliendi puhul küllalt suure amplituudiga. Turvavärav kisas paar korda järjest nendele, kellel polnud midagi kaasas. Kuid mis on "piiksuva" raamatuga turvavärava vahele jääva lugeja lemmiksõna? See on sõna "unustama"."

PEA MEELES, ET MIDAGI OLULIST EI TOIMU KUNAGI ENNE, KUI KEEGI JUHUST KASUTAB!

2. Lugeja väidab, et unustas ajakirja "Haridus" seljakotti.
3. Lugejal kaasas lugemissaali raamat, mille unustas tagastada. Jooksis tagastama.
4. Lugejal kotis lugemissaali raamat, värav "piiksus". Lugeja arvas, et see raamat tal kodust kaasas.
5. Saali raamat oli unustatud laenutatud raamatu vahele. Järeldus: kogemata mapi või mingi muu eseme vahele sattunud raamatud tavaliselt turvaväravas "piiksuvad".

ELU KOOSNEB 10% SELLEST, MIS MINUGA JUHTUB JA 90 % SELLEST, KUIDAS MA SELLELE REAGEERIN.

6. Üks konkreetne juhtum elust. Lugeja Tõnn-Siim Peedorsk oli pannud õppe-lugemissaalist võetud EE 9. köite püksivärvli vahele ja üritas väravast sööstjooksu. Värav reageeris "piiksumisega" ja tänu töötaja kiirele reageerimisele peeti noormehe kinni. Tema aga väitis, et leidis entsüklopeedia köite WC-st ja see polevatki meie raamatukogu raamat. Loomulikult sai poiss omad vitsad kätte.

7. Lugeja, kellel kaks raamatut kaasas, püüab väljuda, kuid värav reageerib ja infolaua töötaja saadab ta tagasi "piiksu" maha võtma. Tagasi tulles lugejal enam raamatuid kaasas ei olnud. Siit järeldus, et osa ebaausaid lugejaid proovib ja katsetab katseeksituse meetodit — ehk pääseb puhtalt läbi. Näiteks RR-i turvaväravas proovitakse vahel kambameetodit. Nagu teame, RR reeglina koju ei laenuta, on vaid erandid. Esimene väljuja hajutab töötaja tähelepanu, teine uinutab valvsuse ja kolmas marsib raamatuga välja. Vahel harva pidi ebaausus võitmagi.

ÄRA KUNAGI VÕTA KELLELTKI ÄRA LOOTUST — SEE VÕIB OLLA AINUS, MIS TAL ON!

Üldiselt siiski turvavärvade olemasolu distsiplineerib meie lugejate enamust. Üks meeslugeja palunud kord lugemissaali töötajat, et võtke ikka “piiks” kindlasti maha, värv niigi karjub mu peale, mis ta veel siis teeb, kui “piiksu” maha ei võta.

Turvavärv meeldib ausatele lugejatele, kes leiavad, et see on ikkagi samm edasi. Jääb küll väike tõrge põhjusega “piiksuva” värva vahele jäädes.

Küsisin pisteliselt kolleegidelt, kuidas siis tundub elu koos turvavärvatega? Lugemissaalide töötaja arvates on lugejad hoolsamaks läinud, raamatuid pole avariilult kadunud ei rohkem ega vähem, täpselt ei oska öelda, sest uut inventuuri pole tehtud. Perioodil enne turvavärvaid varastati rohkem raamatuid, nüüd rebitakse avariilult raamatust vajalikke lehekülgi (näitan raamatut “История философии”). Siiski on hea, et turvavärvad on, arvab ta.

Uudiskirjanduse näituselt vabanesid näituse valvaja-töötajad. Raamatute kadu pole seal suurenenud. Tegelikult on kadu iga kaitsevariandi puhul ja see on 0,5%. 1980-ndatel aastatel olevat meie raamatukogu kaoprotsent olnud 5%. Turvavärvade turvakindlus peaks olema 95%. Euroopas on kadu ilma turvavärvateta 6%, koos turvavärvatega aga peaks see olema 3%.

Õppe-teeninduspunktidest kuuldu: “Me ei arva, et turvavärv halb oleks. Turvastamine aga ei välista lehtede väljarebimist. Lugeja teab täpselt, mida rebida ja eriti kannatavad õppe-lugemissaali brošüürid.”

Töötaja teenindusest: “Teinekord võtad ise “piiksu” halvasti maha, nühid ja nühid — kaua sa nühid. Värvas aga ikka raamat “piiksub”.”

Õppekirjanduse lugemissaali töötaja: “Pilt on avariilult hoolimata turvavärvatest üpris troostitu. Kuigivõrd kaob vähem pakse raamatuid.” Ja teenindajate arvamused lõpetab töötaja teaduskirjanduse kojulaenutusest: “Suure teeninduskoormuse ja töötaja näpuvea tõttu jääb vahel “piiks” võtmata mõnel raamatul ja see on asjatu lugeja jooksutamine. Häirib, et sageli “piiksub” meie arust see värv asjata.”

Veel ei ole normaalne see, et väljudes lugejal raamat ei “piiksu”, sisenedes majja aga sama raamat “piiksub”. Sellistel juhtudel on värva funktsioon pea peale pööratud. Turvavärvade vajalikkuses ei kahelnud siiski ükski minu poolt küsitletu. Üks ülemus arvas, et elu koos turvavärvatega on muretum jne.

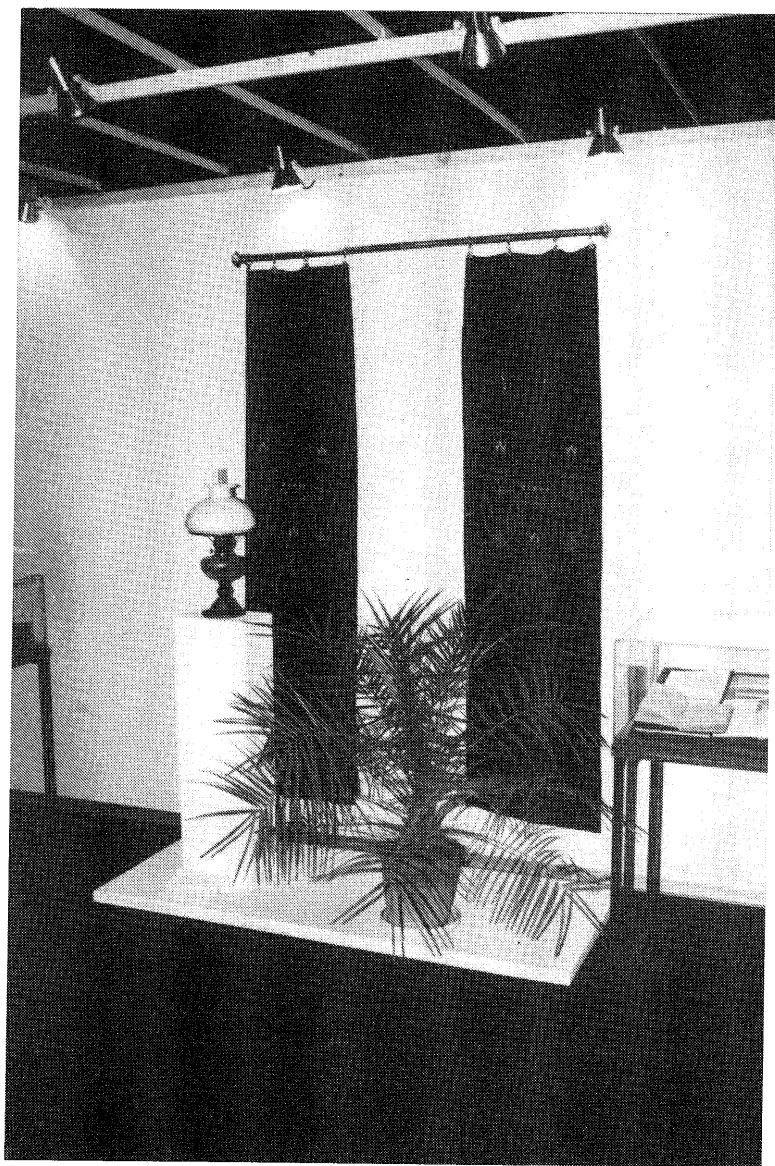
Avariilult hulk ja osatähtsus on seoses turvavärvade tulekuga tunduvalt kasvanud. Euroopas raamatukogus näiteks, kui avariilulil on 1000 raamatut, siis aastas kaob seal, kus on turvavärvad — 5 raamatut, raamatukogus, kus pole värvaid, on raamatute kadu 60 raamatut aastas. Meie raamatukogus olevate turvavärvade tegelik kasutegur selgub aja jooksul. Aasta on siiski lühike aeg tegemaks väga suuri ja põhjanevaid üldistusi, järeldusi — ja võrreldes ülikooli raamatukogu 196 aastaga on see vaid hetk.

AGA AEG AJALT KINGIB ELU SULLE IMELISI HETKI. NAUDI NEID.

Lõpetuseks olgu nii:

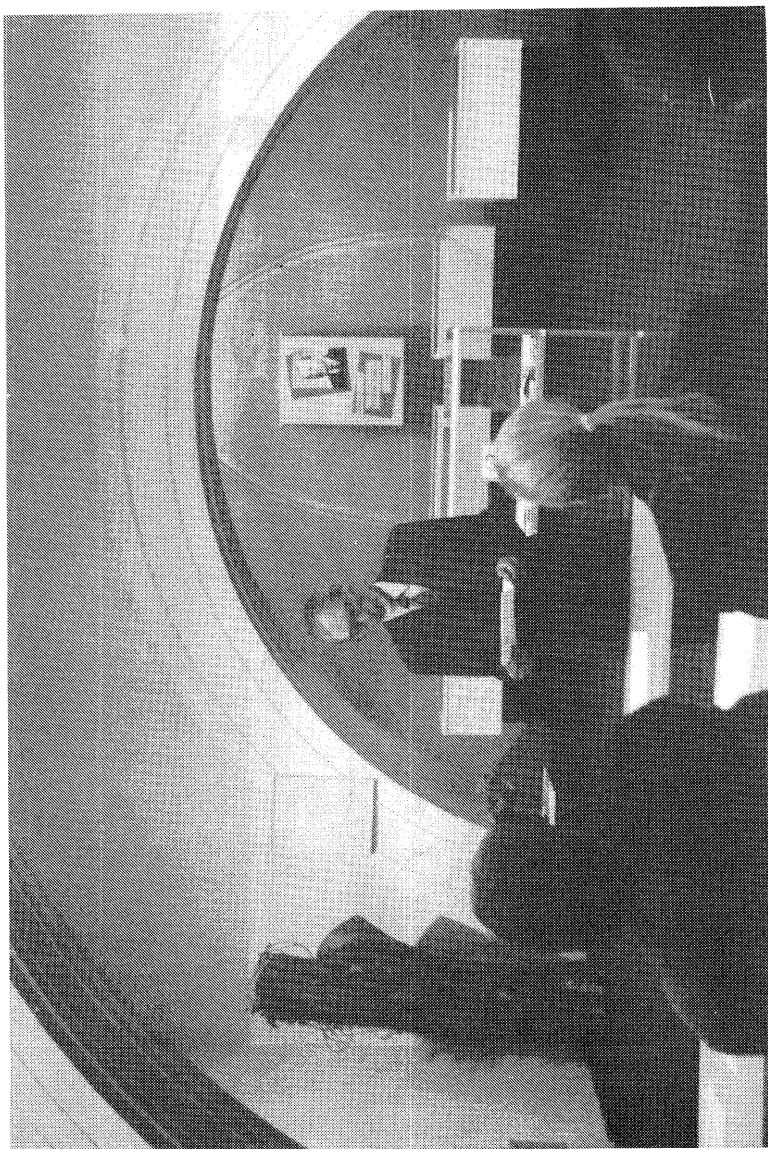
KUI SA OSTAD MIDAGI, MIS MAKSAB ROHKEM KUI 50 KROONI, KÜSI, MILLISTEL TINGIMUSTEL VÕETAKSE SELLES POES KAUPA TAGASI.

Olete minuga nõus, et meie oma turvavärvaid omanikfirmale ei tagasta. Ja ära looda, et raha toob sulle õnne. Palju õnne meile kõigile. Tänan.

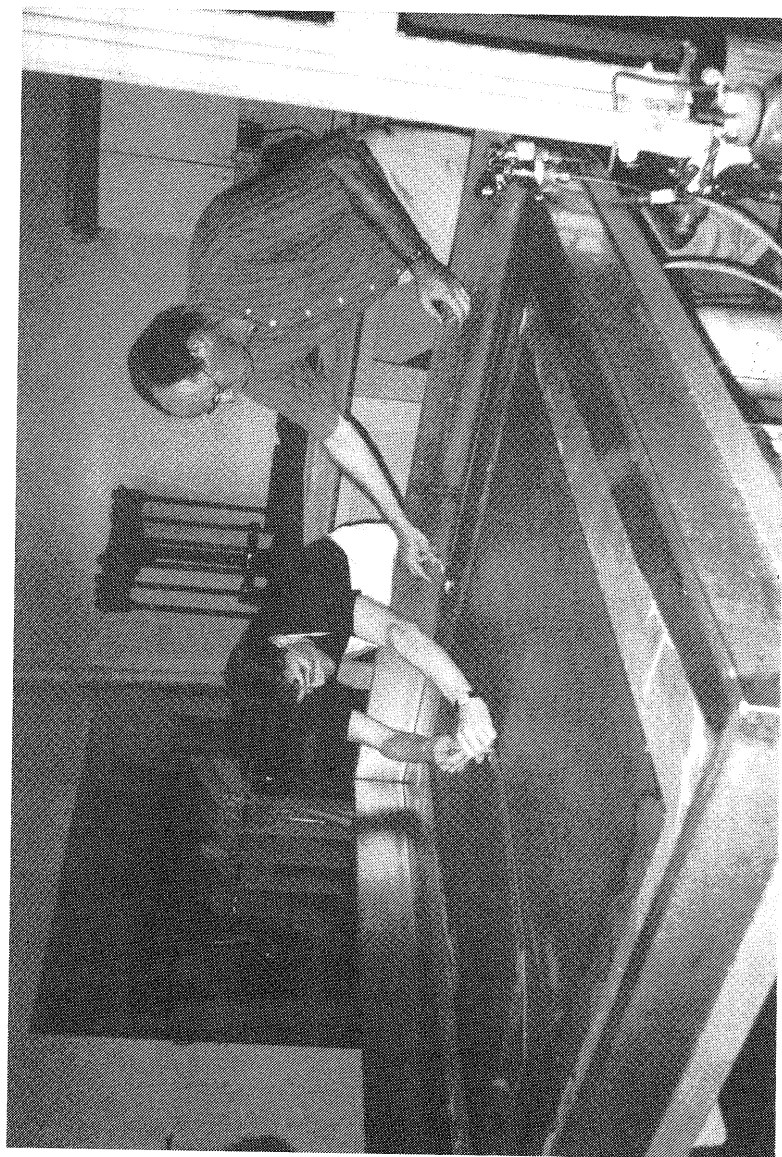
1. Näitus "Eesti kodu".

Foto: A. Viinalas

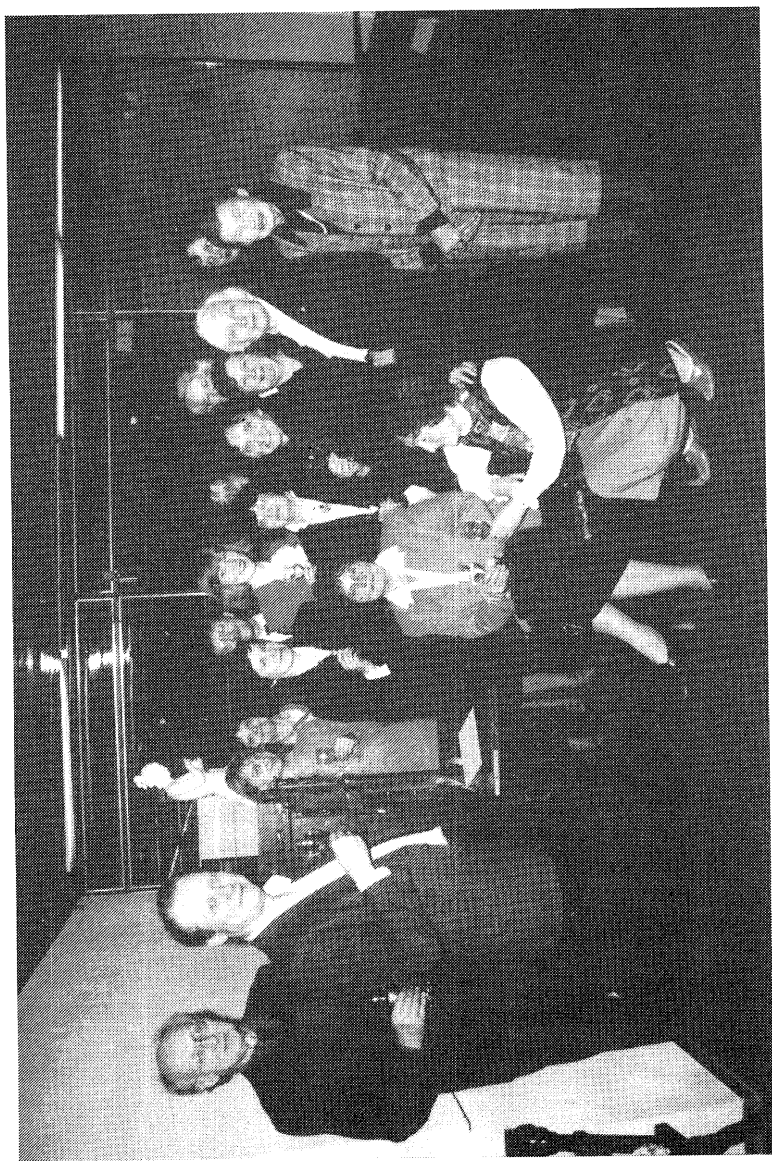
2. Eesti Võrdleva Kirjandusteaduse Assotsiatsiooni 2. rahvusvahelise konverentsi avamine
prof. Villem Altho mälestusnäitusega humanitaarraamatukogus 4. okt. Kõneleb Jaak
Rähesoo.

Foto: A. Madisson

3. Jaan Lehtaru stažeerimas Eesti ja USA restauraatorite vahetusprogrammi raames *Northeast Document Conservation Center*’is (Andover, Massachusetts’is osariik). Paremalt juhendaja Walter Newmann.

4. KHO praegused ja endised töötajad on tõstnud šampusepokaali osakonna 40. sünnipäeval.
 1. rida: Olaf Langsepp, Hain Tankler, Mare Rand, Tiiu Põllumaa; 2. rida: Aili Bernotas, Niina Vorobjova, Kiira Schmidt, Elna Hansson, Tiina Nurk; 3. rida: Tatjana Kuzovkina, Tatjana Šahhovskaja, Arvo Tering, Leili Punga, Kadri Tammur, Ene-Lille Jaanson, Hilja Käsper ja Inge Kukkk.
 Foto: A. Viinalas

JUUBILARID

NIINA VOROBJOVA

60

Milline daam ei unistaks Pariisist, milline prantsuse filoloog ei unistaks Pariisist? Unistas ka Leningradi Ülikooli võõrkeelte fakulteedi tudengineiu Niinotška, kuid saatus viis ta varsti peale ülikooli lõpetamist 1960. a. mitte Pariisi, vaid Siberisse Angarskisse. Tuli valida ühelt poolt oma haritlasperekonna, seniste sõprade ja Leningradi valgete ööde, teiselt poolt noorusliku entusiasmi, armunu südamekutse ja Siberi pakase vahel. Võitis teine pool. Esimene tööaasta ei osutunud kergeks — prantsuse keele oskaja asemel vajati kooli internaadis rangelt-emalikult hoolitsevat kasvatajat, kes aitaks ka lastel sukki nõeluda ning õpetaks pesu pesema. Niina Pavlovna armastas nii lapsi kui ka tööd nendega, kuid siiski oli suur rõõm saada järgmisel aastal erialast tööd õppejõuna Irkutski Võõrkeelte Instituudis.

Arhitektist abikaasa loomingulise novaatorluse pidev vastuolu vanameelse jäikusega sünnitas vabakunstimiku, kelle skulptuurid kaunistavad tänastki Irkutskit. Kümne Siberiaastaga kainenenes noorusromantika ning 1971. a. saabus perekond (juba 3-liikmelisena) uute lootuste ja plaanidega vabameelsesesse Baltikumi, lähemale Pariisile — Tartusse.

Niina esimene töökoht Tartus on jäänudki ainukeseks. Teda köitis raamatute maailm alates maa-alt hoidlast. Mõne kuu pärast saadud töökoht reserv-vahetusfondis tõi nii uut kui ka meenutas juba minevikuks saanut. Sõbra tänava kirik, kus kogud asusid, oli koduselt külm nagu Siber. Niina teadmisi ei vajanud aga mitte ainult prantsuskeelsed raamatud, vaid teisedki, tema käe all said kõnekaks raamatus leiduvad eksliibrid. Raamatukogunduslikud tarkused ja oskused kasvasid aga sedavõrd, et neid võis järgnevalt metoodikaosakonnas töötades jagada teistelegi.

1978. aasta viis Niina taas suuremasse lähedusse päriserialaga. Käsikirjade ja haruldaste raamatute osakond oli temas ära tabanud vajalike keelte oskusega, sügavate üldkultuuriliste teadmistega, täpse, põhjaliku ja uurijaloomuga töötégija ning üldse väga meeldiva kolleegi. Niina jätkas uues iseõppijate kollektiivis, kus igaks uueks tööks vajalikud teadmised saadakse sageli alles töö käigus kogemuslikult ja nähtud vaeva hea resultaat võib tegijat ennast teadmiste kasvades ka enam mitte rahuldada. Need vaevad kestavad nüüdseks juba kakskümmend aastat. Ülikooli raamatukogu varadest on Niina avaldanud hinnatavaid artikleid, pidanud ettekandeid ning koostanud näitusi. Omaette kaante vahele on jõudnud kahe ulatuslikuma töö tulemused. 1989. a. ilmus “Французские автографы из коллекций Научной библиотеки Тартуского государственного университета”. Kataloog sisaldab annoteeritud kirjeid ligi tuhande kirja kohta, mida on läkitanud 17.–19. sajandi teadlased,

riigitegelased, kirjanikud, näitlejad, heliloojad jt., ning on varustatud isiku- ja kohanime registriga. Nii lühikese iseloomustuse taga peituvat töömahtu teab kõigepealt tegija ise — 774 eri isiku sageli loetamatud käekirjad ja käekirja muutused ajas, eri ajastute mõisted ja stiilid, üksikkirjade sisu, mis saab sageli arusaadav olla vaid kirjavahetajale endile, elulooliste andmete keerukad otsingud jne. jne. Kataloogiga tuttavad spetsialistid imestavad seda hinnates, et tegemist on ühe koostaja, mitte koostajate tööga. Kuid Niina töötabki möödunud sajandi traditsioonis, kus üks suutis enam kui terve kollektiiv.

1995. a. ilmus “Keisrikojast Tartu raamatuvaramusse”, mis võtab näituse kataloogina kokku P. Aleksandrovi memoriaalkogu uurimisel ja kirjeldamisel kogunenud teadmised. Meie uue ajastu kaunis väljaanne tutvustab raamatukogu üht rariteetseimat kogu, mis on tänuväärne aines raamatu-uurijale — 128 trükist 16. sajandist, ligikaudu 1200 raamatut 17. sajandist, nende seas nimekate teadlaste eluajal ilmunud väljaanded, trüki- ja kõitekunsti suurepäraseid näiteid, paljud omanikumärgid ja marginaalid.

Tööd Aleksandrovi koguga võib võtta sissejuhatuseks tööks varatrükistega. Käsilolev ülesanne on kaalukaim — läbitöötamisel on u. 600-nimetuseline paleotüüpide kogum. Arvestades senitehtut, on raamatukogul oodata aineväärilist, soliidset kataloogi.

Ja nii ei olegi Niina Pariisi jõudnud, kuid Pariis on tulnud temani paljude ajalooks saanud vanade raamatute või tähtsate kirjade kaudu. 2. märtsil tänasid kolleegid Niinat kõige selle eest, mis on võimaldanud neid siiraid kirjaridu. Et inimvaim oleks ikka virge, ei tohi ta jõude olla. Niina, kannata veel veidi Pariisiga, palju tähtsat on vaja ära teha, jõudu Sulle! Aga kui saaksime Pariisi kuidagi Sulle ise terendama panna, teeksime seda! Palju õnne!

URVE TÖNNOV

60

Urve Tõnnov, neiuna Heinsar, sündis 17. märtsil 1938. aastal Pärnus. Varane lapsepõlv möödus Sindis, varsti pärast sõda kolis pere Vändrasse. Huvi kirjanduse vastu ning soov õppida ülikoolis eesti filoloogiat tõid Urve pärast Vändra Keskkooli lõpetamist 1957. a. Tartusse. Paraku see soov ei täitunud, sest eelisseisundis olid armeeteenistusest tulnud noormehed ning tudengiks pürgijal soovitati anda paberid vene filoloogia osakonda. Esimese kursuse lõppedes anti dekanaadis taas lootust, et kui suvevaheajal käia tööl uudismaal Kasahstanis, võib sügisel jätkata õpinguid soovitud erialal. Hiljem ei mäletanud enam keegi seda peibutavat lubadust. 1961. a. lõpetas Urve ülikooli vene filoloogia erialal. Pole kunagi kuulnud teda kahetsemas sõitu uudis-

maale (või nagu ta ise naljatades ütleb: uudis- ja jäätmaadele), veel vähem omandatud eriala. Südamessoojusega meenutab ta oma õpingukaaslasi ja õppejõude, kellest tänaseks on saanud legend.

16. jaanuarist 1964. a. on Urve Tõnnovi elu seotud Tartu Ülikooli Raamatukoguga. Alustas, nagu paljud teisedki, ajutise asetäitjana raamatukoguhoidja ametikohal välisvahetussektoris — tööks reservkogu sisuline läbitöötamine põhikogu täiendamiseks või vahetamiseks Nõukogude Liidu ja välismaa raamatukogude jm. asutustega ülikoolile vajalike väljaannete vastu. 1969. a. moodustati iseseisev reserv-vahetusfondi osakond ja selle juhatajaks määrati Urve Tõnnov, ametinimetuseks peabibliograaf (kompromiss raamatukogu reaalse vajaduste ja NLiidus kehtinud raamatukogude tüüpstruktuuri ning -koosseisu vahel). Esimene katse arvutustehnika rakendamiseks raamatukogutöös on seotud Urve Tõnnoviga — 1966. a. korraldas ta eksperimendi reservkogu kataloogi süstematiseerimiseks URAL-4 abil. Katse küll ebaõnnestus, sest 1950. aastatel juhusliku tööjõuga hoogtöökorras koostatud kataloog ei võimaldanudki enam, kuid kogemus korvas pettumuse.

1975.–1977. a. oli Urve metoodikaosakonna juhataja. 1969. a. oli ülikooli raamatukogu määratud Eesti kõrgkoolide ja keskeriõppeasutuste raamatukogude metoodikakeskuseks. Sellesse aega mahub raamatukogu kui metoodikakeskuse sisuline töölerakendamine — juhendmaterjalide, seminaride koondplaanide ja -aruannete koostamine, ülikooli allasutuste raamatukogude nõustamine ning osalemine raamatukogu töökorralduslike probleemide lahendamisel.

1. septembrist 1977 sai Urve Tõnnovist direktori asetäitja teadusalal. Raamatukogu uue hoone ehitustööd olid sel ajal juba täies hoos ning töökorralduslike lahenduste väljatöötamine moodustas suure osa Urve tööst. 1. jaanuarist 1988. a. otsustas ta minna “rahulikumale” tööle, sellest ajast tänaseni juhatab ta teadusosakonda.

1975. aastast on Urve Tõnnov olnud kõigi ülikooli raamatukogus peetud teaduskonverentside ja seminaride üks juhtivaid korraldajaid või peakorraldaja. 1977. a-st. on ta raamatukogu kirjastuskolleegiumi liige, ta on mitme raamatukogu artiklikogumiku koostaja ja toimetaja. Olles mitme lugejauuringu juhtiv jõud, on Urve ise keskendunud üliõpilaslugeja probleemidele. Ainetundmisest kõnelevad tema arvukad esinemised konverentsidel ning artiklid.

1986. a. omistas Kultuuriministeerium Urve Tõnnovile raamatukogutöötaja teenete medali.

Urve Tõnnov on ka Eesti Rahvusraamatukogu teadusnõukogu ning ajakirja “Raamatukogu” toimetuskolleegiumi liige.

Kõike, mille juures Urve Tõnnov aastakümnete jooksul raamatukogus tegev on olnud, polegi vaja loetleda, olulisim on see, et ta on olnud paljus rajameister. Rajameister, kes ei lähe huupi. Ta on kolleeg, kelle arvamust küsitakse ja kuulatakse. Tema juurde ei häbeneta minna ka oma isiklike rõõmude ja muredega.

Urve on väga rikas naine — kaks tütart ja poeg, kuus lapselast. Perekind ja kodu on tema jaoks väga pühad mõisted. Hingepidet leiab ta ka muusikast ja lilledest.

Tänuks südamega tehtud töö eest autasustas rektor Urve Tõnnovit tema 60. sünnipäeval Tartu Ülikooli väikese medaliga.

MAIE AUSTA

50

Maie Austa, neiuna Kampus, sündis 12. aprillil 1948 Tartus teenistuja ja töölise perekonnas. 1966. aastani õppis ta Tartu I Keskkoolis, seejärel Tartu Kaugõppekeskkoolis, mille lõpetas kiitusega. 1968. a. alates töötas Maie Tartu Perekonnaseisuaaktide Büroos, kuni 1974. a. tuli ettepanek asuda tööle meie raamatukokku, algul köitjana, alates 1977. a. graafikarestauraatorina.

Maie on aktiivselt osa võtnud kõikidest restaureeritud tööde näitustest meie raamatumuuseumis, Tartu Kunstimuuseumis ja vabariiklikest näitustest Tallinnas. Huvitunud on ta ka graafika restaureerimise teoreetilistest probleemidest, juhendanud algajaid ja jaganud kolleegidele oma rikkalikke oskusi ning "nippe" selles valdkonnas.

Maie Austa peresse kuuluvad geograafist Vivian ja meedikust Aune, kellel kummalgi juba oma pere.

TIIU SADE

50

Tiiu Sade, neiupõlvenimega Binsol, sündis 17. aprillil 1948. a. Suure-Jaanis. Kooliteed alustas Tiiu 1955. a. Tartus koolis, mis asub Lina tänaval ja kannab praegu Karlova Gümnaasiumi nime. Õpingud Tartus kestsid kaks aastat ja jätkusid Suure-Jaani Keskkoolis, mille Tiiu 1966. a. edukalt lõpetas. Oma raamatukogunduslikku karjääri alustas Tiiu juba keskkoolis. Viimases klassis õppides töötas ta ka kooliraamatukogus. Seal jätkas Tiiu peale keskkooli lõpetamistki, et võtta endale aega otsustamiseks, mida ja kuhu edasi õppima minna. Otsus valmis 1967. aasta suvel ja sügisest sai Tiiust Tallinna Pedagoogilise Instituudi raamatukogunduse eriala üliõpilane. Kõrgkooli lõpetas ta 1971. aastal. Samast sügisest töötab Tiiu Sade meie raamatukogu komplekteerimisosakonnas.

Töö raamatukogus oli algul äärmiselt "loominguline" — venekeelsete trükikaartide sorteerimine. Aga ilmselt tajus tookordne juhtkond, et Tiiu on suuteline millekski enamaks. Nii sai temast alates 1977. aastast komplekteerimisosakonna arvestussektori juhataja, kellena töötab tänaseni, sest sobivamat inimest sellele kohale oleks raske leida. Arvestussektori juhatamine on tööloik, mis nõuab pikaajalist töökogemust, täpsust, kohusetunnet ning järjepidevust — seda kõike Tiiul on.

Tiiu Sade on aastate jooksul esinenud mitmel konverentsil ja seminaril, peamiselt kogude statistikat puudutavate ettekannetega. Pikem uurimistöö on valminud teemal "Dissertatsioonide komplekteerimine aastatel 1918–1940".

Tiiu on raamatukogus see inimene, kes teab raamatukogu kogude kohta käivatest arvudest kõike. Tema erialane täpsus ja asjatundlikkus ning rõõmus sõbralikkus teevad temast inimese, kellega on meeldiv suhelda ja kelle peale võib alati kindel olla.

KULLA JENTSON

60

Kulla Jentson, neiuna Rannu, sündis 20. juunil 1938. aastal Järvamaal Reinevere külas talupidaja peres. 1956. aastal lõpetas ta C. R. Jakobsoni nim. Viljandi I Keskkooli ja 1958. aastal Tallinna Kultuurharidusala Kooli raamatukogunduse eriala. Esimeseks töökohaks sai Tartu Linna Lasteraamatukogu. 1960. aastal astus Kulla Jentson Tartu Riiklikku Ülikooli õppima eesti filoloogiat ja lõpetas selle 1965. aastal.

Pärast ülikooli lõpetamist jätkas ta tööd raamatukoguhoidjana, nüüd juba TRÜ Teadusliku Raamatukogu hoiuosakonnas. 1971. a. sai ta pearaamatukoguhoidjaks ja hakkas vastutama trükiste hoiustamise eest. Kogude otsustavaks paigutamine ja laenutuskõlblikuna hoidmine nõudis Toome raamatukogu kitsastes tingimustes suurt leidlikkust ja oli sagedaste ümbertöstmiste tõttu väga töömahukas.

Täiesti uued võimalused kogude säilitamiseks ja kasutamiseks tekkisid raamatukogul 1982. aastal pärast kolimist uude hoonesse. Kulla oli üks kogude kolimise meetodika väljatöötajaist ja kolimise eestvedajaist. Kuue kuuga suudeti linna erinevatest hoonetest tuua uue raamatukogu hoidlatesse 3,7 miljonit trükist ja ligikaudu aasta kulus kogu kirjanduse kohalepaigutamiseks.

1986. aastal sai Kulla Jentson juhatajaks hoiuosakonnas, kus ta on alati olnud suhtumise kujundaja nii töötamisel raamatutega kui ka lugejate teenindamisel. Oma erilise kiindumuse eestikeelse raamatu vastu on ta edasi andnud ka kõigile noortele, keda tal on tulnud 33 aasta jooksul hoiuosakonnas õpetada. Et tagada eestikeelse trükise parem säilimine, taastati Kulla Jentsoni eestvedamisel 1988. aastal kord, et arhiiveksemplari koju ei laenutata.

Kulla on alati olnud huvitatud kogu raamatukogu tegevusest ja olnud arvestatav kolleeg kõigis raamatukogutöö valdkondades. Osakonna juhina on ta olnud uusi lahendusi otsiv, alati töökaaslasid arvestav ja väga abivalmis.

Koos abikaasaga on nad üles kasvatanud kolm last.

JURI LATKO

50

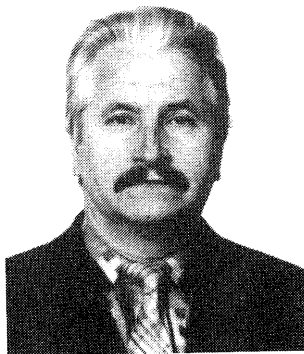
Juri Latko sündis 18. juulil 1948. aastal Leedumaal teenistujate perekonnas. Lapsepõlv ja kooliaastad möödusid Lääne-Ukrainas Lvovis. 1969. aastal lõpetas ta Saraatovi Riikliku Koreograafiakooli ning samast aastast sai Jurist tartlane — Vanemuise teatri balletiartist, kellena töötas 1997. aastani. Aastatel 1974–1980 õppis ta Moskva Riikliku Teatriinstituudi (GITIS) kaugõppes teatriteadust.

Ülikooli raamatukogus töötab Juri Latko 1974. aastast hoiuosakonna vanemraamatukoguhoidjana.

Kolleegid tunnevad Jurit kui intelligentset, vastutulelikku ja head suhtlejat.

LEO PUUSEPP

50

Leo Puusepp on sündinud 1. augustil 1948. a. Võrumaal, lõpetanud Tallinna Tehnikaülikooli mehaanikainseneri kvalifikatsiooniga masinaehituse tehnoloogia, metallilõikepinkide ja -instrumentide erialal.

Pärast kõrgkooli lõpetamist 1973. a. töötas 1995. a-ni Tartu Põllutöömashinates "Võit" konstruktori, peatehnoloogi ja peainsenerina. Kuni ülikooli raamatukokku tööleasumiseni 1996. a. aprillis oli ta AS Tallus tegev-direktor.

Raamatukogu peainsenerina oli Leo Puusepa esimeseks ülesandeks tehnosüsteemide töö tagamine, et maja saaks häireteta töötada. Selleks tuli esmalt saada ülevaade süsteemide tegelikust seisundist, leida kriitilised kohad ning need korda teha. Järgmiseks eesmärgiks on vananenud süsteemide kompleksne ümberehitus vastavalt võimalustele.

Leo Puusepa perekonnas kasvab kaks tütart.

ILONA SMUŠKINA

50

Ilona (ametlikult Ilana) Smuškina, neiuna Beljaikina, sündis 20. novembril 1948. aastal Pärnus teenistujate perekonnas. Ilonat on maast-madalast ümbritsenud eesti-keelne ja eestimeelne keskkond, kuigi tema kodune keel oli vene keel ja keskkoolgi venekeelne. Lõputunnistuse sai Ilona Pärnu 3. Keskkoolist 1966. aastal. Edasi jätkus haridustee Tallinna Pedagoogilises Instituudis, mille Ilona lõpetas 1974. aastal saksa keele õpetaja diplomiga. Instituudiaega jäi ka oluline sündmus isiklikus elus — abiellumine ja poeg Mihhaili sünd 1972. aastal.

Tartu tuli Ilona ellu 1974. aastal. 20. augustil asus ta tööle ülikooli raamatukogu välisvahetuse sektorisse raamatukoguhoidjana. Seitset aastat välisvahetuse sektoris meenutab Ilona kui põnevat aega, mil toimus aktiivne väliskirjanduse komplekteerimine. Vahetuspartnerid ja maad olid töötajate vahel jagatud — Ilona tegeles kõikide saksakeelsete ja Euroopa sotsialismimaadega.

Ilona on toimekas ja tegutseja, ta vajab vaheldust. Nii juhtuski, et 1982. aasta novembris, kui moodustati ideelise kasvatustöö osakond, pakkus toonane osakonnajuhataja Kersti Kikkas Ilonale ekskursioonide ja delegatsioonide vastuvõtmise korraldamist.

Hea suhtleja ja aktiivse inimesena oli Ilona sellele tööle igati sobilik. Kaks kuud oli Ilona osakonnajuhataja “parem käsi” ning veebruarist 1983 asus ta ise sellele ametikohale. Osakond on üle elanud erinevaid aegu, nimemuutusi, erinevaid koosseise — ja kõike seda Ilona juhataja käe all.

1999. a. augustis täitub Ilonal 25 aastat esimesest tööpäevast Tartu Ülikooli Raamatukogus. Teda tuntakse kui inimest, kes suudab lahendada ka keerukaid äkksituatsioone. Ilona saab hästi läbi kolleegidega, on tolerantne ja samas ka otsekohene. Tema tegemisi ja toimetamisi raamatukogus saadab lause: “Kui vaja, teeme ära!” Suhtudes ergu nährviga kõigesse raamatukogus toimuvasse, on Ilona andnud oma panuse paljudesse tööloikudesse. Ta on koostanud metoodilisi juhendeid ekskursioonide läbiviimiseks ja raamatunäituste korraldamiseks, kaasa löönud teadustöös, läbi viinud lugejaküsitlusi, esindanud raamatukogu rahvusvahelistel raamatumessidel, vahendanud otsesuhteid kirjastustega *Lange & Springer* ning *Karger*, teinud näitusi, tutvustanud arvukatele külalistele ülikooli raamatukogu. Palju energiat ja head tahtmist on nõudnud raamatukogu konverentsikeskuse käima lükkamine, raamatukogu tutvustavate videofilmide tegemine — “Rebane raamatukogus” (1995) ja “*Hortus Secretorum in Bibliotheca Tartuensis*” (1997), viimase eest sai Ilona raamatukogu aastapremia (1998). Kõike ei jõuagi siinkohal üles loetleda ja kas ongi vaja, tema tegemised paistavad meile iga päev niigi kätte.

Tänu headele kontaktidele kolleegidega välismaal on Ilonal õnnestunud end mitmel korral täiendada: 1994. a. Goethe Instituudi korraldatud kursustel Berliinis, 1996. a. Saksa-

maa Raamatukogunduse Instituudi seminaril Kölnis, 1998. a. 12-es Saksamaa raamatukogus tutvumas PR-tööga.

Vahest iseloomustab Ilona suhtumist raamatukogusse ja oma töösse tema enda öeldu: "Ma olen Tartu Ülikooli Raamatukogu patrioot, kui ma mõtlen raamatukogule, siis mõtlen — MINU raamatukogu."

Ilonal on palju sõpru, ta on väga osavõtlik, südamlilik, seltskondlik. Tema rõõmsameelsus, lõbusus ja hea huumor on nakatavad.

Ilona on hoolitsev ja hea ema oma kahele täiskasvanud lapsele, armastav abikaasa, suurepärane perenaine. Ta külalislahkus on imetlemist väärt. Ilona on inimene, kellele on omane aktiivne eluhoiak. Kuid aeg-ajalt vajab temagi omaette olemist.

VALENTINA SELGE

50

Valentina (Valli) Selge, neiuna Schulz, sündis 2. dets. 1948. a. Tartumaal Kambjas. Koolitee algas 1956. a. Kambja 8-kl. koolis, jätkus 1964 Tartu 7. Keskkoolis, mille lõpetamise järel 1967. a. astus Tartu Riikliku Ülikooli majandusteaduskonda. Haridustee võttis kokku 1971. a. väljaantud diplom.

Tööaastad algasid Tartu Kaubandusvalitsuses, kust 13 aastat hiljem, 1984. a. Valli lahkus, et asuda ülikooli raamatukogu köitekoja juhataja kohale. Selles ametis jätkab ta tänini.

Valli peres on üksteist toetamas poeg Anti, minia Eve, pojatütar Õnneleid ja tütar Iiri.

MALLE ERNITS

50

Malle Ernits sündis 18. dets. 1948. a. Tartus. 1967. aastal lõpetas ta A. H. Tammsaare nim. Tartu I Keskkooli (praegu HTG). Aastatel 1978–1984 õppis Tartu Riiklikus Ülikoolis vene keelt ja kirjandust.

Ülikooli raamatukogus töötab Malle alates 1970. aastast, algul hoiuosakonnas, 1992. aastast teaduskirjanduse kojulaenutuse sektori juhatajana, 1997. aastast hoiuosakonna pearaamatukoguhoidjana, kelle ülesannetesse kuulub igapäevane laenutus- ja infolauatöö korraldamine. Tasa-kaalukalt ja asjatundlikult on ta lahendanud lugejate teenindamisel tekkinud ebakohti ja probleeme.

Seoses raamatukogu üleminekul INNOPAC süsteemile, on ta praegu tegev INNOPAC-i teenindusmooduli rakendamisega, siin kulub marjaks ära tema aktiivsus ja energiline pealehakkamine. Talle omase visaduse ja põhjalikkusega oli ta eestvedajaks lugejate elektroonilise andmebaasi koostamisel ja töölerakendamisel ning raamatukogu infolaua töö ümberkorraldamisel.

Kolleegid tunnevad Mallet kui meeldivat, väga töökat ja kohusetundlikku inimest, kellega on äärmiselt meeldiv koos töötada.

HELVI SOONTAK

70

Helvi Soontak on sündinud 28. dets. 1928. a. Tartus teenistujate perekonnas. Kooliteed alustas Tartus ja jätkas Viljandi Kultuurharidustöö Koolis. 1962. a. lõpetas ta selle raamatukogunduse osakonna.

Aastatel 1951–1964 töötas Helvi raamatukoguhoidjana Gogoli nim. Tartu Linna Keskraamatukogus.

1964. a. tuli Helvi tööle ülikooli raamatukogu teenindusosakonda, algul raamatukoguhoidjaks, 1984. aastast kuni pensionile jäämiseni 1996. a. mai lõpus oli ta vanemraamatukoguhoidja. Alates 1997. a. veebruarist on Helvi Soontak jälle raamatukogus, seekord koristajana.

Raamatukogutöötajana oli Helvi Soontak täpne ja nõudlik nii enese kui ka lugejate suhtes, töössesuhtumiselt äärmiselt korrektne ja kohusetundlik, kolleegina alati teistega arvestav. Ka täna, kui ta hoolitseb vaid puhta töökeskkonna eest, teeb ta seda temale omase põhjalikkusega.

Helvi on hea ema oma pojale ja hoolitsev vanaema kahele lapselapsele.

Tänuks tehtud töö eest autasustas rektor Helvi Soontaki tema 70. sünnipäeval Tartu Ülikooli väikese medaliga.

ERIKA NUGIN 85

Erika Nugin töötas raamatukogus aastatel 1947–1983, seega 36 aastat. Alates kataloogimisosakonna loomisest 1958. a. töötas ta seal. 1956. a-st oli ta vanemraamatukoguhoidja, 1979. a-st pearaamatukoguhoidja ametikohal.

Kolleegid mäletavad Erikat toreda ja rõõmsameelse inimesena. Tema igahommikune tervitus süstis kaas-töötajatesse helge meeleolu, millest jätkus kogu päevaks. Ka pärast pikki tööaastaid säilitas ta hea rühi ja sirge selja.

Õnnitleme auväärset tähtpäeval.

TIINA NURK 80

Esimene koondamislaine raamatukogus saatis Tiina 31. jaanuaril 1993. aastal pensionipõlve pidama, kuid ergast teoinimest ei ole kerge käskkirjaga puhkama panna. Kuigi seljataga oli 40 tööaastat kunstiajaloolasena, millest pool Tartu Kunstimuseumis ja teine pool ülikooli raamatukogus, ning uurijapagasisse oli kogunenud üle 140 teadusliku ja populaarteadusliku artikli, arvukaid ettekandeid ja loenguid, rida näitusekatalooge, kaks monograafiat, kaks vanagraafika albumit ning neli kataloogi — oli ikka veel midagi pooleli või mõttes. Töö jätkus ja kõigi rõõmuks ilmusid 1993. a. pikka aega trükivalgust oodanud järjekordsed vihikud ülikooli raamatukogu vanagraafika kataloogide sarjast, seekordsed hõlmasid saksa 15.–17. ja 18. sajandi estambikunsti. Ka paar aastat hiljem, Karl Morgensterni 225. sünniaastapäeval korraldatud ettekandepäeval oli Tiina taas oma endistele kolleegidele toeks.

Ettekande “Karl Morgensterni reisimälestusi Prantsusmaalt 1809. a.” koostas Tiina reisimehe raskeltloetavate päevikumärkmete põhjal, mille lugemist ja kommenteerimist võimaldasid mitte üksnes kunstiajaloolase haridus, vaid samavõrd ka Tiina hea keelteoskus ning aastatepikkune uurijakogemus gooti kirjas käsikirjade lugemisel. 1997. a. jõudis kokkuvõteteni kauaaegne töö saksa litograafia inkunaablite selgitamisel ja uurimisel meie graafikakogus ning vanades raamatutes. Ajakirja “Raamatukogu” raamatuloorubriigis ilmunud artikkel ülikooli raamatukogu varastest litograafiatest avardas ühtlasi pilti käsi-

kirjade ja haruldaste raamatute osakonna teemavaldkondadest. Samal aastal ilmunud saksa litograafia inkunaablite kataloogi kroonis edu 1998. aasta F. Puksoo auhinna konkursil.

Lähemad kolleegid teavad, kui edumeelne on Tiina viimastel aastatel oma koduste “olmeprojektide” teostamisel. Lõpuks on aega sellekski.

Õnnitlesime ja tänasime Tiina Nurka tema tähtpäeval 2. septembril. Selleks ajaks on Tiinal möödas traditsiooniline suvi Vääna-Jõesuus ja ta on alati pruunikspõlenum ning merekargem kui ükski tema noorematest kolleegidest. Täname teda ka tänagi ja soovime lugupeetud ning armastatud Tiinale jätkuvalt tervist, sisustamaks päevi kadestamist väärt reipuse ja teadmishimuga ning loodame, et hea idee korral on ta endiselt tööle nakatatav.

60. sünnipäev

koristaja **EDA RIIVES** — 24. aprill

50. sünnipäev

tuletõrjetehnik **HILLE-LIIS MÄGI** — 25. september

IN MEMORIAM

MEENUTADES ILME MESIPUUD

6. 07. 1926 – 15. 09. 1998

Mõningaid eluloolisi andmeid Ilme Mesipuu isiklikust toimikust TÜ personaliosakonnas.

Sünd ja vanemad: 6. juulil 1926 Tartus, isa laevakapten, ema kodune, isa hukkus Leningradi blokaadis.

Hariduskäik: Tartu linna 6. algkool, Tartu Kaubanduskeskkool 1940–1943.

Teenistuskäik:

III 1944 – VIII 1944 — Kallaste linnavalitsuse praktikant,

XI 1944 – XI 1948 — Tartu kaubastu kaadrite osakonna inspektor,

XII 1948 – IV 1949 — ENSV TA Raamatukogu ajutine töötaja (tööpaigaga Tartus ülikooli raamatukogus),

15. V 1949 – 31. I 1993 — ülikooli raamatukogus (ametisse määramisi: 15. V 1949 — raamatukoguhoidja, 1. II 1952 —

vanemraamatukoguhoidja, 16. X 1976 — pearaamatukoguhoidja, 16. XI 1982 — operaator, koondatud alates 01. II 1993).

Iseloomustusest: kohusetundlik, töökas, korrektne, viisakas, abivalmis, lugejatega suhtlemisel tähelepanelik; tagasihoidlik, aus, resoluutne. Olnud NLKP alorganisationsiooni sekretäri asetäitja.

* * *

Inimestest, kes meie hulgast on lahkunud, jäävad alles andmed arhiividesse ning muljed ja mälestused. Elatud elud mahuvad vaid nappidesse ridadesse, eripalgelistesse meenutustesse.

Ilme Mesipuu oli minu esimene ülemus esimesel töökohal raamatukogu erifondi osakonnas pärast ülikooli lõpetamist 1979. aastal. Ja kuigi ma juba enam ammu ei tööta erihoidus, olen raamatukogule truuks jäänud tänase päevani. Üks olulisemaid põhjusi selles on kindlasti meeldiv algus, milles oli väga suur roll ka Ilmel.

Ma ei ole pädev hindamaks Ilme rolli erihoiduosakonna juhatajana. Oskan vaid öelda, et kui raamatukogutöötaja oli ta äärmiselt kohusetundlik ja töökas, ka põhimõttekindel, kui olukord seda nõudis. Ta oli sajaprotsendiliselt usaldusväärne oma tegudes ja lubadustes, enesekriitiline, kahtlemata väga kompetentne oma töös, olles seotud Tartu Ülikooli Raamatukoguga üle neljakümne aasta. Ma arvan, et vaikselt ja talle omasel tagasihoidlikul moel tegi ta erifondis lugejate heaks rohkem, kui seda ehk lubasid reeglid ja ettekirjutused.

Võin kindlalt öelda, et olen oma elus kohanud väga vähe nii häid ja altruistlikke inimesi kui Ilme. Tahaksin eraldi välja tuua mõned tema iseloomuomadused.

Kõigepealt sõbralikkus ja delikaatsus. Ilme oskas osakonnas luua meeldiva ja pingevaba töökeskkonna ning sõbraliku ja ühtehoidva pere. Tema suhtumine kolleegidesse ja sõpradesse oli imetlusväärne. Ta oskas märgata nii lähedaste kolleegide rõõmu kui kurbust ning oli alati valmis delikaatselt aitama. Meeles püsisid mitte ainult kolleegide sünnipäevad, vaid ka nende pereliikmete omad. Kuna tal endal kahjuks lapsi polnud, siis suhtus ta suure soojusega sõprade ja kolleegide lastesse ning elas nende käekäigule kaasa.

Tahaksin kindlasti rõhutada ka tema uudishimulikkust ja avatud suhtumist maailmasjadesse. Ilmega oli väga mõnus elust-olust rääkida. Eriti sümpaatne oli see, et ta kunagi ei kippunud kedagi ega midagi lahterdama, vaid aktsepteeris rahulikult ka teistsuguseid arvamusi. Tolerantsus ja püüd mõista iseloomustasid kogu tema ellusuhtumist.

Üks iseloomujoon väärib Ilme juures kindlasti eraldi äramärkimist — see oli äärmine tagasihoidlikkus. Ilme oli alati tagaplaanil, avalik tunnustus ja suuresõnaline kiitus panid teda kohmetuma. Talle meeldis rohkem anda kui saada.

Sõprade ja kolleegide mälestustesse jääb Ilme kui südamlík, aga samas põhimõttekindel inimene. Ta ei vahetanud oma suhtumisi vastavalt sellele, kustpoolt tuul puhus, vaid elas südametunnistuse järgi, mis lubas tal inimesi mõista ja armastada.

Marvi Pulver

**LIBER DATICUS BIBLIOTHECAE
UNIVERSITATIS TARTUENSIS 1998**

Jaanuar

Kalaliit 2 Proceedings of the 14th Baltic Marine Biologists Symposium. Tallinn, 1997.

T. Meikar 6 Eesti dendrofloora uuringud. 2. Tallinn, 1997. * Töid eesti metsateaduse klassikast. 1. Tartu, 1997. * Akadeemilise Metsaseltsi Toimetised. 9. Tartu, 1997.

J. Panksepp 34 Animal Behaviour 1972–1980.

J. Mikk 3 Das Bildungswesen in der Bundesrepublik Deutschland. Bonn, 1996. * Reading Research Quarterly 1997, Vol. 32, 1, 2.

Volkswagen-Stiftung 1 Handbuch der historischen Buchbestände in Deutschland. Bd. 13. Hildesheim, 1997.

Blackwelli kirjastus 1 Greening the Millennium? The New Politics of the Environment. Oxford, 1997.

P. E. Thompson 1 Thompson. Roo and Henry's Book Number 2. Pasadena, 1997.

D. H. Chang 2 International Journal of Comparative and Applied Criminal Justice, Vol. 20, 1–2; Vol. 21, 1–2.

Radio Korea International 1 The History of Korea. Seoul, 1996. Diskett.

Maailmapanga Tallinna filiaal 2 MIGA Annual Report 1997. Washington. * Privatization and Restructuring in Central and Eastern Europe. (World Bank Technical Paper 1997, No 368).

V. Masing 65 Scientific American 1994–1996. * The Sciences 1995. * CD-ROM Today 1994–1995.

H. Tankler 3 Вопросы истории естествознания и техники. Москва, 1996, № 3, 4; 1997, № 1.

D. A. Loeber 13 Lēbers. Rakstu krājums. 1–7. Rīga, 1996. * Lēbers. Dokumentu izvēle un personālais bibliogrāfiskais rādītājs. Rīga, 1995. * Liberu. Kopā ar bibliogrāfijā minēto personu rādītāju. Hamburga, 1997. * Ieskats Latvijas Senāta spriedumos un senatora Augusta Lēbera rakstos (1920–1938). Rīga, 1992. * Loebers. Vekseļu un čeku tiesību pārskats. Rīga, 1993. * Loebers. Eewads teesību zinībās. Rīga, 1994. * August Loeber und Estland. Rīga, 1998.

N. Hollberg 63 PC Magazin 1995–1996. * Markt und Technik 1995–1997. * Design und Elektronik 1995–1997.

H. Hoffmann 53 GEO 1984–1987.

G. Reiman 72 1997. a. meditsiinajakirjad (16 erinevat nim.).

Österreich-Kooperation 2 Raisch. So weit die Netze tragen. München, 1996. (Gemeindepsychologische Perspektiven; 9). * Schnarren. Gemeinwohl und Gesellschaftsordnung. Wien, 1997. (Beiträge zum Naturrecht; 2).

- Tartu linnaarst 34** Stressi teejuht. Kuidas saada lahti liigsest pingest? Tallinn, 1997.
- S. Rütman 26** The Story of Civilization (Vol. 1–11) jt. ajalooalased teosed.
- N. Hollberg 9** Ajalooalane ja ilukirjandus (1963–1971, 1991).
- Ökoloogia Instituut 8** Ratás, Nilson. Small Islands of Estonia. Tallinn, 1997. * Institute of Ecology : Annual Report 1996–1997. Tallinn, 1997.
- Eesti kirjastajad 17** Toidukäitluse hügieeninõuded. * Volma, Õunap. Eesti üraseklaste (*Coleoptera, Scolytidae*) määraja. Tartu, 1997. * Eestlased Kanadas fotodel. 1996. * Eesti Televisioon 1995–1997.
- Historisches Seminar der Universität Bonn 8** Dokumentation der Vertreibung der Deutschen aus Ost-Mitteleuropa.
- Eesti Antroposoofiline Selts 5** Steiner. Sissejuhatus ülemeelelisse maailmatunnetusse ja inimese määratlusse. Tallinn, 1996.
- M. Piir 14** Kaunist Tervist 1996, nr. 1–4; 1997, nr. 1 (5).
- L. Kurrik 6** Kurrik. Wissenschaft, Philosophie und Kritik der Schulphilosophie. Tallinn, 1998.
- A. Ponedelnikov 1** Антон Павлович Чехов : Альбом иллюстраций и документов. Москва, 1944.
- Volkswagen-Stiftung 1** Handbuch der historischen Buchbestände in Deutschland. Bd. 11. Hildesheim, 1997.
- Embassy of the Islamic Republic of Iran 2** Gulistan 1997, Vol. 1, No 1–2.
- Eesti Pank 4** Eesti Panga bülletään 1997, nr. 7 (38).

Veebruar

- E. Sepp 1** Meiss, Beatson. The Belles Heures of Jean, Duke of Berry. New York, 1974.
- J. Panksepp 3** Baron. Psychology : The Essential Science. Boston, 1989. * Myers. Psychology. New York, 1992. * Wood, S., Wood, E. The World of Psychology. Boston, 1996.
- E. Simon 3** Simon. Bibliotheks- und Informationssysteme in Spanien und den latein-amerikanischen Ländern. München, 1992. * Simon. Bibliothekswesen in England. München, 1985. * Simon. Bibliothekswesen in Frankreich. München, 1986.
- Toronto Tartu Instituut 135** Ilu- ja teaduskirjandus.
- A. Kree 3** Kree. Põhjalvalgeni. Tartu, 1997.
- R. T. Lindroos 27** Ilukirjandus.
- Eesti Suursaatkond Riias 2** Who is who in Latvia 1996. Riga, 1996.
- Läti Kultuuriakadeemia 1** Kubulina. Monogrāfija “Vizma Belševicu”. Riga, 1998.
- Московский общественный научный фонд 5** Шаблинский. Пределы власти. За Российскую конституционную реформу (1989–1995 гг.). Москва, 1997. * Конституции государств Центральной и Восточной Европы. Москва, 1997. * Афанасьев.

Клиентелизм и Российская государственность. Москва, 1997. * Варламова, Пахотенко. Между единогласием и волей большинства. Москва, 1997.

Tõnisson 2 Книга перемен. 1–2. Москва, 1960.

Firma “Grindeks” 1 No grindēja līdz mūsdienām. Rīga, 1996.

S. Ravnskov, L. Ravnskov, P. Ravnskov-Renström 504 Psühhiaatriaalne kirjandus.

Tartu Üliõpilaste Looduskaitsering 25 Rahvusvahelised finantsinstitutsioonid, Ida-Euroopa ja keskkond 1995, nr. 1; 1996, nr. 2–5.

M. Männik 62 The Journal of Immunology 1967–1982.

Tallinna Toompea Kaarli kogudus 1 Kaarli kirik ja kogudus. Tallinn, 1997.

Volkswagen-Stiftung 1 Handbuch deutscher historischer Buchbestände in Europa. Bd. 2. Hildesheim, 1997.

D. A. Loeber 1 Latvijas Senāta senators Augusts Lēbers. Rīga, 1997.

E. Aruja 2 Frye. The Educated Imagination. Toronto, 1963.

AS Juura 3 Law review. 2. Tallinn, 1997.

Kirjastus “Koolibri” 42 Teaduskirjandus.

Märts

P. Egardt 6 Memorandum on Conditions for Growth and Development in the Baltic Sea Region. Stockholm, 1998. * Hobér. Protection of Property Rights in the Baltic Sea Region — Potemkin Villages or Reality? Stockholm, 1998. * The Economic Situation in the Baltic Sea Region. Stockholm, 1998. * Transport in the Baltic Sea Region. Stockholm, 1998. * Hirvensalo, Hazley. Barriers to Foreign Direct Investments in the Baltic Sea Region. Stockholm, 1998.

Örebro Ülikooli raamatukogu 52 *Varia*.

M. Lepajõe 1 Jutikkala. Tie perinteisestä modernin yhteisön kuolleisuuteen Pohjois-Savossa. Kuopio, 1997.

E. Ilja 69 Maailma maad ja rahvad : India. Tartu, 1931. * Naiste Hääl 1928, nr. 1. * Naiste Töö ja Elu 1925, nr. 2, 4–9, 11–12; 1926, nr. 1–11; 1927, nr. 1–3. * Kodu 1922, nr. 10/11–15; 1923, nr. 1–3, 5–18, 20–21; 1924, nr. 1–4, 6–9, 11–24; 1925, nr. 9.

H. G. v. Schnering ja von Kruedeneri perekond 252 Peamiselt saksakeelne *Estica*-alane kirjandus.

U. Nõu 1 Йонссон, Карьялайнен. В помощь малому предпринимателю. Турку, 1996.

Nahahaiguste kliinik 5 Sugulisel teel nakkavate haiguste ravi ja profülaktika. Tartu, 1997.

Eesti Akadeemiline Raamatukogu 2 Аладьев и др. Основы информатики. Москва, 1998.

R. Hall 59 Meditsiiniajakirjad (1997).

M. Singer 2 Singer. The Future of International Human Rights. Washington, 1997. * International Rule of Law Center Occasional Papers, Second Series 1997, 1.

- Keski-Suomen Kirjailijat ry. 2** Metsonsulka Aikakirja. Jyväskylä, 1992. * Runoterassi — Keski-Suomen Kirjailijoiden lehti 1997, nr. 4.
- Soome piirivalve 1** Finland's Landscapes, and Urban and Rural Milieus. Helsinki, 1994.
- Bibliothèque Nationale de France 2** Mellot, Queval. Répertoire d'imprimeurs/libraires XVIe–XVIIIe siècle. Etat en 1995. Paris, 1997. * Répertoire d'imprimeurs/libraires XVIe–XVIIIe siècle. Etat au 31 décembre 1990. Paris, 1991.
- Instituto Italiano per gli Studi Filosofici 4** Ordine. Giordano Bruno and the Philosophy of the Ass. New Haven, 1996. * Bessarione e l'Umenesimo. Napoli, 1994. * Mitterrand. Onze discours sur l'Europe (1982–1995). Napoli, 1996. * Descartes : Principia philosophiae (1644–1994). Napoli, 1996.
- Eesti Rahvusraamatukogu 1** A Media Guidebook. Washington, 1995.
- V. Masing 1** Berichte des Institutes für Landschafts- und Pflanzenökologie der Universität Hohenheim. Heft 6. Hohenheim, 1997.
- L. Teivainen 1** Teivainen. Ihmisen arvoitus. Saarijärvi, 1997.
- Blackwelli kirjastus 1** The Digital Phoenix. Oxford, 1998.
- Soome Instituut 6** Ilukirjandus.
- V. Salo 11** *Varia*.
- Örebro Ülikooli raamatukogu 6** Filosoofiaalased väitekirjad.
- L. Bückling 1** Всемирное слово. Санкт-Петербург, 1996, № 9.
- Leedu Seim 31** Valstybes žinios 1997, nr. 113–120; 1998, nr. 1–21.
- H. G. v. Schnering ja von Kruedeneri perekond 969** *Varia*.
- O. Gruenwald 1** Gruenwald. The Yugoslav Search for Man. South Hadley, 1983.
- Sotsiaalministeerium 30** Valik Eesti töö- ja sotsiaaloiguse alaseid õigusakte. 1–3. Tallinn, 1998.
- Antsla Keskkool 3** Elukillud. 3. 1997.
- Eesti Pank 10** Rahapoliitiline ülevaade. Tallinn, 1998.
- J. Mikk 1** Journal of Quantitative Linguistics 1997, Vol. 4, 1–3.
- K. Tikko 1** Hillier. Arvo Pärt. Oxford, 1997.
- E. Aruja 2** Grayling. An Introduction to Philosophical Logic. Oxford, 1997. * Wittgenstein. Philosophical Investigations. Oxford, 1997.
- A. A. Al-Yāfi 1** Bāshā. Quṭb al – ‘Aṣr ‘Umar Al-Yāfi. Damascus, 1996.
- Eesti Rahvusraamatukogu 3** Marandi. Must-valge lipu all. Stockholm, 1997.
- L. Loo 2** Loo. Mälestusi. Vancouver, 1994.
- E. Lüdиг 6** Lüdиг. Peter Paul Lüdиг Peterburis, Eestis, Saksamaal ja USA-s. Toronto, 1995.
- Volkswagen-Stiftung 1** Handbuch der historischen Buchbestände in Deutschland. Bd. 2:1. Hildesheim, 1998.
- L. Bückling 1** Idäntutkimus 1997, nr. 3.

- K. Taniloo-Tekkel 1** Komendant. 18 Years with Architect Louis I. Kahn. Englewood, 1975.
- Modern Language Association 6** Sõnaraamatud.
- A. Palm 2** Läänemaa ja Haapsalu. Tallinn, 1998.
- M. Jesse 5** Normand, Weber. Sotsiaalne ravikindlustus. Tallinn, 1998.
- Narva Linnamuuseum 1** Narva kosk ja Kreenholmi Manufaktuur. Narva, 1997.
- E. Aruja 52** *Varia*.
- K. Sommer 1** Sommer. Geboren in Moskau. München, 1997.
- Bundesministerium für Umwelt, Naturschutz und Reaktorsicherheit 1** The EBCC Atlas of European Breeding Birds. London, 1997.
- P. Voswinckel 2** Voswinckel. Der schwarze Urin. Berlin, 1993. * Voswinckel. 50 Jahre Deutsche Gesellschaft für Hämatologie und Onkologie. Würzburg, 1987.
- H. Tankler 2** Kraepelin. Memoirs. Berlin, 1987. * Hermann Cohen (1842–1918). (Schriften der Universitätsbibliothek Marburg; 63).
- M. Meigas Eberth 6** Phillips. Emergence of the Divine Child. New Mexico, 1990. * Phillips. Healing Communication. New Mexico, 1996. * Redfield, Adrienne. The Celestine Prophecy : An Experiential Guide. London, 1997. * Redfield. The Celestine Prophecy : An Adventure. London, 1997. * Hay. You Can Heal Your Life. Santa Monica, 1984. * Chopra. The Seven Spiritual Laws of Success. London, 1997.
- J. Rähesoo 1** Slavic and East European Performance 1997, Vol. 17, 2.
- Prantsuse Saatkond 1** Champonnois, Labriolle. L'Estonie. Paris, 1997.
- V. Masing 16** Bonnier de La Mosson. Deuxième Cabinet d'Histoire Naturelle, ou Cabinet des Insectes et autres Animaux desséchés. Paris, 1996. * Global Mire and Peatland Conservation. Ottawa, 1996. * Virtanen, Euroala. Middle Oroarctic Vegetation in Finland and Middle-Northern Arctic Vegetation on Svalbard. Uppsala, 1997. * Loodusteadustealased separaadid.
- Music Library Wellesley College 7** Muusikakirjandus, noodid.
- P. Mosher 1** Meyerson, Winegrad. Gladly Learn and Gladly Teach. Philadelphia, 1978.
- S. Olesk 1** Oras, Ivask. Akadeemia kirjades. Tartu, 1997.
- Eesti Tervishoiu Muuseum 3** Eesti Tervishoiu Muuseum, nr. 2–4.
- E. Taniloo 4** Ennecerus u. a. Lehrbuch des bürgerl. Rechts. Bd. 2, Abt. 1, 3. Marburg, 1921–1923. * Ennecerus. Lehrbuch... Bd. 1, Abt. 1. Marburg, s. a.; Bd. 2, Abt. 2. Marburg, 1923.
- Music Library Wellesley College 1** Tovey. A Companion to Beethoven's Pianoforte Sonatas. London, 1931.
- H. G. v. Schnering ja von Kruedeneri perekond 523** Peamiselt saksakeelne *Esticalane* kirjandus.
- K. Taniloo-Tekkel 3** National Aeronauts and Space Administration. *S. l., s. a.* * Nasa. Space. *S. l., s. a.* * Laaman. Eesti iseseisvuse sünn. Stockholm, 1964.

Aprill

- R. Lauer 3** Lauer. Schriftenverzeichnis 1959–1995. Göttingen, 1996. (Kleine Schriften zur Slavistik; 15). * Kroll. Epochen der polnischen Literatur. Göttingen, 1996. (Kleine Schriften zur Slavistik; 16). * Vorträge und Abhandlungen zur Slavistik. Bd. 25. München, 1995.
- P. Tergum 1** Tergum. Leise Laute. Lausanne, 1991.
- V. Sillasoo 132** Nõukogude Naine 1964–1968. * Pioneer 1973. * Täheke 1967–1971.
- I. Külmoja 3** Шведова, Белоусова. Система местоимений как исход смыслового строения языка и его смысловых категорий. Москва, 1995. * Словарь. Грамматика. Текст. Москва, 1996. * Тороп. Достоевский : история и идеология. Тарту, 1997.
- Teadus- ja arendusnõukogu 5** Eesti teaduse lühianalüüs 1993–1996. Tallinn, 1998.
- “Hüüdja Hääle” toimetus 15** Hüüdja Hääle 1998, nr. 1–3. * Wilkerson. Elujõud. 1–2. S. I., 1998.
- I. Külmoja 2** Atti del colloquio lingue slave e lingue romanze : un confronto Firenze, 25–26 gennaio 1985. Firenze, 1985. * Sottofattori. I prefissi dei verbi russi : natura, significate, uso. Vicenza, 1991.
- L. Kisseljova 1** Culture and History 1997, No 14.
- Valga Maavalitsus 3** Eksliibris. S. I., 1997.
- Keskkonnaministeerium 39** Keskkonnavaline kirjandus.
- R. Hall 37** Meditsiiniajakirjad.
- Soome autorid 32** Radioloogia. 1995. * Üldarsti käsiraamat. 1996. * Vaktsineerija käsiraamat. 1994.
- Z. Kuznetsova 1** Лавринович. Альбертина. Калининград, 1995.
- U. Peterson 1** Peterson jt. Eestimaa nähtuna kosmosest. Tallinn, 1998.
- Tartu Saksa Kultuuri Instituut 1** Остромирово Евангелие 1056–1057. Ленинград, 1988.
- V. Masing 2** Annual Report of the Estonian Academy of Sciences 1994, 1995.
- Tartu Maavalitsus 10** Tartumaa 2000+. Tartu, 1998.
- R.-L. Pennala 1** Pennala. Viron maalaisten elinympäristöä maaorjuudesta nykyaikaan kirjailijoiden ja kuvien kertomana. Osa 1. Oulu, 1977.
- Kulturstiftung der Deutschen Vertriebenen 2** Blumenwitz. Internationale Schutzmechanismen zur Durchsetzung von Minderheiten- und Volksgruppenrechten. Köln, 1997. * Der Beitritt der Staaten Ostmitteleuropas zur Europäischen Union und die Rechte der deutschen Volksgruppen und Minderheiten sowie der Vertriebenen. Köln, 1997.
- V. Salo 10** Ilukirjandus.
- K. Lepik 1** Lepik. Mälestus on pihlakas. Stockholm, 1998.

- V. Masing 2** Scholz. Johann Beckmann's Schriften zur Technologie aus weltanschaulicher Sicht betrachtet. Magdeburg, 1986. * Scholz. "...mit munterem Fleiße die Producte der Natur untersuchen...": Zur Weltanschauung Johann Beckmanns. Magdeburg, 1990.
- H. G. v. Schnering ja von Kruedeneri perekond 7** Saenger. Georg Philipp von Oettingen, ein baltischer Arzt und Politiker. Berlin, 1965. * Mann. Die baltischen Länder in der deutschen Kriegszielpublizistik 1914–1918. Tübingen, 1965. * Loodus-teadustealased väitekirjad.
- M. Meigas 3** Meigas. Emotions During Pregnancy and the Relationship of the Age of the Fetus to the Subjective Ratings by Pregnant Women. Berlin, 1982. * Pusta. L'U.R.S.S., les Droits de l'Homme et les Traités. Paris, 1957. * Umbliia. Estonian Oil Shale. *S. I.*, 1962.
- P. Olesk 1** Kreeka kirjanduse antoloogia. Tallinn, 1964.
- N. Nail 2** Bickert, Nail. Marburger Karzer-Buch. Marburg, 1995. * Bickert, Nail. Liebenswertes Lahn=Athen. Marburg, 1992.
- G. Mühlpfordt 4** Europa in der Frühen Neuzeit: Festschrift für Günter Mühlpfordt. Bd. 1–4. Weimar, 1997.
- J. Kaplan 14** Nachrichten aus Israel, Nr. 218–225, 228–233.
- S. Issakov 19** *Дневник* 1995, 1–6; 1996, 1–6; 1997, 3–4.
- J. Malin 2** Franco Leidi. Stockholm, 1992. * Phases. *Kalejdoskop*, 1985, nr. 3/4.
- A. Sepp 1** Viro vuosikirja 1996. Tallinna, 1995.
- O. Kurs 1** Kurs. Ingermanland — den brutna landförbindelsen mellan Estland och Finland. Göteborg, 1997.
- P. Virtaranta 1** Itämerensuomalaiset. Jyväskylä, 1995.
- Karjalan Sivistysseura ry. 2** Piitilä. Vienen Karjalaisten liiton ja Karjalan Sivistysseuran aikakauslehtien artikkelihakemisto 1906–1994. Helsinki, 1996. * Vuoristo. Suvulta suvulle. 2. Helsinki, 1996.
- A. Ranius 2** Ranius. Litteratur om Linköping. 1–2. Linköping, 1979, 1989.
- T. Farbregd 6** Ilukirjandus.
- S. Demidov 1** Вопросы истории естествознания и техники 1997, № 2. Москва, 1997.
- Karjala Haridusselts 2** Прибалтийско-финские народы. Jyväskylä, 1995. * Расила. История Финляндии. Petrozavodsk, 1996.
- A. Valk 1** Intercultural Communication and Contact. Stavanger, 1995.
- V. Masing 1** Eesti metsa-kasvukohatüübid. Tallinn, 1965.
- Z. Vehijima 1** Vehijima. Short History of our Society for the 50th Anniversary of the Society of Agricultural Meteorology of Japan. 1992.
- A. Pehap 1** Pehap. Seed Eluates on the Germination Blotter — a Germinability Test? Stockholm, 1972.
- Pennsylvania Ülikooli raamatukogu 21** Teadus- ja ilukirjandus.

- E. Geidik 4** Geidik. Assamalla amatsoonid. *S. l.*, 1997.
- TÜ klassikalise ja romaani filoloogia õppetool 16** Thesaurus Lingvae Latinae. Leipzig, 1984–1993.
- H. G. v. Schnering ja von Kruedeneri perekond 529** Peamiselt saksakeelne *Estica-*alane kirjandus.

Mai

- Sotsiaalministeerium 40** Prosotsiaalse kompetentsuse edendamine : Kognitiiv-käitumuslikud suunad kriminaalpreventsioonis ja kurjategijate rehabilitatsioonis. 1998.
- R. Neggo 1** Neggo. Muistseid jutte eakatele lastele ja mõned lisanäpped arhiivist. Santa Ana, 1996.
- R. T. Lindroos 30** Ilukirjandus.
- E. Aruja 23** Ilukirjandus.
- E. Kuusik 1** Kuusik. Umbjärve tagused laulud. Tartu, 1995.
- P. Peets 1** Peets. Raske tee. *S. l.*, 1996.
- Volkswagen-Stiftung 1** Handbuch der historischen Buchbestände in Deutschland. Hildesheim, 1997.
- G. Aher 1** Dorling Kindersley Ultimate Visual Dictionary. London, 1996.
- E. Aruja 1** Wittgenstein. Remarks on the Foundations of Mathematics. Oxford, 1998.
- O. A. Wiio 2** Wiio. Information and Communication. Helsinki, 1996. * Wiio. TV : Guilty or Not Guilty? Helsinki, 1998.
- V. Masing 1** Grandin. Long-Term Studies of Succession. Uppsala, 1998.
- Московский общественный научный фонд 1** East European Constitutional Review. Budapest, 1997, Vol. 6, 2, 3.
- Pennsylvania Ülikooli raamatukogu 58** Ilu- ja teaduskirjandus.
- L. Kisseljova 1** Щукин. Миф дворянского гнезда. Kraków, 1997.
- S. Schwarzband 2** Шварцбанд. История “Повестей Белкина”. Иерусалим, 1993. * Пушкинский сборник. Вып. 1. Иерусалим, 1997.
- J. Sootak 18** Eesti kriminaalõiguse arenguteedest. Tartu, 1997.
- Pennsylvania Ülikooli raamatukogu 58** Ilu- ja teaduskirjandus.
- T. Tampuu 1** Tampuu. Kuriteoga saaduks peetava vara kriminaalmenetluslik väljaandmine seaduslikule valdajale. Tartu, 1997.
- A. Nummert 1** Nummert. Toitumise adaptatsioon koduloomadel ning selle mõjutamine ensüümpreparaatidega. Tartu, 1997.
- V. Masing 1** Назимова. Секторно-зональные закономерности структуры лесного покрова (на примере гор Южной Сибири и бореальной Евразии). Красноярск, 1998.

- Pennsylvania Ülikooli raamatukogu 45** Biokeemia- ja molekulaarbioloogiaalane kirjandus.
- G. Reiman 69** Arstiteaduslik kirjandus.
- A. Kiviste 3** Matemaatilise statistika algteadmisi ja rakenduslikke näiteid MS Exceli keskkonnas. Tartu, 1998.
- V. Masing 2** Wiethold. Studien zur jüngeren postglazialen Vegetations- und Siedlungsgeschichte im östlichen Schleswig-Holstein. Bonn, 1998. * Lisa: Verzeichnis der Anlagen.
- M. Salupere 2** Jochmann. Die unzeitige Wahrheit. Leipzig, 1990. * Johann Georg Hamann 1730–1788. Bonn, 1988.
- Bundesminister für Bildung und Wissenschaft der BRD 1** Die Porträtsammlung der Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel. Bd. 31. München, 1998.
- Šveitsi Saatkond Riias 1** From Listard to Le Corbusier. Zürich, 1988.
- KJPS Kaplanite Osakond 3** The Army Chaplaincy. Spring 95, Summer 95, Summer 97.
- K. Osińska 1** Osińska. Leksykon teatru rosyjskiego XX wieku. Warszawa, 1997.
- A. Dulitšenko 3** Studia Russica Budapestiensia 1995, nr. 2–3. Budapest, 1995. * A magyarországi szláv nyelvtudomány bibliográfiája 1985-ig. Budapest, 1990. * Университет имени Этьеша Лоранда. Будапешт, 1979.
- J. Rapacka 1** Rapacka. Leksykon tradycji chowackich. Warszawa, 1997.
- Sabre Foundation 2** Shils. The Calling of Education. Chicago, 1997. * Shils. The Virtue of Civility. Indianapolis, 1997.
- R. Throckmorton 4** Morton. The Sandwich and the Plumber. Las Vegas, 1998. * Morton. The Picnic in the Woods. Las Vegas, 1982.
- J. Snook 1** Who's Who 1985. London, 1985.
- H. G. v. Schnering ja von Kruedeneri perekond 260** Võõrkeelne, peamiselt *Estica*-alane kirjandus.
- E. Aruja 69** *Varia*.
- Euler Kommission 1** Leonhard Euler. Briefwechsel mit Johann (I) Bernoulli und Niklaus (I) Bernoulli. Basel, 1998.
- M. Mikelsaar 5** Kliinilise mikrobioloogia käsiraamat. Tallinn, 1998.
- A. Jönsson 1** Jönsson. St. Bridget's Revelations to the Popes. Lund, 1997.
- A. Järvesoo 1** Järvesoo. Art Style Preference Relationships to Personological and Sociological Variables. Massachusetts, 1971.
- K. Org 19** Arstiteaduslik kirjandus.
- P. Thompson 1** Johnson, Marc. The Sound of Summer Running. New York: PolyGram, 1998. CD 3317.
- M. Tõns 1** Alain, Marie-Claire. Orgelmusik aus Norddeutschland. Masevaux, 1991. CD 3280.

Juuni

- R. Nieuweboer 1** Nieuweboer. The Altai Dialect of Plautdiitsch. Groningen, 1998.
- H. Mardiste 1** EMI. Report Series No 9. Tallinn, 1998.
- Poola Saatkond 164** *Varia*.
- Deutsch-baltischer Freundeskreis 42** Archiv der Gegenwart 1945–1973, 1975–1989.
- Maailemapanga Tallinna filiaal 3** Post-Conflict Reconstruction : The Role of the World Bank. Washington, 1998. * Transition 1997, Vol. 9, 2.
- V. Mihhailovski (Ukraina suursaadik Lätis) 1** Михайловская. Эмпериполезис : гипотезы и факты. Киев; Рига, 1998.
- V. Salo 6** Willmann. Juttud ja Teggud. Rooma, 1975. * Salo. Vello väike valge. S. L., 1974.
- K. Taniloo-Tekkel 1** Lattik. Tulge vee juurde. Toronto, 1961.
- Poola Saatkond 5** Videokassetid filmidega.
- A. Lenzner 1** Журнал акушерства и женских болезней. Санкт-Петербург, 1998.
- T. Musuralijev 2** Мусуралиев. Возможность направленных перестроек паттерна ЭЭГ у здоровых лиц в норме, при адаптации к высокогорью и у больных с нервно-психическими нарушениями с помощью метода адаптивного биоуправления. Бишкек, 1995.
- B. Kabur 1** Kooli näitelava. 11. Tallinn, 1967.
- V. Sermat 2** Silber, Little. Yugoslavia : Death of a Nation. New York, 1996. * Rosenberg. The Haunted Land. New York, 1996.
- U. King 12** Teoloogiaalane kirjandus.
- Eesti Saarte Kogu 5** Väikene saarte teejuht. S. L., 1998.
- Klaipeda Ülikooli raamatukogu 4** Polis. Lietuvos pajuris. Vilnius, 1996. * Tiltai, 1997, nr. 1, 2.
- Pennsylvania Ülikooli raamatukogu 3** Lea Translations and other Rhymes. Philadelphia, 1882. * Goulet. The Compendium Universitatis Parisiensis. Pennsylvania, 1928. * Smith. James Woodhouse. Philadelphia, 1918.
- Tundmatu annetaja (August Asu?) 18** Handbuch der Nadelholzkunde. Berlin, 1930. * 17 a.-ü. ajakirjandust.
- T. Meikar 1** Kremser. Epochen der Forstgeschichte Estlands. Tallinn, 1998.

Juuli

- Moskva Põhiseaduslike Uuringute Keskus 1** Варламова. Конституционный процесс в России (1990–1993 гг.). Москва, 1998.
- Venemaa TA Aafrika Instituut 1** Ученые записки. Вып. 2. Москва, 1998.
- Eesti Rahvusraamatukogu 87** Täppisteadustealane kirjandus.
- M. O. E. Hennies 8** Majandusteadustealane kirjandus.

M. Hendriks 4 Blavatsky. The Key to Theosophy. Pasadena, 1972. * Blavatsky. The Secret Doctrine, Vol. 1–2. Pasadena, 1977. * Purucker. Fundamentals of the Esoteric Philosophy. Pasadena, 1979.

Pennsylvania Ülikooli raamatukogu 21 *Varia*.

H. G. v. Schnering ja von Kruedeneri perekond 840 *Varia*.

A. Kasekamp 20 *Varia*.

August

V. Leito, U. Silberg 10 Leito, Silberg. Euroopa Liit tagantvaates. Tallinn, 1998.

H. G. v. Schnering ja von Kruedeneri perekond 78 Väitekirjad ja separaadid.

T. Nõmmik 1 Lilleorg. Kiriklik töö Soome Kaitsejõududes. Tartu, 1998.

T. Šahhovskaja 1 Шаскольский. Экономические отношения России и Шведского государства в 17 веке. Санкт-Петербург, 1998.

R. T. Lindroos 25 Ilukirjandus.

D. A. Loeber 9 Loeber. Erbrecht bei zweiter Ehe... Riga, 1899. * Die Fabrikgesetzgebung des Russischen Reiches. 1.–3. Aufl. Riga, 1894–1913. * Loeber. Tirdzniecibas tiesibu parskats. Riga, 1926. * Loeber. Lekcijas par eevadu teesibu zinatne. Riga, 1922. * Tirdzniecibas tiesibas. Riga, 1925. * Loeber. Ziivilteesibas un ziivilproceess. Riga, 1921. * Loeber. Wispahreja teesibu teorija. Riga, 1921.

I. Sarv 2 Kampmann. Kirjalikud harjutused eesti keele õppimiseks. 2. tr. Viljandi, 1905. * Grenzstein. Saksa keele õpetaja Eesti koolilastele. 2. kooliaasta, 3. tr. Dorpat, 1910.

Volkswagen-Stiftung 1 Handbuch deutscher historischer Buchbestände in Europa. Bd. 5. Hildesheim, 1998.

N. Hollberg 7 Deutschbaltisches biographisches Lexikon 1710–1960. Köln; Wedemark, 1998. * Sozialgeschichte der baltischen Deutschen. Köln, 1997. * Archiv der Gegenwart 1935, 1936, 1942, 1943, 1944.

S. Swahn 1 Swahn. Balzac et le merveilleux. Lund, 1991.

A. Vallas 3 Statistisk årsbok för Stockholm 1995, 1996, 1997.

D. G. Gee 2 Europrobe 1996 — Lithosphere Dynamics. Uppsala, 1996.

J. Kuum 1 Kuum. Kodumajandus Eestis. Tartu, 1997.

V. Viirsalu 2 Viirsalu. Julius Tiisfeldt — üliõpilasmaailmameister, edukas kergejõustiklane ja esimene orienteerumismeister. Tartu, 1998. * Viirsalu. Tartu orienteerumissport läbi aegade. Tartu, 1987.

P. Olesk 4 Mina olen mina. Viljandi, 1997. * Estonian Folk Costumes. Tallinn, 1998. * Estonian Art 1998, nr. 1. * Mulkide Almanak 1936, 1992.

September

- I. Kukk 1** Venss Kirklands. Riga, 1998.
- Õigustõlke Keskus 15** Valik Euroopa Liidu sotsiaalõigusakte. Kd. 1–3. Tallinn, 1998.
- J. Raud 11 a/k** Üksikud numbrid ajalehtedest : Vaba Eesti Sõna 1980–1982, 1986–1995; Meie Elu 1987–1988, 1990, 1994; Vaba Eestlane 1987–1992, 1994.
- A. Gus 1** Эхография органов малого таза у женщин. Вып. 1. Москва, 1997.
- Pennsylvania Ülikooli raamatukogu 30** Ilu- ja teaduskirjandus.
- L. Tihtonen 5** Tawastsjerna. Jean Sibelius. 1–5. Helsinki, 1989.
- S. ja P. Olesk 1** Viron perinnekuultuuri. Helsinki, 1997.
- Zoologia ja Botaanika Instituut 1** Present State and Future Fate of Lake Võrtsjärv. Tampere, 1998.
- P. Kaegbein 1** Baltische Bibliographie : Schrifttum über Estland, Lettland, Litauen. Marburg, 1997.
- Kirjastus “Saur” 1** Liber Quarterly 1998, Vol. 8, 1.
- United Nations Development Programme 3** Agenda 21. New York, 1997. * UNFPA Annual Report 1997.
- Stichting Israël en de Bijbel 3** Израиль и Библия. № 6, 7, 8, 1996–1998, Oudewater.
- U. S. Department of Labor 1** Employment and Training for America’s Homeless. Washington, 1998.
- R. Hall 61** Meditsiiniajakirjad.
- R. T. Lindroos 15** Ilukirjandus.
- Music Library, University of Virginia 58** The Journal of Musicology 1982–1997.
- P. Olesk 1** Книговедение : энциклопедический словарь. Москва, 1982.
- S. Issakov 2** Аман. Александр Мень : Свидетель своего времени. Москва, 1994. * Культовые здания Петербурга. Вып. 1. Санкт-Петербург, 1994.
- A. Jakobson 1** Maisenya. The Land of Unrealised Hopes. Minsk, 1997.
- N. Grebensky 1** Греко-славяно-русская текстология нового завета. Санкт-Петербург, 1998.
- O. Šarova 5** Кузмин. Чудесная жизнь Иосифа Бальзамо, графа Калиостро. Москва, 1991. * Межелайтис. Стихотворения. Москва, 1984. * Сафнов. По следам знакомых героев. Москва, 1989. * Рассадин. Новые приключения в стране литературных героев. Москва, 1989. * Пришвин. Зеркало человека. Москва, 1985.
- V. Krinal 1** Krinal. Majandusteaduse ajaloost. Tartu, 1998.
- A. Potisepp 1** Гудвин-Гилл. Статус беженца в международном праве. Москва, 1997.
- Bundesminister für Bildung und Wissenschaft der BRD 1** Lexikon der romanistischen Linguistik. Bd. 7. Tübingen, 1998.
- M. Klöker 1** Christina. Osnabrück, 1998.

Volkswagen-Stiftung 1 Handbuch der historischen Buchbestände in Deutschland. Bd. 2:2. Hildesheim, 1998.

Московский общественный научный фонд 1 Конституция Российской Федерации. Москва, 1997.

Oktoober

A. Dulitsenko 3 Слово о сръпском језику. Београд, 1998. * 12 międzynarodowy kongres slawistów. Warszawa, 1998.

N. Ktõrov 1 Золото и солнце. Санкт-Петербург, 1998.

A. Toht 1 Tacitus. Opera. T. 2, P. 1. Lipsiae, 1801.

Ajalehtede Liit 20 Toimetulek ajakirjandusega. Tallinn, 1998. * Uuriv ajakirjandus: juurdepääs avalikule informatsioonile. Tallinn, 1998.

D. A. Loeber 21 Конногвардейский въстникъ 1953–1974, № 1–21.

A. Ormisson 10 Eesti Perinatoloogia Sõnumid 1996, nr. 1–4; 1997, nr. 1–4.

Ida-Viru Maavalitsus 4 Ida-Viru maakond : Aastaraamat 1997. Jõhvi, 1998. * Ülevaade Narva hariduselist 1501–1940. S. I., 1998. * Läänemerelt Peipsi randa. S. I., 1998.

V. Hang 1 Hang. Teoste küla mälestustes. S. I., 1998.

A. Künnap 49 Breakthrough in Present-day Uralistics. Tartu, 1998.

J. Hennoste 14 Teosed suurmeestest.

J. Rähesoo 1 Fadiman. Faulkner's Light in August. Charlottesville, 1975.

The Curtis Institute of Music, Philadelphia 1 Studwell, Hamilton. Opera Plot Index. New York, 1990.

H. Streimann 10 *Varia*.

V. Kaarna 1 Kaarna. Meeletuse meelas maitse. Tallinn, 1998.

L. Muuga 4 Muuga. Vaikuse helid. [1997].

A. Merilai 1 28. Internationale Balladen-Konferenz. Tagungs-Programm. Hildesheim, 1998.

K. Garber 2 Stadt und Literatur im deutschen Sprachraum der frühen Neuzeit. Bd. 1–2. Tübingen, 1998.

E.-M. Bidder 1 Bidder. Aus dem Leben eines Dorpater Universitätslehrers. Würzburg, 1959. (Ostdeutsche Beiträge; 11).

A. Kasekamp 1 Stalinism and Nazism : Dictatorships in Comparison. Cambridge, 1997.

A. Mänd 1 Medium Aevum Quotidianum 1998, nr. 38.

A. Viirg 2 The World Bank Annual Report 1998. * World Development Report: Knowledge for Development. Oxford, 1998/99.

D. A. Loeber 1 Козлянинов. Юбилейная памятка конногвардейца. Париж, 1931.

E. Ilja 10 Janter. Ärravallitsetud vaimolikkud laulud. Tartu, 1866. * Puusepp. Keelelisi harjutisi. 2. jagu. Tartu, 1931. * Simtman. Loodusteaduse õpperaamat. 2. osa. Tartu,

1935. * Kreutzberg. Inglise keele õpperaamat. 1. Tartu, 1935. * EKL! liikmete nimekiri 1929, 1939. * Korp! Ugala liikmete nimestik 1937. * Uued pidu kõned. Tartu, s. a. * Sosaar, Waldson. Lehrbuch der deutschen Sprache. 3.–4. Stufe. Tartu, 1924–1926.
- L. Roberts 40** American Music 1983–1984, 1986, 1989–1996.
- V. Ernštreit 5** Ma aküb sinda vizzõ, turska! Riga, 1998.
- OÜ Panta-pluss 1** Пушкин. 1998, № 1 (6–7), № 4–6 (10–12).
- Eesti Muusikaakadeemia 4** Allik. Johann August Hagen. Tallinn, 1998. * Rohtla. Tartu muusikaelu 1789–1802. Tallinn, 1998. * Kolle. Ansambli “Collage” rahvalauluseaded Eesti 1960.–70. aastate kultuurikontekstis. Tallinn, 1998. * Siitan. Arvo Pärdi Passio : Domini nostri Jesu Christi secundum Joannem. Tallinn, 1998.
- Kultuuriministeerium 2** Eesti spordi aastaraamat. Tallinn, 1998.
- Petra Lantz-de Bernardis 6** Human Rights in Estonia. Tallinn, 1998. * Inimõigused Eestis. Tallinn, 1998.
- Центр конституционных исследований МОНФ 1** Конституционное право : восточно-европейское обозрение 1988, № 1 (22).
- Keskonnaministeerium 15** Soome lahe seisund ja tulevik. Tallinn, 1998.
- L. Poots 1** Ковшарь. Аксу-Джабаллы. Алма-Ата, 1972.
- Jaapani Võrdleva Kirjandusteaduse Assotsiatsioon 6** The Force of Vision. Tokyo, 1995, Vol. 1–6.
- Kirjandusmuuseum 2** Эстонский фольклорный архив. Тарту, 1996.
- L. Lõhmus 4** Lõhmus. Nõmme eliidi saatusest. Nõmme, 1997.
- Arhitektuurimuuseum 3** Eesti funktsionalism. Tallinn, 1998.
- Võru Instituut 4** Võro Instituudi toimõtisõq 1998, nr. 3–5. * Pini hind. Pulga Jaani mõnusa jutuq (kassett).
- Stanfordi Ülikooli muusikaraamatukogu 8** Muusikakirjandus.
- M. Koit, H. Õim 1** Papers of the First Swiss-Estonian Student Workshop on Computational and Theoretical Linguistics. Tartu, 1996.
- L. Sirp 1** [Körber, M.] Laulud Sõrvemaalt, mitme healega. Tartu, 1864.
- M. Teder (Hilda Kiileri, neiuna Laidoner, raamatud) 21** Peamiselt astronoomia- ja matemaatikaalased raamatud.
- I. Olesk 13** Teataja 1996, nr. 1–13.
- A. Gus 5** Гус. Современные принципы ранней дифференцированной диагностики и мониторинга больных с опухолевидными образованиями и доброкачественными опухолями яшников, гиперпластическими процессами мио- и эндометрия. Москва, 1996. * Гус. Значение эхографии в выявлении патологии эндометрия. Москва, 1986.
- L. Poots 39** “Eesti Looduse”, LUS-i AR-i jt. separaadid.
- R. Adlas 2** Jahkediedähus 1997.

T. C. Bøg-Hansen 2 Lectins : Biology, Biochemistry, Clinical Biochemistry 1994, Vol. 10; 1996, Vol. 11.

V. Helk 1 "... Gør jer pligt, gør jert vork!" København, 1995.

A. Kirch 2 Eesti Euroopa Liidu lävepakul. Tallinn, 1998.

J. Latko 40 Saksakeelne ilukirjandus.

November

A. Ots 1 Williams. Designing Digital Filters. Englewood Cliffs, 1986.

R. Nõmmik 1 Ныммик. Модели потоков частиц космических лучей (разработка и применение). Москва, 1998.

E. G. Schulz 1 Kant. Vorreden (1781–1797). München, 1996.

A. Laansalu 2 Laansalu. A Lost Art Collection. Diss.

M. Palm 1 Lentohiekkaa lehdillä. Jyväskylä, 1998.

A. Drouard 1 Alexis Carrel (1873–1944). Paris, 1995.

A. Hein 1 Hein. Viron hylätyt kartanot. Helsinki, 1998.

Eesti Akadeemiline Raamatukogu 3 Tehn. dr. Ervin Peeter Pütsep 18.IV1921–21.IX 1995. Tallinn, 1998.

Kirjandusmuuseum 3 Oskar Kallas. Tartu, 1998. * Oskar Kallase päev — 24.10. 1998. XVII Eesti raamatuteaduse konverents. Ettekannete kokkuvõtted. [Tartu, 1998].

Tartu Kaitseliit 2 Devotional Field Book. * The Holy Scriptures. Philadelphia, 1955.

Kanada Eestlaste Ajaloo Komisjon 1 Eestlased Kanadas. Toronto, 1997.

P. Marmet 1 Marmet. Einstein's Theory of Relativity versus Classical Mechanics. Gloucester, 1997.

Sara Hicks, University Bristol of the West of England 1 Red Iris. CD 3616.

Art-Oliver Simon, Ger. 1 Simon-Kühn. CD 3496.

S. Issakov 2 Ковалевский. Зарубежная Россия. Paris, 1971.

P. Olesk 2 Viskiklubi aastaraamat. Tallinn, 1998.

R. T. Lindroos 20 Ilukirjandus.

E. Aruja 6 Ilukirjandus.

K. Kettunen 5 Kettunen. Kahdeksan matkaa Vermlannin metsäsuomalaisiin. Helsinki, 1960. * Kettunen. Sädame sillad. Helsingi, 1960.

I. Alitalo 1 Suomalainen. Helsinki, 1991.

G. Rüdiger 4 Schaper. Die sterbende Kirche. Hamburg, 1958. * Schaper. Sie mähten gewappnet die Saaten. Stuttgart. * Schaper. Der letzte Advent. Köln, 1957. * Schaper. Der Gouverneur. Köln, 1954.

K. Org 1 Steele. The Clinical Handbook of Pediatric Infectious Disease. New York, 1994.

- Dr. M. Rasch, Duisburg 2** Duisburger Forschungen. Bd. 13. Duisburg, 1970. * Schriftenreihe des Museums für Verkehr und Technik. Berlin. Bd. 9. Berlin, 1988.
- J. Faure (Ambassadeur de France en Estonie) 1** Champonnois, Labriolle. L'Estonie. Paris, 1997.
- Rieskalähteen koulu 1** Turku. Helsinki, 1990.
- Dr. G. Wiemers 1** Studentischer Widerstand an der Universität Leipzig. Beucha, 1998.
- H. Scheunchen 1** Deutsche Musik in Ost- und Südosteuropa. Wien, 1997.
- M. Saarma 3** Entwicklungen und Tendenzen in der Medizinischen Psychologie — ein Leitfaden. Lengerich, 1997.
- B. Onetto-Muñoz 1** Überschrift ins Unumgängliche Heideggers dichterische Wende jenseits der Metaphysik. Bochum, 1996.
- MediNet International Ltd 2** Pharmacokinetics and Safety Profile of Mesalazine. 1997. * Kron. Ask Audrey. 1994.
- U. Wutzke 1** Berichte zur Polarforschung 1998, Nr. 288.
- E. Krull 1** Children's Social and Economics Education 1997, Vol. 2, 1.
- N. Hollberg 1** Mein Geld und der Euro. Planegg, 1998.
- Deutsches Bibliotheksinstitut 13** Raamatukogunduslik kirjandus.
- S. F. Gilbert 45** Gilbert. Developmental Biology. Ed. 4, 5. Sunderland, 1994, 1997.
- V. Vahing 2** Wirsching, Stierlin. Haigus ja perekond. Tallinn, 1998.
- H. Tankler 31** Euroopa linnade kaardid.
- T. Jürimäe 1** Annals of the New York Academy of Sciences, 1998, Vol. 851.
- Kivilinna Gümnaasium, 12^B 2** Läheta mine. Tartu, 1998.
- Majandusministeerium 1** Baltimaad : töötlev tööstus. Tallinn, 1998.
- E. Hansson 4** Физиология человека. Т. 1–4. Москва, 1985–1986.
- Norrlands Universitetsförlag 2** Norrländsk uppslagsbok. Kd. 3–4. Umeå, 1995–1996.
- H. Jänes 1** Jänes. Naturen. Uppsala, 1996.
- Eesti Pank 10** 1998. aasta I poolaasta rahapoliitiline ülevaade. Tallinn, 1998.
- H. Vaks-Kivilo ja M. Austa 5** Juhi käsiraamat. Tallinn, 1935. * Piibli Ramat... Tallinn, 1835. * J. Eschscholtzi kalender 1913. a. peale. Tartu, 1912. * [Ratsasõidu reeglid]. S. l., s. a. (ilma tiitellehe ja kaaneta). * Die Bibel oder die ganze Heilige Schrift. Berlin, 1898.
- A. Koppeli pärijad 2** Füüsika Õpetamise Komisjoni toimetused, nr. 3–4.
- E. Ilja 2** Tävvendetu Tartu keele lauluraamat. Tartu, 1909. * Jürgens, Tasak. Maadeteadus rahvakoolidele ... 2. tr. Tallinn, 1921.
- M. Tang 1** Langenscheidts Lilliput ordbog dansk-engelsk. Berlin; Schöneberg, 1957.
- A. Laansalu 2** Dzierzynski. Leben und Wirken 1877–1926. Bd. 1–2. Leipzig, 1976.
- H. Mardiste 382** Atlased, kaardid (s.h. 258 orienteerumiskaarti).

Detsember

Tšehhi Saatkond 13 *Varia*.

E. Aruja vahendusel 138 Mitmesugused trükised Kanadast ja USA-st (ilukirjandus, fotograafia, keeleteadus, geograafia).

P. Olesk 1 Paar sammukest eesti kirjanduse uurimise teed. Tallinn, 1967.

M. Pungas 1 Baltimaad. Tallinn, 1998.

H. Tankler 1 a/k Moskauer Deutsche Zeitung 1998, № 1–6.

Eesti Pereteraapia Ühing 25 Wirsching, Stierlin. Haigus ja perekond. Tallinn, 1998.

L. Nei 6 Koorits, Nei. Sissejuhatus keskkonnakeemiasse. Tartu, 1998.

V. Belials 2 Belials. Ma olen pingviin (lennud värviliste peeglitega). Tartu, 1998.

H. Marti 1 Marti, Erne. Index der deutsch- und lateinsprachigen Schweizer Zeitschriften von den Anfängen bis 1750. Basel, 1998.

I. Schubbe 1 Kulturpolitische Korrespondenz 1998, Nr. 1054.

Stiftung Ostdeutscher Kulturrat 1 Aus Politik und Zeitgeschichte 1998, Bd. 37/38.

R. Winkel 3 PÄD Forum 1998, Nr. 3–5.

N. Lossau 1 Gelehrte Kontakte zwischen Finnland und Göttingen zur Zeit der Aufklärung. Göttingen, 1988.

Ljubljana Ülikooli rektor 4 QUARK 1996. * Kritika & Kontext 1998, nr. 1. * Higher Education in Slovenia. Ljubljana, 1995. * Constitution of the University of Ljubljana.

J. Kalam, T. Viik, E. Realo 16 Kalam. Eesti Kiirguskeskus. Tallinn, 1998. * Viik. Elu ioniseeriva kiirgusega. Tallinn, 1998. * Kiirguskaitse sõnastik. Tartu, 1997.

A. Dulitšenko 2 XII Międzynarodowy Kongres Slawistów : Biuletyn informacyjny. 1–2. Kraków, 1998.

G. Reiman 29 Meditsiiniajakirjad.

S. Toots 2 Stockham. Tokoloogia. Tartu, 1924. * Neues Evangelisches Gebetbuch. 4. Aufl. Stuttgart, 1897.

Anonüümne annetaja 1 Kägi. Astronoomia merekoolidele. Tallinn, 1934.

B. Meissner 15 *Varia*.

E. Aruja 3 Burns, M'Lehose. Sylvander and Clarinda. New York, 1917. * The Oxford Book of English Verse 1250–1918. Oxford, 1939. * Calvin. Auslegung der heiligen Schrift. Neue Reihe, Bd. 6. Neukirchen, 1941.

Madalmaade Geograafiaalase Informatsiooni ja Dokumentatsiooni Keskus 5 The Netherlands. Kaart. * Bibliography of Literature in English on the Geography of the Netherlands. * Compact Geography of the Netherlands. Utrecht, 1996. * IDG-Bulletin 1995/96, 1997/98.

A. Žigure 1 Žigure. Kuitenkin niin lähellä. Keuruu, 1998.

P. Järvelaid 1 Järvelaid. Estland i slutet av 1900 talet på väg mot en ny rättskultur. Helsingfors, 1997.

- M. Dmitrovskaja 1** Дмитриевская. Макрокосм и микрокосм в художественном мире А. Платонова. Калининград, 1998.
- I. Malõšev 1** Малышев. Эстетика. Москва, 1994.
- L. Stolovitš 2** Евреи в меняющемся мире. Рига, 1996. * Jews in a Changing World. Rīga, 1997.
- I. Nikolajev 3** Николаев. Логика. Санкт-Петербург, 1996. * Николаев. The Main Sensation of the 20th Century. Санкт-Петербург, 1996. * Главная ошибка Горбачева. Санкт-Петербург, 1994.
- S. Issakov 7** Встреча 1998, № 1 (7).
- I. Talve 1** Talve. Suomenlahden ulkosaaret. Jyväskylä, 1996.
- Concordia Ülikool 159** Õigusteadusealane kirjandus.
- T. Karma 2** *Nota Bene* 1992, nr. 4. * Livlist äigaströntöz 1998.
- S. Issakov 2** Наши Вести 1998, № 451–452.
- Kulturstiftung der Deutschen Vertriebenen 1** Ritscher. Reval an der Schwelle zur Neuzeit. T. 1. Bonn, 1998.
- Volkswagen-Stiftung 1** Handbuch deutscher historischer Buchbestände in Europa. Bd. 3. Hildesheim, 1998.
- S. Issakov 3** *Rossica* 1/96, 2/97. * Ruská a ukrajinská emigrace v Československé republice 1918–1938. Praha, 1995.
- H. Rothe 86** Keeleteaduslikud jätkväljaanded.
- A. Künnap 1** Julku. Promootioerinne. Oulu, 1972.
- Eesti Teaduslik Selts Rootsis 1** Kivi. Lea. Helsinki, 1946.
- P. Alvre 1** Olcott. Näin puhui Buddha. Jyväskylä, 1949.
- F. de Sievers 2** Bárczi. A magyar szókincs eredete. Budapest, 1958. * Bárczi. Fonetika. Budapest, 1960.
- Hämäläisosakunnan seniorit 2** Mylly. Maalaisliitto — keskustapuolueen historia. 2. Helsinki, 1989. * Soikkanen. Kunnallinen itsehallinto kansanvallan perusta. Helsinki, 1966.
- Eesti Psühholoogilise Rehabilitatsiooni Assotsiatsioon 30** Anthony. Psühhiaatiline rehabilitatsioon. Tartu, 1998.
- The East & Central Europe Journal Donation Project, USA 82** Erinevate kirjastuste poolt 1998. a. välja antud ajakirjad.
- IMF (International Monetary Fund), USA 12** 1998. a. ilmunud IMF-i jadaväljaanded.
- Sabre Foundation, USA 34** Blackwelli kirjastuse poolt 1998. a. välja antud ajakirjad.
- IEEE Computer Society, USA 18** Ühingu poolt 1998. a. välja antud ajakirjad.
- The Board of Governors of the Federal Reserve System, USA 12** Ajakirja “Federal Research Bulletin” 1998. a. täiskomplekt.
- Palo Alto Health Care System, USA 4** Ajakirja “Journal of Rehabilitation Research and Development” 1998. a. täiskomplekt.

International Reading Assotiation, USA Ajakirjade "The Reading Teacher" ja "Journal of Adolescent & Adult Literacy" ning ajalehe "Reading Today" 1998. a. ilmunud numbrid.

California Academy of Sciences, USA 13 Seeriaväljaande "Proceedings of the California Academy of Sciences" 1998. a. numbrid.

World Bank, USA Ajakirjade "The World Bank Economic Review", "Transition" ja "Public Policy for Private Sector" 1998. a. numbrid.

KÄSIKIRJADE JA HARULDASTE RAAMATUTE OSAKONNAS REGISTREERITUD ANNETUSED

M. Rand AMKS vilistlasklubi foto 1997. a. 1998: 1

I. Palm 13 fotot AMKS-ist, 1989–1997. 1998: 2, 50

R. Saukas Fotod TÜ Raamatukogu töötajatest. Koopiad, orig. 1998: 4, 26

V. Salo 7 (13 eks.) bibliofiilset trükist (Toronto, Rooma). 1998: 5, 11

K. Taniloo-Tekkel Apollo 11 mälestusmedal. * Lattik. Tulge vee juurde. Toronto, 1961. * Rannit. E. Viiralt. Flensburg, 1946. * K. Taniloo-Tekkeli eksliibris (V. Kuks). 1998: 6

E. Taniloo E. Taniloo eksliibrised (A. Kivi, V. Kuks, M. Olvet, E. Lepp). 1998: 7

K. Lepik (vahendaja P. Olesk) Lepik. Mälestus on pihlakas. Stockholm, 1998. Eks. nr. 24. 1998: 8

H. G. v. Schnering 3 fotot portreemaalidest (E. v. Uexküll, S. v. Uexküll, B. J. v. Uexküll). 1998: 9

V. Masing TÜ 350. aastapäeva kajastavad ajalehed ja ajakirjad. 1 mapp. 1998: 12 * Fotod prof. J. Lepiksaare näituse avamisest. 1998: 21

T. Matsulevitš E. Laamani portreefoto. 1946. Koopia. 1998: 13 * TÜ Raamatukoguga seotud fotod. 1998: 31

H. Kulpa R. Kulpa isikuarhiiv. * U. Ivaski isikuarhiivi täiendusi. 1998: 14, 30, 46 * Foto Riigiraamatukogu ja Riigiarhiivi töötajatest, 1923. 1998: 30

I. Loosme 5 fotot EÜS-ist jt. 1998: 15 * 41 fotot TRÜ majandusteaduskonna õppejõududest ja üliõpilastest, 1950.–1980. a-d. 1998: 51

E. Jaanson 3 kultuuri- ja ajaloolist fotot, 1920.–1940. a-d. 1998: 16

I. Smuškina Fotod TÜ Raamatukogu üritustest. 1998: 17, 20, 23, 28, 35, 38, 48

P. Hoffmann (vahendaja H. Tankler) 5 W. v. Hoerschelmanniga seotud fotot. 1998: 18

B. Jegorov 233 J. Lotmani kirja B. Jegorovile. Kserokoopia. 1998: 22 * 39 J. Lotmani ja Z. Mintsi kirja J. Oksmanile. Kserokoopia. 1998: 24

S. Madisson H. Mäelo foto ja isikutunnistus. Koopiad. 1998: 25

E. Saarmaa 9 fotot TÜ arstiteaduskonna õppejõududest ja üliõpilastest, 1950. a-d. 1998: 27 * Põllu materjale (kserokoopia kõnest, 1 laululeht). 1998: 53

L. Blum Prof. R. Blumi isikuarhiivi täiendusi. 1998: 29

- TÜ Närvikliinik** TÜ neuroloogiaringi materjalid 1949–1993. 1998: 32, 54 * Prof. E. Raudami artiklid, juhendatud dissertatsioonid jm.
- H. Palamets** Dots. H. Palametsa isikuarhiivi materjalid. 1998: 33 * Kogumik V. Pärtelpoja materjalidest. Koost. H. Palamets. 1998: 44 * H. Palametsa koostatud ja kogutud TÜ 350. juubeli etenduse “Vivat Academia” jm. materjalid. 1998: 56
- A. Pärtelpoeg** (vahendaja H. Palamets) Dots. V. Pärtelpoja isikuarhiivi materjalid. 1998: 34
- P. Olesk** Thomson. Wasserkulturversuche... Tartu, 1931. Autori pühendusega prof. Riikojale. 1998: 39
- D. A. Loeber** Юбилейная памятка конногвардейца. Париж, 1931. Экз. № 405 * Вестник конногвард. объединения, 1953–1974. 1998: 40
- L. Punga** Fotod J. V. Veskist ja temaga seoses. Koopiad. 1998: 41, 42
- L. Sirp** [M. Körber]. Laulud Sõrvemaalt. Tartu, [1864]–1867. Def. 1998: 43
- O. Langsepp** 2 fil. dr. T. Laamani kirja O. Langsepale. Uppsala, 1975. 1998: 45
- F. Rogger** (vahendaja H. Tankler) Prof. W. Snelli portreefoto. 1998: 47
- V. Malken** 2 fotot TÜR-i komplekteerimisosakonna töötajatest. 1998: 49
- K. Viira** 37 fotot Eesti Vabadussõja Valga soomusrongi pataljoni. 1998: 52 * 1 foto praktikumist TÜ-s.
- H.-J. Happich** (vahendaja H. Tankler) Prof. K. A. Rathlefi foto. 1998: 55
- T. Anepaio** TÜ riigi- ja haldusõiguse kateedri materjale. 1998: 56
- Eesti Raamatukoguhoidjate Ühing** Raamatukoguraamat 1998. 1998: 57

KEEMIARAAMATUKOGULE ANNETATUD TRÜKISED

- Lundi Ülikooli Raamatukogu 1265** Referaatajakiri “Chemical Abstracts” (1978–1994).
- Tullio Ilomets 5** Lectins : Biology, Biochemistry, Clinical Biochemistry.

RAAMATUKOGULE ANNETATUD ANDMEBAASID

- Ameerika Ühendriikide Informatsiooniagentuur 112** kompaktplaati Periodical Abstracts Research.
- Avatud Ülikool Suurbritannias, Kaugkoolituse Rahvusvaheline Keskus 1** kompaktplaat Distance Education Database 1998.
- TEMPUS S-JEP 09623-95** projekt (juht prof. J. Kõrgesaar) 4 kompaktplaati PSYNDEXplus with TestFinder 1977–1998, International ERIC. DIALOG OnDisc 1976–1998, ERIC 1982–1998, Exceptional Child Education Resources 1969–1998.
- Rahvusvaheline Aatomienergia Agentuur 8** kompaktplaati International Nuclear Information System 1970–1998.

MUID TOETUSI

Tartu Kultuurkapital A. Lentsiusele, T. Täpsile ja E. Sarapile sõiduks LIBER-i kaardikoguhoidjate sektsiooni konverentsile Krakovis 5934 kr. * Eesti raamatukoguhoidjate VII kongressi "Raamatukogud avatud ühiskonnas" korraldamiseks 5000 kr. * J. Lehtarule osalemiseks restaureerimisalasel täiendõppel Roomas *International Centre for the Study of the Preservation and Restoration of Cultural Property* 1500 kr.

Avatud Eesti Fond Projektile "Keele- ja muusikaõppekeskus Tartu Ülikooli Raamatukogus" 127 953 kr. * M. Onga sõidukulud URBIS-ega seonduvaile konverentsidele Karjalas ja Krimmis 18 756 kr. * Mikrofilmi aparadi ostmiseks 12 000 USD.

Eesti Teadusfondi Nõukogu Projektile "Eesti humanitaarteadus 1991.–1999. a. Bibliomeetiline analüüs" 20 000 kr. * Projektile "Prof. J. Lotmani isikuarhiivi teaduslik-tehniline läbitöötamine ja vastava andmebaasi loomine Tartu Ülikooli Raamatukogus" 50 000 kr. * Projektile "Baltisaksa kunst Tartus" 45 000 kr.

Tartu Maavalitsus Euroopa Liidu alase informatsiooni levitamiseks Tartu maakonnas 39 900 kr.

Riigikantselei Eurodokumentatsiooni keskuse koolitusprogrammiks 113 000 kr.

Siseministeerium Euroopa Liitu tutvustava rändstendi valmistamiseks 30 000 kr.

Kultuuriministeerium Kirjastamiseks 20 000 kr.

Open Society Institute Projektile "Keele- ja muusikaõppekeskus Tartu Ülikooli Raamatukogus" 134 113 kr.

Põhjamaade Ministrite Nõukogu (koolituskava *Nordic Scholarship Scheme*) Stipendium K. Tammurile ajaloolise kõite uurimiseks Helsingi Ülikooli Raamatukogus.

ANNETUSTE REGISTRI ISIKUNIMEDE LOEND

Adlas, R., 103
Aher, G., 97
Alitalo, I., 104
Alvre, P., 107
Al-Yāfi, A. A., 93
Anepaio, T., 109
Aruja, E., 92, 93, 94, 97, 98, 104, 106
Austa, M., 105
Belials, V., 106
Bidder, E.-M., 102
Blum, L., 108
Bøg-Hansen, T. C., 104
Bückling, L., 93
Chang, D. H., 90
Demidov, S., 96
Dmitrovskaja, M., 107
Drouard, A., 104
Dulitšenko, A., 98, 102, 106

Egardt, P., 92
Ernštreit, V., 103
Farbregd, T., 96
Faure, J., 105
Garber, K., 102
Gee, D. G., 100
Geidik, E., 97
Gilbert, S. F., 105
Grebensky, N., 101
Gruenwald, O., 93
Gus, A., 101, 103
Hall, R., 92, 95, 101
Hang, V., 102
Hansson, E., 105
Happich, H.-J., 109
Hein, A., 104
Helk, V., 104
Hendriks, M., 100

- Hennies, M. O. E., 99
 Hennoste, J., 102
 Hicks, S., 104
 Hoffmann, H., 90
 Hoffmann, P., 108
 Hollberg, N., 90, 91, 100, 105
 Ilja, E., 92, 102, 105
 Ilomets, T., 109
 Issakov, S., 96, 101, 104, 107
 Jaanson, E., 108
 Jakobson, A., 101
 Jegorov, B., 108
 Jesse, M., 94
 Jänes, H., 105
 Järvelaid, P., 106
 Järvesoo, A., 98
 Jönsson, A., 98
 Jürimäe, T., 105
 Kaarna, V., 102
 Kabur, B., 99
 Kaegbein, P., 101
 Kalam, J., 106
 Kaplan, J., 96
 Karma, T., 107
 Kasekamp, A., 100, 102
 Kettunen, K., 104
 King, U., 99
 Kirch, A., 104
 Kisseljova, L., 95, 97
 Kiviste, A., 98
 Klöker, M., 101
 Koit, M., 103
 Koppel, A. pärijad, 105
 Kree, A., 91
 Krinal, V., 101
 Kruedener, v., 92, 93, 94, 96, 97, 98, 100
 Krull, E., 105
 Ktõrov, N., 102
 Kukk, I., 101
 Kulpa, H., 108
 Kurrik, L., 91
 Kurs, O., 96
 Kuznetsova, Z., 95
 Kuum, J., 100
 Kuusik, E., 97
 Külmoja, I., 95
 Künnap, A., 102, 107
 Laansalu, A., 104, 105
 Langsepp, O., 109
 Lantz-de Bernardis, P., 103
 Latko, J., 104
 Lauer, R., 95
 Leito, V., 100
 Lenzner, A., 99
 Lepajõe, M., 92
 Lepik, K., 95, 108
 Lindroos, R. T., 91, 97, 100, 101, 104
 Loeber, D. A., 90, 92, 100, 102, 109
 Loo, L., 93
 Loosme, I., 108
 Lossau, N., 106
 Lõhmus, L., 103
 Lüdig, E., 93
 Madisson, S., 108
 Malin, J., 96
 Malken, V., 109
 Malõšev, I., 107
 Mardiste, H., 99, 105
 Marmet, P., 104
 Marti, H., 106
 Masing, V., 90, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 108
 Matsulevitš, T., 108
 Meigas Eberth, M., 94
 Meigas, M., 96
 Meikar, T., 90, 99
 Merilai, A., 102
 Mihhailovski, V., 99
 Mikelsaar, M., 98
 Mikk, J., 90, 93
 Mosher, P., 94
 Musuralijev, T., 99
 Muuga, L., 102
 Mänd, A., 102
 Männik, M., 92
 Mühlpfordt, G., 96
 Nail, N., 96
 Neggo, R., 97
 Nei, L., 106
 Nieuweboer, R., 99
 Nikolajev, I., 107
 Nummert, A., 97
 Nõmmik, R., 104
 Nõmmik, T., 100
 Nõu, U., 92
 Olesk, I., 103
 Olesk, P., 96, 100, 101, 104, 106, 109
 Olesk, S., 94
 Olesk, S. ja P., 101
 Onetto-Muñoz, B., 105
 Org, K., 98, 104

- Ormisson, A., 102
 Osińska, K., 98
 Ots, A., 104
 Palamets, H., 109
 Palm, A., 94
 Palm, I., 108
 Palm, M., 104
 Panksepp, J., 90, 91
 Peets, P., 97
 Pehap, A., 96
 Pennala, R.-L., 95
 Piir, M., 91
 Ponedelnikov, A., 91
 Poots, L., 103
 Potisepp, A., 101
 Punga, L., 109
 Pungas, M., 106
 Pärtelpoeg, A., 109
 Rand, M., 108
 Ranius, A., 96
 Rapacka, J., 98
 Rasch, M., 105
 Raud, J., 101
 Ravnskov, L., 92
 Ravnskov, S., 92
 Ravnskov-Renström, P., 92
 Realo, E., 106
 Reiman, G., 90, 98, 106
 Roberts, L., 103
 Rogger, F., 109
 Rothe, H., 107
 Rähesoo, J., 94, 102
 Rüdiger, G., 104
 Rütman, S., 91
 Saarma, M., 105
 Saarma, E., 108
 Salo, V., 93, 95, 99, 108
 Salupere, M., 98
 Sarv, I., 100
 Saukas, R., 108
 Scheunchen, H., 105
 Schnering, H. G. v., 92, 93, 94, 96, 97, 98,
 100, 108
 Schubbe, I., 106
 Schulz, E. G., 104
 Schwarzband, S., 97
 Sepp, A., 96
 Sepp, E., 91
 Sermat, V., 99
 Sievers, F. de, 107
 Silberg, U., 100
 Sillasoo, V., 95
 Simon, A.-O., 104
 Simon, E., 91
 Singer, M., 92
 Sirp, L., 103, 109
 Smuškina, I., 108
 Snook, J., 98
 Sommer, K., 94
 Sootak, J., 97
 Stolovitš, L., 107
 Streimann, H., 102
 Swahn, S., 100
 Šahhovskaja, T., 100
 Šarova, O., 101
 Žigure, A., 106
 Talve, I., 107
 Tampuu, T., 97
 Tang, M., 105
 Taniloo, E., 94, 108
 Taniloo-Tekkel, K., 94, 99, 108
 Tankler, H., 90, 94, 105, 106
 Teder, M., 103
 Teivainen, L., 93
 Tergum, P., 95
 Thompson, P. E., 90, 98
 Throckmorton, R., 98
 Tihtonen, L., 101
 Tikko, K., 93
 Toht, A., 102
 Toots, S., 106
 Tõnisson, 92
 Tõns, M., 98
 Vahing, V., 105
 Vaks-Kivilo, H., 105
 Valk, A., 96
 Vallas, A., 100
 Vehijima, Z., 96
 Wiemers, G., 105
 Viik, T., 106
 Wiio, O. A., 97
 Viira, K., 109
 Viirg, A., 102
 Viirsalu, V., 100
 Winkel, R., 106
 Virtaranta, P., 96
 Voswinckel, P., 94
 Wutzke, U., 105
 Õim, H., 103

SPETSFONDI VIIMANE VAATUS

Malle Ermel

Mihhail Gorbatsõvi võimuletulekuga 1985. aastal algas Nõukogude Liidus uus partei-poliitiline kurss, mille märksõnadeks said *glasnost* ja *perestroika*. Välispoliitikas märkis *perestroika* suunda pingelõdvendusele ning vastasseisu vähendamisele läänemaailmaga, sest jätkuvaks võidurelvastumiseks polnud hambuni relvastatud, kuid majanduslikult ja tehnoloogiliselt mahajäänud NL enam suuteline. *Glasnost*'i varjus hakkas tasapisi kerkima saladuse loor ametlikus ajalookäsitluses mahavaikitud NL-i ajaloo süngematelt lehekülgedelt. Mineviku ümberhindamise käigus rehabiliteeriti riigi- ja rahvavaenlasteks kuulutatud isikud. Nõrgenes kontroll informatsiooni leviku üle. Tsensuurirežiimi taandumisega algas raamatukogudes piiratud kasutusega (keelatud) kirjanduse kogude, nn. erihoiuosakondade ehk spetsfondide järkjärguline likvideerimine. Vabamalt hakkas saabuma väliskirjandust, sealhulgas pagulaskirjandust, mis võimaldas raamatukogudel täita aastakümnete jooksul tekkinud lünki. Pöördeliseks sai 1988. aasta, mis märgib nõukogude tsensuuriajastu lõpu algust Eesti raamatukogudes. Nagu kirjanduse salastamisel nii ka keelu alt vabastamisel olid aluseks konkreetne autor, teose ilmumise aeg ja koht: enne 1917. a. ilmunud teosed (keelest ja kohast olenemata), Eesti trükised (1917)1918–1944, Eesti NSV-s ilmunud trükised, eesti pagulaskirjandus, pärast 1917. a. ilmunud väliskirjandus, NSVL-is ilmunud kirjandus.

Spetsfondi loomisest ja nõukogude tsensuuri laastamistööst Tartu Ülikooli raamatukogudes esimesel sõjajärgsel aastakümnel on Kaja Noodlalt ilmunud põhjalik uurimus.¹ Tsensuurist Nõukogude Eestis on huvilistel olnud võimalik lugeda Kaljo-Olev Veskimägi 1996. a. ilmunud emotsionaalselt kirjutatud monograafiast “Nõukogude unelaadne elu”.² Tartu Ülikooli Raamatukogu (ÜR) erihoiuosakonna tegevust dokumenteerivad materjalid on hoiul ÜR-i käsikirjade ja haruldaste raamatute osakonnas.³ Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu (ERÜ) 1996. aasta aastaraamatus avaldatud Ingrid Loosme ülevaade sellest arhiivifondist annab mõningase ettekujutuse erihoiuosakonna tööst.⁴ Neile dokumentidele tugineb käesolevgi kirjutis, milles vaatluse all osakonna viimased aastad.

Erihoiuosakonda võib määratleda kui riiki riigis, sest ei raamatukogu direktoril ega osakonna juhatajal polnud erilist sõnaõigust selle töö korraldamisel, kõik toimus NSVL ja ENSV Glavliti (Trükistes Riiklike Saladuste Kaitse Peavalitsus) ettekirjutuste järgi. Eeskirjadest kinnipidamist jälgiti rangelt, ÜR-i erihoiuosakonnal hoidis silma peal ka ülikooli I osakond. Küll võib öelda, et 1980. aastatel polnud õhustik spetsfondis ega selle ümber

¹ Noodla, K. Tsensuur Tartu Ülikooli raamatukogudes aastail 1944–1954 // Tsensuur Eesti raamatukogus. Tallinn, 1991. Lk. 52–86. (Eesti Rahvusraamatukogu Toimetised; 2.)

² Veskimägi, K.-O. Nõukogude unelaadne elu : Tsensuur Eesti NSV-s ja tema peremehed. Tallinn, 1996. 351 lk.

³ TÜR KHO, f. 4, nim. 4.

⁴ Loosme, I. Tartu Ülikooli Raamatukogu erihoiuosakonna arhiivis leiduvast // Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu aastaraamat 1996. Tallinn, 1997. Kd. 8. Lk. 89–103.

enam nii painav kui viiekümndatel-kuuekümndatel aastatel, viimane juhataja Fasta Reppo oli tagasihoidlik ametnik, kuid hea raamatukoguhoidja.

1980. aastate alguses oli NSVL Glavliti kehtestanud uued eeskirjad tööks välismaal⁵ ja Nõukogude Liidus⁶ ilmunud avalikust kasutusest kõrvaldatud kirjandusega. Väliskirjanduse kohta käiv "Instruktsioon" oli kooskõlastatud Riikliku Julgeolekukomiteega ning kehtestas ka selle riiki saabumise korra.

Väliskirjandust võisid tellida raamatukogud, asutused ja organisatsioonid, kellel oli liiduvabariigi direktiivorgani luba, ranges vastavuses oma tegevusprofiiliga. Ametialase vajadusega oli keelatud tellida ilukirjandust, meelelahutuslikke, kommerts- ja bulvari-väljaandeid ning moeajakirju. Väliskirjanduse sisseostmise õigus kuulus üleliidulisele koon-disele "Meždunarodnaja kniga". Viimase vahendusega Nõukogude Liitu saabunud pärast 1917. a. ilmunud rajatagused üllitised kuulusid enne adressaadini jõudmist tsenseerimisele Moskvast Rahvusvahelise Postiside 10. tsehhis. Tsensorimärke — kolmnurk (lubatud), üks kuusnurk (piiratud kasutusega ehk keelatud) — trükises määras selle edasise asukoha raamatukogu üld- või erifondis. Võidi rakendada teisigi piiranguvorme, mille kohta kehtisid oma eeskirjad ja neist olid teadlikud vaid asjaomased asutused. Rangema piirangu tunnuseks oli kaks kuusnurka. Võib arvata, et oli veelgi karmimaid salastamise viise. ÜR-i erihoiuosakonnal kahe kuusnurgaga trükiste saamise õigust ei olnud. Eesti neljast erifondi omavast raamatukogust oli see üksnes Teaduste Akadeemia Teaduslikul Raamatukogul (TATR). Kord nägi ette, et Moskvasse tsenseerimiseks tuli ENSV Glavliti kaudu saata kõik trükised, mis olid saabunud otse raamatukogusse. NSVL Glavliti kontrolli alt jäid välja enne 1917. a. ilmunud väliskirjandus, sotsialismimaade ja välismaa kommunistlike parteide väljaanded ning erinimekirjadesse kantud kapitalistlike maade teadusajakirjad. Piiratud, *resp.* keelatud kirjanduse saadetistega tohtisid töötada vaid selleks volitatud isikud (erifondi töötajad). Raamatukogu direktori vastutusel võis kuusnurgaga trükiseid pärast sotsialismi- ja kommunismivaenulike kohtade kõrvaldamist anda üldfondi. Sel moel töödeldud raama-tute tiitellehel tuli märkida kontrollakti number ja kuupäev ning eemaldatud lehekülgede numbrid. Üksikartikleid, skeeme ja jooniseid, mis polnud vaenuliku sisuga, tohtis kopeerida ja hoida üldfondis. Mõõndus ei laienenud "nõukogudevaenulike" emigrantlike organisat-sioonide ja Nõukogude Liidus põlualuste pagulasautorite publikatsioonidele. Erifonde oma-vate asutuste ja raamatukogude direktoreid kohustati välja andma käskkirju ja koostama juhendeid tööks piiratud kasutusega (välis)kirjandusega. Kohapealsed juhised pidid olema ranges vastavuses Glavliti "Instruktsiooniga", millele osundada oli keelatud.

NSVL Glavliti "Instruktsioon raamatukaubandusest ja raamatukogudest kõrvaldatud NSVL-is ilmunud kirjanduse erifondides hoidmise ja kasutamise korra kohta"⁷ andis otsus-tusõiguse liiduvabariikides enne nõukogude võimu kehtestamist ilmunud väljaannete üle raamatukogude direktoritele, kes pidid konsulteerima ka olusid paremini tundvate-teadvate

⁵ ТҮР КХО, ф. 4, нм. 4, с. 2, л. 37–41 : Инструкция о порядке хранения и использования иностранной литературой. 9 авг. 1981. Москва, 1981. 8 с. (Главное управление по охране государственных тайн в печати при Совете Министров СССР.)

⁶ ТҮР КХО, ф. 4, нм. 4, с. 2, л. 42–47 : Инструкция о порядке хранения в спецфондах библиотек изъятной литературой изданной в СССР. Москва, 1983. 7 с. (Главное управление по охране государственных тайн в печати при Совете Министров СССР.)

⁷ *Ibid.*

kohalike "kõrgemalseisvate organitega". Spetsfondis hoitavate trükiste eksemplaarsuse võis määrata raamatukogu direktor spetsfondi juhataja ettepanekul. Avalikust kasutusest kõrvaldatud väljaannete teksti- ja illustreeritud osi, mis ei olnud "poliitiliselt defektsed" oli direktori vastutusel lubatud hoida üldfondis.

Erifondis oleva kodu- ja välismaise kirjanduse kasutamises erinevusi polnud, raamatukogu direktorilt tuli taotleda luba, kus kirjas uurimisteema ning vajaminev kirjandus. Taotlusele pidi alla kirjutama asutuse juht, kus kirjanduse vajaja töötas või õppis. Erifondi kasutamise luba kehtis kuni üks aasta.

1986. a. kevadeni ei andnud miski veel märku sellest, et tsensuurirežiim NL-is võiks oluliselt leevenduda või hoopis kaduda. Oli teada, et sõltuvalt muudatustest kompartei ladvikus, välispoliitilisest kliimast, pärast mõne maineka teadlase, kirjaniku või kultuuri-tegelase põlu alla sattumist nende tööd keelustati ja viidi erihoiule, teave nende kohta kustutati raamatukogude avalikest kataloogidest. Midagi lasti ka vabaks.

Nõukogude ajal oli tavaks koostada viisaastakute perspektiivplaane. Erihoiuosakonna 1986.–1990. a. plaanis on kirjas, et kavas on alustada 1917–1944 ilmunud vene- ja võõr-keelse kirjanduse teistkordse läbivaatamisega, kuna aastatega on "teatud küsimused" kaotanud aktuaalsuse ja osa raamatuid ei pea enam olema erifondis. Üldfondi planeeritakse anda u. 2700–3000 trükiüksust.⁸ Samas tundis F. Reppo muret kodanlikus Eestis ilmunud päevalehtede pärast, mis olid ühes eksemplaris ning kippusid intensiivse kasutamise tõttu lagunema. Ta pidas vajalikuks päevalehtede kopeerimist (u. 100 000 lk.) ja et üks restau-raator nendega pidevalt tegeleks.⁹

1986. a. kevadest võis aimata, et tulemas on vist mingid muutused. Arhiivimaterjalide hulgas on koopia Fr. R. Kreutzwaldi nim. Riikliku Raamatukogu (1988. aastast Eesti Rahvusraamatukogu, ERR) direktori Ivi Eenmaa ja TATR-i direktori Maive Dobkevitši all-kirjaga kirjast 12. juunist 1986. a. Kultuuriministeeriumi (KM) riikliku raamatukogude inspeksiooni juhatajale Ivi Tinglele.¹⁰ Kirjast selgub, et 15. mail 1986. a. EKP Keskkomitee propagandaosakonna juhataja T. Leito juures toimunud koosoleku otsusega on ERR-i ja TATR-i erifondide põhjal koostatud eestikeelsete ajakirjade nimestik aastatest 1918–1940, mille võiks suunata põhjalikule läbivaatamisele, kaalumaks nende vabastamist erihoiust. Nimekirjast oli välja jäetud Kaitseliidu ja noorsooühingute üllitised ning väljaanded nende kohta. Tabuteemaks jäi ka Vabadussõda. Küll tehakse ettepanek kaaluda ajakirjade "Bolševik", "Nõukogude Kultuur", "Sotsialistlik Töö" 1941. a. ning "Nõukogude Kool" 1949. a. aastakäikude andmiseks üldfondi. Kuna ERR-i ja TATR-i kogud polnud ammen-davad, tulnuks töösse kaasata ka ÜR-i ja Kirjandusmuuseumi erifondi töötajad. Et eri-fondide läbivaatamine saab olema väga töömahukas, tuleks suurendada töötajate arvu nendes osakondades. I. Eenmaa ja M. Dobkevitš teevad I. Tinglele ettepaneku moodustada komisjon Glavliti ning kompetentsetest teadus- ja ideoloogiaasutuste esindajatest, kes otsustaksid ajakirjade vabastamise. Kuigi NSVL Glavlit oli andnud otsustusõiguse liidu-vabariikides enne nõukogude võimu kehtestamist ilmunud kirjavara üle kohalikule võimule, on siiski väheusutav, et nõupidamine EKP initsiatiiv oli. Ilmselt oli ka nimestik koos juba

⁸ TÜR KHO, f. 4, nim. 4, s. 11, l. 2.

⁹ TÜR KHO, f. 4, nim. 4, s. 11, l. 3.

¹⁰ TÜR KHO, f. 4, nim. 4, s. 53, l. 1–2.

nõupidamise ajaks T. Leito juures. Seda lubavad oletada TATR-i erihoiuosakonna juhataja A. Oviiri kaaskiri¹¹ ÜR-i erihoiuosakonnale saadetud nimestikule, mille lõpus on käsitsi kirjutatud daatum 1986. a. ning osakonna 1987. ja 1988. a. tööplaan, milles nähakse suurema tööna ENSV Kõrg- ja Keskerihariduse Ministeeriumi ja Glavliti korraldusel 1917.–1940. a. ilmunud eestikeelse perioodika läbivaatamist.¹² A. Oviir soovib ÜR-i erifondi töötajatelt mai (1986. a. – M. E.) lõpuks 15-leheküljelise nimestiku (323 nimetust) täiendamist puuduvate osas koos annotatsioonidega ja ettepanekuga, kas anda üldfondi või jätta erihoiule. Kiri on vastuoluline. Alguses A. Oviir teatab, et Kultuuriministeeriumi erikogude läbivaatamise komisjon on nimestikus toodud väljaanded määranud üldfondidesse, lõpus aga, et komisjon pole veel selle kohta nõusolekut andnud. 1986. a. mingit ametlikku komisjoni ei eksisteerinud, liiati veel Kultuuriministeeriumi juures. Põhimõtteline otsus komisjoni moodustamiseks ja selle võimalikust liikmeskonnast võis ju olla. Tegemist on pigem EKP KK ja Eesti Glavliti valmisolekuga reageerida operatiivselt Moskva juhtnõõridele. Alles ENSV Glavliti käskkirjaga 7AK 26. augustist 1987. a. moodustatakse viimase juurde komisjon, kuhu kuulusid ka erifonde omavate raamatukogude direktorid, raamatukogude inspeksiooni juhataja ja Kirjastuskomitee esindaja.¹³ Selleks ajaks olid järelikult nelja raamatukogu erihoiuosakonnad jõudnud oma kogud üle vaadata ja koostada edasiseks otsustamiseks vajalikud annotatsioonid. Komisjoni ülesandeks sai vaadata läbi iseseisvusaegsete raamatute keelunimestik 1966. aastast¹⁴ ning hääletades otsustada iga üksiku teose edasine saatus. 30. detsembrist 1987 jätkas komisjon tööd Kultuuriministeeriumi juures I. Tingre eesistumisel.

1986. a. pehmentati väliselt 1981. a. "Instruktsiooni" väliskirjanduse kohta. Seda tunnistab 10. oktoobrist 1986. a. pärinev venekeelne "Väliskirjanduse hoidmise ja kasutamise juhend TRÜ Teaduslikus Raamatukogus".¹⁵ Dokumendi on koostanud erihoiuosakonna juhataja Fasta Reppo Tallinna ja Moskva Glavliti ametnike näpunäidete kohaselt, ilmselt pärast nende kontrollkäiku sama aasta oktoobris.¹⁶ Uus kord nägi ette, et Glavlitile Tallinnas tuli esitada vormikohased nimestikud raamatukogusse tsenseerimata saabunud uue (pärast 1917. a. ilmunud) väliskirjanduse kohta. Seal määrati trükise kuuluvus üld- või erifondi. Kui Tallinna tsensoritel teadmistest puudu jäi (nimestikus teose taga märke "puuduvad andmed"), tuli nimestikud saata edasi Moskvasse Rahvusvahelise Postiside 10. tsehhile. Trükiste saatmist otseselt ei nõutud, ometi nii talitati, mida tõendavad postidokumendid nimekirjade juures. Märksa olulisem muudatus oli selles, et teave kuusnurgaga tähistatud trükiste kohta võis olla avalikes kataloogides. Tartu Ülikooli Raamatukogus nende avalikustamiseni ei jõutudki. Erifondis nappis selleks tööjõudu, uuendus, millest vaid väga vähesed asjasse pühendatud olid teadlikud, oli pigem lubav kui soovitatav ning ei kohustanud raamatukogu

¹¹ TÜR KHO, f. 4, nim. 4, s. 53, l. 3, 3p.

¹² TÜR KHO, f. 4, nim. 4, s. 11, l. 10.

¹³ Veskimägi, K.-O. *Op. cit.* Lk. 300–301.

¹⁴ *Ibid.* Lk. 301; TÜR KHO, f. 4, nim. 4, s. 51, nr. 3 : Raamatukogudest ja antikvariaatidest kõrvaldamisele kuuluvate kodandlikul ja okupatsiooni ajal Eestis ilmunud väljaannete koondnimekiri. 2. osa. Tallinn, 1966. 155 lk.

¹⁵ TÜR KHO, f. 4, nim. 4, s. 53, l. 7–8.

¹⁶ TÜR KHO, f. 4, nim. 4, s. 16, l. 3.

millekski. Osakonna 1987. a. tööplaanis pole selle töö juurde asumist kavandatud, kogu tähelepanu võttis Eesti trükis.

Tegelik avalikustamine algas erihoiuosakondade olemasolu avalikustamisega, meenutagem siin telesaateid "Kultuuripilt" detsembris 1987, "Viiekümnendad" jaanuaris 1988, Aivo Lõhmuse artiklit "Iga raamat on ime" ajalehes "Edasi".¹⁷ On meeles, et vaatasime-kuulasime-lugesime neid teatud ärritusega, sest meile tundus, et kogu süü ja vastutus spetsfondide asjus on pandud meile, sest kirjeldatud barbaarsused raamatu kallal leidsid aset ülikooli raamatukogus. Eelnimetatud telesaadete kohta saatis ÜR-i direktor Laine Peep 12. jaanuaril 1988 protestikirja ENSV Riiklikule Televisiooni ja Raadiokomiteele, sest probleemi käsitlelus saates ei olevat olnud asjalik, emotsionaalseid detaile tähtsustati üle. Ta leidis, et edaspidi oleks õigem lähemalt valgustada neid objektiivseid asjaolusid, mis viisid raamatud erihoiurežiimile. Ta palus arvestada, et me ei juhindu antud märkuste tegemisel kitsalt "mundriau" kaitsmisest, vaid sellest, et "emotsionaalse tähelepanu kontsentreerimine erihoiu probleemidele segab raamatukogus tehtavat suurt, tõsist ja asjalikku reaalist tööd raamatute üleviimisel üldfondi, s.o. nende ümberinventeerimist, rekataloogimist ning kultuuriväärtuste säilimiseks vajaliku kasutusrežiimi kehtestamist".¹⁸

Mingit ulatuslikku spetsfondi tühenemist jaanuaris 1988 veel ei toimunud. Eelnevad poolteist aastat olid kulunud alles otsustamisele, mida ja millal keelu alt vabastada.

31. detsembril 1986 oli erifondis arvel 159 449 eks., aasta jooksul võeti arvele 384 eks., spetsfondi rutiinse läbivaatamise tulemusena anti üldfondi 585 eks., mitte ainustki trükist Eesti või NSVL Glavliti käskkirja alusel.¹⁹ 1987. a. anti üldfondi 662 eks., sh. 18 eks. NSVL Glavliti käskkirja põhjal,²⁰ mitte ainustki eksemplari Tallinna korraldusel. Suurimaks tsensuuri järeleandmiseks 1987. a. oli teaduskraadi ja -kutsega isikutele ning loominguliste liitude liikmetele erifondi kasutamise lubamine diplomi ja liikmepileti (või nende koopia) ettenäitamisel. Veel 1988. a. tööplaani koostades ei osanud osakonna juhataja näha ette ulatuslikku keelupiirangute tühistamist. ÜR-i spetsfondis vajas veel umbes pool Eesti trükisest läbivaatamist, töö eesmärgina nägi ta "... võimalikult vähendada erifondis hoitavate raamatute ja perioodika arvu".²¹ Üldfondi tagastatava kirjanduse hulgaks prognoosis ta umbes 3000 trükiüksust.²²

Avalikkuse emotsionaalse tähelepanu koondumine spetsfondidele ning surve salastamisele lõpu tegemiseks kindlasti kiirendas järgnevaid sündmusi. Üle maa hoogustus muinsuskaitse liikumine. Järsk pööre saabus pärast 1.–2. aprillil 1988 Tallinnas toimunud loominguliste liitude juhatuste ühispleenumit. 4. aprillil kinnitas minister J. Lott Kultuuriministeeriumi juures töötava ametkondadevahelise komisjoni otsuse kodanlikul ja okupatsiooni ajal ilmunud raamatute väljatoomise kohta erifondidest.²³ 1966. a. keelunimestik oli sellega tühistatud, keelatuks jäi 43 Saksa okupatsiooni aegset raamatunimetust. Pärast

¹⁷ Lõhmus, A. Iga raamat on ime // Edasi. 1988. 21.–22. jaan., nr. 16–17. Lk. 4.

¹⁸ TÜR KHO, f. 4, nim. 4, s. 33, l. 2.

¹⁹ TÜR KHO, f. 4, nim. 4, s. 16, l. 1.

²⁰ TÜR KHO, f. 4, nim. 4, s. 16, l. 6.

²¹ TÜR KHO, f. 4, nim. 4, s. 11, l. 13.

²² TÜR KHO, f. 4, nim. 4, s. 11, l. 14.

²³ TÜR KHO, f. 4, nim. 4, s. 52, l. 6.

Kultuuriministeeriumi 29. novembri 1988. a. käskkirja on needki avalikult kasutatavad.²⁴ 6. aprillil 1988 langetab komisjon otsuse iseseisvusaegsete perioodikaväljaannete vabastamiseks, ministeeriumi 14. aprilli käskkiri legaliseerib selle otsuse.²⁵ KM-i 8. juuni 1988 käskkirjaga jõustub komisjoni otsus Saksa okupatsiooni aegsete ajakirjandusväljaannete vabastamiseks.²⁶ Kodu-Eesti trükisõna oli tsensorikammitaist vaba.

PIIRATUD KASUTAMISEGA EMIGRANTLIK KIRJANDUS			
Jrk. nr.	Autor	Nimetus	Lühike annotatsioon
1.	"	Eesti riik ja rahvas teises maailmasõjas. KBited I - X.	
2.	"	Eesti saatusaastad. 1945 - 1960. I - VI.	
3.	"	Eesti tuleviku perspektiiv.	A. Kõngi ja A. Milita artiklid ajalahest "Välis-Eesti".
4.	"	Eesti Vabadusvõitlejad II maailmasõjas.	Vabatahtlikud sakslaste tegistuses II maailmasõjas.
5.	Gustavson, P.	Tõnapõeva mured Eestis.	
6.	Jaks, Ilmar	Saaremaalt Leningradist.	1941. a. eestlaste mobiliseerimine Punaarmee - 168. pataljoni - lase põhvik.
7.	Jürissaar, V.	Kahe rinde vahel. Kolonel Robasoga koos idavoitluses.	Memuaarides Idapataljoni tegevusest Punaarmee vastu 1941-1945.
8.	Kask, Agu	Varjud udus.	Saksa sõjavangide olu NSVL laagrites.
9.	Kask, Agu	Unustatud sugupõlv.	Metaarvanded Eestis 1941. a.
10.	KOKK, Arnold	Maarjamaalt Maarjamaale.	Valimik vestekroonikat 1947-1984.
11.	Kriisa, Agu	Okupeeritud Eesti nii nagu ta on.	Eesti Vabadusliidu väljaanne.
12.	Kubbe, Alf	Tules ja vees.	Memuaar - fasisitlikus armees 1941 - 1945.
13.	Kubbe, Alf	Tulises katlas.	
14.	Kling, Andres	Saatusi ja saavutusi.	
15.	Kling, Andres	Mis toimub Soomes?	Välispoliitika (Soomes NSVL suhetest).
16.	Leetmaa, Reinhard	Sõjas ja ikastatud Eestis.	
17.	Lepik, Kalju	Kadunud külad.	Kõukogudevastased luuletused.

1. Piiratud kasutamise emigrantlik kirjandus (TÜR KHO, f. 4, nim. 4, s. 52, l. 18).

²⁴ TÜR KHO, f. 4, nim. 4, s. 52, l. 16.

²⁵ TÜR KHO, f. 4, nim. 4, s. 52, l. 11.

²⁶ TÜR KHO, f. 4, nim. 4, s. 52, l. 15.

ENSV Kultuurikomitee käskkiri 2. detsembrist 1988 “Tööst eesti pagulas-kirjandusega” andis lõpliku otsustamisõiguse nende kuuluvuse kohta erifonde omavatele raamatukogudele.²⁷ Erihoiule pidid jääma lõhkeainete ja narkootikumide valmistamist, karatevõtteid käsitlevad ning pornograafilise sisuga väljaanded. Selles osas oli Kultuurikomitee käskkiri peaaegu sõnasõnaline tõlge Moskva Glavliti 16. augusti 1988. a. täpsustatud juhistest väliskirjanduse kohta, mida septembris täiendati nõukogudevaenuliku emigrantliku kirjanduse osas. Põhimõttelised vaidlusküsimused pidi lahendama ekspertide abiga ametkondadevaheline komisjon. Erifondi materjalide hulgas on dateerimata ja allkirjastamata nimestik “Piiratud kasutusega emigrantlik kirjandus” (42 nim.). Mõni näide nimekirjast ja piirangu põhjustest: Agu Kask “Varjud udus” (Saksa sõjavangide elu NL-i laagrites), Andres Küng “Mis toimub Soomes” (välispoliitika, Soome-NL suhted), Kalju Lepik “Kadunud külad” (nõukogudevastased luuletused), Tuudur Tamm “Need teod süüdistavad” (!dokumentaaljutustus Eesti kannatusaastast 1941), Enn Nõu “Koeratapja” (erootiline romaan), V. Jürissaar “Kahe rinde vahel” (memuaar-teos Idapataljoni tegevusest Punaarmee vastu 1941–1945)²⁸ (vt. ill. 1). Sündmuste edasise arengu seisukohast sel nimekirjal enam mingit sisulist tähendust ei olnud. Veel enne üldist vabastamisotsust oli Glavlit (E. Tilga kirjake 26. oktoobrist 1988) lubanud üldfondi anda R. Kolga “Lestakala otsimas ja teisi jutustusi” ja “Küla põleb kahest otsast” ning A. Mägi “Eesti rahva ajaraamatu” ja “Aeg kirju ei kuluta”.²⁹

Võib täie kindlusega väita, et väliseesti raamat jõudis ülikooli raamatukogusse juhuslikult, kuna need trükised märgistati enamasti kahe keelukuusnurgaga, siis Tartusse nad ei tohtinudki jõuda, kuid ka ühe keelukuusnurgaga raamatu saamine sõltus Tallinna ja Moskva tsensorite suvast.³⁰ Eesti pagulaskirjanduse komplekteerimine ÜR-isse väärib omaette uurimust, siinkohal vaid mõni näide eelpool öeldu kinnituseks. 17. aprillil 1986. a. kirjutas E. Tilk Tallinna Glavlitist Fasta Reppole, et Glavlititi on saabunud tolli kaudu raamatupakk H. Salasoolt Austraaliast (Eesti Arhiiv Austraalias). “Et pakis on ka võõrkeelsed raamatud, siis toll saadab need Moskvasse kontrollimiseks koos paki-ümbrisega. Sisuliselt eestikeelsed raamatud on peaaegu kõik märgistatud kuusnurgaga [...] ja neid Teile ei saada. 11 eks. saate r[aa]matu]kogule. Nagu isegi näete, olete nüüd teistkordselt saanud emigrantlikku kirjandust ja see on tänu minu ülemale, kes on küsimust lahendanud positiivselt Teile kasuks.”³¹ (Vt. ill. 2). 1987. aastast kohtab erifondi pärast 1917. a. ilmunud väliskirjanduse inventariraamatus järjest rohkem väliseesti autorite teoste sissekandeid.³² Ivar Ivask teatab 15. märtsi 1988. a. kirjas raamatukogu palvele saada AABS-i (*Association for Advancement of Baltic Studies*) väljaandeid, et selle ühingu peasekretär Janis Gaigulis olla 1987. a. aprillis läkitanud Tartusse neid terve postikoti täie.³³ Aasta hiljem postitatud uus saadetis jõudis õnnelikult kohale, kuid läks erifondi. Vello Salo kirjutas 20. juulil 1988: “Kahest kohast saan praegu soove: et

²⁷ TÜR KHO, f. 4, nim. 4, s. 52, l. 17.

²⁸ TÜR KHO, f. 4, nim. 4, s. 52, l. 18–19.

²⁹ TÜR KHO, f. 4, nim. 4, s. 33, l. 31.

³⁰ Veskimägi, K.-O. *Op. cit.* Lk. 279–294.

³¹ TÜR KHO, f. 4, nim. 4, s. 31, l. 45.

³² TÜR KHO, f. 4, nim. 4, s. 272.

³³ TÜR KHO, f. 4, nim. 3, s. 1396a, l. 8.

saadaksin Teile AK-d (Aja Kiri), millest Teil olevat üksainus nr., samuti Uku Masingu luulekogud, mis olen välja annud. Olen seda juba ammu teinud: kõik minu toimetatu on posti läinud. Mul on kahju Teist ja ka mu oma pakkimisele-saatmisele kulutat tundidest. Olen valmis Teile veel kord saatma, kuid muidugi mitte enam postiga. Kui keegi saab nad siit kaasa võtta, annan meeleldi. Reisijaid on praegu palju.”³⁴

Sp. S. Keppo!

Jälle olen Teiega vestlmas. Praegu on
hugu sellise, et see raamatupakk on
saadunud minuile kolli vaudu, raamatud on
aadresseritud TRi juurde, saatjaks on
H. Lelassoo - vnti aadress Australias.

It pavis on ka mõnedes raamatud, mis
oll raamatud need Moskvasse suhteliseks
raas paatimiseks. Nõuilelt ^{tehtud} ~~tehtud~~ on
praegu kõik mängistatud muusikaga, mis
minu teada kolle, et need on verefisieritud,
aga faatilielt nende need väite, Pavis oli
14 väepanset, neist 3 on mängistatud nake
muusikaga ja neid Teile ei saada ^{11 kuu} ~~nake~~ ^{11 kuu} ~~ga~~ ^{ga}

Nagu isegi väite, olde viid teistvõrdelt
saadud muigantihine vikipandist ja see
on talle minu ilmale, kes on mõnust
laheandud postivõrdelt Teie vaimas.

Teie teades

Tallinnas,

17.04.86 a.

[Handwritten signature]

2. E. Tilk F. Reppole 17.04.1986 (TÜR KHO, f. 4, nim. 4, s. 31, l. 45).

³⁴ TÜR KHO, f. 4, nim. 3, s. 1396a, l. 111.

Raudse eesriide, mis aastakümneteks jagas eestlaskonna kodu- ja väliseestlasteks, kerkimine ning mõlema poole siiras vastastikune huvi ja soov taastada katkenud sidemed leidis väljundi raamatute kogumises ja kodumaale läkitamises. 5. augustil 1988 kirjutas Eesti Kultuurikoondis Rootsis esimees Alur Reinans raamatukogule: "Oleme suure sümboolse jälgimise Eestis viimase poole aasta jooksul toimunud ühiskondlikku arengut, eriti ka konstateerinud seda huvi eesti kultuurielu ja kirjanduse vastu väljaspool Eestit, mis muutunud oludes Eestis on ilmsiks tulnud. Soovides omalt poolt kaasa aidata selle huvi rahuldamiseks, oleme nõus Teie raamatukogule kinkima väljaspool Eestit pärast 1944. aastat ilmunud raamatuid, samuti mõnel määral siin ilmunud ajakirjade aastakäike/numbreid."³⁵ Kultuurikoondise soov oli anda kingitus raamatukogu esindajale üle Stockholmis ning et need oleksid edaspidi võimalikult paljudele huvilistele avalikult kättesaadavad. Samasugune raamatuannetus tehti ka Rahvusraamatukogule Tallinnas. Kokku saabus Eestisse üle 1000 nimetuse. Küllap kiirendas peatselt Rootsist saabuv raamatuannetus kasutuspiirangute kaotamist pagulaskirjandusele. Raamatud jõudsid kohale 1988. a. novembri lõpus, ülikooli raamatukogus korraldati neist kolm näitust. Raamatuannetuste jõudmist Eestisse tavalisi postitalituslikke sekeldusi vältides aitas korraldada NL Rootsi Suursaatkonna töötaja, endine Tartu Ülikooli õigusteaduskonna dekaan Eimar Rahumaa. Nii jõudsid tema vahendusel augustis 1988 Tartusse dr. H. Keilandi ja dr. R. Marandi kogu.³⁶ Ka Inglismaal ja Kanadas võtsid hoogu trükiste kogumisahtsioonid Eesti raamatukogude heaks.

1988. aasta kevadest hakkas raamatukogusse saabuma ridamisi NSVL Kõrg- ja Keskerihariduse Ministeeriumi käskkirju, mis tegid teatavaks NSVL Glavliti käskkirjad kasutuspiirangute tühistamisest välismaal ja nõukogudemaal ilmunud kirjandusele. Glavliti käskkirjade avalikustamine märkuseta ДСП (для служебного пользования) kuulus *galsnosti* ideoloogia juurde. Kuni 1987. a-ni olid erifondidele saadetud käskkirjade eksemplarid veel nummerdatud. Glavliti juhiste ja korralduste teatavakstegemine üleliiduliste ministeeriumide kaudu raamatukogudele pikendas kasutuspiirangute tühistamist. Eesti raamatukogude erihoiuosakonnad vahetasid omavahel informatsiooni operatiivselt, saates "oma kõrgemalseisvate organite" juhenddokumente tsensuurirežiimi muudatuste kohta. Nii leidub arhiivimaterjalide hulgas koopia NSVL Kultuuriministeeriumi ringkirjast ERR-ile³⁷; 1987. a. on ÜR-i erihoiuosakond andnud Kirjandusmuuseumile kuus Moskva Glavliti käskkirja.³⁸

NL-i suhete soojenemine Ameerika Ühendriikidega leidis oma väljenduse ka sealt pärinevale kirjandusele kehtestatud kasutuspiirangute operatiivses muutmises. 12. aprillil on ÜR saanud ERR-ilt NSVL KM-i 24. märtsi 1988. a. ringkirja koopia raamatukogude direktoritele, millega tehakse teatavaks USA ajakirjade nimekiri, mille kasutuspiirangud Glavlit on tühistanud. Piirangud kaotatakse ka enne 1985. a. ilmunud välismaisele meditsiini-, bioloogia-, geneetika-, põllumajanduse-, balleti-, kino-, teatri- ja muusikaalasele kirjandusele. Üldfondi lubatakse viia samuti teatmeteosed ja kodanlik-poliitilised väljaanded, mis pole teravalt antikommunistliku või nõukogudevaenuliku sisuga. Raamatukogusse tsenseerimata saabunud trükistest soovitatakse esitada Glavlitile kontrollimiseks

³⁵ TÜR KHO, f. 4. nim. 3, s. 1396a, l. 206.

³⁶ TÜR KHO, f. 4. nim. 3, s. 1396a, l. 207.

³⁷ TÜR KHO, f. 4. nim. 3, s. 76, l. 43–50.

³⁸ TÜR KHO, f. 4. nim. 3, s. 71, l. 1.

esmajärjekorras teaduslikud ja tootmisalased väljaanded, mille vastu lugejad kõrgendatud huvi tunnevad. Ministeerium juhtis tähelepanu sellele, et raamatukogutöötajad ja lugejad peaksid kandma isiklikku vastutust vabaks lastud trükiste säilimise eest ning kehtivate eeskirjade kohase täpse arvestuse iga väljaande kohta.³⁹ Vahemärkusena olgu öeldud, et 14. märtsil oli F. Reppo saatnud Moskvasse Rahvusvahelise Postiside 10. tsehhi ülemale sm. I. Kaštanovile kirja, milles soovis teada saada, kas on tulemas muutusi välismaiste teatmeteoste "Otavan Iso Fokus" (kd. 4–6, 1973–1974), "Otavan suuri ensyklopedia" (kd. 1–6, 8, 9, 1977–1981), "Brockhaus Enzyklopedia" (kd. 17, 19, 20) jt. hoidmiseks erifondis.⁴⁰ Mitmekõitelised teosed, sariväljaanded, perioodika- ja jätkväljaannete nimetused võisid olla laialipillutatud üld- ja erifondi vahel, mis jättis asjaspehendamata lugejatele mulje raamatukogu ebajärjekindlusest ning põhimõtetusest kogude täiendamisel. 11. aprillil 1988 annab NL Glavlit loa viia üldfondi kuni 1985. a. (incl.) ilmunud ühe keelukuusnurgaga märgitud välismaise trükise. Eriti tuli kiirustada USA-s ilmunud trükiste hoiu- ja kasutusrežiimi muutmise. Kasutuspiirangud säilivad 52-le USA-s ("Problems of Communism", "Playboy"), Itaalias, Israelis, Kanadas ("Православный вестник Нью-Йоркской и Канадской епархий"), Prantsusmaal, Šveitsis, Saksamaa Liitvabariigis ("Wochenende mit Rätzel-Magazin", "Deutsche Wochenzeitung", "Deutsche Nationalzeitung") ja Ühendatud Kuningriigis ("Index of Censorship", "Sowjet Analyst", "Amnesty International Newsletter") ilmunud ajakirjadele. Kahe keelukuusnurgaga väljaannetele kehtestatakse ühe kuusnurga režiim.⁴¹ Kuu aega hiljem, 13. mail 1988 tühistatakse või muudetakse hoiu- ja kasutamise korda kuni aprillikuuni 1988. a. ilmunud väljaannete osas.⁴² 16. augustil 1988. a on Glavlit sunnitud täpsustama 11. aprilli juhiseid väliskirjanduse vabaks laskmiseks. Erihoiule jäävad endiselt natsionaalsotsialismi ja fašismi liidrite (Hitler, Mussolini jt.), Nõukogude Liidust emigreerunud autorite välismaal avaldatud poliitilised teosed, lõhkeainete ja narkootikumide valmistamist ning idamaiseid võitluskunste käsitlev kirjandus, pornograafiaväljaanded.⁴³ Septembris peab Glavlit vajalikuks lisada, et keelatuks jääb ka nõukogudevaenulik emigrantlik kirjandus.⁴⁴

1988. a. aprillis algas kirjanduse ulatuslik üleandmine spetsfondist üldfondi. Üleandmine toimus järk-järgult, et raamatud oleksid lühemat aega töötlemisel ning lugejatele kergemini kättesaadavad. Trükiseid, mis olid erihoiurežiimi alt vabaks lastud, kuid asusid veel spetsfondi pinnal, laenutati samadel alustel üldfondis olevatega. Kui hoogsalt kulges erifondist üleandmine, selgub septembris 1988 Eesti Glavlitile koostatud aruandest "TRÜ Teaduslikus Raamatukogus leiduva kodu- ja välismaise kirjanduse üldkasutatavasse fondi üleviimise käik".⁴⁵ 1. septembriks oli koostatud 16 akti 5939 nimetuse üleandmiseks, sh. 3738 nim. eesti raamatut aastatest 1917–1944, pärast 1917. a. ilmunud väliskirjandust (sh. väliseesti trükis) 1738 eks., 65 eks. venekeelset raamatut NSVL Glavliti käskkirjade alusel, 55 eks. eestikeelset raamatut ENSV Glavliti käskkirja 9A alusel, 343 eks. enne 1917. a.

³⁹ TÜR KHO, f. 4. nim. 3, s. 76, l. 43–50.

⁴⁰ TÜR KHO, f. 4. nim. 3, s. 33, l. 3.

⁴¹ TÜR KHO, f. 4. nim. 4, s. 76, l. 51–53.

⁴² TÜR KHO, f. 4. nim. 4, s. 76, l. 56.

⁴³ TÜR KHO, f. 4. nim. 4, s. 76, l. 80.

⁴⁴ TÜR KHO, f. 4. nim. 4, s. 76, l. 81.

⁴⁵ TÜR KHO, f. 4. nim. 4, s. 33, l. 13.

ilmunud väljaandeid. Aasta lõpuks jõuti 26 aktiga üldfondi anda 26 563 trükiüksust.⁴⁶ 1989. a. ootas üleandmist 6848 nim. (43 307 trükiüksust) eestikeelseid raamatuid ja perioodikaväljaandeid aastatest 1917–1944 ning 1140 nim. (3239 trükiüksust) kaasaegset väliskirjandust, sh. eesti pagulasväljaandeid.⁴⁷

Oktoobris 1989 koostatud ülevaates kirjanduse üleandmisest kirjutas Fasta Reppo: “K.a. detsembris saavad koostatud aktid kogu eestikeelse kirjanduse kohta, kaasaegse väliskirjanduse kohta. Üle anda jääb veel vanem vene- ja võõrkeelne (ilm. 1917–44) ja nõukogude perioodi kirjandus. Lähitulevikus erifond kui osakond peaks kaduma raamatukogu struktuurist, kuna tema järele pole vajadust. See osake kirjandusest, mis veel erirežiimi alla jääb (kui jääb?) võiks viia kokku kirjandusega, mis on ettenähtud ametialaseks kasutamiseks. Erirežiimi küsimus kirjanduse kohta vajaks ühtlustamist vabariigi tasemel.”⁴⁸

Külma dušina mõjus Eesti NSV Ministrite Nõukogu määrus 13. jaanuarist 1989. a.,⁴⁹ mis jäljendas NSVL Ministrite Nõukogu sellesisulist otsust eelmise aasta 21. detsembrist⁵⁰ ning mis keelas sisse tuua trükiseid, mille eesmärk on nõukogude riikliku ja ühiskondliku korra õonestamine, territoriaalse terviklikkuse, poliitilise sõltumatus ja riikliku suveräänsuse rikkumine jne. (ENSV juhtkond oli unustanud, et 16. novembril 1988 oli see sama Ülemnõukogu deklareerinud Eesti riiklikku suveräänsust ning Eesti seaduste ülimuslikkust.) Nende määruste alusel on Moskvasse kontrollimiseks saadetud ilmselt ka viimane väliskirjanduse saadetus (7 nim., sh. “Journal of Baltic Studies” vol. 19, 1988; “Eesti Usuteadlaste Selts Paguluses Toimetised” (43, 1984; 44, 1985) ja kaks A. Võõbuse monograafiat 1957. ja 1961. a.).⁵¹ Jaanuarist hakkas raamatukogusse suure hilinemisega saabuma räsitud postipakke ja kirju Saksamaalt, Ameerika Ühendriikidest, Itaaliast ja mujalt. E. Tilga 10. jaanuari 1988. a. kirjakesest selgub, mis siis toimus: “10 raamatut on TÜ Raamatukogule Kanadast... Välja on nad võetud eripakkidest, sellepärast et olid komisjoni poolt läbivaatamisel. Ülejäänud pakid läksid üldfondi. Palun andke ka need 10 üldfondi. Käesoleval ajal ei ole meie juures ühtegi TRÜ raamatukogule kuuluvat raamatut, konfiskeerinud ei ole meie ühtegi eksemplari”.⁵² Sündmusi jälgiti tähelepanelikult ka Rootsis. Sealse “Eesti Päevalehe” mitmes numbris oli arutusel, kas kõik Kultuurikoondise kingitud raamatud jõudsid ikka kohale või mitte.⁵³ L. Peep veenis 26. jaanuari 1989. a. kirjas Alur Reinansit, et kõik eelmisel aastal kingitusena saadud raamatud on Tartus ja üldfondis ja neid saab iga lugeja laenata, kuid mitte ainueksplare koju.⁵⁴ 27. märtsi 1989. a. kirjas palub Hugo Salasoo teada, milline on tõde Rootsist saadud raamatute kohta, sest “Eesti Päevalehes” ilmunud teated olid vastuolulised.⁵⁵ Veel suvelgi polnud kahtlused hajunud. Juunis 1989 külastas raamatukogu Peeter Ots Inglismaalt ja tundis huvi, kas varem üldfondi arvatud

⁴⁶ TÜR KHO, f. 4, nim. 4, s. 33, l. 15.

⁴⁷ TÜR KHO, f. 4, nim. 4, s. 11, l. 15.

⁴⁸ TÜR KHO, f. 4, nim. 4, s. 11, l. 17.

⁴⁹ ENSV Ülemnõukogu ja Valitsuse Teataja. 1989. 3. veebr., art. 69.

⁵⁰ Veskimägi, K.-O. *Op. cit.* Lk. 302.

⁵¹ TÜR KHO, f. 4, nim. 4, s. 33, l. 39.

⁵² TÜR KHO, f. 4, nim. 4, s. 33, l. 36.

⁵³ Eesti Päevaleht. 1989. 20. jaan., nr. 5. Lk. 5; 17. veebr., nr. 13. Lk. 8.

⁵⁴ TÜR KHO, f. 4, nim. 3, s. 1516, l. 152.

⁵⁵ TÜR KHO, f. 4, nim. 3, s. 1516, l. 51.

trükistest läheb nüüd osa jälle spetsfondi. Ta küsis otse, kas on olemas nimekiri või selgitavaid juhtnööre erihoidu antavate trükiste osas, siis nad hoiduksid selliste saatmisest.⁵⁶

Spetsfondi viimane vaatus hakkas lähenema lõpule. NSVL Glavliti käskkiri 5. jaanuarist 1990 vabastas kasutuspiirangutest kõik enne 1917. a. ilmunud trükised.⁵⁷ ÜR-i erifondist rändas kõigepealt oma õigele kohale tagasi *Estica*- ning seejärel muu enne 1917. a. ilmunud vene- ja võõrkeelne kirjandus.⁵⁸ Keelu alt vabastatud trükiste üleandmise kiirendamiseks võeti 1990. a. kasutusele saatelehed, et nende alusel hiljem koostada koondakt.

7. mail 1990 jõudis raamatukogusse NSVL Riikliku Hariduskomitee käskkiri, millega tehti teatavaks, et Glavliti 10. jaanuari 1990 otsus lubab spetsfondist välja anda kogu raamatukogudest ja raamatukaubandusest kõrvaldatud Nõukogude Liidus ilmunud trükisõna ja tühistab kõik varasemad sellekohased käskkirjad.⁵⁹

Erihoiuosakonna arhiivimaterjalide hulgas leiduvad arvukad Glavliti käskkirjad ja vabastusnimekirjad 1988.–1989. aastast NL-is. Esmajoones Venemaal ilmunud trükiste kohta on need tänuvärsed ajalooallikad ideoloogilisest võitlusest NLKP uuendus- ja vana-meelse suuna vahel, peegeldades seda, kui vaevaliselt kulges erihoidudesse suletud trükisõna väljatoomine. Veebruaris 1988 kustutati keelatud isikute nimekirjadest N. Buhharini, H. Rakovski, A. Rosengoldi, A. Rõkovi ja M. Tšernovi nimi.⁶⁰ Augustis jõudis järg G. Zinovjevi, L. Kamenevi, K. Radeki ja M. Tomskini.⁶¹ Detsembriks oli jõutud revideerida keelunimestikes leiduv kirjasõna ning 1973. aastast pärinevat avalikust käibest kõrvaldatud kirjanduse 330-leheküljelist koondnimestikku asendas uus, 27-le leheküljele kahanenud koondnimestik nr. 2.⁶² Uue keelunimestikuga kaotasid kehtivuse kõik varasemad. 18. jaanuaril tühistab Glavlit sellegi nimestiku ning annab korralduse tuua erifondidest välja kõik käibest kõrvaldatud trükised.

NSVL Glavliti ringkiri 18. juunist 1990 informeerib ministeeriumide, ametkondade ja raamatukogude juhte väliskirjanduse kohta käiva 1981. a. "Instruktsiooni" tühistamisest ning käsib hävitada selle olemasolevad eksemplarid. "Instruktsiooni" tühistamine ei tähendanud veel, et NL-i saabuva väliskirjanduse tsenseerimine oleks lõpetatud, tsensorikuusnurgaga trükiste edasise hoiu- ja kasutamise korra pidid nüüdsest kehtestama asutuste juhid iseseisvalt.⁶³ Tartu Ülikooli Raamatukogu kõik kogud olid selleks ajaks lugejatele vabalt kasutatavad, olenemata nende asupaigast, spetsfond oli lakanud *de facto* olemast. Kuna erihoiuosakond oli ametlikult moodustatud rektori käskkirjaga, siis pidi ta ka ametlikult likvideeritama — Tartu Ülikooli rektori prof. Jüri Kärneri käskkirjaga nr. 133 24. augustist 1990. a. lakkas raamatukogu erihoiuosakond 1. augustist 1990. a. olemast ka *de jure*.⁶⁴

⁵⁶ TÜR KHO, f. 4, nim. 3, s. 1516, l. 218a.

⁵⁷ TÜR KHO, f. 4, nim. 4, s. 76, l. 127.

⁵⁸ TÜR KHO, f. 4, nim. 4, s. 11, l. 18.

⁵⁹ TÜR KHO, f. 4, nim. 4, s. 76, l. 128.

⁶⁰ TÜR KHO, f. 4, nim. 4, s. 76, l. 56.

⁶¹ TÜR KHO, f. 4, nim. 4, s. 76, l. 128.

⁶² TÜR KHO, f. 4, nim. 4, s. 73 : Сводный список книг подлежащих исключению из библиотек и книготорговой сети. II. Москва, 1988. 27 с.

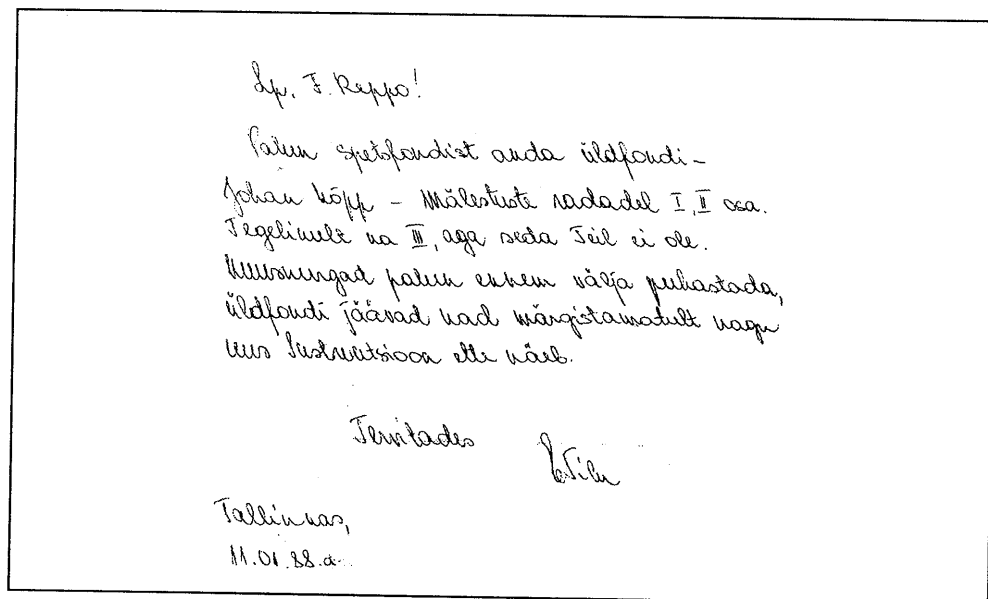
⁶³ TÜR KHO, f. 4, nim. 4, s. 76, l. 129.

⁶⁴ TÜR KHO, f. 4, nim. 4, s. 1, l. 3.

1990. a. lõpuks oli endise erifondi hoidlas veel ca 70 000 kasutuspiirangutest vabaks saanud trükist, põhiliselt võõrkeelne kirjandus aastatest 1917–1944.

1991. a. mais anti ülikooli geograafia kateedritele üle 253 eks. geograafia-, hüdroloogia- ja meteoroloogiaalast kirjandust ning salastatud kaarti, E. Varepi, A. Kongo ja E. Pobuli väitekirjad ning E. Saluvee diplomitöö.⁶⁵ 26. septembril 1989. a. oli ülikooli ajaloomuuseumile loovutatud ülikooli 300. aastapäevale pühendatud film “Alma Mater Tartuensis” (I–II osa, 1932) ning iseseisvusajast pärinev ülikooli suur vapipitsat.⁶⁶

Kõik need vabaks lastud trükised kustutati spetsfondi inventariraamatutest ning inventeeriti uuesti kogudesse, kuhu nad keele, ilmunise aja, koha või tüübi poolest kuulusid, kataloogiti, liigitati-märksõnastati ning paigutati teistesse hoidlatesse. Välismaistest trükistest tuli kustutada ka teave selle kohta, et nad olid olnud keelustatud — kuusnurgad tuli eemaldada. “Kuusnurgad palun ennem välja puhastada, üldfondi jäävad nad märgistamatult, nagu uus Instruksioon ette näeb” teatas E. Tilk 11. jaanuaril 1988 koos loaga anda üldfondi J. Kõpu “Mälestuste radadel”⁶⁷ (vt. ill. 3). Paar aastat varem oli ta andnud nõu kuusnurgad hoolikalt žiletiga välja kraapida, kui neid keemiliselt ei saa eemaldada.⁶⁸ Viimast ülikooli raamatukogus ei praktiseeritud, esialgu kraapisid erihoiutöötajad need tõesti hoolikalt välja, nagu J. Kõpu “Mälestuste ...” tiitellehtedelt tähelepanelikult vaadates võib näha, hiljem tõmmati kuusnurgale harilikku pliiatsiga rist peale.

3. E. Tilk F. Reppole 11.01.1988 (TÜR KHO, f. 4, nim. 4, s. 52, l. 4).

⁶⁵ TÜR KHO, f. 4, nim. 4, s. 146, l. 5.

⁶⁶ TÜR KHO, f. 4, nim. 4, s. 148.

⁶⁷ TÜR KHO, f. 4, nim. 4, s. 52, l. 4.

⁶⁸ TÜR KHO, f. 4, nim. 4, s. 31, l. 42.

1992. a. lõpetati kõik spetsfondi likvideerimisega seotud tööd, inventariraamatutest kustutati kõik üldfondi antud trükised. Järgmisel aastal anti käsikirjade ja haruldaste raamatute osakonnale alaliseks säilitamiseks üle kõik inventariraamatud ja arhiiv. Tuleb avaldada tunnustust erihoiuosakonna viimastele töötajatele Fasta Reppole, Ilme Mesipuule ja Erna Russakule, et nad käsuvastaselt hoidsid alles kõik keelunimekirjad ja salajased instruktsioonid, mis on hinnalised ajalooallikad. Märtsis 1993 koliti endise spetsfondi hoidlasse eestikeelsed ajalehed ja avati ajalehtede lugemissaal. 1994. a. jõuti lõpetada aastakümneid keelu all olnud trükiste ümberinventeerimine ning rekataloogimine. Erihoiuosakonnas ainukeksemplaridena säilinud iseseisvusaegseid Eesti trükiseid säilitatakse hoiuosakonnas arhiiveksemplaridena, käsikirjade ja haruldaste raamatute osakonda on võetud kultuurilooliselt oluliste teoste esitrükke, sh. paguluses ilmunuid. Tänu Helsingi Ülikooli Raamatukogu abile on sõjaeelsed päevalehed mikrofilmitud ja nii hävingust päästetud. Avatud Eesti Fondi toetusel jätkub ajalehtede mikrofilmimine koostöös teiste raamatukogude ja arhiividega.

TARTU ÜLIKOOLI ESIMENE FILOSOOFIAPROFESSOR GOTTLÖB BENJAMIN JÄSCHE

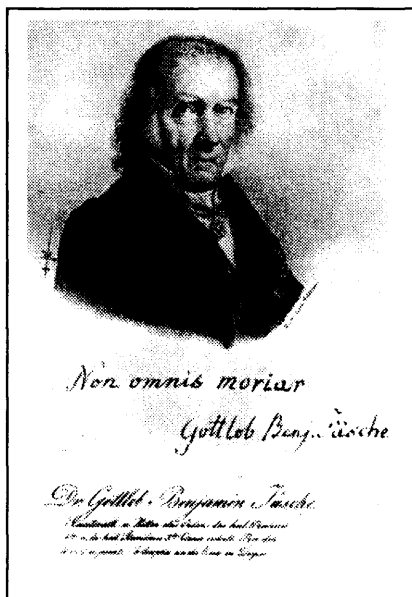
Viiu Klement

Tartu Ülikooli Raamatukogus on läbi aegade tuntud huvi ü l i k o o l i ja tema raamatukogu kujunemisloo ja arengu, eesti rahvuskultuuri- ja teadusloo tähelepanuväärseimate figuuride vastu. Ahvatlevalt rikas on raamatukogu selliste materjalide poolest, millesse süvenemisel näib olulisena tutvustada fakte ja andmestikku *universitas*'e uute epohhide loojatele. Käesolev lühiülevaade taasavatud ülikooli ühest koloriitsemast õppejõust ja teadlasest Gottlob Benjamin Jäschest baseerub põhiliselt möödunud sajandil raamatukokku kogutud allikatel, tänapäevaste hinnangute ja uurimuste arvestamist ei ole eesmärgiks seatud. Liati on artikkel valminud 1980. aastate alguses, allikmaterjali kogumine ja läbivaatamine toimus 1970. aastate teisel poolel.¹

Tartu ülikooli esimesi aastakümneid käsitlevas kirjanduses mainitakse sageli taasavatud ülikooli aktiivsemate õppejõudude hulgas suurt populaarsust ja tunnustust võitnud esimest filosoofiaprofessorit Gottlob Benjamin Jäschet.

Oma käsikirjaliste mälestuste "Kurze Skizze meiner Lebensgeschichte" 32 leheküljel libiseb Jäsche üle oma elu 67 aasta, jäädvustades põhilisema, meenutust väärivama. Mälestustevihikut on alustatud 1817. a., viimane sissekanne kuulub aastasse 1829. Nendest märkmetest pärineb suurem osa Jäsche Tartu-eelsete aastate eluloolisi andmeid.²

Gottlob Benjamin Jäsche (ka Gottlieb Benjamin Jaesche) sündis haritud vaimuliku perekonnas 15. juulil 1762. a. Wartenbergis Alam-Sileesias. Ta oli kidur, haiglane laps, kellele ennustati varast surma. Ent kestva koduse ravi, teadliku ja järjekindla keha karastamise tulemusena, tänu valitud võimlemisharjutustele ja lihtsaimale elulaadile ning toidule kestis tegevusrohke loov elu 80 aastat.

¹ 1999. a. märtsis tutvus käesoleva artikli autor mõnede allikatega ka hilisemast perioodist, millest viidatagu kahele Jäschet käsitlevale uurimusele: Parhomenko, E. Tartu ülikooli filosoofiaprofessor G. B. Jäsche panteismikäsituse eelduste kujunemine : Magistritöö. Tartu, 1992. 104 l.; Ruutsoo, R. Kanti filosoofia Tartu ülikoolis XIX saj. esimesel poolel // Tartu ülikooli ajaloo küsimusi. Tartu, 1979. Vihik 7. Lk. 17–26.

² TÜR KHO, Mrg. DLXXIX : G. B. Jäsche. Kurze Skizze meiner Lebensgeschichte, 32, [8] l.

Näib, et lapsepõlve rangest enesedistsipliinist lähtusid Jäschele nii iseloomulik järjekindlus, tahtejõud ja erakordne töövõime, mis süvenesid aastatega ja said põhieelduseks teadlaseks kujunemisel.

15. eluaastani viibis Jäsche kodus, kus esimese algõpetuse sai musikaalne ja vanades keeltes harukordselt andekas poiss isalt Christian Traugotilt. Põhiline selles oli heebrea, ladina ja kreeka keel (9–10-aastasena võis ta lugeda heebreakeelset Piiblit ja sealt lihtsaimad osi tõlkida) ning elementaarteadmised ajaloos, füüsikas ja loodusõpetuses. Jäsche üldisele haritusele avaldas sagedane kokkupuude muusikaga tähelepandavat mõju.

Vastavana kodusele miljöle oli Jäsche varakult teinud oma kutsevaliku — õppida vaimlikuks. Noormehe haridustee jätkus Breslau gümnaasiumis (1777–1783), kust ta sooja tänuga meenutab matemaatikaprofessor Scheibeli mõjusat pedagoogitalenti ja menukaid loogikaloenguid.

1783. a. astus Jäsche Halle ülikooli teoloogiafakulteeti, kus põhilisema ja parima teoloogia vallas sai professor Nösseltilt, esimese filosoofilise hariduse filosoofiaprofessor J. A. Eberhardilt. Siin puutus ta kokku tõelise filosoofilise kirjandusega (G. E. Lessing, G. W. Leibniz, C. Wolff, C. Garve), mille tulemusena tekkis mõra seni kindlalt ühesuunalisse pürgimisse saada vaimlikuks. Jäsche kutsumuse kahestumist mõjutas veel filosoofiaprofessor J. G. E. Maass oma suurepärase praktiliste vaidlusharjutustega. Maassiga sidus Jäschet siiras ja kestev sõprus ja vahetud teadlaskontaktid ka edaspidi.³ Oma tulevase elukutse jaoks mitmetigi määravaks pidas Jäsche ka loogika õppejõudu Bahrdti, kes oli paeluv oma esitusmaneeeri elegantsi ja ketserikuulsuse tõttu.⁴

Halle ülikooli õhkkond ja õppejõudude laialdane kuulsus soodustas eriliselt Jäsche ümberotsustust.

1785. a., lahkunud ülikoolist halvenenud majanduslike olude tõttu, töötas Jäsche koduõpetajana ja kasutas ahnelt küllaltki häid võimalusi eneseharimiseks. Suhteliselt odavalt sai ta laenata kirjandust Breslau kammersekretäri Streiti väärtuslikust laenuraamatukogust,⁵ mis omakorda süvendas kasvavat huvi filosoofia vastu.

Suur roll Jäsche edaspidise saatuse määramisel oli tema sõbral õigusteadlasel von Rhedigeril, kes oma julgustavate, suunavate ja vaimselt väga palju andnud vestlustega mõjutas Jäschet sõitma Königsbergi — Kanti ülikooli, et osa saada suure filosoofi loengutest (1791–1792, 1799–1801).⁶

Sellest ajast alates algas Jäsche filosoofiaalne tegevus ja vahetud kontaktid Immanuel Kantiga.

Jäsche esimeseks, vaimulikkonna hukkamõistu pälvinud tööks⁷ on "Ueber reinen Naturalismus und positive, insonderheit christliche, Religion und deren Verhältniss zur Volksaufklärung" (Berlin, 1790). Jäsche sisetunne võis nüüd rahuneda — vaimulike vaen võttis talt võimaluse tööle asuda kunagi soovitud alal.

³ Morgenstern, K. Dr. Gottlob Benjamin Jäsche, Universitäts-Senior, Emeritirter Professor, Staatsrath und Ritter : Kathedervortrag gegenüber dem Sarge des Verewigten, gehalten den 3. September 1842 in der Aula der Kaiserlichen Universität Dorpat. Dorpat; Leipzig, 1843.

⁴ TÜR KHO, Mrg. DLXXIX : G. B. Jäsche. Kurze Skizze meiner Lebensgeschichte, I. 15.

⁵ Morgenstern, K. *Op. cit.* S. 22.

⁶ Morgenstern, K. *Op. cit.* S. 24–25.

⁷ Morgenstern, K. *Op. cit.* S. 25.

Suur mõju Jäsche filosoofilise hariduse täiustumisel oli Kanti kõrval Königsbergi ülikooli filosoofiaprofessoril C. J. Krausil ning matemaatikaprofessoril J. Schultzil. Jäschel oli alati võimalus osa võtta õpetlaste vestlustest ja dispuutidest ka väljaspool loenguid. Kuid teenistuse otsingud jätkusid. Sõprade soovitusel sai ta koduõpetaja koha Kuramaal.

Jäsche doktoritöö "De Parmenide Pantheista eiusque in philosophiam meritis" valmiski Kuramaal koduõpetaja ameti kõrvalt ja tõi doktoridiplomi 1795. a. Halle ülikooli professori Maassi kõrge hinnanguga.

Sajandivahetusel saab Jäschele osaks suur vaimne õnn olla töökaaslasena Immanuel Kantile, kelle täieliku usalduse Jäsche oli pälvinud oma eelnenud aastate teadusliku tegevusega.⁸

Selliste tingimuste ja soodsate mõjude keskkonnas kujunenud teadlane, kes oli saanud põhjaliku hariduse teoloogias ja filosoofias, asus aprillis 1802 filosoofiaprofessori nõudlikule kohale Tartu ülikoolis. Vastav ettepanek oli Jäschele tehtud juba 1800. a., ametisse kinnitati Jäsche ligi kaks aastat hiljem, 24. veebruaril 1802,⁹ kui ülikooli taasavamine teoks sai.

Alates ülikooli avapäevast oli Jäsche sellega seotud 37 aasta vältel. Ta oli esimeste hulgas, kes täie pingega, ülimalt vastutustundlikuna võttis osa ülikooli esimeste aastate paljude suuremate probleemide lahendamisest, kujundades koostöös G. F. Parroti, K. Morgensterni, J. L. Mütheli, G. A. Germanni ja teiste õppejõududega ülikooli palet sajandi esimesel poolel.

Jäsche luges kõiki põhilisi filosoofiakursusi katkestamatult 25 aastat, kuni märtsini 1827, kui andis avalduse pensionile siirdumiseks. Samas aga otsustas Jäsche ümber ja jätkas veel samal kuul õppetööd, suutmata kõrvale jääda omaseks saanud miljööst ja kutsest. Alles 1833. a. vabastati Jäsche teenelise professorina, kuid teaduskond taotles Jäsche uuesti valimist. Ehkki filosoofiaprofessori kohale kandideeris ka Hegeli õpetuse järgija J. E. Erdmann, valiti häälteenamusega tohutu eruditsiooni ja tähelepanitava pedagoogitalendiga Jäsche, kes samal aastal asus jätkama mõneks kuuks katkenud loengutegevust.¹⁰ Jäschele makstakse kõrgendatud palka ja säilitatakse pension kuni tema lõpliku lahkumiseni ülikoolist pärast 74 semestrit kestnud tööd.¹¹ Jäsche lahkumisega ülikoolist 1839. a. veebruaris jäi professorikoht filosoofiateaduskonnas vakantseks 1845. a-ni.¹²

Jäsche loengukursusteks kasutatud allikatest annab ammendava pildi "Kurze Skizze meiner Lebensgeschichte" lisa ja tema publitseeritud loengute eessõnad, samuti ka ülikooli trükitud loengukavad 1802.–1838. a. Jäsche filosoofia rajaneb Kanti õpetusele, kelle kogu filosoofilist süsteemi ja ideekäiku väidab Jäsche ennast põhjalikult tundvat.¹³ Selle tõendiks oli Kanti täielik usaldus Jäsche teadlasevõimete ja -aususe vastu, mille veenvaks väljenduseks sai töö Kanti loogikaloengute ümbertöötamisel trükiväljaandeks. Raamatu eessõnas

⁸ Morgenstern, K. *Op. cit.* S. 31.

⁹ Krause, J. W. Das erste Jahrzehnt der ehemaligen Universität Dorpat : Aus den Memoiren des Professors Johann Wilhelm Krause // Baltische Monatschrift. 1902. Bd. 53. S. 235, 362.

¹⁰ Левицкий Г. В. Биографический словарь профессоров и преподавателей Императорского Юрьевского, бывшего Дерптского, университета за сто лет его существования (1802–1902). Юрьев, 1903. Т. 2. С. 406, 407.

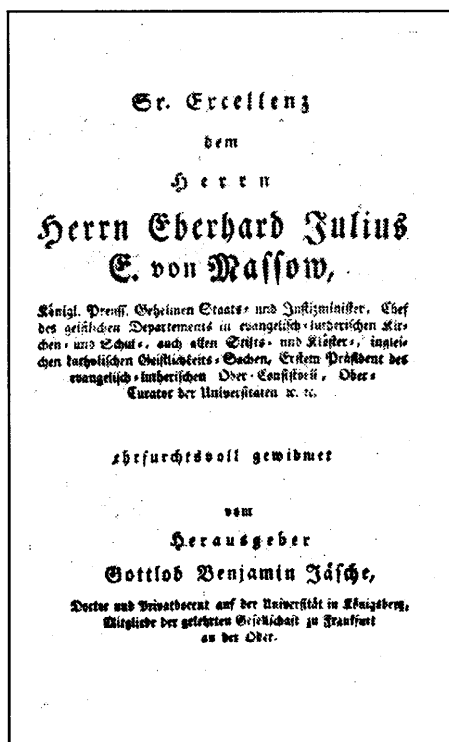
¹¹ Neuer Nekrolog der Deutschen. Weimar, 1844. 20. Jg., 1. Theil. S. 615.

¹² Левицкий Г. В. *Op. cit.* С. 407.

¹³ Kant, I. Logik : Ein Handbuch zu Vorlesungen / Hrsg. G. B. Jäsche. Königsberg, 1800. S. V–VI.

ütleb Jäsche, et ta ei moonuta ega võltsi Kanti mõtteid temale usaldatud käsikirjas, vaid esitab need nõutava selguse ja tõele vastavusega. Sama meetodiga kavatseb ta ümber töötada Kanti loengud metafüüsikast, mille käsikiri oli ka Jäsche käes,¹⁴ kuid mis mitmel põhjusel jäi ometi Jäsche poolt editeerimata. Tartusse tööle asunud, rakendus Jäsche koheselt mitme ülikooli ja hariduselu kujundava komisjoni töösse, ta asus koostama oma loengutekste, täiendades neid aasta-aastalt uuema erialakirjanduse ja selle kriitika vaatekohtadega, kirjastas oma loenguid ja uurimusi ning oli aktiivne kaasalööja linna kultuurielus. Vaieldamatult oli ta vaimse koormuse maht mitmekordistunud. Jäsche enesekriitilisuse ja kohuse-tunde juures oli see üks põhjusi (kuigi ehk mitte kõige kaaluvaim), miks Jäsche filosoofia õppetoolile asununa Kanti käsikirja metafüüsikast kirjastada ei suutnud.¹⁵

Kanti õpetusele tugineb paljus "Grundlinien der Moralphilosophie oder der philosophischen Rechts- und Tugendlehre nach Kants Metaphysik der Sitten zum Gebrauch für seine Zuhörer entworfen von Gottlob Benjamin Jäsche" (Dorpat, 1804).

¹⁴ *Ibid.* S. XXIV.

¹⁵ Lähemalt vt. Parhomenko, E. Gottlob Benjamin Jäsche Immanuel Kanti loengute väljaandjana // TÜ Toim. Tartu. 1993. Vihik 962. Lk. 23–40.

Filosoofia ajaloo loenguteks kasutas Jäsche W. T. Krugi, J. Gurlitti ja W. G. Tennemanni töid, uuemate saksa filosoofiliste süsteemide käsitlemiseks aga oma loenguid.

Oma materjalide põhjal luges Jäsche ka teaduse üldist süsteemi, lähtudes teaduse filosoofilistest aspektidest. Kuni 1818. a. kasutab ta allikana lisaks veel J. Eschenburgi õpikut, sealt alates ainult oma loenguväljaannet "Grundlinien zu einer Architektonik und systematischen Universal-Enzyklopädie der Wissenschaften zunächst zum Gebrauche akademischer Vorlesungen entworfen von G. B. Jäsche" (Dorpat; Leipzig, 1818). Selle õpiku eessõnas tänab Jäsche kriitikuid märkuste eest tema 1816. a. tööle "Einleitung zu einer Architektonik der Wissenschaften nebst einer Skiagraphie und allgemeinen Tafel des gesammten Systems menschlicher Wissenschaften nach architektonischem Plane" (Dorpat, 1816), tänu millele ta võis oma õpikut täiustada ja parandada.

Loenguteks enam kasutatud autorid olid J. F. Fries, F. Jacobi, G. E. Schulze, J. C. Hoffbauer, J. G. Kiesewetter. Kahelt esimeselt võttis Jäsche palju omaks,¹⁶ jäädes alati võõraks ja vaenulikuks Hegeli võidukäiku alustanud filosoofia suhtes nagu Jäsche sõber J. F. Herbarti, kelle koos kirja Jäschele avaldab H. Schultz toleaeegses kuukirjas "Baltische Monatschrift". Need võimaldavad hinnata XIX saj. filosoofide kujunemist, erinevaid suundi ja seisukohti, aga eriliselt ka prof. Herbarti sügavat austust G. B. Jäsche kui filosoofi tegevuse vastu.¹⁷

Pidevalt kursis olles filosoofia arengu probleemidega isiklike kontaktide (J. G. E. Maass, J. F. Herbart, J. F. Fries, F. Bouterwek, M. Freytag) ja ilmuva filosoofilise kirjanduse ning selle kriitika kaasabil, täiendas Jäsche põhjalikult oma loenguid uuemate, tema enese poolt omaks võetud ideede ja suundadega, mis peegelduvad ka tema avaldatud töödes.

Jäsche kapitaalsemaks, samuti loengutest sündinud tööks jääb suuri vastukajasad äratanud "Der Pantheismus nach seinen verschiedenen Hauptformen, seinem Ursprung und Fortgange, seinem speculativen und praktischen Werth und Gehalt. Ein Beitrag zur Geschichte und Kritik dieser Lehre in alter und neuer Philosophie" (Bd. I–III, Dorpat, 1826–1832), mille II köites leidub omapärane trükitud autoripühendus: "Oma lugupeetud kuulajatele ... nende tähelepanu ja armastuse märgiks".¹⁸ Selle tohutu uurimuse nagu üldse oma kirjandusliku tegevuse jaoks Tartus sai Jäsche tugevat toetust K. Morgensternilt, kelle väljaandes "Dörptische Beyträge für Freunde der Philosophie, Litteratur und Kunst" (1813–1816) ilmus osa juba varem Jäschet huvitanud teemast pealkirjaga "Ansichten des Pantheismus nach seinen verschiedenen Hauptformen".¹⁹ Jäsche filosoofilisi vaateid uurinud E. Parhomenko hinnanguil pole Jäsche filosoofilisi vaateid mõtet üle hinnata, "kuna need ei ole algupäraseid. Küll võivad Jäsche isik ja tema filosoofilised vaated pakuda huvi Immanuel Kanti õpetuse retseptsiooni, koolkonna, teoste editeerimise jne. seisukohalt — s. t. ikkagi mitte niivõrd filosoofia enese selle transtsendentaalses tähenduses

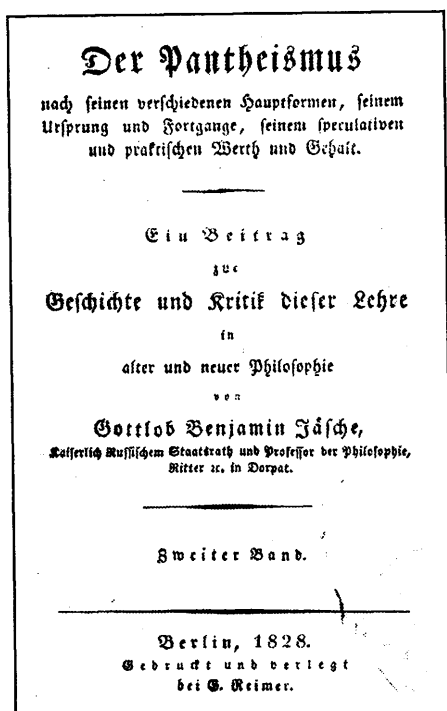
¹⁶ Левицкий Г. В. *Op. cit.* C. 407.

¹⁷ Briefe des Philosophen Herbart an Gottlieb Benjamin Jaesche in Dorpat / Hrsg. von H. Schulz // Baltische Monatschrift. 1901. Bd. 52. S. 281–296.

¹⁸ Jäsche, G. B. Der Pantheismus nach seinen verschiedenen Hauptformen, seinem Ursprung und Fortgange, seinem speculativen und praktischen Werth und Gehalt. Berlin, 1828. Bd. 2. S. III.

¹⁹ Jäsche, G. B. Ansichten des Pantheismus // Dörptische Beyträge für Freunde der Philosophie, Litteratur und Kunst. Dorpat; Leipzig. Jg. 1814, 1. Hälfte. S. 125–185; Jg. 1816, 2. Hälfte. S. 267–332.

kuivõrd filosoofiaga seotud empiirilise ning kultuuriloolise külje pealt — seega näiteks kantoloogiale.²⁰ R. Ruutsoo analüüsib ülikooli teiste õppejõudude kõrval eriti ka Jäsche panust Kanti õpetuse levikule Tartu ja Tartu ülikooli kaudu Venemaale.²¹

Hoolimata osaks saanud kriitikast, millest kõige intrigeerivamaks jääb Berliini ülikooli filosoofiaprofessori Heinrich Ritteri “Die Halb-Kantianer und der Pantheismus” paljuütleva alapealkirjaga “Eine Streitschrift, veranlasst durch Meinungen der Zeit und bei Gelegenheit von Jäsche’s Schrift über den Pantheismus” (Berlin, 1827), ei muuda Jäsche oma filosoofilisi kontseptsioone. Ritter ironiseerib Jäsche julguse üle — parandada Kanti ja Jacobi filosoofiat. “Jäsche järgib mõlemaid ainult selles, mida need õigesti õpetavad, valet ei võta ta (Jäsche) neilt mitte; ta parandab neid”.²² Seda irooniat võiks võtta pigem tunnustusena, kui selle taga poleks seisnud sarkastiline Ritter.

Retsensioonidest (F. Bouterwek, J. F. Herbart, E. Erdmann, L. Strümpell), mida Jäsche kapitaalne töö esile kutsus, kirjutab Morgenstern hiljem Jäsche nekroloogile lisatud märkustes.²³

Filosoofiaalaste tööde kõrval on ülikooli ajaloo seisukohalt oluline Jäsche “Geschichte und Beschreibung der Feyerlichkeiten bey Gelegenheit der am 21sten und 22sten April 1802 geschehenen Eröffnung der neu angelegten K. Universität zu Dorpat in Livland” (Dorpat, 1802), mis jäädvustas Eesti kultuuriloo suursündmuse ja selle puhul peetud kõnede tekstid.

Nauditav ja huvipakkuv näide Jäsche oraatoritalendist, mida ta õppejõu elukutse oluliseks eelduseks ja nõudeks peab, on trükitud kõne “Was heisst Studieren?”, peetud 1808. a. augustis rektorite pidulikul vahetusel. Muu hulgas ütleb Jäsche: “Mitte õppida — kuidas seda mõista teisiti kui olemist vaimses surmas”.²⁴

²⁰ Parhomenko, E. Tartu ülikooli filosoofiaprofessori G. B. Jäsche panteismikäsituse eelduste kujunemine : Magistratöö. Tartu, 1992. L. 7.

²¹ Ruutsoo, R. Kanti filosoofia Tartu ülikoolis XIX saj. esimesel poolel // Tartu ülikooli ajaloo küsimusi. Tartu, 1979. Vihik 7. Lk. 17–26.

²² Ritter, H. Die Halb-Kantianer und der Pantheismus. Berlin, 1827. S. 10–11.

²³ Morgenstern, K. *Op. cit.* S. 53–57.

²⁴ Jäsche, G. B. Was heisst Studieren? : Eine Anrede an die Studierenden am Tage der Feyer des diesjährigen Rectorats-Wechsels den 10ten August 1808. Dorpat, 1808. S. 5.

Juba esimesel Tartu-aastal valitakse Jäsche ülikooli statuudi ja üliõpilasreeglite välja-töötamise komisjoni,²⁵ millest ülikooli elus ja palges sõltus edaspidi palju. Jäsche analüüsi-võime, loogiline ja jõuline mõte ning erilisel korrektnel väljenduslaad sai üldiselt tuntuks, mille tõttu ta valitakse veel paljudesse komisjonidesse ja instantsidesse. Ülikooli statuudis ettenähtud kohtu ja apellatsioonikohtu koosseisu kuulus Jäsche korduvalt (1821, 1824, 1827, 1829–1832, 1834–1838). Arvestades ülikooli kujunemisejärku, rahutut aega, rahvus-telt ning tõekspidamistelt kirjut üliõpilaskonda, kujunes Jäsche tegevus selleski sfääris mahukaks ja vastutusrikkaks.²⁶

1816. a. juhatas Jäsche nõukogu istungeid, kus arutati konflikti C. C. F. Ledebouri ja G. Ewersi vahel.²⁷ Vaikne, alati vaoshoitud iseloom, sügav pieteeditunne²⁸ tegid Jäsche selle keerulise ülesande jaoks sobivaimaks.

1803. a. aprillis valiti Jäsche ülikooli nõukogu poolt moodustatud koolikomisjoni.²⁹ Ülikooli sekkumisel Balti kubermangude koolioludesse ei piirdunud nimekad teadlased-pedagoogid G. F. Parrot, J. L. Müthel, K. Morgenstern, D. G. Balk, G. F. Pöschmann ja Jäsche ainult revideerimisaktide vormistamisega, vaid abistasid ulatusliku tööga riigi vastavaid instantsi haridusolude parandamisel.³⁰ Koolikomisjoni tööst võttis Jäsche osa 1821. aastani, pälvides mitu kõrget autasu kogu oma tähelepanemise osa eest teadus- ja hariduselus.

1803. a. rajatud õpetajate instituudi (1820. a. alates pedagoogilis-filoloogiline seminar) ülikooli nõukogu poolt valitud kolme direktori hulka kuulus ka Jäsche. Instituudi tegevus-plaani väljatöötamine jäi Morgensterni ja Jäsche hooleks.³¹

Veel oli Jäsche koos G. F. Parroti, F. Lampe, W. Fr. Hezeli ja G. Ewersiga seotud seltsi “Akademische Musse” põhikirja väljatöötamisega.

Tartu ülikooli arvukatest kolleegidest kuulub Jäsche varjamatu sümpaatia ja sõprus-tunne G. F. Parrotile, J. L. Müthelile, G. F. Pöschmannile, L. Ewersile ja K. Morgensternile. Viimasega oli Jäsche tuttav juba enne sajandivahetust. On mõistetav, et järele-hüüde 1842. a. surnud G. B. Jäschele ütles K. Morgenstern, ülikooli vanim professor. Morgensterni valdusse lähevad hiljem ka Jäsche käsikirjad, kirjavahetus ja raamatud.

Jäsche käsikirjalisest pärandist Tartu Ülikooli Raamatukogu käsikirjade ja haruldaste raamatute osakonnas pälvivad tähelepanu esmajoones Morgensterni poolt koondatud ja köita lastud Jäsche mitmesugused, erinevatest aastatest pärinevad filosoofilised märkmed hiljem antud pealkirjaga “Philosophische Papiere” (I–II). Selle esimeses köites on ainsana terviklikum lõpetamata ja viimistlemata töö “Die beiden Säulen des Herkules, in den Bedeutung des Systems der kritischen Philosophie”. Ülejäänud materjal kujutab endast

²⁵ Левицкий Г. В. *Op. cit.* C. 406.

²⁶ Петухов Е. В. Императорский Юрьевский, бывший Дерптский, университет за сто лет его существования (1802–1902). Юрьев, 1902. Т. 1: первый и второй периоды (1802–1865). С. 135, 139.

²⁷ Левицкий Г. В. *Op. cit.* C. 406.

²⁸ Krause, J. W. *Op. cit.* S. 385.

²⁹ Петухов Е. В. *Op. cit.* C. 166.

³⁰ Morgenstern, K. *Op. cit.* S. 40–41.

³¹ Петухов Е. В. *Op. cit.* C. 166, 199, 480.

Jäsche filosoofiliste mõtete fragmente, viiteid tema enda ja teiste autorite töödele, retsensioonidele jms.³²

Nimetada tuleks veel säilinud kirju Jäschele, sealhulgas nimekatelt isikutelt — J. F. Herbart, F. Bouterwek, J. Fries, M. Freystadt jt.³³

Isiklikest läbielamistest ja motiividest sünnib käsikirjaline, sügavalt filosoofiline “Liebe und Glaube”, mille alapealkirjaks lisas Jäsche “Morgen-Gedanken”, alustatud 1808. a. veebruaris.³⁴

Tartu perioodi alguseks oli Jäsche väljakujunenud vaadetega mees, ent just selles miljöös süvenes tema tavatu mõtteselgus, ratsionaalne väljendusviis, mis säilitas siiski meeldiva emotsionaalsuse, ja kutsemeisterlikkus. Jäsche kestev autoriteet ja populaarsus lähtus tagasihoidlikkusest, erandlikust südameheadusest ja tõearmastusest suhetes inimestega.³⁵

Kui järelehüüdes Jäschele Morgenstern mõtlikult vaeb — kellena andnuks Jäsche ühiskonnale enam, kas vaimulikuna või õpetlasena, siis on ta sügavalt veendunud viimase tohtus ülekaalus.³⁶

Ehkki Jäsche elutööd polnud ajendanud kuulsus, loodab ta vaikselts iseendas: “Non omnis moriar”. Seda sisimas tunnetatud tõdemust palub Jäsche kasutada portree motona E. Hau litol (vt. lk. 127).³⁷ See selgub Jäsche märkusest Maassi raamatu II osa eeslehel — “S. 304. N.o.m.ec.”, vihjates Maassi tekstis lk. 304 tsiteeritud Horatiusele.³⁸

Jäsche elutöö tähtsuse mõistmiseks sobiksid E. Osenbrüggeni sõnad 1844. a., mis küll otseselt Jäschega pole seotud, kuid väga ilmekalt hindavad filosoofia osa teaduslikus mõtlemises: “Ilma filosoofiata ei ole mingit teaduslikku mõtlemist, arusaamist teadusest ega arusaamist õigusest. Filosoofia on ülikooli jaoks tema vaimse võimsuse tingimus, üksikute jaoks teaduse kõrguste poole pürgimisel särav juhttäht”.³⁹ Ent Gottlob Benjamin Jäsche polnud üksnes filosoof. Ta oli õpetlane, pedagoog, kodanik.

³² TÜR KHO, Mrg. DLXXXI : G. B. Jäsche. Philosophische Papiere I–II, 133 l., [pag-ta].

³³ TÜR KHO, Mrg. DLXXX : Briefe an Professor Jäsche : J. F. Herbart, l. 84–95; F. Bouterwek, l. 1–2; J. Fries, l. 12–17; M. Freystadt, l. 10–11.

³⁴ TÜR KHO, Mrg. DLXXIX^a, 75 l.

³⁵ Neuer Nekrolog der Deutschen. Weimar, 1844. 20. Jg., 1. Theil. S. 616.

³⁶ Morgenstern, K. *Op. cit.* S. 39.

³⁷ Morgenstern, K. *Op. cit.* S. 40.

³⁸ Maass, J. G. E. Versuch über die Gefühle, besonders über die Affekten. Halle; Leipzig, 1812. Bd. 2. S. 304.

³⁹ Osenbrüggen, E. Der Rechtsunterricht auf den Universitäten mit nächster Beziehung auf die Forderung einer praktischen Richtung desselben : Rede gehalten am Feste der Chronbesteigung seiner Majestät des Kaisers und Herrn Nicolai Pawlowitsch am 20. November 1844 im grossen Hörsaal der Kaiserlichen Universität Dorpat. Dorpat, 1844. S. 25.

TARTU UNIVERSITY LIBRARY

YEARBOOK

1998

S u m m a r y

FOREWORD

This is the fourth volume of the yearbook of Tartu University Library; an English Summary was first added to the text last year. The Yearbook '98 consists of the following subdivisions:

- 1) Annual Report, containing the text and supplementing appendices (tables, statistics, lists, etc.).
- 2) Photos of library events in 1998.
- 3) A humorous presentation by Elo Tulmin "A year within the gates of a marketplace", made at the 196th anniversary of the library.
- 4) *Personalia* — short articles accompanied with photos to celebrate the anniversaries of library staff members, and an obituary.
- 5) List of Donations for 1998, the main part of which is an excerpt from the donations' register of the library "*Liber daticus Bibliothecae Universitatis Tartuensis*" (the donations' register has been maintained during almost the whole history of the library).
- 6) Two papers written by staff members of the library.

General information about the library can be found on the library homepage in Estonian, English and German, <http://www.utlib.ee>

ANNUAL REPORT 1998

Contents of the Annual Report in Estonian

- I. General
- II. Staff
- III. Acquisitions
- IV. Cataloguing
- V. Bibliographies
- VI. Collections management
- VII. Public services
- VIII. Library and Bibliographic Instruction
- IX. Research
- X. Publishing
- XI. Co-operation with Estonian libraries
- XII. International co-operation

- XIII. Library committees, councils and boards
- XIV. Continuous learning of the staff
- XV. Trade Union

A p p e n d i c e s

- I. Collections (by ISO 2789)
- II. Collections (by item count)
- III. Acquisitions in 1994–1998 (by item count)
- IV. Acquisition sources in 1998 (by ISO 2789)
- V. Acquisitions (statistics)
- VI. Use of acquisition sums in 1996–1998
- VII. Growth of the collections
- VIII. Cataloguing of periodicals in 1995–1998
- IX. Bibliography files (by Dec. 31, 1998)
- X. Electronic databases created in the library (by Dec. 31, 1998)
- XI. Archival collections processed in 1998
- XII. Structure of library patrons (by Dec. 31, 1998)
- XIII. Public services (statistics)
- XIV. Circulation (counted by staff)
- XV. Restoration and conservation (statistics)
- XVI. Exhibitions and patron events (statistics)
- XVII. Exhibitions
- XVIII. Patron activities in the library
- XIX. Publications
- XX. Articles, bibliographic lists and news articles published by staff
- XXI. Electronic publications by staff
- XXII. Presentations made by staff
- XXIII. Lectures and lecture courses held by staff
- XXIV. Conferences, seminars, meetings
- XXV. Business trips and travels abroad
- XXVI. Reports on business trips and travels abroad
- XXVII. Structure of the library and the list of staff (Jan. 1, 1998 – Dec. 31, 1998)
- XXVIII. Staff members with academic degrees (by Dec. 31, 1998)
- XXIX. Members of ELA (by Dec. 31, 1998)
- XXX. News

I. General

Tartu University Library (founded in 1802) is operating according to its statutes, adopted in 1997, as a national and state universal research library. In the structure of Tartu University, the library reported to the First Vice-Rector up to June 1, 1998. Since June 1, after the election of the new Rector, and changes in the Rector's Office, the library reports directly to the Rector.

Director Peeter Olesk, Deputy Director Toomas Liivamägi, and Managing Director Heiki Epner filled the administrative positions of the library.

The year of 1998 could be characterised by two key words: **INNOPAC** (an integrated library system applied simultaneously at seven major Estonian research libraries) and **money**.

During the year under review, the most exciting event in the life of the library was the implementation of INNOPAC. The inner work organisation of the library and public services did not, however, undergo any noticeable changes, which are still in the stage of preparation.

Underfinancing, especially when compared with other Estonian research libraries, has become the major obstacle to systematic development of the library. This year did not bring a breakthrough, but at least the problem was publicly discussed and the Rector's Office has recognised the importance of the issue.

Several departments of the library celebrated their 40th anniversaries — in 1958 the library had been given the status of a scientific research library, accompanied by the restructuring of the library and the growth in staff numbers.

1998 was the year when the Conference Centre of the library started working with full capacity, accommodating lectures, international and scientific conferences, and anniversary celebrations held by a variety of institutions and organisations, starting with different university offices up to the Parliament of the Estonian Republic.

Meeting our request, the Mellon Foundation asked three university library directors from the USA — Robert M. Hayes (Los Angeles), Paul H. Mosher (Philadelphia) and Martin D. Runkle (Chicago) — to visit Tartu University Library and familiarise themselves with its work. This task force compiled a written rapport containing the general evaluation of the library and an analysis of its operation, and a comparison with a number of Eastern European and American libraries. The main points made by the American experts, who had seen many libraries of the world, were the following:

- if the acquisition sums of the library remain on their current level, Tartu University will not be able to fulfil its research and teaching tasks specified in its strategic development plan;
- compared with many Eastern European libraries, Tartu University Library offers its patrons high quality services (a pleasant surprise for the experts);

- The qualifications of the staff were found sufficient, but problems concerning the structure of the library and its position in the university need immediate solution (the structure of the library reminded the experts of American libraries of the 1950s);
- As the functions of the library exceed those of an ordinary university library, the additional support from the state would be natural.

The independent and impartial evaluation of Tartu University Library by highly professional American experts has lent the library administration necessary support in their actions and helped the university administration to understand the role of the library in the wider context of the university.

II. Staff

As of Dec. 31, 1998, the number of FTE staff in the library was 298,25 (334 staff members). The number of FTE professional staff was 227,5 (251 staff members), FTE support staff was 70,75 (83 workers).

Of professional staff, 183 have higher education, 6 have college education, and 62 have graduated from secondary schools. 40 staff members have higher professional education, and 6 staff members have a scientific degree.

III. Acquisitions

Acquisition sums for 1998 were 7.0 million EEK, being 96,6% of the sums allocated for the year of 1997, and 64,8% of those for the year of 1996. As a result, the development of library collections has practically stopped. Co-operation with other Estonian libraries became essential and purchases of very expensive scientific journals and databases were discussed and co-ordinated. Several foreign projects offered help, and different organisations and publishers helped to cope with the situation, enabling the library to subscribe for scientific journals and monographs with a generous discount.

In relation with the implementing of INNOPAC, *Conspectus* (methods offering a framework for co-ordinated collection development and evaluation of the existing collections) became an actual topic in Estonian major libraries, as the acquisition areas and levels adopted in Estonia in 1994 have become obsolete.

Acquisitions of the year are summed up in the Table.

SUMMARY

Table

	01.01.1998	Acquisitions	Withdrawals	31.12.1998
Books (No of copies)	2 662 788	28 376	56 807	2 634 357
Serials	593 892	11 614	115	605 391
incl. journals (Compl. sets)	169 153	4 170	—	173 323
newspapers (Compl. sets)	5 101	1 238	—	6 339
Serials (No of copies)	419 638	6 206	115	425 729
Cartographic documents	5 071	932	—	6 003
Printed music documents	3 255	152	1	3 406
Graphic documents	47 640	1 199	—	48 839
incl. art collection	14 355	26	—	14 381
photo collection	18 372	883	—	19 255
photos in manuscript coll.	14 913	290	—	15 203
Manuscripts	28 186	505	—	28 691
Small prints	56 713	809	—	57 522
Audio documents	13 768	854	—	14 622
Electronic documents	5 564	159	24	5 699
incl. CD-ROMs	1 086	158	24	1 220
discs	4 478	1	—	4 479
Microforms	10 437	17	—	10 454
incl. microfiches	7 322	17	—	7339
microfilms	3 115	—	—	3115
	3 427 314	44 617	56 947	3 414 984
Reserve collection	292 505	6 362	807	298 060
Exchange collection	31 387	5 309	6 106	30 590
Total:	3 751 206 (or 63 215 linear metres)	56 288	63 860	3 743 634 (or 63 209 linear metres)

IV. Cataloguing

In 1998 records were entered into card catalogues and into the electronic catalogue of the library, INGRID, as well. During this year 56% of new acquisitions were catalogued electronically. Considering the implementation of INNOPAC in the near future, a decision was made to enter all materials written in the Latin script and published since 1945 into the electronic catalogue. (During the recent four years, only materials published since 1990 were entered into the electronic catalogue). Retrospective conversion of library materials formed an important part of the department's activities (library materials, which had previously been catalogued on cards were entered into the electronic catalogue, and given call numbers; full catalogue entries were made for these materials, regarding all duplicate copies in different collections).

The Thesaurus Workgroup, created in 1997, continued systematic reorganisation of the thesaurus, which had developed as a by-product of the work of adding subject headings to catalogued materials. The thesaurus will be alphabetically re-examined, the work has reached the letter K. By the end of 1998 the thesaurus contained 13 881 subject headings.

In 1998, the catalogues and files of the library were supplemented as follows:

- 1) 12 098 entries were made for books and other materials (dissertations, author's abstracts, prize papers, offprints, geographical maps).
- 2) 850 titles of books, published since 1945 were retrospectively converted, and 4461 titles of books, published up to 1944 were retrospectively catalogued.
- 3) 43 407 copies of periodicals were catalogued, 26 985 copies of periodicals were retrospectively catalogued.
- 4) About 56 000 cards were added to alphabetical and topographical catalogues.
- 5) 18 678 titles of books and serials were classified; 18 490 documents were given subject headings.
- 6) 29 523 cards were added to systematic catalogues.
- 7) 4450 cards were added to subject catalogues.
- 8) About 9400 cards were withdrawn from the catalogues, as the materials were discarded.
- 9) 20 7000 cards were revised in systematic catalogues.
- 10) About 450 new titles were added into the alphabetic and subject catalogues of the *Estica* collection by reviewing new arrivals to the library.
- 11) Lists were made for five manuscript collections — A. Valmet, V. Hiie, V. Sinaski, and H. Moosberg collections, and the library archive materials for 1995.
- 12) About 3000 new entries were made into the card and sheaf catalogues (alphabetic and systematic) of Manuscripts and Rare Books Department, including
  - ongoing work of the cataloguing of Western-European publications of the first half of the 16th century (85 titles);
  - ongoing work of the cataloguing of German autographs from F. L. Schardius autographs collection (154);
  - cataloguing of new items in the art collection (26 titles) and photograph collection (883 titles).

V. Bibliographies

In the field of bibliography, five themes were continued throughout 1998, and files or databases were added upon. This work will result in published bibliographies.

1) Tartu University. History. Biographical Bibliography of the Faculty, Staff and Alumni (1632–1710, 1802–1998→)

Materials acquired by the library during the year of 1998 were studied thoroughly *de visu*. As before, only a small number of scientific research works published by Tartu University faculty in abroad reached the library. Information about such publications can be found from university reports and published annual reports of different university offices, and from lists of reference presented in master's and doctoral theses. The bibliographing of Estonian periodicals has become much more complicated, as the number of different publications has considerably increased. The question, whether all items published in the press need to be bibliographed as thoroughly as it has been traditionally done, remained unanswered. 8203 titles were bibliographed, 3064 cards were duplicated, 10 604 cards were added to the file. Materials concerning the years of 1987, 1990 and 1992 have also been entered into a database. Ten different issues of bibliographic yearbooks of Tartu University were in different stages of completion, but none of them were published this year.

2) History of Sciences in Estonia (1956–1998→)

25 cards were added to the file.

3) Bibliography of Estonian History (1918–1944)

Estonian and foreign periodicals ("Muusikaleht", "Kasvatus", "Eesti Spordileht", "Zeitschrift für Ethnologie", "Zeitschrift für Geopolitik", "The Contemporary Review", etc.) were continuously bibliographed, as well as materials concerning Estonian Liberation War. 1758 titles were bibliographed, 560 titles were systematised, 1397 cards were added to the file.

4) URBIS, International databases, Finno-Ugric linguistics 1988–1998 → (published in the Russian areas). ARTAL. School textbooks and newspaper articles of Finno-Ugric peoples 1996–1998→

URBIS and URBED, which had previously been two separate databases, were merged into one by the end of 1998. 957 new titles were found for the database, 1050 records were entered into it and 897 titles were give subject headings. The English-Estonian and Estonian-English parts of the subject index of URBIS are almost completed, but the Russian-English part needs some additional work.

Contacts with Finno-Ugric centres in the area of the former Soviet Union were good.

Two international conferences were held on the subject of URBIS in Karelia and in the Crimea.

5) Recent Publications on Librarianship

263 titles, selected form the new library acquisitions, were added to a bibliographic *Pro-Cite* database. From this database materials are drawn for four different databases: 1) a union database of new literature on librarianship located in Estonian research libraries; 2) union lists published in the professional journal "Raamatukogu"; 3) a database located in the Research Department of the library; 4) monthly and yearly lists accessible via Tartu University Library homepage.

Reorganisation of the reference archive of the library was begun in 1998, the number of bibliographed subjects was diminished, and materials concerning three most heavily used subjects were entered into *Pro-Cite* databases. The subject areas "Countries of the World" (666 entries) and "Folk Medicine" (417 entries) were fully converted into the database, and the subject area "*National Geographic*" (574 entries) was partly converted into an electronic database.

2674 cards (including 2389 annotated cards) were added into the file of the reference archive. Reference archive offered materials on 322 subjects and on 106 persons.

Following both written and oral inquiries, 5 subject lists were compiled (241 titles): "Books by Gore Vidal in Tartu University Library", "Estonia and the Knights of the Cross", "Publications about the history of Estonian telecommunications in Tartu University Library", "Recent Russian publications about N. Vavilov in Tartu University Library", "Johan Laidoner".

VI. Collections management

In 1998, Estonian Science Foundation continued to support two projects, which enabled to more thoroughly carry on the work of organising collections and creating appropriate databases.

1) Database "Baltic-German art in Tartu" includes the works of art from the collections of Tartu University Library, Tartu Art Museum, Estonian National Museum and some minor collections in Tartu. 850 records, mainly describing the properties from other art collections, were entered into the database in 1998. The database contains 1450 records.

2) "Scientific and technical revision of the personal archive of Prof. Juri Lotman and the creating of an appropriate database in Tartu University Library". The archival materials were cleaned, sorted and systematised into main categories. Documents of J. Lotman's wife, Z. Mints were separated from those of J. Lotman to create a separate collection. The materials of four monographs by J. Lotman were systematised. The texts that J. Lotman had dictated during his last years of life were entered into computer. 6000 letters sent to J. Lotman from 824 persons were catalogued into a card catalogue.

A joint interlibrary project that had been started in 1992 to microfilm Estonian newspapers published in 1919–1940 was carried to completion in June 1998. As a result, the library now has a backup collection — 111 titles of newspapers on 1094 rolls of microfilm.

Materials of four personal archives were put into order; the revision of F. L. Schardius's collection of autographs was completed.

Routine work was carried on in the stacks — the collections were relocated according to the need, the order of the publications on shelves was checked, damaged books were sent to the bindery and to be restored or conserved. The duplicity of publications sent back to the library from the chairs and laboratories of the university was checked against the catalogues. New archival copies of Estonian publications were labelled; the same was done with older materials.

63 860 items of unnecessary and out-of-date publications were discarded, the work was more intense than in several recent years (1997 — 35 515 items).

SUMMARY

The council of methodology decided in October that the first copies of Estonian legal deposits (ARH, published since 1997) will be held as a separate collection in the stack C5, folders or boxes of small prints on selected subjects will also be held in the same location. In October the collection contained 7223 copies of books and serials, 176 maps, and 410 titles of newspapers from 1997 and 416 titles of newspapers from 1998.

The revision of the linguistics seminar was completed in the Library of Humanities.

Temperature and air humidity were measured in 26 locations in the library once or twice a week. An extremely rainy summer strongly influenced the microclimate in the stacks.

VII. Public services

By Dec. 31, 1998, the library had 23 162 registered patrons, 41,2% of whom were not connected with the university. 801 200 visits and 740 143 loans were registered during the year, 262 775 of them were home loans, 477 368 items were brought out from the stacks for in-house use.

The database of patrons was revised throughout the year, instructions for patron registration and circulation rules for INNOPAC were worked out. The design of a new library card was worked out.

The staff of public services was engaged in preparations for the implementation of INNOPAC. The open collection in the monograph reading-room was enlarged by about 8000 volumes, arranging almost all new monographs on open shelves. By the end of the year the volume of the open collection reached about 27 000 volumes plus journals of the current and previous year. Circulation rules for the open collection remained the same as before — as a rule, books can be borrowed for 24 hours, and, as an exception, for 5 days. (A general loan period by INNOPAC is one week, and a 24-hour loan is treated as an exception.) During the summer, all books of the open collection were marked to make it clear for the users, which circulation rules apply for which books.

Multimedia classroom and Eurodocumentation Centre, which has been operating for two years, was as heavily used as last year, gathering 26 352 visits (21 000 visits in 1997).

ILL started charging unified fees — 30.- and 60.- EEK — for the copies it orders, depending on the number of pages. At the beginning this change resulted in the diminishing number of orders (3345 orders in 1998, 5656 orders in 1997). The proportion between copies and books ordered by patrons also changed. In 1997 books accounted for 15% of all literature ILL ordered, reaching to 32% in 1998. Students and graduate students added to the number of ILL patrons (367 patrons in 1997, 468 patrons in 1998). 90% of the orders are fulfilled, 80% of the orders are sent electronically.

565 patrons used the materials of Manuscript and Rare Book Department (6000 loans, 2300 visits). About 62% of the patrons are Tartu University faculty, students, researchers and staff, the remaining 38% is made up of teachers, staff of museums and archives, researchers of popular heritage, etc. Foreign researchers mostly came from Germany and Finland, but also from Russia, Hungary, and Lithuania, and they used materials related with the history of science and culture, history, personal histories and literary history. 748 stills

of microfilm and negative film, 290 photocopies and 70 Xerox copies were made for the patrons.

The largest number of written queries — 28 — arrived from Estonia, and from Germany — 19, but they were also sent from Italy, Latvia, Finland, Japan and other countries. 900 answers to queries were sent by mail, mostly about different persons (L. Strümpell, G. Kolosov, H. A. Rothermel, who studied pharmacy at Tartu University, F. M. Klinger, H. v. Keyserling, A. v. Krusernstern's fellow traveller around the world H. v. Löwenstern), but also concerning manuscripts, early prints and works of art from the library collections (French periodicals from the 17th–18th centuries, S. Münster's publications of "Cosmographia universalis", correspondences of Telemann, Leibnitz, Hübart and others, etc.). 1343 Xerox copies were made to answer written queries.

Electronic reference services of the library, opened on Dec. 19, 1997, received 252 queries from 20 countries.

Young people applying to the university were directed to use the Library of Humanities, materials they needed were deposited from the main collection and from Tartu Art Gymnasium.

VIII. Library and Bibliographic Instruction

Freshmen of the university were offered 58 training classes, with the duration of one to one and a half hours, where they were explained the history of the library, branch libraries, library rules, circulation rules, and catalogues. 430 students, including 55 foreign students, participated in these activities. Staff of Cataloguing Department instructed new patrons in the use of electronic catalogue. Staff of Information Department taught the patrons to use scientific databases each Wednesday for two months in the autumn semester.

IX. Research

Two members of library staff with the degree of Candidate in History, A. Tering and H. Tankler, filled the positions of researchers; other staff members conducted research in addition to their everyday tasks. In 1999, seven subject areas were under research.

1) Library performance measurement.

The results of a Baltic-Swedish joint project to measure library performance were published in English in the 8. volume of the Proceedings of the National Library of Estonia "Research Libraries in Public Information System: Towards Performance Quality". Articles describing and analysing the survey carried out at Tartu University Library were written by U. Tõnnov, Ü. Must, L. Dubjeva, and K. Miil. The project was completed.

2) The History of Tartu University Library and Its Collections in the 19th and 20th Centuries.

Materials were gathered for the monograph on the history of the library.

SUMMARY

The eleventh volume of "Publications of Tartu University Library", discussing acquisition problems and the development of catalogue system in the 19th and early 20th centuries, and historical collections in Tartu University Library was prepared for publishing. Nine presentations were given at a seminar "*Epistolae autographae. Kirjavahetused ja kollektsioonid*" dedicated to the autograph collection of the library. Enlarged versions of the presentations will be published in the 12th collection of library publications.

3) The History of Tartu University in the 19th and Early 20th Centuries. (Fulfilled by H. Tankler).

During prolonged research periods in Germany and other countries H. Tankler has studied the connections and co-operation of the scholars of Tartu University with universities of other countries. H. Tankler supervises the compilation of a bibliographic database containing the works of the professors of sciences at Tartu University in 1802–1918 (financed by an Estonian Science Foundation grant).

4) The Development of Intelligentsia in Estonia, Livonia and Curonia and Their Academic Relations in the 17th–18th Centuries. (Fulfilled by A. Tering).

Materials have been gathered for publishing a reference work "The Immatriculation Book of Baltic Students in 1561–1800". Data has been found about 6000 students, a short article has been entered into the database about 3112 students. A. Tering has published 6 articles (140 pp) on the subject in Estonian and foreign journals and collections of articles.

5) The Production of Tartu University Printing Shop in 1632–1710. (Fulfilled by E. Jaanson, M. Rand).

E. Jaanson has completed the manuscript of a bibliography which contains 1386 entries. Introduction and foreword have still to be written and illustrative materials have not been selected as yet.

6) The Condition of Cultural Treasures in Major Estonian Libraries. The Preservation of Estonian Book Treasures. (UNESCO project no 98, ENA 301; Project director M. Siiner (ENL), consultants J. Palm (Copenhagen Royal Library) and K. Konsa (Estonian Post Museum); fulfillers from Tartu University Library: J. Lehtaru and M. Ilus; a joint project together with Estonian Literary Museum, Estonian Academic Library and the National Library of Estonia).

Research on the subject is the precondition according to which the UNESCO will make a decision, whether and with how large a sum to support the restoration and preservation of Estonian publications. The workgroup of the project assigned tasks to its members. The principles of selecting a representative group of materials were worked out (M. Ilus) and a methodology was chosen to analyse the stage of ageing of paper using physical and chemical methods (J. Lehtaru).

7) Estonian Riddles. (The compilation of *Monumenta Estoniae antiquae*, Ser IV, a scientific publication of Estonian folklore) (a joint project together with the Estonian Language Institute, director of the project — Prof. A. Krikmann).

R. Saukas represents Tartu University Library in the preparation of this publication. He marked file cards with redaction inscriptions and marked the texts that will be cited in the paper editions (20 boxes of cards, subject headings 'raamat' to 'suhkur').

Two meetings and the VIIth Congress of Estonian Librarians "Libraries in the Open Society" were held at the library (the total of 50 presentations was given). The Congress was organised jointly together with the Estonian Librarians' Association. The summaries of almost all presentations were photocopied and distributed among the participants, the summaries were accessible via library homepage <http://www.utlib.ee> as well.

X. Publishing

Five publications (including two *quasi*-publications), all in all 31 printed sheets appeared during 1998. 35 titles of different leaflets and advertising publications, mostly photocopied in the library, were published as well.

Publications that appeared in 1998 are accessible in electronic form via library homepage <http://www.utlib.ee>. The library publications of the recent years were exhibited at Frankfurt Bookfair.

XI. Co-operation with other Estonian libraries

The Acquisition Department of the library holds regular publications exchange agreements with all major Estonian libraries. Co-ordination and co-operation became especially actual in purchasing foreign publications. The subscriptions of foreign periodicals were co-ordinated with Estonian Academic Library, and the libraries of the Institute of Physics, the State Court, Estonian Legislative Centre, the Institute of Zoology and Botany, Eurofaculty, and Biocentre. The co-ordination of purchasing electronic databases and electronic journals was begun as well. The co-operation with the National Library of Estonia improved considerably in 1998.

Materials are regularly sent to union catalogues of Estonian libraries, which are mainly compiled at the National Library of Estonia. Nine new entries were sent there about *Estonica* documents, 187 new entries for "Union Catalogue of Foreign Periodicals", 1670 file cards about earlier foreign publications for the union catalogue of foreign books, and 263 entries were sent to the database of new publications on librarianship.

Contributive materials were sent to the retrospective national bibliography. Library catalogues were checked against the lists "Estonian-language periodicals 1766–1940" and "Estonian periodicals 1941–1944", 84 new titles were added. Representatives of the library participated in the discussions concerning the compilation of the retrospective national bibliography "Estonian book 1918–1940" and the current national bibliography.

Last year, Open Estonia Foundation made the decision to support a new joint project of microfilming older Estonian newspapers. The project will create a backup collection of materials of national cultural heritage. Seven institutions participate in the project: the

National Library of Estonia, Estonian Academic Library, Tartu University Library, Estonian Literary Museum, Tallinn City Archives, Estonian Historical Archives, and Estonian State Archives. Tartu University compiled the list of newspapers that will be microfilmed during the third stage of the project.

ILL of the library has received publications from the National Library of Estonia, Estonian Academic Library, and Estonian Medical Library.

The staff of Restoration Department of the library counselled and gave practical help to several Estonian museums and libraries.

A travelling exhibition "Dürer and German Renaissance" was on display in Jõgeva, Narva and Siimusti.

Scientific co-operation — see IX, 1, 6–7.

Inter-institutional committees have been set up with the Estonian Librarians' Association and the Ministry of Culture and others to solve problems common to many libraries, representatives of Tartu University Library participate in the work of these committees.

XII. International Co-operation

The number of foreign exchange partners of the library remained almost the same (about 560 partners). Exchange agreements with Stockholm Royal Library and Stockholm University Library were cancelled. New agreement was established with Fozzer Library of Harvard University. A co-operation project covering collection management is being worked out with Göttingen and Greifswald University Libraries. Co-operation with the library of the Russian Academy of Sciences improved during 1998. Tartu University Library has good co-operation in the field of collection management also with the libraries of Moscow, Voronezh, Tomsk and Belorussian Universities, and with the libraries of the Academies of Sciences of Latvia, Lithuania, and Belorussia.

More prominent partners of ILL are university libraries in Sweden, Finland, Denmark, Germany and Norway. The volume of materials lent by our library has much increased during 1998, and Latvian and Lithuanian libraries have started more actively to order copies of medical journals.

The library has good contacts regarding the organisation of guest exhibitions with the Embassies of Germany and Poland in Estonia; new relations were developed with the Embassies of France and Czech Republic.

The staff of Manuscripts and Rare Books Department has relations with libraries in Latvia, Sweden and Germany to help them to acquire copies of old publications the library is missing and other necessary publications. Co-operation with Hamburg University Library extends to consultations about computer programs to process manuscripts and relevant databases.

The staff of Restoration Department has contacts with *European Commission on Preservation and Access* and receive information materials; they give advice and do practical conservation work for Finnish Literature Society and Jyväskylä University Library.

The library is participating in two international co-operation projects:

1) "Handbuch des personalen Geleichenheitsschrifttums in europäischen Bibliotheken und Archiven".

An agreement of international co-operation for registering, describing and micro-filming the 16th–18th century German language occasional prints was signed with Osnabrück University and Olms Publishers in 1996. Two databases with temporary names of "Tartu" and "Dorpat" have been completed, which contain all in all 5277 entries. Based on these databases the German partners from Osnabrück University, M. Klöcker and K. Hagena made a list of publications they are interested in, which will be either copied or micro-filmed. The first shipment of copied materials has been sent to Osnabrück.

2) URBIS, URBED. International databases, Finno-Ugric linguistics 1988–1992, 1993–1997→ (Published in the Russian areas). ARTAL. School textbooks and newspaper articles of Finno-Ugric peoples 1996–1997→.

A co-operation project with the Finnish Research Centre for Native Languages, the Institute of Linguistics at the Hungarian Academy of Sciences and Hamburg University, Germany (See V, 4).

Library staff members have given presentations at conferences and meetings in abroad and published research work and articles in foreign publications. Researcher H. Tankler has spent considerable time in Germany and Switzerland, gathering material relevant in his research area. T. Liivamägi participated in the IFLA Congress in Amsterdam, Holland; P. Olesk, T. Liivamägi, M. Ermel and Ü. Must attended the conference of *Bibliotheca Baltica*, the Association of Libraries of the Baltic Region.

Tartu University Library belongs to the following international organisations:

- Association of European Research Libraries (LIBER),
- Association of Libraries of the Baltic Area *Bibliotheca Baltica*,
- European Association of Health Information Libraries (EAHIL),
- International Association of Music Libraries (IAML),
- European Information Association (EIA) and its branch for Baltic and Nordic Countries.

XIII. Continuous learning of staff members

Olev Teder from Restoration Department got his MA in history for his thesis "Main Features of Russian Byzantinistics and the Role of Tartu University in This Field in the 19th and Early 20th (up to 1918) Centuries".

O. Teder entered the Doctoral program at the Department of Information Sciences at Tallinn University of Educational Sciences. Ü. Must has reached the second year of her

SUMMARY

Doctoral Program. Five staff members participate in the Master's programs, seven staff members study at different universities.

Most of the professional continuous education of library staff was devoted to the preparations for implementing INNOPAC. Two seminars: "INNOPAC and co-operation between libraries", "Application of the public services module" and an awareness raising day "INNOPAC — its current state, problems and perspectives" were organised at the library. The staff of Public Services was instructed in creating short catalogue entries and databases, etc.

Two longer training courses were organised about historical bookbindings: "Gothic style in the art of bookbinding" and "Renaissance and Baroque styles in the art of bookbinding".

Eight staff members participated in study trips and professional training courses in abroad: a study trip to museums in Stockholm, a fair of restoration materials in Amsterdam, training courses for restorers in Andover (USA) and Rome, study programs "Team Europe Estonia" in Copenhagen and "Urban History. Baltic Region" at Turku University.

A program for continuous training "The Basics of Librarianship and Information" and an program for teaching librarianship and information science and book science at Tartu University was developed.

RESEARCH

THE LAST ACT IN THE HISTORY OF CLOSED SPECIAL COLLECTIONS

Malle Ermel

When Mikhail Gorbachev gained power in 1985, the Soviet Party adopted a new line of action, the key words of which were *glasnost* and *perestroika*. In foreign policy, the new line required to diminish opposition with the Western world. Control over information weakened. Retreating of the regime of censorship brought forth the gradual opening of collections with limited access (banned literature), the so-called closed special collections. It became easier to purchase foreign literature. Both the banning of a document and its becoming accessible to the public depended on the authorship, time and place of publication of this document: materials published before 1917 (independent of their language and place of publication), Estonian publications (1917) 1918–1944, materials published in the ESSR, Estonian exile publications, foreign materials published after 1917, Soviet publications.

In 1981 the Glavlit of the SSSR (The Main Board of Defending State Secrets in Printed Materials) had issued a new secret decree "Instructions of holding and usage of foreign publications", co-ordinated with the State Security Committee, and determining the rules according to which such publications could be received in the Soviet Union. In 1983 the

same organ issued another decree "Instructions about the holding of the materials published in the Soviet Union, which have been withdrawn from collections accessible to the public, in closed special collections". The "Instructions" had delegated the authority to make decisions concerning the materials published in the republics of the Soviet Union before they were included into the Soviet Union to the local administrations. The rules of holding and usage of Estonian exile literature were also worked out in Estonia.

In 1986, the Communist Party of Estonia and the Glavlit of the ESSR initiated a revision of the holdings of the closed special collections in libraries to consider the opening those parts of the collections, which contained some materials published during the pre-war period of independent Estonia, and the period of German occupation during WWII. After the joint meeting of Estonian Unions of Writers, Artists, Filmmakers and others, held on Apr. 1-2, 1988, and because of the deepening pressure from the public and the Estonian national heritage preservation movement, the Minister of Culture confirmed the decision of the relevant committee to open the collections of Estonian books published in 1918-1944 and signed the decree on Apr. 4, 1988. On Apr. 14, he signed a similar decision to open also the collection of Estonian periodicals of the same period. The decree of June 8, 1988 opened the collections of periodicals published during the German occupations. On Dec. 2, 1988, the Cultural Committee of the ESSR delegated the right to make decisions concerning Estonian exile publications to the libraries maintaining these closed special collections.

By the end of 1988, the Glavlit of the Soviet Union had allowed almost all publications marked with one hexagonal stamp to be taken out of these collections, and deleted one hexagonal stamp from those books that had originally been marked with two (a hexagonal stamp indicated that the book had been banned).

Tartu University Library started transferring the publications from its closed special collection into the main collection in April 1988. Even before the materials were fully and formally processed (retrospectively catalogued) for the main collection, the patrons were able to use these materials in the reading-room of the former special collection. In January 1990, the Glavlit allowed the libraries to transfer all materials published before 1917 to main collections and cancelled all restrictions on the use of materials published in the Soviet Union. By early 1990, the closed special collection had practically ceased to exist in Tartu University Library. On June 18, 1990, the "Instruction" concerning foreign publications, issued by the Glavlit, was annulled. But this step did not mean the end of censorship in the Soviet Union. From then on the libraries themselves had to regulate the use of censored publications. The Rector's decree of August 1, 1990 formally liquidated the closed special collection at Tartu University Library.

In 1993 the last staff members of the Department of Special Holdings gave the inventory books, correspondences, and lists of banned books and secret instructions, which they had preserved against all orders, to the Department of Manuscripts and Rare Books. In March 1993, Estonian newspapers were moved over to the stacks of the former closed special collection and the reading-room of Estonian newspapers was opened in the same location.

GOTTLOB BENJAMIN JÄSCHE – THE FIRST PROFESSOR OF PHILOSOPHY AT TARTU UNIVERSITY

Viiu Klement

Tartu University Library, and especially its Department of Manuscripts and Rare Books, holds many documents concerning the first decades of the work of Tartu University, which was reopened in 1802. Among the professors, who had been invited to teach at Tartu University, and who arrived at Tartu for the reopening of the University on Feb. 24, 1802, was Gottlob Benjamin Jäsche (Gottlieb Benjamin Jaesche; 07.15.1762–08.25.1842), who started to work at the Faculty of Philosophy. He had received his education under renowned scientists, such as J. A. Eberhard, J. G. E. Maass, Niemeyer, Dr. Bahrdt in Halle and I. Kant, C. J. Kraus, J. Schultz in Königsberg. By the turn of the century Jäsche had become a well-known and appreciated doctor of philosophy, the author of a number of books, and the colleague and confidant (1791–1792) of Immanuel Kant.

The scientific heritage of Jäsche, and his lectures in philosophy, held at Tartu University during 74 semesters, were above all based on the teachings of I. Kant, which he was thoroughly familiar with, and on works of other renowned authors in the field of philosophy. He had been able to use these works at the universities he had studied and worked in Western Europe, and also in Tartu, where the university library, thanks to very professional work of the library director K. Morgenstern, accumulated the best of world scientific literature on all subjects.

Already at his first year in Tartu Jäsche was elected into the commission that started to work out the statutes of the university and rules for student life. Being a strong analyst and logician, and an erudite and respected colleague, Jäsche was elected into several other commissions and boards that dealt with the development of the university and the shaping of policies for science and education at the university. He also participated in the work of a school commission, teachers' institute, university court of law, appellate court, and the "Akademische Musse". He received several high order awards for his outstanding activities, and what's the most important – he earned the sincere respect of his colleagues and numerous students. Jäsche himself felt deep and frank liking for his closest colleagues G. F. Parrot, G. Ewers, K. Morgenstern, J. L. Müthel, L. Ewers, and G. F. Pöschmann. I. Kant, J. G. E. Maass and J. F. Herbart – the teachers of his student years – remained his life-long ideals.